Gemeente**rekening** 2019

Gemeente
Hellendoorn

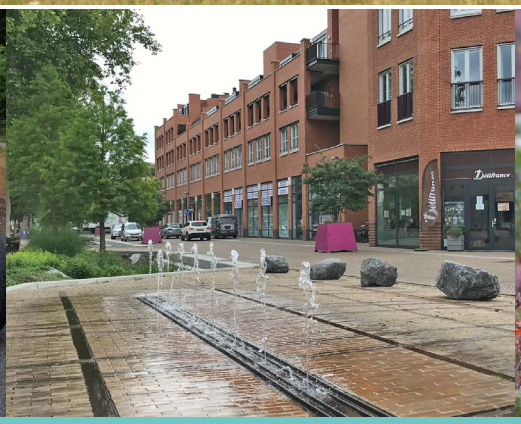

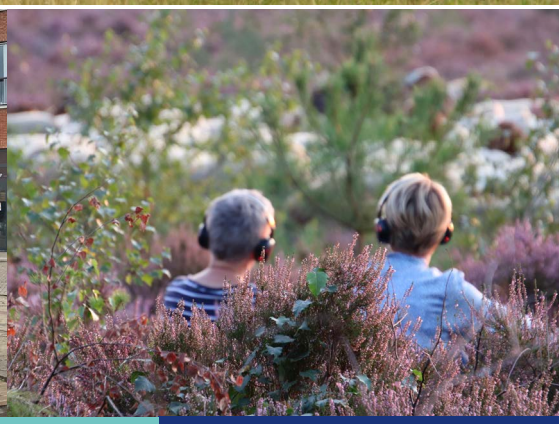

Dit is een uitgave van de gemeente Hellendoorn: juni 2020

Willem Alexanderstraat 7
7442 MA Nijverdal
Postbus 200
7440 AE Nijverdal

Telefoon: (0548) 630 000
Fax: (0548) 610 505
Email: gemeente@hellendoorn.nl
Website: www.hellendoorn.nl

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 5

Deel 2: Financiële hoofdlijn 10

Deel 3: Programma's

Programma 1: Werk, economie, recreatie en inkomen 20
Programma 2: Jeugd en Wmo 29
Programma 3: Cultuur, onderwijs en sport 39
Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid 48
Programma 5: Woon en leefomgeving 55
Programma 6: Bestuur, veiligheid en dienstverlening 64
Overhead 72

Deel 4: Paragrafen

Paragraaf 1: Lokale Heffingen 76
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing 88
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen 97
Paragraaf 4: Financiering 103
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering 108
Paragraaf 6: Verbonden partijen 110
Paragraaf 7: Grondbeleid 116
Paragraaf 8: Informatieveiligheid en privacy 123
Paragraaf 9: Duurzaamheid 126
Paragraaf 10: Trends en Ontwikkelingen 128

Deel 5: Balans, programmarekening en toelichting

Balans per 31 december 2019 134
Balansstructuur 136
Toelichting op de balans 137
Overzicht van baten en lasten 158
Incidentele baten en lasten 164
Toelichting op het overzicht van baten en lasten 167

Deel 6: Controleverklaring 186

Deel 7: Bijlagen : 193

Inleiding Jaarrekening 2019

Voor u ligt de gemeenterekening 2019 van de gemeente Hellendoorn. In november 2018 heeft u een sluitende begroting voor het jaar 2019 vastgesteld. Daarbij is gewag gemaakt van het feit dat we voor de jaren 2020 e.v. een ombuigingsopgave van € 3,2 miljoen te realiseren hadden. Met de voorbereidingen daarvan zijn we direct na het vaststellen van de begroting 2019 gestart. Eind januari/begin februari 2019 bleek de werkelijkheid echter totaal anders te zijn. Door oplopende kosten en stijgende uitgaven in het sociaal domein bleek het tekort over 2018 fors te zijn, waardoor de reserve sociaal domein niet in 2020 leeg zou zijn, maar al op 31 december 2018. Begin 2019 diende daarom een niet geringe ombuigingsopgave te worden gerealiseerd. Uiteindelijk bleek de ombuigingsopgave voor 2019 € 7,15 miljoen te bedragen! In de jaarrekening 2019 blikken we terug op het afgelopen jaar en leggen we verantwoording af, zowel over de middelen die we ingezet hebben als de resultaten die we bereikten.

Ten gevolge van de tekorten in het sociaal domein (circa € 6,5 miljoen) werd de ombuigingsopgave voor de jaren 2020 en volgende jaren aanmerkelijk hoger: van € 3,2 miljoen naar € 8 miljoen. Met name bij Wmo/zorg en Jeugd is er sprake van kostenstijgingen en toename van uitgaven.

Er is hard gewerkt om de ombuigingen die in 2019 nodig waren te realiseren. Ook de aanbevelingen met betrekking tot het sociaal domein, die in het rapport Twynstra Gudde zijn verwoord, zijn uitgevoerd. Daarnaast is organisatiebreed uiterst terughoudend omgegaan met het doen van investeringen en het doen van overige uitgaven. We sluiten het jaar 2019 hierdoor af met een ‘positief’ resultaat van € 1,55 miljoen.

Naast de inzet op het realiseren van de ombuigingsopgave is de ‘winkel open’ gebleven. Onze klanten aan de balie zijn gewoon geholpen, paspoorten en rijbewijzen zijn uitgegeven, vergunningen zijn verleend, het huisvuil is opgehaald, het groen is onderhouden, rekeningen zijn betaald en geïnd en uitkeringen zijn verstrekt. En de uitgifte van kavels op bedrijventerrein ’t Lochter ging door, er zijn op diverse locaties in de diverse kernen woningen gebouwd, de ‘stadsbeek’ in de wijk De Brake is gerealiseerd en in het sociaal domein is de beoogde transitie doorgevoerd.

In het coalitieakkoord en collegeprogramma hebben wij uitgesproken ‘inhoud te willen geven aan de Global Goals’. Eén van de acties is dat we een link willen leggen tussen ons beleid en de Global Goals. In de voorliggende gemeenterekening hebben wij per programma de van toepassing zijnde symbolen van de Global Goals toegevoegd, waardoor de relatie tussen ons beleid en de Global Goals zichtbaar en concreet wordt. In bijlage 6 is een overzicht opgenomen met alle 17 symbolen van de Global Goals met daarbij een korte uitleg.

‘Duurzaam, Durven, Doen’

In juni 2018 is er een nieuw college geformeerd. Het coalitieakkoord is vertaald in een collegeprogramma ‘Duurzaam, Durven, Doen’ voor de periode 2018-2022. In het collegeprogramma wordt invulling gegeven aan de bestuurlijke hoofdlijnen zoals die in het coalitieakkoord zijn neergelegd. Door de ombuigingsopgaven voor het jaar 2019 en de jaren 2020 en volgende is er echter een nieuwe werkelijkheid ontstaan. In de wetenschap dat de gemeente Hellendoorn miljoenen euro’s structureel moet ombuigen, zijn we genoodzaakt om de ambities uit het collegeprogramma bij te stellen. Op basis van de strategische visie, de maatschappelijke ontwikkelingen en het collegeprogramma is herijkt welke gemeente we willen en nog kunnen zijn. Hiertoe is het “Koersdocument ombuigingen 2020-2023” opgesteld en door de gemeenteraad vastgesteld.

Overlijden wethouder Dennis op den Dries

Op 15 april 2019 kwam het trieste bericht van het overlijden van wethouder Dennis op den Dries. Een zeer bevlogen politicus en bestuurder ontviel ons. De impact op de politiek en de ambtelijke organisatie was groot. En hoewel het onmogelijk is om een politicus en bestuurder als Dennis op den Dries op te volgen, hebben wij in wethouder Willem Joosten een waardig vervanger gevonden.

Ombuigingsopgave 2019

De ombuigingsopgave voor het jaar 2019 bedroeg uiteindelijk € 7,15 miljoen. In de raadsvergadering van 8 en 9 april 2019 (bedrag ter hoogte van € 5,3 miljoen) en de raadsvergadering van 11 juni 2019 (bedrag ter hoogte van € 1,85 miljoen) heeft besluitvorming plaatsgevonden over de voorstellen om de ombuigingsopgave te realiseren.

Sociaal domein

Begin 2019 is de gemeente Hellendoorn geconfronteerd met zeer fors oplopende tekorten in het sociaal domein die ervoor zorgen dat de financiële positie van de gemeente aanzienlijk is verslechterd. Waar wij dachten nog een jaar (2019) te hebben om de financiële huishouding van het sociaal domein op orde te brengen, bleken de tekorten binnen het sociaal domein (Wmo/zorg en Jeugd) dusdanig van omvang dat de reserve van het sociaal domein per 31 december 2018 is leeg getrokken. De situatie waar wij mee geconfronteerd werden is aanleiding geweest om het onderzoeksbureau Twynstra Gudde opdracht te geven met een evaluatie en analyse van de ontstane situatie te komen en met aanbevelingen te komen voor het op orde brengen van de organisatie, werkwijze en structuur van het sociaal domein. In het onderzoeksrapport van Twynstra Gudde worden 15 aanbevelingen gedaan die wij hebben overgenomen.

Naast het anders structureren van de organisatie van het sociaal domein, is één van de belangrijkste aanbevelingen uit het rapport van Twynstra Gudde het op basis van beschikbare data kunnen analyseren van trends en ontwikkelingen in (de kosten van) het sociaal domein. Hiertoe zijn op basis van het rapport Twynstra Gudde maatregelen getroffen en middels kwartaalrapportages wordt over de stand van zaken gerapporteerd en verantwoording afgelegd. In de kwartaalrapportages wordt ingegaan op de ontwikkelingen per geplande interventie en de budgettaire ontwikkelingen. Door de getroffen maatregelen zijn we beter in staat te borgen dat zorgkosten en kosten van de uitvoeringsorganisatie binnen het budgettaire kader blijven. Immers, structurele kosten die niet gedekt worden door structurele baten hebben problematische gevolgen, onder andere omdat daardoor de continuïteit van het leveren van de noodzakelijke ondersteuning en zorg aan inwoners onder druk komt te staan.

Soweco

De zes in Soweco participerende gemeenten streven naar het ontmantelen van de huidige Gemeenschappelijke Regeling Soweco per 1 januari 2021. Hiertoe worden voorbereidingen getroffen en is eind 2019 de ‘Contourennota lokale uitvoering Wsw en Participatiewet’ vastgesteld. Samengevat zijn de aanbevelingen in de contourennota:

- de Wsw-medewerkers rechtstreeks in dienst te laten treden bij de gemeente Hellendoorn;
- werkgeverstaken uit te besteden aan de gemeente Almelo of Wierden en een andere externe partij;
- de Wsw-medewerkers in het Groen aan te haken bij de gemeentelijke buitendienst;
- de individuele en groepsdetacheringen onder te brengen bij het team Sociaal Domein en daarvoor extra formatie beschikbaar te stellen;
- beschut onder te brengen bij een nieuw op te richten entiteit van grote opdrachtgevers in samenwerking met Vereniging Parkmanagement. Als dit niet haalbaar blijkt, dan heeft inkopen bij een derde partij de voorkeur.

Gewerkt wordt aan de verdere uitwerking waarbij de GR Soweco wordt ontbonden en het werkgeverschap over gaat naar de gemeenten.

Regionale Energie Strategie Twente

De aanleiding voor het opstellen van de Regionale Energiestrategie (RES) in Twente is het landelijke Klimaatakkoord (2019). In het Klimaatakkoord is Nederland opgedeeld in 30 energieregio’s. Het Rijk vraagt van de dertig regio’s in Nederland, die werken aan de energietransitie, een voorstel te maken om gezamenlijk 35 Terrawattuur duurzame elektriciteit op land op te wekken in 2030. De gemeente Hellendoorn levert haar bijdrage (71 GWh) aan de energie-opgave van de regio Twente.

Sport

Het Ravijn - zwem sport zorg – heeft door de uitzonderlijk mooie zomer een prima jaar gedraaid. Er zijn daarnaast duurzaamheidsmaatregelen getroffen die de exploitatielasten van het complex structureel verlagen. En we zijn er opnieuw in geslaagd een deel van de zorgvloer te verhuren.

Grondexploitaties

Het economisch herstel in de bouwsector heeft zich in 2019 doorgezet. Dit is merkbaar in de uitgifte van bouwkavels voor woningbouw en op het bedrijventerrein. Met betrekking tot de woningbouw zijn, conform de afspraken met de provincie, verdere voorbereidingen getroffen om te komen tot deprogrammering. De ontwikkeling van het bedrijventerrein ‘t Lochter III verloopt dusdanig voorspoedig dat er geen sprake meer is van overprogrammering en er winstneming aan de orde is.

Huisvesting Reggesteyn

Gekozen is voor nieuwbouw op de locatie Noetselerbergweg. Bij de nieuwbouw zijn duurzaamheidsaspecten nadrukkelijk betrokken. Over de financieringsvorm van de nieuwbouw is eind 2019 een besluit genomen.

Risicobeheersing Weerstandsvermogen

Er wordt jaarlijks een actualisatie van de inventarisatie van de belangrijkste risico’s in relatie tot het vereiste niveau van ons weerstandsvermogen gemaakt. Door de risico’s goed te monitoren en tijdig maatregelen te nemen worden de risico’s beperkt en wordt voorkomen dat we worden verrast.

Informatieveiligheid en privacybescherming

Wij werken met veel persoonsgegevens in diverse applicaties. Voorkomen moet worden dat deze gegevens onjuist en onveilig worden gebruikt of dat deze gegevens op straat komen te liggen. In 2019 is verder invulling gegeven aan het informatieveiligheidsbeleid en is ingezet op het bewust maken van de medewerkers in de organisatie van de risico’s en het zelf bijdragen aan het verkleinen van die risico’s.

Leeswijzer

De gemeenterekening 2019 is de (financiële) verantwoording over 2019 van het college van burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad. Met dit document willen we ook andere betrokkenen, zoals inwoners, maatschappelijke organisaties, inzicht geven in onze beleids- en financiële resultaten over 2019.
Voor de controlerende rol is het belangrijk dat u de gemeenterekening met de programmabegroting kunt vergelijken. Daarom sluit de opzet van deze gemeenterekening zo goed mogelijk aan bij de programmabegroting van 2019. De gemeenterekening vormt het sluitstuk van de planning- en controlcyclus 2019.

Deze gemeenterekening bestaat uit zeven delen:

Delen 1, 2 en 3

De gemeenterekening bestaat uit een jaarverslag met de beleidsinhoudelijke verantwoording en de jaarrekening met de financiële verantwoording. In deel 1, de inleiding, laten we het totaalbeeld van de belangrijkste activiteiten in 2019 zien en de daarmee samenhangende financiële resultaten. Het is een toelichting op hoofdlijnen.
In deel 2 geven wij de financiële hoofdlijn weer. Deel 3, de beleidsverantwoording, geeft een overzicht van de belangrijkste activiteiten en resultaten per programma. Dit is de verantwoording van het gevoerde beleid.
Per programma laten we zien in hoeverre we waarmaakten wat we in de programmabegroting van 2019 met elkaar afspraken.
We volgen daarbij steeds hetzelfde stramien:

- Inleiding over het programma;
- Kaderstellende nota's;
- Wat we wilden bereiken;
- Wat we ondernamen;
- Realisatie baten en lasten.

In de tabellen kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen. Dit wordt veroorzaakt door afronding van de bedragen naar duizendtallen.

Deel 4

In deel 4 zijn de paragrafen opgenomen. De paragrafen geven aan de hand van tien thema's een dwarsdoorsnede van acties en activiteiten van de verschillende programma's. De paragrafen gaan over de thema's:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Informatieveiligheid en privacy
9. Duurzaamheid
10. Trends en ontwikkelingen

Deel 5

Hierin lichten we de balans per 31 december 2019 toe. Deze geeft inzicht in de samenstelling van de bezittingen, het vermogen en de schulden aan het begin en aan het eind van het jaar. Daarnaast is het overzicht van baten en lasten over 2019 opgenomen met een financiële toelichting op de baten en lasten van het gevoerde beleid en beheer.

Deel 6

In deel 6 vindt u de controleverklaring van BDO-Accountants. BDO controleerde de jaarrekening 2019. Het verslag van bevindingen van deze controle ontvangt u tegelijkertijd met deze gemeenterekening.

Deel 7

Een aantal bij deze jaarrekening behorende bijlagen zijn opgenomen in deel 7. Hierin staan meer gedetailleerde en cijfermatige gegevens. Daarbij sluiten wij zoveel mogelijk aan bij de eisen zoals die in de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn gesteld.

Deel 2: FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Financiële hoofdlijn

Het afgelopen jaar was een roerig jaar op financieel gebied. De begroting 2019 is in november 2018 vastgesteld met een sluitend saldo voor 2019, maar het structurele tekort vanaf 2020 was op dat moment € 733.000,–. Door inzet van incidentele dekkingsmiddelen, was de begroting 2020 sluitend.

Om het structurele tekort op te lossen, zijn we een ombuigingstraject gestart. Hiervoor heeft u op 27 november 2018 een plan van aanpak vastgesteld. Dit was voor de provincie Overijssel voldoende onderbouwing om vast te houden aan het reguliere repressief toezicht. Eind 2018 en begin 2019 was de ambtelijke organisatie gestart met de ombuigingsoperatie, maar bij het opstellen van de jaarrekening 2018 bleek het tekort hoger dan verwacht door oplopende kosten in het sociaal domein .

Hierover bent u op verschillende momenten geïnformeerd, waaronder in een presentatie op 14 februari 2019 aan de commissie ABZM, maar ook in de voorjaarsrapportage. Hierdoor is het ombuigingstraject uitgebreid waarbij in 2 stappen de benodigde ombuiging voor 2019 (en de jaren daarna) is gevonden.
Bij de voorjaarsrapportage 2019 bleek dat het nadelig saldo € 7,15 miljoen bedroeg. Dit is in twee ombuigingstrajecten opgelost. Hiervoor zijn diverse maatregelen genomen. Een groot deel van het om te buigen bedrag is gevonden in een aantal reserveonttrekkingen. Uit de tweede tranche ombuigingen kwam een beperkt positief saldo (€ 180.000,--), dat op dat moment gereserveerd is op de post onvoorzien. Ook bij de bestuursrapportage 2019 hadden we een voordelig saldo van € 480.000,--. Ook dit is gereserveerd op de post onvoorzien. Bij de najaarsrapportage 2019 is het saldo van de bestuursrapportage gestort in de VAR en gereserveerd voor tegenvallende ombuigingen.

De gemeenterekening 2019 kent een positief resultaat van € 1.550.000,--. Gezien het totaal van de exploitatielasten (€ 96,5 miljoen) is dit een beperkte afwijking van 1,6%. Maar omdat we ruim € 6,5 miljoen hebben onttrokken uit de reserves en daarnaast € 1,7 miljoen gestort hebben in de reserves, betekent dit dat het resultaat vóór resultaatbestemming € 3,3 miljoen negatief is.

In onderstaande tabel staat op hoofdlijn de opbouw van het resultaat.

bedragen x € 1.000

Samenvatting baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 89.985	- 100.427	- 96.542	3.886 V	- 101.721
Baten	87.385	95.968	93.230	- 2.738 N	98.759
Saldo van baten en lasten	**- 2.600**	**- 4.460**	**- 3.312**	**1.147 V**	**- 2.963**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 814	- 1.812	- 1.689	123 V	- 5.614
Onttrekkingen	3.414	6.272	6.551	279 V	9.625
Mutatie reserves	**2.600**	**4.460**	**4.862**	**402 V**	**4.010**
Resultaat	**0**	**0**	**1.550**	**1.550 V**	**1.048**

Bij de najaarsrapportage 2019 hebben we een doorrekening gemaakt van de verschillende budgetten. Hieruit kwam dat een aantal ombuigingen niet volledig gerealiseerd kon worden. Dit konden we dekken uit de eerder gereserveerde middelen op de post onvoorzien. Hierdoor liet de jaarschijf 2019 begrotingstechnisch een sluitend beeld zien.

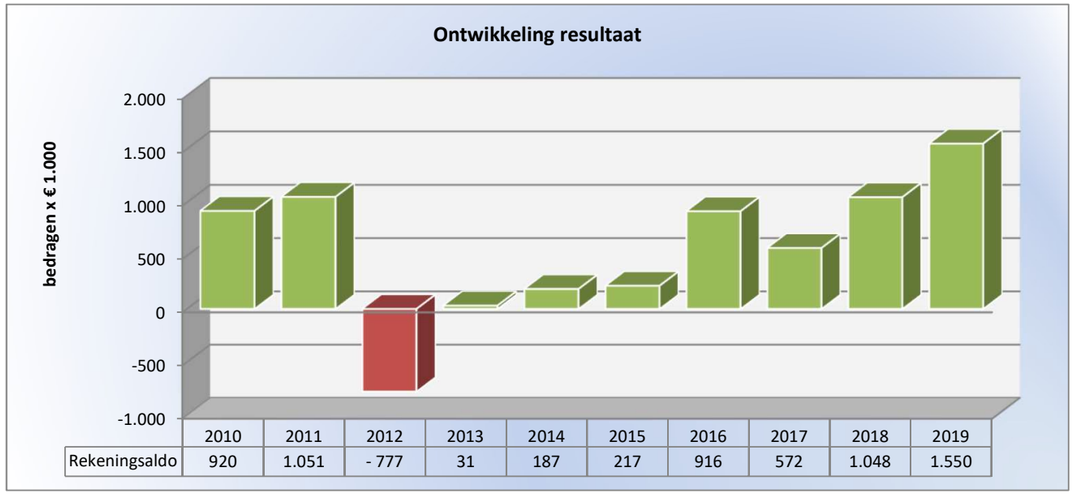

Het positieve saldo is de resultante van diverse mee- en tegenvallers. Vooral binnen het sociaal domein zien we diverse meevallers. Maar ook de uitkering van het gemeentefonds valt hoger uit dan begroot. Naast de voordelen zien we ook nadelen, waarbij het grootste nadeel voortkomt uit de lage rekenrente. Daardoor moeten we extra bijstorten in de voorzieningen Appa en Appa ingegane pensioenen. We zien in de programma's ook diverse (kleinere) meevallers. Dit laat zien dat we goed binnen de kaders gewerkt hebben en dat gehoor is gegeven aan de opdracht om zuinig om te gaan met de budgetten.
In de toelichting op de programma's staan we hier uitgebreid bij stil.
Bij zowel de bestuursrapportage, als de voor- en najaarsrapportage zijn er verschillende aanpassingen gedaan op de begroting 2019, op grond van voortschrijdende inzichten en mee- en tegenvallers gedurende het jaar. Deze afwijkingen van de (primitieve) begroting worden in de jaarrekening niet meer apart toegelicht.

Structureel resultaat 2019

Naast de verschillende reservemutaties zien we ook diverse incidentele baten en lasten in het afgelopen jaar. De BBV schrijft voor dat we inzicht geven in het zogenaamde structurele resultaat. Dit is het resultaat, gecorrigeerd voor reservemutaties en waar de incidentele posten zijn geëlimineerd. Een specificatie van de incidentele baten en lasten per programma vindt u op pagina 164 in de toelichting op de gemeenterekening.
In onderstaande tabel ziet u dat het structurele resultaat € 2,7 miljoen negatief is.
In 2018 was het structurele resultaat € 4,3 miljoen negatief.

bedragen x € 1.000

Structureel resultaat	Rekening 2019
Resultaat	
Saldo van baten en lasten	- 3.312
Mutatie reserves	4.862
Resultaat	**1.550**
Af: incidentele baten en lasten	
Incidentele baten en lasten	- 587
Incidentele toevoegingen en onttrekkingen reserves	4.861
Af: incidentele baten en lasten	**4.274**
Structureel resultaat	**- 2.724**

De grootste mee- en tegenvallers uit 2019 lichten we hieronder apart toe.

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Saldo van baten en lasten	Mutatie reserves	Totaal verschil
Nadelen			
Hogere storting voorziening Appa	- 852 N	585 V	- 267 N
Extra storting voorziening onderhoud wegen	- 145 N		- 145 N
Nadeel beheer en onderhoud tractiemiddelen	- 53 N		- 53 N
Lagere winstneming grondexploitatie	- 125 N	125 V	-
Vervallen bijdrage uit bufferreserve voor voorziening grex		- 70 N	- 70 N
Totaal nadelen	**- 1.175 N**	**640 V**	**- 535 N**
Voordelen			
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	167 V		167 V
Sociale werkvoorziening	46 V		46 V
Toeristenbelasting	64 V		64 V
Voordeel begeleiding en dagbesteding	62 V		62 V
Jeugdhulp	401 V		401 V
Vrijval post onvoorzien sociaal domein	50 V		50 V
Schoolvervoer & Vervoer 18+	49 V		49 V
Milieubeheer bedrijven	66 V		66 V
Lagere verwachte verliezen grondexploitaties	40 V		40 V
Voordeel bestuurlijke kosten	62 V		62 V
Uitgaven t.a.v co-financiering uitgesteld	61 V	- 61 N	-
Voordeel uitkering gemeentefonds	469 V		469 V
Voordeel loonsom en uitgeleend personeel	133 V	- 130 N	3 V
IT en facilitair	178 V		178 V
Totaal voordelen	**1.848 V**	**- 191 N**	**1.657 V**
Overige afwijkingen	474 V	- 47 N	428 V
Totaal afwijkingen	**1.147 V**	**402 V**	**1.550 V**

Belangrijkste mee- en tegenvallers

We zien over de hele linie in de jaarrekening meevallers ontstaan. Veel van deze meevallers zijn relatief gezien klein, maar dragen wel bij tot het voordeel van € 1,55 miljoen bij deze jaarrekening. In bovenstaande tabel laten we de mee- en tegenvallers zien die groter zijn dan € 45.000,--.
Door de lage rentestand eind 2019 moeten we ruim € 1,0 miljoen bijstorten in de voorzieningen voor de pensioenverplichtingen (Appa). In totaliteit is dit een nadeel van € 852.000,-- waarvan € 585.000,-- ten laste wordt gebracht van de financieringsreserve. Dit is conform bestaand beleid.
Op basis van de nieuwe weginspectie die is uitgevoerd in 2019, is er een extra storting van € 145.000,-- gedaan in de voorziening onderhoud wegen. Hiermee is de voorziening weer op niveau.
We hebben meer kosten gehad op beheer en onderhoud van de verschillende tractiemiddelen. Dit is in totaliteit € 53.000,-- geweest. Dit is op enkele posten terug te zien als doorbelaste kosten.
Op het onderdeel grondexploitatie zien we dat we minder winst hebben kunnen nemen dan we hadden verwacht bij de herziening in 2019. Dit is € 125.000,-- lager dan begroot. Omdat alle winsten in de bufferreserve gestort worden, is deze met hetzelfde bedrag verlaagd.

Daarnaast zijn de verwachte verliezen op grondexploitaties € 40.000,-- lager dan begroot. De voorziening hoeft daarom minder aangevuld te worden. De bij de herziening begrote bijdrage van € 70.000,-- vanuit de bufferreserve, ter dekking van de aanvulverplichting van de voorziening verliezen grondexploitaties, hebben we niet gebruikt.
De kosten en opbrengsten van inkomensvoorzieningen en bijstandsverlening vallen € 167.000,-- voordeliger uit dan begroot, door lagere doorbelaste loonkosten en achterblijvende uitgaven voor loonkostensubsidie. De extra inzet op terugvordering en verhaal heeft duidelijk resultaat opgeleverd en de afrekening BBZ met het Rijk valt positiever uit dan aanvankelijk was berekend.

Op de sociale werkvoorziening zien we een voordeel van € 46.000,--. Dit wordt deels veroorzaakt door een lagere bijdrage aan Soweco dan begroot, maar ook een beperkte afwijking in het aantal gerealiseerde arbeidsjaren ten opzichte van de begroting.

De toeristenbelasting valt in 2019 € 64.000,-- hoger uit dan begroot. Bij de aangifte over 2019 bleek dat het aantal overnachtingen hoger was in de Hellendoornse toeristische sector. Daarbij komt ook dat al besloten was om de tarieven voor bed and breakfast gelijk te stellen aan die van hotels, met hogere opbrengsten als gevolg.
Binnen de kosten voor Wmo en jeugdhulp zien we op een aantal onderdelen voordelen, dit dankzij enerzijds inzet van de ombuigingsmaatregelen, anderzijds doordat er in de loop van 2019 meer aandacht is geweest op budgetbewaking van de zorgkosten. De kosten van een aantal onderdelen was bij de najaarsrapportage lastig in te schatten, waardoor de post 'onvoorzien' gereserveerd is gebleven. Deze is uiteindelijk niet nodig gebleken en valt daardoor vrij. Dit is € 50.000,-- voordelig. Op de begeleiding en dagbesteding Wmo hebben we een voordeel van € 62.000,--. Voornamelijk omdat de verwachte groei mee is gevallen en doordat een aantal specifieke zorgtrajecten later gestart is dan verwacht. Ook het PGB budget is niet volledig benut.

Op het onderdeel doelgroepenvervoer (leerlingenvervoer en vervoer naar dagbesteding) houden we in totaliteit € 49.000,-- over ten opzichte van het begrote budget.
Minder kosten voor jeugdhulp is de grootste meevaller binnen het sociaal domein. Op basis van de aantallen in 2017 en 2018 zijn de budgetten voor 2019 opgesteld. Voornamelijk crisisplaatsen en jeugdreclasseringstrajecten zijn lastig in te schatten. Daar komt bij dat de kosten hiervan fors zijn en kleine afwijkingen in aantallen kunnen leiden tot grote verschillen in geld. Dat maakt inschatten van de hoogte van de kosten lastig. Deze kosten zijn in 2019 lager uitgevallen dan verwacht. Het totale voordeel op jeugdhulp is € 401.000,--.

Op het onderdeel milieubeheer bedrijven hebben we minder uitgaven gehad aan de invoering van de ODT, en ook diensten verleend aan de partners van de voormalige RUD Twente.
Zoals is aangegeven in de memo over de decembercirculaire valt de uitkering uit het gemeentefonds hoger uit. Dit komt voor een deel door de middelen voor het klimaat (decentralisatie-uitkering Klimaatmiddelen Transitievisie warmte, wijkaanpak en energieloketten). In totaliteit een voordeel van € 469.000,--.
In de begroting 2019 hadden we een drietal co-financieringsbudgetten opgenomen, deze zijn niet uitgegeven in 2019, waardoor een voordeel ontstaat. We onttrekken ons deel van deze budgetten (de co-financiering daarom ook niet uit de Vrij Aanwendbare Reserve (VAR).

In totaliteit zien we een voordeel op de loonsom en uitgeleend personeel van € 133.000,--. Dit is verdeeld over diverse posten in de jaarrekening. In de paragraaf bedrijfsvoering ziet u hiervan een gedetailleerd overzicht. Binnen het sociaal domein zien we ook een voordeel op deze kosten, waardoor we de onttrekking van € 130.000,-- uit de VAR niet hebben gedaan. Dit betekent een lagere (taakstellende) ombuiging in de jaren 2020-2023.
Op begrote kosten voor ICT en facilitair houden we € 175.000,-- over, omdat in 2019 niet alle zaken rondom informatiearchitectuur en informatievoorziening zijn uitgevoerd en/of afgerond. Dit wordt voortgezet in 2020. Daarnaast hebben we op het gebied van automatisering in 2019 niet alles kunnen uitvoeren wat we ons voorgenomen hadden. We zijn begonnen met een pilot voor de nieuwe systemen en we lopen daar tegen hardware problemen aan. De brede vervanging van het systeem heeft daarmee niet in 2019 plaatsgevonden. Samen met de hardware gaan we ook Microsoft Office 2010 vervangen voor Microsoft Office 365.

Corona uitbraak

De uitbraak van COVID-19 (corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuiteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Aanwending onvoorzien

In de begroting 2019 staat een bedrag opgenomen van € 45.000,-- voor onvoorziene zaken. Daarnaast is bij de ombuiging tweede tranche het positieve saldo gereserveerd als 'post onvoorzien', evenals het saldo van de bestuursrapportage. Beide waren bedoeld voor het opvangen van eventuele tegenvallers binnen de ombuigingen van 2019.

Bij de najaarsrapportage is een deel van het saldo ingezet voor het opvangen van tegenvallende budgetten. Daarnaast is een deel gereserveerd voor tegenvallers in de ombuigingen van 2020.

Onderstaande tabel geeft aan waaraan de post onvoorzien is uitgegeven.

bedragen x € 1.000

Aanwending onvoorzien	Rekening 2019
Stelpost	
Onvoorzien	- 45
Bestuursrapportage: Saldo naar post onvoorzien	- 480
Ombuiging 2e tranche: Restant ombuiging naar post onvoorzien	- 180
Totaal stelpost	**- 705**
Aanwending	
Inzet voor ombuigingen 2019	45
Najaarsrapportage: Niet behalen taakstelling 2019	95
Najaarsrapportage: Vrijval restant stelpost uit saldo ombuigingsmaatregen 2e tranche	85
Najaarsrapportage: Saldo bestuursrapportage storten in VAR	480
Totaal aanwending	**705**
Restant stelpost onvoorzien	**-**

Bestemming rekeningresultaat

Wij stellen u de volgende punten voor ter bestemming van het resultaat 2019:

- In december 2019 zijn er door het Rijk gelden beschikbaar gesteld voor o.m. de transitie visie warmte en energieloket, in totaal was dit € 241.892,--. In het uitvoeringsprogramma energievisie worden diverse projecten uitgewerkt. We stellen voor om het uitgekeerde bedrag te storten in de reserve duurzame energie, zodat dit kan worden benut in de jaren 2020-2023.
- De beschikbare middelen voor de invoering van de omgevingswet zijn in 2019 niet volledig benut, er is € 34.900,-- overgebleven, aangezien niet alle zaken uitgevoerd konden worden. Dit vindt wel plaats in 2020. We stellen voor om dit bedrag via de VAR over te hevelen naar 2020.
- Het budget voor IT en automatisering zijn in 2019 om verschillende redenen niet volledig uitgegeven, deze kosten zijn wel voorzien in 2020. We stellen voor om het resterende budget van € 175.000,-- over te hevelen naar 2020 via de VAR.
- Bij het vaststellen van de OZB tarieven voor 2020 heeft u aangegeven € 150.000,-- van het rekeningresultaat te willen inzetten ter dekking van het verlaging van de tariefstijging OZB.
- We stellen voor € 350.000,-- te reserveren in de VAR voor knelpunten in 2020 (o.a. Corona).

Gezien onze huidige financiële situatie stellen wij u voor om het restant rekeningsaldo van € 598.095,-- te storten in de VAR om tegenvallers en ombuigingen in 2020 te kunnen opvangen.

Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2019
Toevoegingen	
Reserveren middelen gemeentefonds voor uitvoeringsprogramma energievisie	241.892
Overheveling budget omgevingswet	34.900
Overhevelen budget IT	175.000
Inzet voor OZB	150.000
Reservering aanpak knelpunten 2020	350.000
Storting vrij aanwendbare reserve - ter dekking tegenvallers/ aanpassing ombuigingen 2020	598.095
Totaal toevoegingen	**1.549.887**
Onttrekkingen	-
Totaal onttrekkingen	**-**
Totaal voorstel resultaatbestemming	**1.549.887**

Totaaloverzichten

De onderstaande tabellen geven per programma aan hoeveel de uitgaven zijn geweest. Van de inkomsten geven we de verdeling weer per categorie, omdat dit een beter beeld geeft van de herkomst van de inkomsten.

bedragen x € 1.000

Uitgaven per programma - Rekening 2019	Bedrag	Percentage
01 Werk, Economie en Inkomen (16%)	15.707	16,0%
02 Jeugd en WMO (25%)	24.218	24,7%
03 Onderwijs Cultuur en sport (11%)	11.087	11,3%
04 Mobiliteit en bereikbaarheid (9%)	9.185	9,4%
05 Woon en leefomgeving (19%)	18.930	19,3%
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening (9%)	8.997	9,2%
99 Overhead (10%)	10.105	10,3%
Totaal	**98.231**	**100,0%**

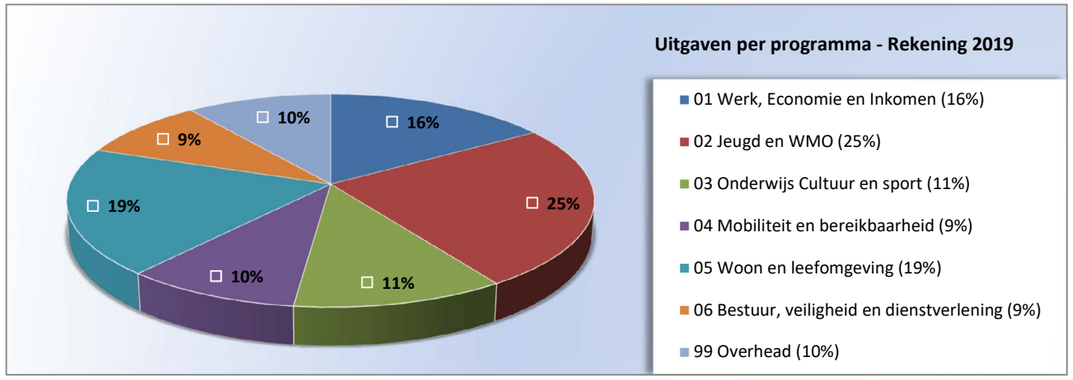

bedragen x € 1.000

Inkomsten per categorie - Rekening 2019	Bedrag	Percentage
Algemene uitkering (52%)	51.748	51,9%
Belastingen (13%)	13.334	13,4%
Goederen en diensten (18%)	17.771	17,8%
Overdrachten (8%)	8.135	8,2%
Rente en dividend (1%)	794	0,8%
Verrekeningen (8%)	7.998	8,0%
Totaal	**99.781**	**100,0%**

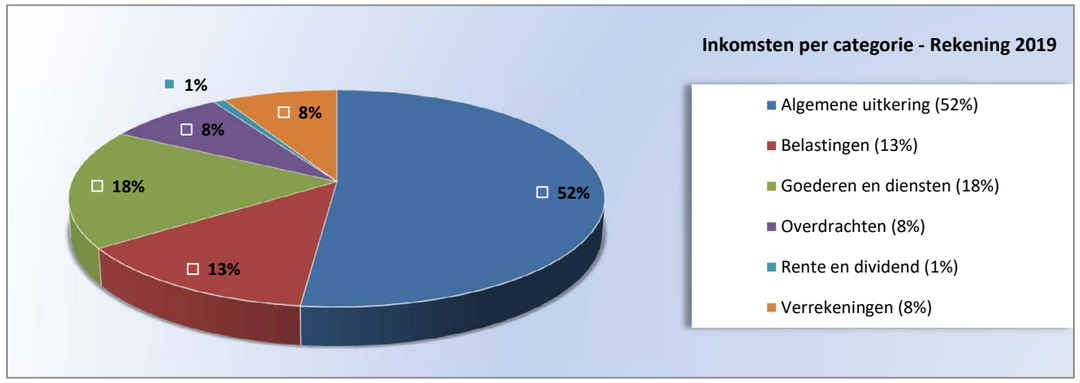

Ontwikkelingen Balans

bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2018	31-dec-2019	Passiva	31-dec-2018	31-dec-2019
Vaste activa			**Vaste Passiva**		
Immateriele vaste activa	921	868	Eigen Vermogen	15.786	12.474
Materiele vaste activa	122.918	126.632	Voorzieningen	6.195	8.509
Financiele vaste activa	7.442	6.848	Langlopende schulden	127.042	123.973
Totaal Vaste activa	**131.281**	**134.348**	**Totaal Vaste Passiva**	**149.023**	**144.956**
Vlottende activa			**Vlottende Passiva**		
Voorraden	13.170	7.275	Vlottende schulden < 1 jaar	7.060	4.903
Uitzettingen < 1 jaar	10.657	8.478	Overlopende passiva	5.044	5.564
Liquide middelen	522	513			
Overlopende activa	5.498	4.811			
Totaal Vlottende activa	**29.847**	**21.076**	**Totaal Vlottende Passiva**	**12.105**	**10.468**
Totaal Activa	**161.128**	**155.424**	**Totaal Passiva**	**161.128**	**155.424**
Recht verliescompensatie Vpb	1.462	1.178	Gewaarborgde geldleningen	144.889	146.188

De materiele vaste activa stijgen in 2019 met € 3,6 miljoen. We investeerden in totaal € 10,2 miljoen in 2019, schreven € 5,8 miljoen af en ontvingen € 0,6 miljoen aan bijdragen van derden. De grootste investeringen zijn de Elimschool Hellendoorn (€ 2,9 miljoen), rioleringen (€ 1,0 miljoen), huisvuilwagens (€ 0,5 miljoen), herinrichting Grotestraat (€ 0,5 miljoen) en automatisering (€ 1,1 miljoen). Ook investeerden we in de Rijksweg N35 Wijthmen Nijverdal (€ 1,1 miljoen), deze investeringskosten krijgen we terug vanuit provincie/Rijk in latere jaren.
Ook in 2019 zien we een dalende lijn in de voorraden grond. Deze daling komt voort uit de verkoop van diverse kavels grond. De grondpositie maakt nu nog 5% deel uit van de kapitaalstructuur. Eind 2017 was dit nog 14%.

Tevens zien we een verdere daling van de financiële vaste activa. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt door de trend die we al een aantal jaren zien: ambtenaren lossen extra op hun hypothecaire geldleningen af. In 2019 is er € 0,4 miljoen afgelost.

Een andere opvallende post is: uitzettingen van geld met rente typische looptijd van minder dan een 1 jaar. Deze bestaat uit diverse posten. De vorderingen zijn gestegen met € 1,1 miljoen tot € 4,1 miljoen, maar de uitzetting van middelen bij de schatkist is gedaald met € 3,4 miljoen naar € 4,3 miljoen.
Aan de passivazijde zien we een daling van € 3,3 miljoen van het eigen vermogen. Deze daling wordt vooral veroorzaakt door de onttrekkingen uit de diverse reserves ter dekking van de tekorten in 2019. Daarnaast daalt ook de langlopende schuld met € 3,1 miljoen.
De vlottende passiva dalen in totaliteit € 2,4 miljoen, waarbij vooral de overige schulden een grote daling laten zien.

Ontwikkeling reserves en voorzieningen

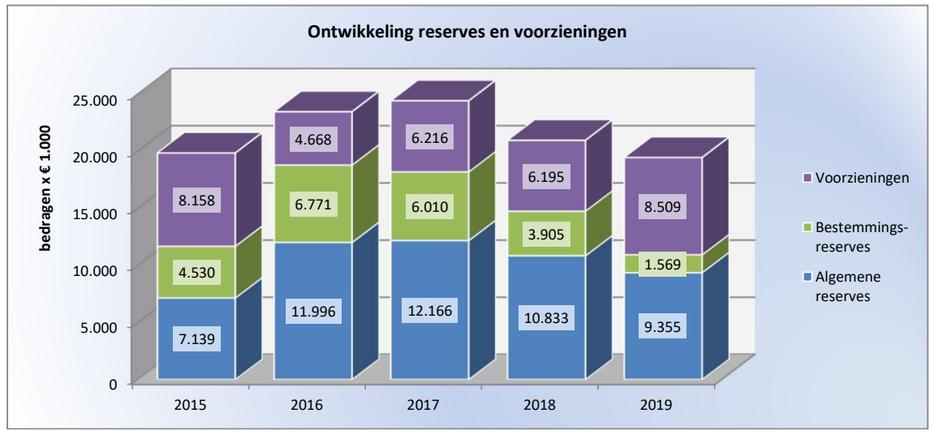

De reserves en voorzieningen dalen in 2019 in totaliteit met € 1,5 miljoen. De stand van de voorzieningen stijgt met € 2,3 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door stijging van de voorziening Appa en Appa ingegane pensioenen (€ 2,4 miljoen). De totale reserves zijn in 2019 gedaald. Eind 2019 bedraagt het totaal van onze reserves € 10,9 miljoen. Eind 2018 was dit nog € 14,7 miljoen, een daling van de reservepositie van € 3,8 miljoen. Verschillende grote mutaties in het eigen vermogen worden hieronder kort toegelicht.

We hebben in totaal € 1,7 miljoen gestort in de reserves, waaronder een storting van € 0,5 miljoen in de financieringsreserve voor versterking van de financieringspositie, storting van het saldo van de bestuursrapportage 2019 van € 0,5 miljoen en diverse stortingen in de VAR en overige reserves (€ 0,7 miljoen).
Daarnaast hebben we € 6,6 miljoen onttrokken aan de reserves. Het grootste aandeel hierin was de dekking van de tekorten in 2019. In totaliteit is er uit verschillende reserves € 3,3 miljoen onttrokken om het tekort in 2019 te dekken, daarnaast is ook het saldo van jaarrekening 2018 van € 1,048 miljoen hiervoor ingezet. Een andere grote onttrekking is die aan de financieringsreserve. Dit is gebruikt om de extra storting in de voorziening Appa ingegane pensioenen te dekken (€ 0,6 miljoen). Vanuit de VAR wordt in totaliteit € 0,7 miljoen onttrokken ter dekking van doorgeschoven budgetten uit 2018, alsook € 0,3 miljoen voor het generatiepact.

Versterking financieringspositie

Wij zetten ons al enkele jaren in voor een versterking van onze financieringspositie. Het verbeteren van onze reserves is daarvan een onderdeel. Vanaf 2015 wordt hiertoe jaarlijks € 50.000,-- (cumulatief) vrijgemaakt binnen onze exploitatie. In 2019 is in totaliteit € 445.000,-- gestort in de financieringsreserve.
Verder heeft u besloten het netto investeringsvolume te maximeren op gemiddeld € 5,3 miljoen netto per jaar. Dit monitoren we jaarlijks via het Meerjareninvesteringsplan. In 2019 hebben we bruto voor € 10,2 miljoen geïnvesteerd. Dit is € 2,7 miljoen minder dan de bijgestelde begroting. Netto bedroeg de investering € 9,6 miljoen.

We hebben aan bijdragen van derden € 0,6 miljoen ontvangen. Dit zijn subsidies die betrekking hebben op o.a. Fietssnelweg 35, herinrichting rijbaan Grotestraat, NZV Hellendoorn Noord en een bijdrage voor de warmtepomp voor het HvCB.

In januari 2020 is de liquiditeitsprognose doorgerekend en zijn nieuwe afspraken met u gemaakt ten aanzien van de verbetering van de schuldpositie. In de begroting 2019 was opgenomen dat we € 13,7 miljoen zouden moeten lenen. Daarvan was € 10 miljoen al op een eerder moment vastgezet, vanwege de lage rentestand. Het restant wordt gefinancierd met kort geld. In totaliteit is er € 13,1 miljoen afgelost en komen we uit op een langlopende schuld van € 124 miljoen. Hiervan is € 6,6 miljoen doorgeleend aan derden. Voor rekening van de gemeente komt daarom ruim € 117 miljoen. Tevens staat er ultimo 2019 € 4,3 miljoen uit bij de schatkist. Dit betekent dat we een liquiditeitsoverschot hebben. Eind 2018 was dit overschot € 7,7 miljoen.

Kengetallen

De diverse kengetallen kunt u vinden in de paragraaf financiering en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Er zijn maatregelen met u afgesproken om de schuldpositie te verlagen waardoor deze kengetallen verbeteren. Denk aan de afspraak om het investeringsvolume te beperken en het storten van middelen in de financieringsreserve. We zien dat deze maatregelen beperkt effect hebben en de waardes van enkele kengetallen verbeteren. Voornamelijk de netto schuldquote is verbeterd. Eind 2017 was die nog 137,6%; eind 2019 is deze ratio gedaald naar 129,3% en vertegenwoordigt een betere positie. De schuldpositie laat een dalende lijn zien, maar door een lager saldo van baten, daalt de ratio niet zo snel als gedacht. In januari 2020 is met u afgesproken dat we in 2030-2032 een netto schuldpositie nastreven van 90% van ons begrotingssaldo. De ratio voor de grondexploitatie is sterk verbeterd naar 7,8%. Dit was eind 2017 nog 26,7%. De solvabiliteit is in 2019 gedaald naar 8,1%. Dit blijft onverminderd laag.

Programma 1: **Werk, economie, recreatie en inkomen**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:

- Burgemeester mevr. A.H. Raven (recreatie en toerisme)
- Wethouder mevr. M. Overmeen (statushouders, inkomensregelingen, markten en economische aangelegenheden)
- Wethouder dhr. J.J. Beintema (agrarische zaken)

Inleiding

We liftten vorig jaar mee op de aantrekkende economie. Er kwam een aantal nieuwe bedrijven op ‘t Lochter III, waardoor extra werkgelegenheid in onze gemeente is gecreëerd. De revitalisering van ‘t Lochter I en II is afgerond met het in werking stellen van camerabeveiliging. De Grotestraat en de verbinding van het centrum met de Paarse Poort hebben een metamorfose ondergaan. In 2019 vond de officiële opening plaats. Dit heeft ertoe geleid dat zowel het centrum van Nijverdal als het bedrijventerrein aantrekkelijker zijn geworden als vestigingslocatie voor ondernemers. Er worden allerlei gesprekken gevoerd over nieuwe vestigingen en investeringen. Maar ook als verblijfsgebied en ontmoetingsruimte heeft het centrum een impuls gekregen.

Toch zijn er nog voldoende uitdagingen. Denk aan de discussie over de PFAS-problematiek en de stikstof. Er wordt hard gewerkt aan een oplossing, maar we zijn afhankelijk van het beleid dat medeoverheden ontwikkelen. Om het ondernemersklimaat op orde te houden, blijft onze inzet nodig.

De aantrekkende economie heeft ook in Hellendoorn geleid tot een verdere daling van het werkloosheidspercentage in 2019. Dit zien we ook terug in een daling van het aantal participatiewetuitkeringen. Wel is het zo dat we een stijging zien in de mate van arbeidsbelemmering(en) bij de klanten. De begeleiding van deze klanten kost meer tijd, omdat onder andere een lager zelfredzaamheid regelmatig een rol speelt. Aan de andere kant merken we wel dat (lokale) ondernemers nog meer dan voorheen bereid zijn om deze mensen kansen te bieden op de arbeidsmarkt. Dit zien we terug in de stijging van het aantal loonkostensubsidies.

Kaderstellende nota’s

- Bedrijventerreinvisie (2011 11INT00636)
- Economische Agenda van Hellendoorn (2013 13INT01768)
- Position Paper Economische Zaken ‘Natuurlijk Ondernemend’ (2016 16INT01638)
- Kadernota Participatiewet 2015-2018 (2014 14INT05060)
- Nota verblijfsrecreatie Overnachten in Hellendoorn (2006)
- Toeristisch Bureau Hellendoorn (2007)
- Stimuleringsagenda Sallandse Heuvelrug (2016)
- Economische Agenda van Hellendoorn 2018-2022
- Bestuurlijke afspraken “Herprogrammeren regionale bedrijventerreinen Twente”
- Masterplan Centrum Nijverdal/ Grotestraat
- Beleidsplan integrale schulddienstverlening gemeente Hellendoorn (2012-2015)
- Verordening financiële bijdrageregelingen maatschappelijke participatie gemeente Hellendoorn 2018 (kindpakket) (raad 6-2-2018)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten		Realisatie
1.01	Actief acquisitie plegen voor bedrijventerrein 't Lochter III.	👍
1.02	Na 1 jaar evalueren we de verordening winkeltijden samen met ondernemers en inwoners.	👍
1.03	We ronden het Masterplan centrum Nijverdal af.	👍
1.04	Jaarlijks monitoren we de leegstand.	👍
1.05	Samen met ondernemers en vastgoedeigenaren stellen we een actieplan op om de leegstand in het centrum te verminderen.	👉
1.06	We starten een tenderboard op.	👍
1.07	Een netwerk opzetten zodat we beter inzicht hebben in de ondernemers binnen onze gemeente en wat deze ondernemers te bieden hebben.	👍
1.08	Opstellen van een actieplan voor de agrarische sector.	👎
1.09	We stellen een beleidskader op voor het project ‘Leegstand als kans’.	👍
1.10	Faciliteren van initiatieven voor hotelaccommodaties in Nijverdal.	👉
1.11	Optimalisering van ons lokale beleid schulddienstverlening.	👉
1.12	Voor ieder die ongewenst thuiszit, komt er een persoonlijk plan voor begeleiding naar werk of participatie.	👉
1.13	Intensiveren van de begeleiding van statushouders, in nauwe samenwerking met vluchtelingenwerk, het ROC en het Talentenportaal, om te komen tot trajectdenken.	👉

Wat we ondernamen

Vrijetijdseconomie

Een toerist kijkt niet naar gemeentegrenzen. Daarom werd ook in 2019 intensief samengewerkt met Twente- en Salland marketing.
Met de Hellendoornse Ondernemers Recreatie en Toerisme (HORT) en het Toeristisch Bureau Hellendoorn voerden we frequent gesprekken om samen zaken gedaan te krijgen. Met Routenetwerk Twente, Landschap Overijssel, Support For Nature, Waterschap Vechtstromen en diverse partijen zijn gesprekken gevoerd om op een aantal plaatsen de groene MTB Route door het Reggedal aantrekkelijker te maken en te scheiden van de wandelpaden. In 2020 zal uitvoering aan de bijbehorende werkzaamheden, waaronder aanleg en natuurversterking, worden gegeven. Samen met Staatsbosbeheer en een aantal ondernemers leverden wij onze bijdrage in het mogelijk maken van een aantal nieuwe bankjes rondom de zandkuil in Hellendoorn. Die worden in 2020 geplaatst. Het fietspad langs de Holterweg kreeg een opknapbeurt.

Sallandse Heuvelrug

De projecten uit het ‘Uitvoeringsprogramma Nationaal Park Sallandse Heuvelrug 2017-2020’ liggen op koers. Ondertussen wordt gewerkt aan een nieuw Uitvoeringsprogramma ‘2020 -2024’. Gemeente Hellendoorn (voorzitter, secretaris en penvoerder), Gemeente Rijssen, Marketing Oost, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, IVN , Toeristisch Bureaus Hellendoorn en Rijssen-Holten, Provincie Overijssel werken hierbij samen.

Daarnaast is gestart met het verkennen van mogelijkheden om het Nationaal Park uit te breiden en te versterken (geen uitbreiding Natura 2000 gebied). Versterking leidt o.a. tot een toekomstbestendig ecologisch systeem en de uitbreiding biedt de kans om diverse opgaven integraal aan te pakken. Hierbij wordt ingezet op behoud en waar mogelijk versterking van de kernwaarden van het gebied, maar moet het ook mogelijk zijn om prettig te wonen, ondernemen en recreëren in het gebied.

De uitbreiding is ook noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de nieuwe standaard van het Ministerie van LNV en zo het bestaansrecht van het Nationaal park te waarborgen.
Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de partijen die actief zijn in dit 'nieuwe' gebied, waaronder: Landschap Overijssel, gemeenten: Hof van Twente, Wierden, Twenterand, Raalte en Ommen, Waterschappen: Drents-Overijsselse Delta en Vechtstromen, LTO Salland en West-Twente. De reacties zijn positief en een aantal partijen heeft zich al aangesloten.
In 2019 is gewerkt aan een gezamenlijke website en fiets- en wandelkaart, waar ook de nieuwe partners in opgenomen zijn. De lancering vindt eerste kwartaal 2020 plaats.

Retail

De retailsector heeft te maken met een grote verandering in consumentengedrag. Het online aandeel van consumentenbestedingen zal nog fors groeien. Dit heeft gevolgen voor fysieke winkels en winkelgebieden. Onze inzet is erop gericht om in Nijverdal de winkels in het zogenaamde winkelachtje te concentreren en in de aanloopgebieden de winkels te vervangen door andere functies. Retailers moeten actief inspelen op veranderingen door te blijven innoveren en onderscheidende, relevante formules te ontwikkelen met voldoende reikwijdte en groeipotentie. Personeel met expertise en locaties met beleving zijn belangrijke voorwaarden om van een winkel een plek te maken waar de consument graag komt. Samen met ondernemers werken we aan de ontwikkeling van een attractieve omgeving (toekomstbestendig centrum). Vanuit een subsidie van de provincie in het kader van de stadsbeweging is gestart met een verdere centrumontwikkeling Nijverdal. Samen met retailondernemers en vastgoedeigenaren hebben we gewerkt aan de verbetering van vastgoed & openbare ruimte, professionalisering van ondernemerschap en marketing. Dit traject is in het eerste kwartaal 2019 succesvol afgerond. Dankzij de goede resultaten en wederom een subsidie van de provincie is hier inmiddels een vervolg aan gegeven. Door deze gezamenlijke inzet en de gedane investeringen heeft een aantal ondernemers bewust gekozen om zich in Nijverdal te vestigen.

In 2019 is gestart met het uitvoeren van een 'Koopstromenonderzoek Oost Nederland 2019'. Gemeente Helllendoorn neemt hieraan deel. Eerste kwartaal 2020 zullen de resultaten bekend zijn.

Vervolg Masterplan

Een aantal zaken van het Masterplan is al afgerond of in uitvoering. Denk in dit verband aan het afschaffen van betaald parkeren en de herinrichting van het openbaar gebied. Een aantal andere zaken blijft wel onze continue aandacht vragen. Op dit moment zijn werkgroepen bezig met onderwerpen als het opheffen van leegstand, promotie en acquisitie centrum, professionalisering en vastgoedsturing (zie onder 'Retail').

Verordening Winkeltijden

In 2019 hebben we via een enquête de verordening geëvalueerd. De respons was hoog en hierdoor zeer representatief. Mede op basis van de uitkomsten heeft de Raad de verordening aangepast. Alle winkels in de gemeente Hellendoorn mogen op zondag open van 12.00 tot 18.00 uur.
De Winkeliersvereniging 'Op naar Nijverdal' is tussentijds gevraagd hoe de zondag openstelling wordt ervaren en die oordeelde erg positief.

Warenmarkt

De warenmarkt staat onder druk door bijvoorbeeld de toenemende aantrekkingskracht van supermarkten en andere (discount)winkels en door gewijzigde consumentenvoorkeuren. Tegelijk blijft de warenmarkt een publiekstrekker voor het centrumgebied. Om de teruggang van de warenmarkt tegen te gaan, hebben we in overleg met de marktkooplieden de mogelijkheden onderzocht om de warenmarkt te versterken. Bij wijze van pilot is de markt meer in het centrum gepositioneerd, om zowel de markt zelf als ook het Nijverdalse centrum te versterken. Daarnaast is de opstelling en routing op het marktplein aangepast. De ervaringen worden betrokken bij het onderzoek naar de herinrichting van de Willem Alexanderstraat.

Economisch (vestigings)klimaat en acquisitie

Voor de komende jaren is de acquisitie voor de verkoop van bedrijventerrein in de gemeente Hellendoorn zowel lokaal als regionaal geïntensiveerd. Vanuit de 14 gemeenten uit de regio Twente is een gezamenlijk acquisitie opgestart onder de noemer "Business in Twente" om bedrijven van buiten de regio, maar ook internationale bedrijven naar Twente te trekken.
Verder is de specifieke acquisitie voor 't Lochter III opnieuw ingericht zodat er naast lokale acquisitie, ook regionaal en bovenregionaal wordt geworven.
De aantrekkende economie en de intensieve acquisitie hebben de uitgifte de afgelopen twee en half jaar belangrijk gestimuleerd. In 2019 verkochten we terrein aan Heutink en Rotomoulding. Per eind 2019 is op 't Lochter III nog maximaal 10,8 ha uitgeefbare grond voorhanden. Mede in het licht van de bestuurlijke afspraken rondom "herprogrammeren regionale bedrijventerreinen Twente" blijft de komende jaren onze inzet om de gemiddelde historische uitgifte van ca. 1,8 ha per jaar te consolideren.

Een goed economisch klimaat zorgt voor werkgelegenheid. Een goed contact met ondernemers en ondernemersverenigingen is hierbij een absolute voorwaarde. Voor goede samenwerking is het van belang dat we als gemeente weten wat er leeft en faciliteren waar dat mogelijk is. Daar zetten we dan ook stevig op in.
Naast de regionale "Twente Branding" blijven wij lokaal extra inzet plegen op het economisch profileren van de gemeente Hellendoorn als 'Natuurlijk ondernemend', waarbij ondernemers het woord voeren en als ambassadeurs optreden van het bedrijventerrein, van de samenwerking met elkaar en met de gemeente en van het lokale economische klimaat. Dit doen we onder andere via social media en het lokale businessfestival, maar ook via publicaties in landelijke vakbladen en op beurzen zoals de Provada.

In het afgelopen jaar werden de banden met ondernemers op de bedrijfsterreinen in onze gemeente verder verstevigd door ons proactief op te stellen en de frequentie van bedrijfsbezoeken op te voeren. Daardoor weten we als gemeente beter wat er speelt bij ondernemers, wat ze te bieden hebben en waar we hen mogelijk kunnen faciliteren.
We hebben een Tenderboard opgezet en maakten een start met het aankondigen van aanbestedingen en marktconsultaties op onze website. Via een samenwerkingsverband tussen Parkmanagement, ondernemers op Bedrijventerrein 't Lochter en de gemeente Hellendoorn is een website gelanceerd met stageplaatsen op bedrijventerrein 't Lochter. Zo proberen we de lokale bedrijven te profileren richting toekomstig talent en deze talenten te vinden en te binden. De revitalisering van bedrijventerrein 't Lochter is met de plaatsing van bewakingscamera's op de diverse toegangswegen afgerond.

Aanbestedingsbeleid

Het gemeentelijke inkoop en aanbestedingsbeleid voldoet aan Europese en nationale wet- en regelgeving en is regionaal afgestemd. Via het inkoop en aanbestedingsbeleid proberen wij lokale ondernemers een eerlijke kans te geven om opdrachten te verwerven. En we vragen aandacht voor duurzaamheid en de sociale en maatschappelijke waarde van de onderneming (SROI).

Agrarische zaken

In 2019 hebben we gebruik gemaakt van de mogelijkheid om via de provincie Overijssel twee ervencoaches aan te stellen. Die voeren gesprekken met vooral agrarische ondernemers over de toekomst van hun bedrijven. In principe zijn de erfcoaches twee jaar actief. Het is nog niet duidelijk of deze dienst van de provincie verlengd gaat worden. Hierover zal tijdig worden gerapporteerd.
Verder zijn wij sinds 2019 weer aangehaakt bij de Groene Metropool, een samenwerkingsorgaan dat vooral is gericht op projecten in het buitengebied. Deelname aan projecten is op basis van het principe 'coalition of the willing'. Afhankelijk van de beschikbare capaciteit en noodzaak voor onze inwoners en agrarische bedrijven haken wij aan bij de uitvoering.
De nota Agrarische zaken is in 2019 door gebrek aan formatie niet opgesteld.

Leegstand als kans

In 2019 is een participatietraject doorlopen om input te krijgen voor het nieuwe beleid voor het buitengebied. In de kleine kernen is een aantal bijeenkomsten gehouden om de wensen en ideeën te inventariseren. Deze input is gebruikt om het beleid voor Rood voor Rood te evalueren en bij te stellen. Daarnaast is gekeken wat er verder nodig is om het buitengebied leefbaar te houden. In het nieuwe beleid kijken we meer naar de gebiedskenmerken (bijvoorbeeld ruimte voor agrarische bedrijven of gemengde functies toestaan zoals recreatie/natuur/landbouw).
Daarnaast wordt het beleid in het kader van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving daarbij betrokken. In het voorjaar 2020 wordt dit nieuwe beleid ter besluitvorming voorgelegd.

Armoedebeleid en Bijzondere bijstand

Inwoners met een laag inkomen met bijzondere noodzakelijke kosten hebben in 2019 een aanvraag voor bijzondere bijstand kunnen doen. In 2019 zijn de uitgaven voor individuele bijzondere bijstand gedaald ten opzichte van 2018. Een van de dingen waar bijzondere bijstand voor verstrekt wordt, is voor de kosten van bewindvoering. Op deze kosten hebben wij als gemeente weinig tot geen invloed omdat bewindvoering door een rechter bij een cliënt wordt opgelegd. In 2019 is gestart met het heroverwegen van de beleidsregels individuele bijzondere bijstand. De intentie van deze nieuwe beleidsregels is dat de werkwijze wordt geüniformeerd en dat buitenwettelijk begunstigend beleid wordt geschrapt. Door het heroverwegen van beleid is de uitvoering meer kostenbewust gaan werken, wat heeft geleid tot minder uitgaven in 2019. In 2020 zullen de beleidsregels verder worden uitgewerkt zodat hiermee tevens invulling wordt gegeven aan de taakstelling op het budget voor individuele bijzondere bijstand voor 2020 e.v.

Vanuit de participatiewet bieden wij een vangnet als er maatschappelijke uitsluiting van inwoners dreigt via (bijzondere) bijstand, minimaregelingen en eventueel schuldhulpverlening. Het declaratiefonds is bedoeld voor inwoners van 18 jaar en ouder met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm. Dit kan worden ingezet voor activiteiten op het gebied van sport, cultuur, algemene vorming en het onderhouden van sociale contacten.

Inwoners met een langdurig laag inkomen tot 105% van de bijstandsnorm en die door persoonlijke omstandigheden geen uitzicht hebben op inkomensverbetering, konden in 2019 een beroep doen op een individuele inkomenstoeslag. Dit is een financiële tegemoetkoming die eens per 12 maanden kan worden aangevraagd. Daarnaast is er ook een mogelijkheid om individuele studietoeslag aan te vragen. Dit is een vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor studerenden waar enkele inwoners in 2019 gebruik van hebben gemaakt.

Kindpakket en duurzame gebruiksgoederen

Het Hulpfonds Hellendoorn heeft in 2019 uitvoering gegeven aan het kindpakket en de regeling duurzame gebruiksgoederen. Het aantal gebruikers van het kindpakket is in 2019 lager gebleken dan verwacht, waardoor een deel van de subsidie terugvloeit naar de gemeente.
De ervaringen van het Hulpfonds hebben geleid tot beperkte bijstellingen van de regelingen kindpakket en duurzame gebruiksgoederen in 2020. Hiermee kan de taakstellende bezuiniging voor 2020 worden gerealiseerd.

Schulddienstverlening en integrale schuldenaanpak

Diverse inwoners hebben zich in 2019 gemeld bij Stichting Boom of Stadsbank Oost Nederland voor een traject van schuldhulpverlening. Op deze manier wordt voorkomen dat inwoners in grotere financiële problemen raken, dan wel met malafide bewindvoerders in aanraking komen.

Om de koopkracht van financieel kwetsbare inwoners van de gemeente Hellendoorn te verbeteren hebben wij in 2019 in samenwerking met Reggewoon onder 100 inwoners de pilot 'voorzieningenWijzer' uitgevoerd. De 'voorzieningenWijzer' heeft deelnemers geholpen om bewuste keuzes te maken en beschikbare voorzieningen te benutten. De resultaten van de pilot tonen aan dat de inzet van de 'voorzieningenWijzer' in de gemeente Hellendoorn succesvol is .Om meer huishoudens te kunnen helpen willen we in 2020 samen met Reggewoon bekijken hoe de pilot 'voorzieningenWijzer' ingebed kan worden in de bestaande samenwerking tussen maatschappelijke partners. Hierbij nemen we het voorliggend veld mee, waarbij gekeken wordt of partijen die nu ook al contact hebben met de doelgroep, het persoonlijk advies zouden kunnen verzorgen. Voor uitvoering van de voorzieningenwijzer is een beroep gedaan op de incidentele middelen voor intensivering van schuldenproblematiek.

In 2019 is in Twents verband het project vroegsignalering van schulden voorbereid. In samenwerking met woningbouwcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterleveranciers en gemeentelijke belastingdiensten worden afspraken gemaakt waardoor eerder ingespeeld kan worden op betalingsachterstanden. In 2019 is regionaal een convenant getekend waarna door elke gemeente lokaal eigen werkafspraken zijn gemaakt. De gemeente Hellendoorn zal in 2020 concreet starten met de vroegsignalering van schulden.

Collectieve zorgverzekering

Collectieve zorgverzekering was in 2019 beschikbaar voor de doelgroep met een inkomen tot 130 % van de bijstandsnorm. In het kader van de ombuigingen heeft de gemeenteraad besloten deze doelgroep in 2020 te beperken mensen met een inkomen tot maximaal 120% van de bijstandsnorm. Voor 1 juli 2020 zal het college een voorstel doen over de scenario's voor 2021 en verder (inkomensgrenzen en dekking).

Participatiewet uitkeringen

De aantrekkende economie heeft ook in Hellendoorn geleid tot een verdere daling van het werkloosheidspercentage van 3,9%in 2018 naar 2,5% in 2019. De daling van de werkloosheid wordt ook zichtbaar bij de gemeentelijke uitkeringen (Participatiewet en IOAW/Z). Bij de gemeentelijke uitkeringen is er sprake van een lichte daling (-3,7%).

	1-1-2020		1-1-2019	
Uitkeringen participatiewet	**372**		**386**	
a) jonger dan 27 jaar	47	12,6%	48	12,4%
b) 27-44	110	29,6%	123	31,9%
c) 45-66	184	49,5%	186	48,2%
d) uitkeringen zak- en kleedgeld (o.a. personen in inrichting)	31	8,3%	29	7,5%
2 IOAW/Z/BBZ – uitkeringen	**53**		**57**	
a) IOAW	50		49	
b) IOAZ	2		3	
c) BBZ	1		5	
3 In loondienst bij werkgevers met loonkostensubsidie	**65**		**62**	
a) Wettelijke loonkostensubsidie (LKS)	52		50	
b) Begeleid werken (o.g.v. oude Wsw)	8		8	
c) Nieuw beschut	5		4	

Re-integratie beleid

In 2019 zijn forse ombuigingen doorgevoerd op het terrein van re-integratie. Onder meer door de afbouw van de accountmanagersfunctie arbeidsmarkt en overdracht van het Talentenportaal naar de hiervoor opgerichte BV Twenteportaal. Om beter samen te kunnen werken met lokale intermediairs is de bestaande incentive-regeling aangepast en zijn de vergoedingen daarvoor verhoogd. Ook is de gemeentelijke indienstnemingssubsidie halverwege 2019 ingetrokken, waardoor alleen met de wettelijke loonkostensubsidie gewerkt wordt.
Er zijn over 2019 goede resultaten geboekt:

Werk met wettelijke loonkostensubsidie	52, waarvan 9 nieuwe plaatsingen in 2019 23 verlengde dienstverbanden/vaste dienstverbanden
Uitstroom naar werk	25, waarvan 10 in deeltijd
Plaatsingen 'nieuw beschut'	2
Werkervaringsplaatsen	17
Proefplaatsingen	14

In 2019 is het nieuwe diagnose- en matchingssysteem van CompetenSYS ingevoerd. Om een versnelling aan de activering van de werkzoekenden te geven, is capaciteit van CompetenSYS ingehuurd. Inmiddels hebben ruim 200 personen een nieuw competentieprofiel, wat gebruikt wordt bij hun re-integratie of bemiddeling. Naast begeleiding naar werk is arbeidsactivering door werkplekken met behoud van uitkering mogelijk.

Onder andere bij REACT Twente (in groen, catering en chocolaterie op locatie Krönnenzommer in Hellendoorn), bij de Borstelcentrale in Almelo en op de Sallandse Heuvelrug in samenwerking met Staatsbosbeheer. Met betrekking tot de inzet van trajecten bij REACT (en andere re-integratiebedrijven) is er afgesproken dat er met ingang van 1 januari 2020 wordt afgerekend op basis van resultaatfinanciering. Daarvoor is er een nieuw opdracht formulier ontwikkeld waarbij consulenten van de gemeente de doelstellingen SMART formuleren zodat resultaatfinanciering ook daadwerkelijk mogelijk is.
Daarnaast heeft SOWECO in 2019 een speciaal activeringsproject uitgevoerd voor 30 langdurig werklozen uit de gemeente. Hiervan zijn vier deelnemers uitgestroomd naar (gedeeltelijk) betaald werk. Dit project wordt begin 2020 geëvalueerd om een beslissing te kunnen nemen over al dan niet voortzetting ervan na de geplande einddatum van 1-7-2020.

Arbeidsmarkt

Het arbeidsmarktbeleid wordt uitgevoerd in samenwerking via het Werkplein Twente en met subregio Almelo (Almelo, Wierden, Twenterand en Rijssen-Holten). Het Werkplein wordt onder meer gefinancierd door een bijdrage van het ministerie van SZW en uit middelen van het Europees Sociaal Fonds.
Uit deze middelen zijn onder meer ongeveer 15 regionale arbeidsmarktcoaches betaald, die subregionaal werken vanuit de vestigingen van het Werkplein in Almelo, Hengelo en Enschede. Eén van deze coaches werkt één dag per week in onze gemeente voor inwoners uit ons bestand. Door de extra aandacht die deze coaches aan de doelgroep kunnen geven worden positieve resultaten bereikt.
Ook de inzet van de SROI-coördinator in de subregio Almelo is in 2019 uit de extra rijksmiddelen betaald.

Sociale werkvoorziening

In 2019 is de ontvlechting van de GR en NV van SOWECO afgerond en hebben de gemeenten zich beraden over het aandeelhouderschap van de huidige NV c.q. de toekomstige maatschappelijke onderneming. In het verlengde daarvan is ook gekeken naar alternatieve scenario's voor uitvoering van de Wsw, in combinatie met de Participatiewet. Op basis daarvan zijn de colleges van B&W van de zes deelnemende gemeenten tot een gezamenlijk voorkeursscenario gekomen, waarbij de gemeenten de regie op de wettelijke taken meer autonoom oppakken met de mogelijkheid van samenwerking via het centrumgemeente model. Onderdeel van dat scenario is de voorgenomen afbouw van de GR SOWECO. De gemeente Hellendoorn heeft in dit scenario de voorkeur uitgesproken voor een lokale uitvoering van de Wsw. De hiervoor als concept vastgestelde Contourennotitie wordt in 2020 uitgewerkt in een concreet lokaal bedrijfsplan. De besluitvorming over het lokale plan en over de afbouw van de GR wordt voorzien in de eerste helft van 2020 met een mogelijke implementatie per 1-1-2021.

Statushouders en de nieuwe Wet Inburgering 2021

De gemeente Hellendoorn huisvest jaarlijks statushouders op basis van de hoeveelheid inwoners en de jaarlijkse toestroom naar het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). De taakstelling voor Hellendoorn is 26 met daarnaast een achterstand van 13 over 2018. In 2019 zijn er 20 statushouders succesvol gehuisvest. Het niet volledig realiseren van de taakstelling heeft diverse oorzaken: achterblijven van de koppelingen van het COA (koppeling die digitaal gemaakt moet worden tussen een dossier van een inwoner en het COA), koppelingen van grote gezinnen waarbij mismatch met de woning ontstaat (de digitale koppeling tussen de vraag van een inwoner en het beschikbare woning aanbod) en druk bij Vluchtelingenwerk. De achterstand op de taakstelling wordt naar verwachting in het eerste halfjaar 2020 ingelopen.

In 2019 is er gestart met de pilot Technische Taalklas. Doel van de pilot is het vergroten van het taalniveau van statushouders zodat de kans op een vaste aanstelling en participatie in de samenleving groter wordt. De pilot bestaat uit de combinatie van werken en het volgen van taalles op de werkvloer. Integratie in de Nederlandse samenleving beperkt zich natuurlijk niet tot wonen en werken. In 2019 hebben we geëxperimenteerd met het bieden van seksuele voorlichtingsbijeenkomsten voor vrouwelijke Eritrese statushouders.
In 2021 wordt de nieuwe Wet Inburgering van kracht. De gemeente Hellendoorn heeft, in voorbereiding hierop, aangesloten bij regionale bijeenkomsten. In 2019 is aandacht besteed aan het inventariseren van (lokale) behoeften en het verkennen van het aanbod aan taalscholen. Of de financiering van de decentralisatie van deze taken naar de gemeente voldoende is, is nog onzeker. Dit wordt in Twents verband nauwlettend gevolgd.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

01 Werk, Economie en Inkomen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
Algemene baten en lasten	-	-	- 7	- 7 N	-
Bijzondere bijstandsverlening	- 1.411	- 1.582	- 1.540	41 V	- 1.471
Economische aangelegenheden	- 448	- 396	- 407	- 11 N	- 459
Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 42	- 0 N	- 40
Markten	- 45	- 18	- 42	- 25 N	- 36
Recreatie en Toerisme	- 416	- 564	- 578	- 14 N	- 499
Schuldhulpverlening	- 233	- 238	- 227	10 V	- 234
Sociale werkvoorziening	- 4.215	- 4.325	- 4.279	46 V	- 4.457
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.430	- 7.267	- 7.173	95 V	- 7.392
Subsidies	- 3	- 3	-	3 V	- 4
Toeristenbelasting	- 42	- 38	- 34	4 V	- 35
Begeleiding en huisvesting statushouders	- 302	- 203	- 165	38 V	- 254
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 168	- 168	- 199	- 32 N	- 192
Participatie en reïntegratie	- 1.079	- 1.016	- 1.010	6 V	- 990
Totaal Lasten	**- 15.834**	**- 15.861**	**- 15.707**	**154 V**	**- 16.067**
Baten					
Bijzondere bijstandsverlening	15	53	71	18 V	38
Economische aangelegenheden	45	70	85	15 V	119
Fraudebestrijding	-	-	0	0 V	-
Markten	33	33	29	- 3 N	30
Recreatie en Toerisme	50	158	222	64 V	166
Schuldhulpverlening	-	-	1	1 V	-
Sociale werkvoorziening	32	32	33	1 V	33
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.358	6.181	6.253	72 V	6.583
Toeristenbelasting	424	424	488	64 V	434
Begeleiding en huisvesting statushouders	-	0	3	3 V	36
Participatie en reïntegratie	24	25	37	13 V	24
Totaal Baten	**6.980**	**6.975**	**7.224**	**248 V**	**7.463**
Saldo van baten en lasten	**- 8.853**	**- 8.886**	**- 8.483**	**402 V**	**- 8.604**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**- 20**
Onttrekkingen	**-**	**122**	**122**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**-**	**122**	**122**	**-**	**- 20**
Resultaat	**- 8.853**	**- 8.763**	**- 8.361**	**402 V**	**- 8.624**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Begeleiding en huisvesting statushouders	38 V
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	167 V
Bijzondere bijstandsverlening	59 V
Sociale werkvoorziening	46 V
Recreatie en toerisme	50 V
Toeristenbelasting	64 V
Totaal voordelen	**424 V**
Nadelen	
Markten	- 25 N
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 32 N
Totaal nadelen	**- 57 N**
Overige afwijkingen	35 V
Totaal afwijkingen	**402 V**

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 2: **Jeugd en Wmo**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:

- Wethouder dhr. J.J. Beintema (Wmo)
- Wethouder mevr. J.H. Van den Dolder-Soeten (Jeugd en Gezondheidszorg)

Inleiding

Het sociaal domein is volop in beweging. De centrale overheid heeft in 2015 het samenhangende stelsel van ondersteuning tot specialistische zorg herijkt met een prominente rol voor de gemeente als regisseur van inhoud en budget. De gemeente Hellendoorn heeft in 2019 de bijbehorende transformatie nader vormgegeven ondanks de omvangrijke ombuigingsopgave.
Begin 2019 is de begroting sociaal domein bijgesteld, nadat de kosten in de jaarrekening 2018 fors hoger uitvielen, dan geraamd. In totaliteit was deze bijstelling met de voorjaarsnota € 2,3 miljoen. Onafhankelijk onderzoek toont aan dat een bezuiniging van € 3,0 miljoen binnen het sociaal domein realistisch lijkt, maar dat is pas in een later stadium te behalen. 2019 stond in het teken van de implementatie van interventies die de beheersing van zorgkosten vergroten. Hiermee wordt beoogd toekomstige kosten te beheersen en de kwaliteit van de geleverde zorg te waarborgen.
In de gemeente Hellendoorn blijft de kern van ondersteuning en zorg ondanks alle veranderingen en verschuivingen: gezond en veilig opgroeien, het ontwikkelen van talent en meedoen naar vermogen.

Kaderstellende nota's

- Kadernota Jeugdhulp 2015-2019
- Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019
- Kadernota Wmo 2015-2019
- Besluit maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Hellendoorn 2019
- Visie wonen, welzijn en zorg 2010–2014 "Samenwerken aan een blijvend vitale samenle-ving" (2011)
- "Meer samenleven" met beleidsagenda gemeente Hellendoorn (2011)
- Algemene Subsidieverordening samenleving gemeente Hellendoorn 2011 (2011)
- Nadere regels accommodatiebeleid gemeente Hellendoorn 2014 (2014)
- Buurt aan Zet! (2016)
- Vrijwillige inzet: Samen Sterk (2017)
- Kadernota Publieke Gezondheid 2018 t/m 2021, ''gezonder door preventie" (2017)

Wat we wilden bereiken

Speerpunten		Realisatie
2.01	Waar noodzakelijk worden jeugdzorgtrajecten ingezet, Wmo voorzieningen toegekend.	👍
2.02	We voeren het Twentsinkoopmodel in voor maatschappelijke Ondersteuning en Jeugd	👍
2.03	We verminderen de bureaucratie voor de zorgverlener, de cliënt en het sociaal team	👍
2.04	We stellen een verbeterplan Zorg op.	👍
2.05	We voeren het verbeterplan Zorg uit.	👍
2.06	Wij intensiveren de samenwerking met verwijzers (zoals huisartsen) om de zij-instroom te beperken.	👍
2.07	We creëren in 2020 een laagdrempelig informatiepunt voor mensen met een hulpvraag. We onderzoeken in 2019 bij voorkeur in hoeverre we kunnen aansluiten bij bestaande voorzieningen zoals de bibliotheek.	👉
2.08	We realiseren zo veel mogelijk ononderbroken overgangen tussen jeugdzorgtrajecten en trajecten voor volwassenen.	👍

Wat we ondernamen

Passende zorg

Per 1 januari 2019 is het Twents inkoopmodel voor Wmo en jeugdhulp ingevoerd. De nieuwe manier van werken heeft een behoorlijke wissel getrokken op de dagelijkse praktijk.

De instroom in de jeugdhulp was in 2019 onverminderd hoog. Dit past bij de landelijke constatering dat het zorggebruik groeit. Twintig jaar geleden maakte 1 op de 27 kinderen gebruik van jeugdhulp, nu is dat landelijk 1 op de 8 kinderen. In onze gemeente zijn afgelopen jaar ruim 2000 trajecten (inclusief herindicatie) ingezet voor 850-900 kinderen en jongeren, met bijbehorende uitgaven van € 7,8 miljoen. De stijgende instroom heeft tot wachtlijsten geleid bij zowel onze lokale toegang als bij de zorgaanbieders.

Sinds het informatiemanagement programma Qliksense in gebruik is genomen, is er meer inzicht gekomen in de instroom en de uitgaven in de jeugdhulp gedurende het jaar. De vraag naar jeugdhulp blijft echter altijd aan fluctuaties onderhevig, wat het erg lastig maakt om de uitgaven van tevoren te begroten.

Voor het stijgende beroep op jeugdzorg en de onvoorspelbare financiële gevolgen daarvan zijn er verschillende verklaringen:

- Het aantal complexe echtscheidingen, prestatiedruk en problematisch social media gebruik nemen toe;
- De bezorgdheid over onze kinderen is gegroeid, normale hobbels worden snel benaderd als een probleem. Dit alles wekt de indruk dat opvoeden en opgroeien lastig of zelfs problematisch is. Er wordt daardoor sneller opgeschaald naar professionele hulp;
- Het nieuwe stelsel heeft zorgaanbieders en gemeenten in een complexe positie gebracht door bezuinigingen door te voeren, terwijl er meer jeugdigen zorg nodig hebben;
- De gemeente heeft weinig invloed op de instroom via belangrijke verwijzers als artsen en rechters;
- De transformatie vraagt een grote investering in onder andere preventie en afbouw van intensieve zorg, terwijl gemeenten door de forse bezuinigingen weinig investeringsruimte hebben.

Door middel van verschillende interventies is er in 2019 gewerkt aan oplossingen voor de hierboven genoemde problemen. Om goede preventieve hulp te kunnen blijven bieden en meer grip te krijgen op doorverwijzing naar specialistische hulp zijn er twee praktijkondersteuners jeugd bij de huisartsen gestationeerd. Ook is er een makelaar sociaal domein aangenomen om de samenwerking met de externe verwijzers te verbeteren.

De makelaar sociaal domein werkt samen met de administratie en kijkt naar zaken die opvallen in de verwijzingen naar specialistische zorg. Ook heeft de makelaar contact met de praktijkondersteuners jeugd en de gezinsvoogden van de gecertificeerde instellingen om casuïstiek te bespreken en wanneer nodig af te stemmen. We hebben geïnvesteerd in interne verbeterslagen, werkprocessen en kostenbewust(er) werken. Het was zoeken naar een nieuwe balans op het gebied van draagkrachtdraaglast na een ingrijpende organisatiewijziging.
Er is vanaf september stevig ingezet het terugdringen van de wachtlijst. Dit kon pas na de zomer, omdat het team Jeugd in de periode daarvoor te kampen had met uitzonderlijk hoog ziekteverzuim.

De rijksoverheid heeft ingezien dat er iets moest gebeuren aan de grote tekorten bij gemeenten. In 2019 is er € 420 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de jeugdzorg. De gemeente Hellendoorn heeft daarvan circa € 0,8 miljoen ontvangen.

Wmo

Ook voor de Wmo geldt dat in 2019 de meldingen onverminderd hoog zijn. Dit heeft verschillende oorzaken, onder andere:

- Vergrijzing;
- Complexe casuïstiek (onze gemeente heeft ten opzichte van andere gemeenten meer inwoners met complexe zorgvragen);
- Invoering van het abonnementstarief. Kenmerk hiervan is een vaste maximum eigen bijdrage, onafhankelijk van de verleende ondersteuning en het inkomen van degene die een beroep doet op die ondersteuning .

Begeleiding en Dagbesteding

Ten opzichte van 2018 is er een daling te zien in het gebruik van dagbesteding, terwijl er een lichte stijging is in het gebruik van individuele begeleiding. In 2019 hebben in totaal 592 unieke cliënten van individuele begeleiding of dagbesteding gebruik gemaakt. Dit zijn 4% minder mensen dan in 2018. In 2019 hebben wij interventies uitgevoerd om meer grip te krijgen op het gebruik van dagbesteding en begeleiding. Er is gebleken dat er een aantal cliënten in ons systeem stond dat niet langer gebruik maakte van de voorziening, door overgang naar bijvoorbeeld de Wet langdurige zorg. De daling heeft ook te maken met opschoning van ons systeem. Naast een aantal administratieve interventies om meer grip te krijgen, hebben wij ook preventieve maatregelen genomen. Daarvoor hebben we de samenwerking opgezocht met partijen die werkzaam zijn in het voorliggend veld. Het beleid hebben we herschreven zodat we vanuit de Wmo nog beter een vangnet kunnen zijn voor inwoners die het zelf echt niet kunnen oplossen. Dit andere beleid heeft ook invloed op de manier van indiceren; we kunnen meer en beter de eigen kracht van inwoners aanspreken.

Huishoudelijke ondersteuning

In 2019 is er rust en continuïteit gebleven voor inwoners met een maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning. Op financieel vlak was er echter minder rust en continuïteit. Zo zijn de tarieven voor de aanbieders van huishoudelijke ondersteuning op grond van de AMvB reële tarieven fors verhoogd, met circa 15 procent ten opzichte van 2018.
Daarnaast is er meer beroep gedaan op huishoudelijke ondersteuning. In 2019 hebben er in totaal 1139 unieke clienten gebruik gemaakt van huishoudelijke ondersteuning. Een stijging van 7%, die zich voornamelijk in de tweede helft van 2019 voordeed. Enerzijds is de stijging te verklaren door de vergrijzing, anderzijds heeft de invoering van het abonnementstarief een aanzuigende werking gehad. De inkomsten uit eigen bijdragen zijn door het abonnementstarief ook gedaald. De aanzuigende werking van het abonnementstarief is in Hellendoorn, in vergelijking met andere gemeenten, relatief beperkt geweest. Dit komt doordat onze inwoners in doorsnee geen hoge eigen bijdragen betaalden en door strenger te indiceren. We hebben gesprekken gevoerd met de grootste aanbieders over hoe we gezamenlijk kunnen bijdragen aan het betaalbaar houden van de huishoudelijke ondersteuning voor 2020.

Vervoer

In 2019 is besloten om de huidige contracten voor het doelgroepenvervoer (Regiotaxi vervoer, Ondersteuning Maatschappelijke Deelnamevervoer en het leerlingenvervoer) met één jaar te verlengen tot juli 2021. In 2019 is er onderzoek gestart naar andere manieren om het doelgroepenvervoer vorm te geven. De vervoersstromen zijn door een onafhankelijk bureau in kaart gebracht en dienen als basis voor de verdere analyse van verschillende alternatieven.

De vraag of we de huidige contracten willen voortzetten of dat we kiezen voor een andere opzet van het doelgroepenvervoer, is in 2019 niet afgerond door personele omstandigheden. Dit wordt in 2020 nader uitgewerkt.

Verbeterplan Zorg

In 2019 hebben we een start gemaakt met de uitvoering van de speerpunten van het verbeterplan Zorg:

- Met het Twents Model wordt er resultaatgericht geïndiceerd.
- De vermindering zij instroom bij jeugdhulp heeft vorm gekregen in het project POH Jeugd GGZ.
- Onze managementinformatie is verbeterd. In 2019 hebben we beschikking gekregen over de applicatie Qliksense, waardoor er meer inzicht is in de uitgaven en verstrekte voorzieningen binnen het sociaal domein.
- Herijking voorliggende voorzieningen. In 2019 zijn we binnen de Wmo gestart met het project Sociaal Plein. Dit is positief geëvalueerd en zal vanaf 2020 worden geïmplementeerd binnen het gehele sociaal domein in samenwerking met het voorliggend veld.

De uitgangspunten uit het Verbeterplan Zorg zijn als gevolg van de veranderende financiële situatie van de gemeente geïntegreerd in ons koersdocument met de maatregelen die daarbij horen. Er wordt niet langer van een apart 'Verbeterplan Zorg' gesproken.

Resultaatgericht werken en Inkoop Twents model

In 2019 heeft de gemeente Hellendoorn een actieve rol gehad in de Taskforce Twents Model. De Taskforce heeft aanbevelingen gedaan om het Twents Model verder door te ontwikkelen. Een regionaal aangestelde coördinator gaat sturen op de doorontwikkeling. Hierbij wordt opgetrokken met de gecertificeerde instellingen en zorgaanbieders. De makelaar sociaal domein heeft een actieve rol in het verminderen van de administratie die in regionale schrapsessies onder leiding van Rita Verdonk aan bod zijn gekomen. De resultaten blijven in 2019 vooralsnog wat achter omdat er geen overeenstemming is bereikt in de regio met betrekking tot de uniformiteit van werken. De makelaar sociaal domein is lokaal tevens een vraagbaak bij de opstart en implementatie van het Twents Model waar door consulenten veelvuldig gebruik van wordt gemaakt.

Herstructureren aansturing team Sociaal Domein

De omvangrijke budgettaire uitdaging binnen het team sociaal domein kan resulteren in een werkwijze die onvoldoende recht doet aan vragen van inwoners. Dat is een aandachtspunt. In 2019 is de aansturing van het team sociaal domein aangepast naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek door Twynstra Gudde in 2019. Dit heeft een duidelijke impact op medewerkers en de samenwerking binnen het team. Hierdoor steeg het ziekteverzuim medio 2019 fors. Het team sociaal domein heeft daarom medio 2019 geïnvesteerd in de aanstelling van een solide management team. Het teamhoofd is integraal verantwoordelijk voor de aansturing van drie coördinatoren van de subteams Jeugd, Wmo en Participatie en van de makelaar sociaal domein. Ondersteuning bij de financiële ontwikkeling wordt geboden door de business controller sociaal domein. Ook is er tijdelijk geïnvesteerd in de aanstelling van een programmamanager om te duiden welke interventies worden vormgegeven binnen de lijnorganisatie en welke vallen onder een programmatische samenhang met andere teams binnen de organisatie.

Vergemakkelijken overgang van 18 min naar 18 plus

Het bevorderen van de ketensamenwerking wordt met name regionaal opgepakt binnen het regionale transfomatieplan jeugd. Lokaal is er uiteraard ook aandacht voor een soepele overgang in hulp en ondersteuning voor jeugdigen die 18 worden. De jeugdprofessionals schakelen tijdig collega's van Wmo of participatie in wanneer een jongere na zijn 18e nog zorg of onder-steuning nodig lijkt te hebben. In het ondersteuningsplan waarmee de professionals werken, nemen zij een toekomstgericht plan van aanpak op.

Preventieve interventies jeugd

De frontoffice van team sociaal domein functioneert als de toegang voor inwoners bij vragen op het gebied van Jeugd, Wmo en/of Participatie. Binnen de frontoffice van het sociaal domein zijn tevens de taken belegd die voorheen vielen onder preventieve interventies van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Vanuit deze rol heeft de frontoffice van het sociaal domein samengewerkt met diverse partnerorganisaties die zich met opvoed- en opgroeiondersteuning bezighouden. Dit gebeurde en gebeurt zowel in de vorm van voorlichting en advisering als begeleiding. Er is bijvoorbeeld op scholen voorlichting gegeven over alcohol- en drugsgebruik en over social media. Ook is er groepsaanbod voor kinderen van gescheiden ouders of voor kinderen waarvan ouders met psychische problemen of een verslaving te kampen hebben. Jongeren kunnen naar het jongerencentrum Place2Be en ouders kunnen gebruik maken van kortdurende opvoedondersteuning thuis. Al deze vormen van ondersteuning zijn vrij toegankelijk en kosteloos voor onze inwoners.
In mei 2019 is de pilot praktijkondersteuner (POH) Jeugd gestart. Op basis van lokaal onderzoek is aangetoond dat de inzet van de POH Jeugd in de gemeente Hellendoorn goed werkt. Er kan door inzet van de POH Jeugd snel en goed geanticipeerd worden op de zorgvraag van kinderen en jeugdigen. Door in een vroegtijdig stadium de tijd te nemen om het probleem goed te inventariseren, kan met tijdige laagdrempelige ondersteuning een lang en duur zorgtraject worden voorkomen. POH's Jeugd kunnen ongeveer de helft van de jongeren direct helpen zonder doorwijzing. Ook dragen de POH's Jeugd bij aan goede afweging van de hulpvraag van de jeugdige. De inzet van de POH Jeugd komt ten goede aan de samenwerking tussen het voorliggend veld, de huisartsenpraktijken, GGD en de gemeente. Inzet van POH's Jeugd in Hellendoorn leidt tot nu toe tot een vermindering van het aantal verwijzingen naar Jeugd-GGZ en dus een financiele besparing.
Tevens zorgden we dat er lokaal laagdrempelige ondersteuning beschikbaar was voor ouders in de vorm van diverse trainingen. Dit in de vorm van onder andere de 'kinderclub Billy Boem' en de training 'kinderen van gescheiden ouders' en 'piep zei de muis'.

Preventieve interventies

Wij hebben in 2019 actief ingezet op het verbeteren van de samenwerking tussen partijen die werkzaam zijn in het voorliggend veld. Wij zijn gestart met een gezamenlijke pilot: Sociaal Plein. In deze pilot kijken wij samen met stichting De Welle, Evenmens, Avedan, en MEE IJsseloevers naar een groot deel van de binnengekomen Wmo-meldingen. Het doel is om de eigen kracht van inwoners en algemene voorzieningen optimaal te benutten voordat er gebruik gemaakt wordt van individuele maatwerkvoorzieningen. Ook zijn we in het derde kwartaal van 2019 een samenwerking aangegaan met het Medisch Centrum Nijverdal op het gebied van ouderenzorg.
Afgelopen jaar zijn er stappen gezet in het Uitvoeringsprogramma Publieke gezondheid: 'gezonder door preventie'. Zo zijn er diverse acties uitgevoerd op het gebied van meer bewegen, rookvrije generatie, participatie (Fit aan 't werk) en dementievriendelijke samenleving (ontmoetingspunt voor mensen met geheugenproblemen).

Publieke gezondheid

Aanpak personen met verward gedrag

De lokale aanpak van personen met verward gedrag heeft als doel, eerder en beter passende hulp en ondersteuning te kunnen geven. Om escalatie te voorkomen wordt daarbij gebruik gemaakt van het Hellendoorns faseringsmodel "Integrale aanpak ter voorkoming van escalatie". Zowel in de lokale aanpak als het faseringsmodel wordt er met dezelfde partners samengewerkt. Het faseringsmodel geldt overigens voor een veel bredere doelgroep waarbij zorg en ondersteuning gewenst is.
In het lokale plan van aanpak is een actielijst opgesteld die ertoe moeten leiden dat onze werkwijze rondom personen met verward gedrag beter (effectiever en efficiënter) georganiseerd kan worden.

Multidisciplinaire Overleg (MDO)

We zijn in 2019 gestart met een traject dat moet leiden tot een breed gedragen plan de huidige werkwijze rond het MDO verder door te ontwikkelen. Meer samenwerking met de verschillende partners in de keten moet resulteren in waarborgen voor zorg en veiligheid van onze inwoners.

Wet verplichte GGZ

In de tweede helft van 2019 hebben we onze gemeente voorbereid op de invoering van de Wet verplichte GGZ (WvGGZ). Deze wet geldt voor iedereen voor wie verplichte zorg in verband met een psychische stoornis onvermijdelijk is. De wet vervangt de wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ) en regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGZ. De nieuwe wet legt extra taken bij de gemeente. Zo moet er nu bijvoorbeeld eerst onderzoek gedaan worden naar andere (ambulante) mogelijkheden van (verplichte) zorgverlening alvorens het zware middel van vrijheidsontneming via verplichte opname in een GGZ-instelling te hanteren. De Twentse gemeenten hebben een Meldpunt met een tria-geproces ingericht bij de GGD Twen-

te en gezamenlijk werkprocessen opgesteld voor zowel het traject “Melding en Verkennend onderzoek” als voor het traject “Crisismaatregel en Hoorplicht”. De GGD Twente gaat namens alle 14 Twentse gemeenten de Meldfunctie, het Verkennend Onderzoek, incl. aanvraag tot afgifte Zorgmachtiging, uitvoeren. De GGD Twente zorgt ook voor de nodige communicatie richting ketenpartners en inwoners.

Inclusieve samenleving

Door subsidiëring van activiteiten die zijn gericht op maatschappelijke participatie en ontmoeting zorgen wij ervoor dat inwoners zoveel mogelijk kunnen blijven meedoen waarbij leeftijd, lichamelijke, psychische of verstandelijke beperkingen geen belemmerende factoren mogen zijn. Bestaand beleid op de terreinen van arbeidsmarkttoeleiding, zorg en laaggeletterdheid is voortgezet.

Financieel overzicht sociaal domein

bedragen x € 1.000

Sociaal domein	Rekening 2018	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening 2019	Verschil
Structurele lasten					
Jeugdhulp					
Jeugdhulp - specialistische zorg	- 7.903	- 6.595	- 6.726	- 6.510	216 V
Geëscaleerde zorg 18-	- 295	- 335	- 1.520	- 1.347	173 V
Wmo - Individuele voorzieningen					
Begeleiding en dagbesteding	- 3.678	- 3.162	- 3.720	- 3.659	61 V
Huishoudelijke ondersteuning	- 3.119	- 2.290	- 3.226	- 3.191	35 V
Verstrekkingen	- 1.913	- 1.676	- 975	- 1.001	- 26 N
Vervoer 18+	-	-	- 970	- 952	18 V
Eigen bijdragen	600	340	255	259	4 V
Wmo - Geëscleerde zorg	- 18	- 40	236	236	- 0 N
Bijstand, participatiewet,WsW en statushouders					
PW-uitkeringen	- 17	- 276	- 269	- 153	116 V
Bijzondere bijstand	- 813	- 824	- 845	- 794	51 V
Collectieve zorgverzekering	- 511	- 460	- 538	- 539	- 1 N
Schuldhulpverlening en fraudebestrijding	- 238	- 237	- 213	- 202	11 V
WsW	- 4.391	- 4.158	- 4.247	- 4.199	48 V
Participatiebudget	- 313	- 302	- 340	- 343	- 3 N
Kwijtschelding	- 192	- 168	- 168	- 199	- 32 N
Statushouders	- 75	- 121	- 85	- 47	38 V
Wmo Algemene voorzieningen					
Gesubsidieerde instellingen	- 1.577	- 1.633	- 1.859	- 1.861	- 2 N
Leefbaarheid en wijk- en buurtontwikkeling	- 228	- 162	- 221	- 179	42 V
Diverse kosten	- 614	- 979	- 447	- 362	85 V
Loonkosten en ingeleend personeel (direct en doorbelast)					
Participatie	- 1.624	- 1.724	- 1.725	- 1.645	81 V
Jeugdhulp	- 842	- 968	- 1.435	- 1.393	42 V
Wmo - individuele voorzieningen	- 1.031	- 989	- 1.182	- 1.185	- 3 N
Samenkracht en burgerparticipatie	- 1.325	- 1.260	- 914	- 877	38 V
Diversen sociaal domein	- 190	- 200	- 295	- 274	21 V
Totaal structurele lasten	**- 30.307**	**- 28.218**	**- 31.431**	**- 30.418**	**1.013 V**

In bovenstaande tabel is de realisatie van de kosten van het sociaal domein weergegeven.
Zoals u in de voorgaande toelichting heeft kunnen lezen, is het afgelopen jaar veel inzet gepleegd op verschillende interventies binnen het sociaal domein.

Na de sterk opgelopen kosten in 2018 zijn in 2019 acties uitgezet om meer grip te krijgen op de uitgaven en de budgetten nadrukkelijk te volgen. In drie kwartaalrapportages bent u geïnformeerd over de voortgang van de interventies, maar ook over de stand van de budgetten op de onderdelen begeleiding en dagbesteding, huishoudelijke ondersteuning, verstrekkingen, vervoer en jeugdhulp.
Bij de najaarsrapportage 2019 is de derde kwartaalrapportage meegenomen met een prognose van kosten tot eind 2019. Deze cijfers zijn meegenomen in de aangepaste begroting.
Als we nader inzoomen op de verschillende onderdelen zien we de volgende opvallende verschillen:

Jeugdhulp

Bij de jeugdhulp zien we een voordeel van in totaal € 388.000,--,. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de meevallende kosten op het onderdeel maatregelhulp (+ € 67.000,--) en crisishulp / weinig voorkomende hoog specialistische hulp (+ € 84.000,--). Deze twee onderdelen vallen binnen de gesubsidieerde regionale kosten. Ook het onderdeel jeugdzorg Plus (+ € 110.000,--), valt in deze gesubsidieerde stroom. De doorrekening die in oktober 2019 is gemaakt, ging uit van tot dan toe bekende inwoners in zorg. De extra instroom die we verwacht hadden, is meegevallen. Daarnaast is er een aantal administratieve correcties geweest op de einddata van trajecten, waardoor kosten in eerste instantie te hoog zijn meegenomen in de prognose. Daarnaast zijn de jeugdprofessionals kostenbewuster gaan opereren.
Op het onderdeel LTA zien we ook een fors voordeel (+ € 122.000,--). Ten tijde van de najaarsrapportage was nog onduidelijk of een inwoner nog bij een specifieke zorgaanbieder in behandeling was. Deze onduidelijkheid werd (mede)veroorzaakt door het anonieme karakter van deze regeling. Uiteindelijk blijkt dat deze jeugdige niet meer in verblijf is, waardoor de reservering van € 90.000,-- hiervoor niet nodig bleek.
Binnen de maatwerkvoorzieningen zien we dat de werkelijke kosten redelijk in lijn liggen met de prognose. De post onvoorzien van € 50.000,-- is uiteindelijk niet nodig gebleken.

Wmo

De kosten voor de begeleiding en dagbesteding zijn € 60.000,-- lager uitgevallen dan begroot. Hierbij merken we op dat bij de najaarsrapportage deze begroting naar boven is bijgesteld met € 70.000,-- omdat we bij de prognose van de kosten verwachtten dat we de ombuiging van € 350.000,-- niet volledig konden behalen. Naar nu blijkt, vallen de kosten mee. Grootste voordeel ligt in een aantal specifieke trajecten van inwoners die beduidend minder hebben gekost in 2019. Naar verwachting komen deze kosten wel in 2020. Daarnaast is de groei in het vierde kwartaal 2019 minder dan in de prognose was ingeschat. Het verzilveringspercentage zien we wel stijgen in de tweede helft van 2019. Dit effect nemen we mee in de doorrekening voor 2020.
De kosten voor de huishoudelijke ondersteuning zijn ook lager dan begroot. Bij de najaarsrapportage is op dit budget € 20.000,-- bijgeraamd. Uiteindelijk blijkt dit niet nodig. De groei van aantallen cliënten is lager dan we bij de najaarsrapportage hadden ingeschat. Als we de totale groei tussen januari en december 2019 bekijken op de huishoudelijke ondersteuning, zien we een stijging van 67 inwoners (+7%).
Bij de verstrekkingen zien we een beperkte overschrijding. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door enkele dure woningaanpassingen. Op het onderdeel vervoer 18+ zien we een klein voordeel ontstaan.

Participatie

Bij participatie zien we op een aantal onderdelen voordelen ontstaan. Bij de participatiewet uitkeringen veroorzaakt de afrekening BBZ met het Rijk een voordeel van € 13.000,--. Daarnaast is er extra inzet gepleegd op terugvordering en verhaal. Dit heeft meer opgeleverd dan verwacht, namelijk € 52.000,--. We zien een daling van het aantal uitkeringen ten opzichte van de begroting. Dit voordeel wordt echter opgeheven door het feit dat de gemiddelde kosten van uitkeringen hoger zijn dan verwacht. Wel is een voordeel zichtbaar bij de loonkostensubsidie voor nieuw beschut (dit is een nieuwe vorm van werken voor mensen met een arbeidsbeperking) in verband met het achterblijven van geïndiceerden voor deze doelgroep.
De bijdrage aan Soweco is lager dan begroot, voornamelijk door een incidenteel lagere afrekening van de exLarcom populatie over 2019.

Bij de bijzondere bijstand is er een voordeel door minder kosten op de onderdelen kinderopvang (€ 12.000,--) en declaratiefonds (€ 13.000,--). De afrekening met het Hulpfonds over 2018 is verder lager dan eerder ingeschat, waardoor we ook op dat onderdeel een incidenteel voordeel zien.
De kosten voor huisvesting statushouders zijn lager dan verwacht, maar dit heeft een directe relatie met het door diverse oorzaken niet volledig kunnen realiseren van de taakstelling te huisvesten statushouders. De resterende taakstelling (13 personen) schuift door naar 2020.

Bij het onderdeel organisatiekosten zien we dat de werkelijke kosten lager zijn dan begroot. Het gaat hier om loonkosten en kosten voor ingeleend personeel. Bij de bestuursrapportage is aangegeven dat er € 435.000,-- extra personele inzet nodig was. Bij de najaarsrapportage 2019 is aangegeven dat deze extra geraamde kosten voor een groot deel niet nodig bleken, omdat voor andere inzet of andere dekking is gekozen. Bij de jaarrekening blijkt nu dat er vooral op ingeleend personeel een voordeel ontstaat ten opzichte van de begroting. In totaliteit hebben we circa € 125.000,-- minder kosten gehad aan ingeleend personeel dan begroot. Op onderdelen is er minder inzet gepleegd, dan vooraf was begroot, voornamelijk ingegeven door de opgave om extra kosten zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast zijn inhuurperiodes niet altijd opeenvolgend ingevuld, waardoor gelden vrijvallen. Een ander voordeel zit in de opbrengst uitgeleend personeel (€ 25.000,--). Op de loonsom is een beperkt bedrag niet ingezet (€ 11.000,--).

Dit is minder dan 0,5% van het begrote bedrag van de loonsom.
Gezien het totaal voordeel op de loonsom, is de resterende reserveonttrekking voor de extra personele inzet niet onttrokken uit de Vrij aanwendbare reserve (€ 130.000,--). Hierdoor vervalt de extra taakstelling in de periode 2020-2023.

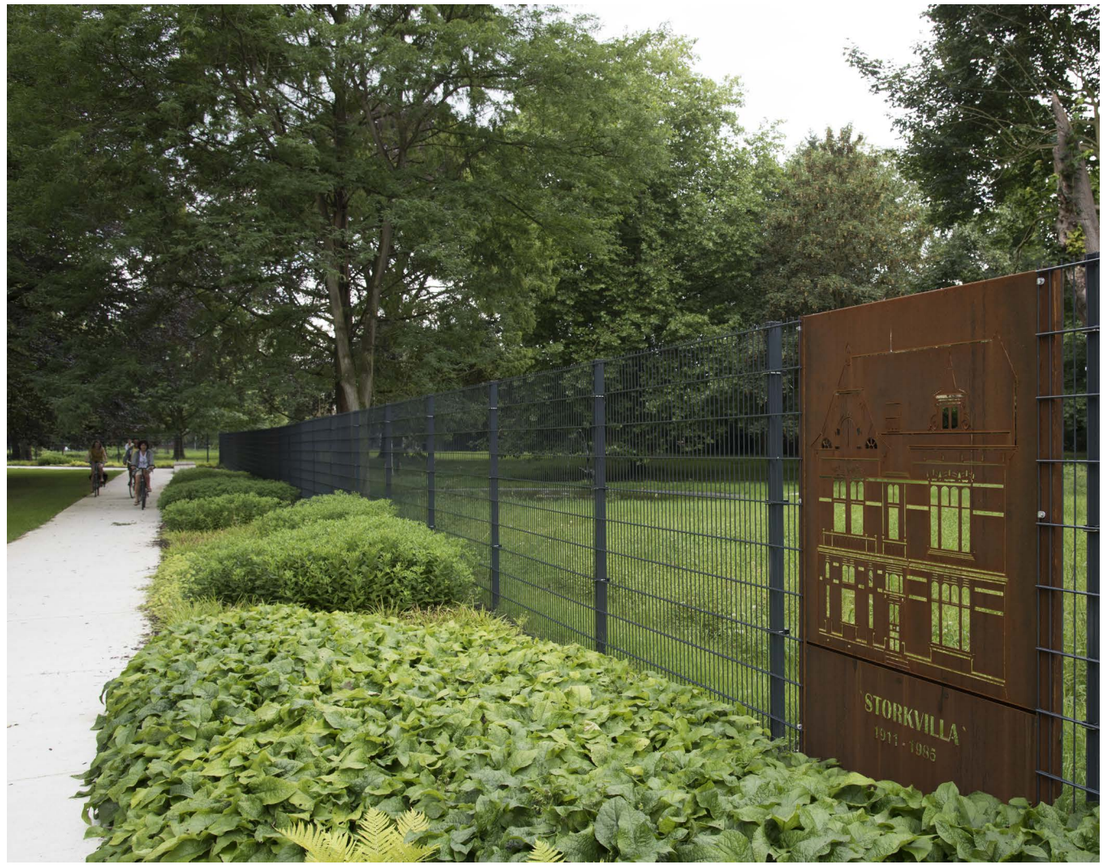

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

02 Jeugd en WMO	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Jeugd en gezin	- 232	- 62	- 49	13 V	- 106
Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 413	- 422	- 422	- 0 N	- 414
Sociaal en cultureel werk	- 1.934	- 1.705	- 1.682	23 V	- 1.852
Buurt en clubhuizen	- 265	- 227	- 218	9 V	- 285
Hygienebegeleiding Kinderopvang	- 106	- 155	- 124	32 V	- 109
Preventie en clientondersteuning	- 914	- 628	- 611	17 V	- 1.039
Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	- 1.221	- 1.748	- 1.673	75 V	- 876
Verstrekking Hulpmiddelen	- 2.515	- 1.677	- 1.699	- 22 N	- 2.763
Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuningsbehoef	- 3.162	- 3.989	- 3.927	62 V	- 3.678
Verblijf en woonvoorziening	-	- 3	- 5	- 2 N	-
Huishoudelijke ondersteuning	- 2.541	- 3.461	- 3.428	33 V	- 3.363
Vervoer 18+	-	- 1.025	- 1.007	18 V	-
Jeugdzorg - specialistische zorg	- 6.420	- 6.492	- 6.492	- 0 N	- 7.510
Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	- 40	-	- 0	- 0 N	- 41
Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	- 510	- 1.833	- 1.432	401 V	- 694
Volksgezondheid	- 1.198	- 1.441	- 1.449	- 8 N	- 1.197
Totaal Lasten	**- 21.470**	**- 24.868**	**- 24.218**	**650 V**	**- 23.928**
Baten					
Sociaal en cultureel werk	2	13	22	9 V	9
Buurt en clubhuizen	251	240	245	5 V	224
Hygienebegeleiding Kinderopvang	11	11	7	- 4 N	6
Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	-	3	14	12 V	-
Verstrekking Hulpmiddelen	90	39	38	- 2 N	59
Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuningsbehoef	340	255	259	4 V	600
Huishoudelijke ondersteuning	10	1	-	- 1 N	5
Vervoer 18+	-	42	41	- 1 N	-
Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	-	-	-	-	23
Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	-	-	-	-	6
Volksgezondheid	-	1	3	3 V	-
Wonen en Verblijf 18+ , inclusief beschermd wonen	-	236	236	-	-
Totaal Baten	**704**	**841**	**866**	**25 V**	**930**
Saldo van baten en lasten	**- 20.767**	**- 24.027**	**- 23.352**	**675 V**	**- 22.998**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**- 132**
Onttrekkingen	**2.345**	**-**	**-**	**-**	**4.861**
Mutatie reserves	**2.345**	**-**	**-**	**-**	**4.729**
Resultaat	**- 18.422**	**- 24.027**	**- 23.352**	**675 V**	**- 18.269**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Begeleiding en dagbesteding Wmo	62 V
Huishoudelijke ondersteuning	35 V
Lagere kosten hygienebegeleiding kinderopvang	32 V
Jeugdhulp - Crisishulp / weinig voorkomende hoogspecialistische hulp	84 V
Jeugdhulp - maatregelhulp	67 V
Jeugdzorg - Landelijk Transitiearrangement	122 V
Jeugdhulp - Jeugdzorg Plus	110 V
Post onvoorzien Sociaal domein	50 V
Loonsom - lagere kosten ingeleend personeel	80 V
Totaal voordelen	**642 V**
Nadelen	
Hogere kosten voor woningaanpassingen	- 22 N
Totaal nadelen	**- 22 N**
Overige afwijkingen	55 V
Totaal afwijkingen	**675 V**

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 3: **Cultuur, onderwijs en sport**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:

- Wethouder dhr. H. Nijhof (Sport en evenementen)
- Wethouder mevr. J.H. Van den Dolder-Soeten (Onderwijs en cultuur)

Inleiding

Het aanbod aan kunst-, cultuur-, recreatieve- en sportvoorzieningen in onze gemeente is groot en stimuleert ontmoeting en verbinding tussen inwoners. Het geheel aan voorzieningen draagt bij aan een goed woon- en ondernemersklimaat en is aantrekkelijk voor toeristen en andere bezoekers van de gemeente. Op het gebied van Cultuur is ZINiN onze belangrijkste partner.

Onderwijs biedt de mogelijkheid tot ontplooiing en stelt mensen in staat volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Als gemeente hebben wij binnen het beleidsveld onderwijs een brede verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid ligt onder andere op het gebied van openbaar onderwijs, voorschoolse educatie, volwasseneducatie en het voorkomen en bestrijden van schooluitval. Daarbij delen we met schoolbesturen de verantwoordelijkheid voor het realiseren en in stand houden van goede onderwijshuisvesting.
Sport en bewegen is leuk en gezond. Het biedt ontspanning en zorgt voor sociale contacten. Sport en bewegen moet voor iedereen mogelijk en toegankelijk zijn, ongeacht lichamelijke, verstandelijke, psychische, sociale of financiële omstandigheden. Sport versterkt de sociale samenhang, een gezonde levensstijl en individuele ontplooiing.
We constateren dat de samenleving verandert en er steeds vaker een beroep wordt gedaan op het zelforganiserend vermogen van (sport)organisaties. Dat vereist aandacht voor de continuïteit van onze sportverenigingen. In alle kernen zijn de sportvoorzieningen op niveau, waarbij er natuurlijk wensen blijven om het nog beter te maken. Sport en bewegen vormen in onze gemeente geen doel op zich, het is dan ook vooral onze integrale aanpak die een meerwaarde heeft. Sport en bewegen zijn ook een middel om mensen een sociaal kader te bieden, ze te helpen aan hun gezondheid te werken of als opstap naar (vrijwilligers)werk. Sport en bewegen dragen bij aan gezondheid in brede zin en zijn een waardevol instrument binnen het sociaal domein, om inwoners te ondersteunen bij hun integratie in de samenleving.
Wij ondersteunen sportverenigingen bij organisatorische en bestuurlijke vraagstukken en willen de maatschappelijke betrokkenheid van deze verenigingen waar mogelijk en nodig verder stimuleren. Sport en bewegen zijn van iedereen in de gemeente Hellendoorn.

Kaderstellende nota's

- Sport- en Beweegnota 2016-2019 'Samen in beweging'
- Notitie onderwijshuisvesting in de gemeente Hellendoorn 2017-2031
- Cultuurvisie 2018 (CultuurCaravaan)
- Nota Evenementenbeleid 2016-2020
- Omgevingsvisie Natuurlijk Avontuurlijk
- Nota 'Impuls brede scholen, sport en cultuur'

Speerpunten		Realisatie
3.01	Samen met het bestuur van Reggesteyn nemen we een principebesluit over de huisvesting van CSG Reggesteyn voor de lange termijn.	👍
3.02	We werken het principebesluit uit. Hierbij zijn, naast dekking van de kosten, duurzaamheid en energieneutraliteit sleutelbegrippen.	👍
3.03	We maken een plan van aanpak, met speciale aandacht voor het verbeteren van de wisselwerking tussen raad en BLOS, en verenigingen en BLOS.	👉
3.04	We evalueren en actualiseren het sport- en beweegbeleid 2016-2019.	👎
3.05	In samenwerking met verenigingen maken we een stappenplan om de sportaccommodaties rookvrij te maken.	👍
3.06	We participeren bij de uitvoering van de Twentse Visie .	👍
3.07	We nemen deel aan het regionaal initiatief Loopland Overijssel (in combinatie met Twentse Visie).	👍
3.08	We voeren het participatieprogramma 'Fit aan ’t Werk' uit.	👍
3.09	We doen onderzoek naar het toetsingsbeleid voor de aanleg van kunstgrasvelden.	👎
3.10	We onderzoeken de effecten van rubberinfill bij kunstgrasvelden.	👉
3.11	We doen een onderzoek naar de haalbaarheid en invoering van meerjarige tariefafspraken voor het gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties.	👎
3.12	We zorgen voor een definitieve invulling en versterking van de horecavoorziening en -exploitatie bij Het Ravijn – zwem sport zorg –.	👉
3.13	We gaan de procedure seizoengebruik kunstgrasvelden heroverwegen.	👎
3.14	In 2018 is een haalbaarheidsonderzoek gestart naar de realisatie van LED verlichting op alle gemeentelijke buitensportaccommodaties. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek plannen we nadere acties in.	👎
3.15	We beoordelen of korfbalvereniging NKC'51 op sportpark Gagelman recht heeft op een bijdrage voor twee was- en kleedruimten.	👎
3.16	In 2018 is gestart met nader onderzoek naar en realisatie van een nieuwe fietscrossbaan. In de tweede helft van 2018 worden de inpassingsmogelijkheden van de baan op het huidige perceel duidelijk en wordt het bodemonderzoek afgerond. Bij een positieve uitkomst pakken we in 2019 de realisatie op.	👉
3.17	In 2018 heeft een nulmeting van de huidige atletiekbaan plaatsgevonden. Op basis van een eerste beoordeling van de uitkomsten hiervan is het advies om de toplaag in 2020 te vervangen. In 2019 bereiden we een voorstel voor.	👍
3.18	We vervangen de toplaag van de kunstgras sport- en spelvoorziening De Plakke in Haarle. De voorbereiding en uitvoering vindt plaats in overleg en samenspraak met de verenigingen.	👎
3.19	We vervangen de Ledwall in het wedstrijdbad en narrowcasting systeem in Het Ravijn – zwem sport zorg –.	👍
3.20	Per 1 januari 2019 wordt de ruimte op de begane grond (nu sport- en speluitleen) voor 3 jaar verhuurd aan Columbus junior voor buitenschoolse opvang. De sport- en speluitleen blijft gehandhaafd en wordt intern verplaatst.	👍
3.21	In 2019 worden er zonnepanelen op Het Ravijn – zwem sport zorg – gelegd.	👍
3.22	We doen een voorstel over samenwerking en subsidieverlening aan RTV Reggestreek voor 2019 en 2020. Naar aanleiding van een evaluatie door RTV Reggestreek bepalen we of de subsidie structureel wordt (o.a. kijk- en luisteronderzoek).	👍
3.23	Uitvoeren van de Cultuurvisie, samen met de samenleving.	👍
3.24	De CultuurCaravaan is een bestuurlijk experiment. De bestuurlijke vernieuwing op gang houden door samenleving en lokaal bestuur te blijven prikkelen met behulp van (interactieve) communicatie en organiseren van overkoepelende, gemeentebrede activiteiten, waaronder een fenomeen als een cultuurburgemeester.	👍

Kunst en Cultuur

CultuurCaravaan

Onder de paraplu van de CultuurCaravaan hebben diverse werkgroepen activiteiten ontplooid. De werkgroep ‘Cultuurpret voor een klein budget’ zorgde voor gratis muziekworkshops in een leegstaand winkelpand in het centrum van Nijverdal. Daarnaast hebben verschillende organisaties gratis entreekaarten beschikbaar gesteld voor mensen die niet de middelen hebben om die zelf te kopen. De werkgroep 75 jaar vrijheid coördineert alle initiatieven van inwoners en organisaties rond het bevrijdingsjubileum en zorgt voor de stroomlijning van subsidieaanvragen. De werkgroep Mural Art zorgde voor een muurschildering in De Blokken. Daarnaast is de CultuurCaravaan betrokken geweest bij het realiseren van het monument voor overleden kinderen op de gemeentelijke begraafplaats aan de Meester Ponsteenlaan. Een aantal werkgroepen heeft met succes een beroep gedaan op subsidies van de Dorpsbudgetten. Eind 2019 hebt u besloten het budget dat beschikbaar was voor de Muziekimpuls, structureel in te zetten voor muziekonderwijs op de basisscholen, zodat alle leerlingen in aanraking komen met muziek. Samen met alle schoolbesturen, alle muziekverenigingen, drie muziekscholen, de instrumentenbank en de gemeente is een Muziekakkoord opgesteld waarin de doelstelling en samenwerking zijn vastgelegd. De CultuurCaravaan is in 2019 ambtelijk ondersteund en gefaciliteerd. Naar aanleiding van een tussenbalans heeft het Cultuurteam (bestaande uit inwoners en raadsleden) besloten te onderzoeken of de CultuurCaravaan ondergebracht kan worden in een stichting die door inwoners wordt vormgegeven.

Talent 2020

Talent 2020 is een vierjarig programma (2017-2020) voor talentontwikkeling en – stimulering, gesubsidieerd door de Provincie Overijssel en uitgevoerd door ZINiN. In 2019 zijn toneel- en muziekverenigingen ondersteund met workshops en zijn diverse Open Mic avonden georganiseerd.

ZINiN

Bibliotheken, theater en het Toeristisch Bureau maken onderdeel uit van ZINiN. ZINiN Bibliotheek heeft zich ook in 2019 weer ingezet om persoonlijke ontwikkeling voor alle inwoners in Hellendoorn te faciliteren en te bevorderen. De veranderende maatschappij vraagt een andere rol van de bibliotheek. ZINiN bibliotheek geeft die rol vorm als onderdeel van een keten van maatschappelijke en educatieve organisaties in de gemeente, maar ook regionaal en landelijk. ZINiN is een inspirerende plek waar persoonlijke ontwikkeling en ontmoeting centraal staan. Kennisontwikkeling en-uitwisseling voor jong tot oud. op maatschappelijk en cultureel terrein, vanaf de basisvaardigheden tot aan vergaande persoonlijke ontwikkeling staan in Breinreis centraal. ZINiN Theater heeft een samenhangend en gedifferentieerd aanbod van diensten gerealiseerd op het gebied van kunst, cultuur en informatie. ZINiN werkt daarbij samen met lokale en regionale partners. Gesubsidieerde activiteiten zijn o.a. de professionele theatervoorstellingen, de Dorpshuisfunctie (ondersteuning van vrijwilligersorganisaties) en de ondersteuning van vrijwilligers van het Openluchttheater.

2019 stond in het teken van het onderzoek naar de invulling van de bezuinigen die met ingang van 2020 gerealiseerd moeten worden. Het onderzoek van Lagroup geeft aan dat de bezuinigingen jaarlijks in overleg met de gemeente moeten worden ingevuld door middel van een divers pakket maatregelen. Dat varieert van minder culturele activiteiten (theatervoorstellingen, Kunstvoer) tot verhoging van commerciële inkomsten (filmhuis, horecaopbrengsten).

Streekomroep

Onze lokale omroep HOi heeft in 2019 onderzocht of samen met de lokale omroepen van Wierden, Rijssen-Holten en Hof van Twente een streekomroep kon worden opgericht. Vanwege het ontbreken van voldoende draagvlak is deze voorgenomen fusie niet doorgegaan. De door u toegezegde hogere subsidiebijdrage zou alleen worden verleend als de streekomroep een feit zou zijn. Nu dit geen doorgang heeft gevonden, is de subsidie in 2019 op het oude niveau gehandhaafd.

Kinderopvang en voorschoolse educatie

De eerste zes levensjaren van mensen zijn van cruciaal belang bij het verwerven van communicatieve, motorische en sociale vaardigheden. Om iedereen zoveel mogelijk gelijke kansen en een goede start in het onderwijs en daarmee in hun leven en in de maatschappij te geven, is het nodig al op jonge leeftijd in te zetten op de ontwikkeling van deze vaardigheden. In 2019 hebben we, conform onze wettelijke plicht, overleg gevoerd in het Bestuurlijk Overleg Lokaal Onderwijsbeleid over het definiëren van de doelgroep voor Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE), de toeleiding van de doelgroepkinderen door de jeugdgezondheidszorg en de doorgaande lijn naar de basisschool. De Stichting Peuterspeelzalen Gemeente Hellendoorn (SPGH) heeft subsidie ontvangen om het voorschoolse deel van VVE uit te voeren. De stichting heeft zorg gedragen voor voldoende bereik en spreiding. Wij hebben de SPGH in de gelegenheid gesteld om in 2019 al te anticiperen op het in augustus 2020 verplichte voorschoolse educatieve aanbod. Peuters die deelnamen aan VVE kregen al in 2019 een voorschools aanbod van 16 uur per week in plaats van 10 uur.

Openbaar onderwijs

Wij hebben drie openbare basisscholen in de gemeente met samen vier lespunten. Het openbaar basisonderwijs in onze gemeente en de buurgemeenten Rijssen-Holten, Twenterand en Wierden is verzelfstandigd in de Stichting ROOS. De besturen van ROOS en de Stichting Quo Vadis (voor bijzonder basisonderwijs) willen fuseren tot een samenwerkingsbestuur. In 2019 is deze fusie onderwerp van onderzoek geweest.

Onderwijshuisvesting

VSO De Elimschool

In december 2019 is de nieuwe onderwijsvoorziening voor de VSO Elimschool opgeleverd. Er is een modern toekomstbestendig onderwijsgebouw gerealiseerd voor scholieren met leer- en gedragsproblemen, psychiatrische stoornissen, contactstoornissen en hyperactiviteit. Het nieuwe schoolgebouw is in januari 2020 door de leerlingen in gebruik genomen.

Reggesteyn

In 2019 heeft de huisvesting van Reggesteyn op de agenda gestaan. Voor een toekomstbestendige huisvesting van Reggesteyn zijn we in 2018 begonnen met het vrijmaken van budgetruimte om ook financieel toe te kunnen groeien naar realisatie daarvan. In overleg met Reggesteyn is gekozen voor een financiële maatwerkoplossing. U stemde op 17 december 2019 in met de overeenkomst waarin de maatwerkafspraken zijn vastgelegd. Op 20 december 2019 is die overeenkomst afgerond. Nu is een toekomstbestendig duurzaam schoolgebouw mogelijk gemaakt, dat bijna energieneutraal is.

Ombuigingsopgave 2019 en 2020-2023

Voor het team sport stond het jaar 2019 grotendeels in het teken van te realiseren ombuigingen voor het jaar 2019 en meerjarig voor 2020-2023. De gevraagde extra inzet en de consequenties van de ombuigingen hebben een grote impact gehad op de uitvoering van het werkplan 2019. De afgesproken ombuigingen in 2019 zijn volledig gerealiseerd.

Herziening Sport- en Beweegnota 2016-2019 ‘Samen in Beweging’

Gelet op de actualiteit en relevantie van de huidige nota en de hoeveelheid beleidsvoorbereidende en – uitvoeringswerkzaamheden en de forse ombuigingstaakstelling in 2019 is hieraan geen prioriteit gegeven. In 2020 komt er een voorstel tot verlenging van de geldigheidsduur van de Sport- en Beweegnota.

Lokaal Sportakkoord

In 2019 zijn we gestart met de voorbereidingen voor een Lokaal Sportakkoord.
Dit Lokaal Sportakkoord volgt op het Nationaal Sportakkoord dat in 2018 werd gesloten en bestaat uit een set afspraken tussen de gemeente, lokale sportaanbieders, maatschappelijke partners en eventueel het bedrijfsleven over de sport in de nabije toekomst. Een lokaal sportakkoord moet vooral mensen en organisaties verbinden en aanzetten tot samenwerking en uitvoering. De BLOS zet in op de thema’s ‘Inclusief sporten en bewegen’, ‘Vitale sport- en beweegaanbieders’ en ‘Van jongs af aan vaardig in bewegen’. Deze thema’s passen binnen de beleidskaders van de huidige Sport- en Beweegnota. In 2020 wordt het Lokaal Sportakkoord afgerond. Voor de uitvoering van dit akkoord wordt vanuit het Rijk in 2020 en 2021 uitvoeringsbudget beschikbaar gesteld. Het akkoord wordt op 30 maart 2020 ondertekend.

Regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK)

Sinds 1 januari 2019 kunnen wij de btw die ons in rekening gebracht wordt voor (investeringen in) sport niet meer in aftrek brengen. Tegelijkertijd kunnen wij sinds die datum gebruikmaken van de Regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK). Op grond van deze regeling ontvangen wij ten hoogste 17,5% van het bedrag van de activiteiten die in aanmerking komen voor de regeling. Omdat er landelijk gezien meer was aangevraagd dan er beschikbaar was, heeft het Rijk 82% van de aanvragen in eerste instantie gehonoreerd. De gemeente Hellendoorn had € 647.000,-- subsidie aangevraagd. Dat betekende dat als alles volgens begroting was verlopen we een tekort zouden hebben van € 116.000,--. De bezuinigingen in 2019 hebben er echter voor gezorgd dat we minder uitgaven dan in eerste instantie was meegenomen in de aanvraag, dat investeringen werden doorgeschoven naar latere jaren, etc. Financieel pakt dat gunstig uit, maar het leidt wel tot een lagere SPUK-subsidie.

BLOS

Het maken van een plan van aanpak, met speciale aandacht voor het verbeteren van de wisselwerking tussen raad en BLOS, en verenigingen en BLOS is doorgeschoven naar 2020.

Onderzoek haalbaarheid meerjarige tariefafspraken

Jaarlijks worden de tarieven voor het gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties vastgesteld. De BLOS is gevraagd in 2019 de haalbaarheid van invoering van meerjarige tariefafspraken te beoordelen. Dit is doorgeschoven naar 2020. In 2020 gaat de BLOS onderzoek doen naar de huidige berekening van de seizoentarieven gemeentelijke buitensportaccommodaties en neemt de uitkomsten hiervan mee bij het voorstel voor de tarieven voor 2021 en volgende jaren. De discussie over de tarieven is inmiddels, mede op basis van de ombuigingsdiscussies, verbreed tot de tarieven voor alle gemeentelijke sportaccommodaties en de daarbij gehanteerde methodes van berekening.

Kunstgrasvelden

Algemeen rubberinfill

Wij volgen de onderzoeksresultaten en ontwikkelingen m.b.t. bijvoorbeeld recycling van oude kunstgrasmatten en het vraagstuk van milieuverontreiniging nauwlettend. Zowel landelijk als internationaal krijgen deze onderwerpen volop aandacht en lopen er diverse onderzoeken. De gemeenten worden via de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) uitgebreid en tijdig geïnformeerd.

Zorgplicht

De rechtbank van Rotterdam heeft op 19 december 2019 een uitspraak gedaan waarbij het sportbedrijf van de gemeente Enschede is veroordeeld voor milieuvervuiling door rubberkorrels die buiten kunstgrasvelden van een voetbalvereniging terecht zijn gekomen. Het sportbedrijf mag, met inachtneming van een proefperiode van twee jaar, geen nieuwe strafbare feiten plegen en moet bovendien een boete van € 5.000,-- betalen. De rechtbank heeft aangegeven dat de beheerder tekort is geschoten in de zorgplicht. Die zorgplicht geldt ook voor de gemeente Hellendoorn. Effect is dat wij ons beleid, beheer en onderhoud met betrekking tot kunstgrasvelden moeten aanpassen.

Gebruik non-fill kunstgrasvelden

In 2018 zijn drie non-fill velden voor voetbal gerealiseerd, twee getufte velden en één geweven. Vooral bij dauw en vorst zijn de ervaringen wisselend en worden de velden veelal nog als glad ervaren en daardoor niet optimaal bespeelbaar. Eind 2019 heeft hierover een constructief overleg plaatsgevonden met de leverancier en de drie voetbalverenigingen. Afgesproken is onder andere dat de leverancier en de gemeente het gebruik van de velden goed blijven monitoren, met name bij dauw en vorst. Verder is eind 2019 extra infill aangebracht in de vorm van kurkdeeltjes om te kijken of daarmee de oppervlaktegladheid weggenomen kan worden. De discussie over bespeelbaarheid loopt door in 2020.

Was- en kleedruimten NKC'51
De beoordeling of korfbalvereniging NKC'51 op sportpark Gagelman recht heeft op een bijdrage voor twee nieuwe was- en kleedruimten is niet uitgevoerd in 2019 en daarom doorgeschoven naar 2020.

Nieuwe fietscrossbaan
In 2019 is het bodemonderzoek afgerond en is duidelijk geworden dat er bij realisatie van een nieuwe baan op het huidige terrein saneringswerkzaamheden moeten plaatsvinden. De financiele gevolgen en daarmee de haalbaarheid van een nieuwe fietscrossbaan en het eventuele vervolgtraject worden in 2020 duidelijk.

Atletiekaccommodatie
Uit een nulmeting in 2018 (uitgevoerd door bureau 'Kennis van Sport') bleek dat de baan niet voldoet aan de reglementen van de atletiekunie. De atletiekunie heeft de baan gekeurd. Geadviseerd werd de baan uiterlijk in 2020 te renoveren. In 2019 hebben we, ter overbrugging van de tijd tot de geplande toplaagrenovatie in 2022, reparatiewerkzaamheden aan de atletiekbaan uitgevoerd. Dit om gebruik van de atletiekaccommodatie te kunnen blijven waarborgen.

Vervanging toplaag De Plakke
Uitkomst van een kwaliteitszorgonderzoek (februari 2019) door onafhankelijk instituut KIWA/ISA Sport is dat de levensduur van De Plakke met drie jaar verlengd kan worden, als er een revitalisering (grondige specialistische reiniging) plaatsvindt. De revitalisering wordt uitgevoerd in 2020.Daarom is in 2019 besloten om de investering voor vervanging van de toplaag door te schuiven van 2019 naar 2022.

Duurzaamheid
Versterking van duurzaam beheer is een vast uitgangspunt bij het beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties.
Het haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van LED-verlichting op de gemeentelijke buitensportaccommodaties is niet uitgevoerd in 2019 en doorgeschoven naar 2020.
In 2019 zijn er zonnepanelen geplaatst op het dak van wedstrijdbad Het Ravijn –zwem sport zorg- en op het dak van sporthal Kruidenwijk. Daarnaast zijn zonnecollectoren/zonneboilers gerealiseerd bij sporthal Kruidenwijk, sportaccommodatie De Voordam en de gymlokalen Portlandweg, Bachlaan en 't Trefpunt.
In de gymlokalen Bachlaan en 't Trefpunt en in sportaccommodatie De Voordam zijn slimme gebouwenbeheerssystemen gerealiseerd (Loxone). Hierbij wordt de klimaatinstallatie aangestuurd door slimme detectoren/melders, waardoor het energieverbruik daalt.
In 2019 zijn we een verkennend onderzoek gestart naar de mogelijkheden voor een Hellendoorns warmtenet. Ook Het Ravijn –zwem sport zorg– wordt meegenomen in dit onderzoek. Aangezien er op deze locatie een constante warmtevraag is en de huidige houtgestookte installatie over circa vijf jaar vervangen dient te worden, is dit een interessante accommodatie om mee te nemen in het onderzoek. In het eerste halfjaar van 2020 worden de resultaten verwacht en krijgen we een beeld of het voor Het Ravijn haalbaar is om op een lokaal netwerk aan te sluiten.

Fit aan 't werk
Zowel 'Sporten 't Werkt!' als 'Fit aan 't Werk!' zijn, mede in het kader van de ombuigingsopgaven, in 2019 geëvalueerd. Vanaf 2020 worden deze sportreintegratietrajecten gecontinueerd maar wel met een aantal wijzigingen. Deze nieuwe aanpak wordt gedurende twee jaar gemonitord en in 2021 geëvalueerd.

Sport en bewegen en Twentse visie
De 14 Twentse gemeenten geven gezamenlijk, met ondersteuning vanuit de provincie, uitvoering aan de Twentse visie. De Twentse Visie is een regionale beleidsvisie op het thema sport in Twente. Op regionale schaal is in 2019 gewerkt aan een ondersteuningsstructuur voor het herkennen en ontwikkelen van talenten en het bieden van een goede infrastructuur om deze talenten te laten ontwikkelen en groeien.
Binnen het thema 'Sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving' is in 2019 ingezet op de (verdere) implementatie van het project 'Loopland Overijssel'. Via activiteiten, lesmethoden en interventies worden uiteenlopende doelgroepen bereikt. Lokaal is met 'SportFUN-damentals' extra aandacht voor een goede motorische ontwikkeling van de jeugd als basis voor een leven lang sport- en beweegplezier en talentontwikkeling. Dit heeft geleid tot een verbreding van de lesmethode voor het bewegingsonderwijs, het opzetten van Daily Mile parcoursen en beweegvriendelijkere schoolpleinen.
Met het programma 'Kuier deur' is ingezet op het stimuleren van gezond gedrag van volwassenen met een chronische aandoening. 'Kuier deur' is een door de provincie Overijssel ondersteund wandel en vitaliteitsprogramma voor mensen die door omstandigheden niet of weinig bewegen. In 2018 sloten 65 wandelaars aan bij de wandeltrainingen van 'Kuier deur'. In 2019 zijn de wandelgroepen zelfstandig in verenigingsverband verder gegaan.

Het Ravijn -zwem sport zorg-
In 2019 zijn de Ledwall in het wedstrijdbad en de aansturing van het aangesloten narrow-casting-systeem (o.a. communicatieschermen) voor de gehele accommodatie vervangen.
Per 1 januari 2019 is de ruimte op de begane grond (voorheen sport- en speluitleen), in eerste instantie voor drie jaar, verhuurd aan Columbus Junior voor het vestigen van buitenschoolse opvang. De sport- en speluitleen is verhuisd naar een locatie aan de Vrugteveensweg in Hellendoorn.
Per 1 mei 2019 is een deel van de 'zorgvloer groot' voor een periode van twee jaar verhuurd aan FTP Training Center voor het vestigen van een kickboksschool.
Per 1 januari 2019 is een samenwerkingsovereenkomst met Zwem- en Poloclub Het Ravijn aangegaan voor de gezamenlijke exploitatie van de verenigingsruimte (horecaruimte aangrenzend aan het wedstrijdbad) en is de verdere exploitatie van beide horecavoorzieningen versterkt met als resultaat een stijgende omzet.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

03 Onderwijs Cultuur en sport	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen sportbeleid	- 459	- 480	- 411	69 V	- 461
Bibliotheek	- 1.462	- 1.497	- 1.500	- 3 N	- 1.466
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 106	- 100	- 97	3 V	- 93
Kunst en Cultuur	- 1.547	- 1.620	- 1.606	14 V	- 1.509
Musea / expositieruimten	- 8	- 31	- 32	- 1 N	- 132
Muziekschool	- 63	- 2	- 1	1 V	- 33
Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	-	-	-	-
Onderwijshuisvesting	- 1.286	- 1.336	- 1.354	- 18 N	- 1.222
Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	- 431	- 429	- 428	2 V	- 415
Leerlingenvervoer	- 541	- 643	- 612	31 V	- 595
Peuteropvang	- 210	- 308	- 309	- 1 N	- 298
Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	- 863	- 946	- 1.029	- 83 N	- 923
exploitatie sportaccommodaties	- 1.292	- 1.376	- 1.375	1 V	- 1.220
Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommodatie	- 1.598	- 1.634	- 1.626	8 V	- 1.556
Onderhoud sport accommodaties	- 413	- 521	- 493	29 V	- 438
Evenementen	- 25	- 25	- 28	- 3 N	- 20
Monumentenzorg	- 30	- 30	- 23	7 V	- 11
Beheer monumentaal vastgoed	- 28	- 25	- 23	2 V	- 43
Lokale omroep	- 49	- 39	- 40	- 1 N	- 49
Totaal Lasten	**- 10.415**	**- 11.044**	**- 10.987**	**57 V**	**- 10.482**
Baten					
Algemeen sportbeleid	26	366	288	- 78 N	59
Bibliotheek	455	472	473	2 V	463
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	20	20	21	1 V	23
Kunst en Cultuur	676	676	671	- 6 N	677
Musea / expositieruimten	-	-	4	4 V	-
Muziekschool	-	0	-	- 0 N	-
Onderwijshuisvesting	10	25	21	- 4 N	9
Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	40	205	207	2 V	152
Leerlingenvervoer	4	4	4	- 0 N	3
Peuteropvang	-	0	1	1 V	-
Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	739	849	881	32 V	809
exploitatie sportaccommodaties	705	733	703	- 30 N	666
Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommodatie	9	19	32	13 V	95
Onderhoud sport accommodaties	-	-	0	0 V	23
Beheer monumentaal vastgoed	4	4	12	8 V	11
Lokale omroep	13	15	13	- 2 N	12
Totaal Baten	**2.702**	**3.388**	**3.330**	**- 58 N**	**3.002**
Saldo van baten en lasten	**- 7.713**	**- 7.656**	**- 7.657**	**- 1 N**	**- 7.480**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**- 100**	**- 100**	**-**	**- 56**
Onttrekkingen	**-**	**30**	**30**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**-**	**- 70**	**- 70**	**-**	**- 56**
Resultaat	**- 7.713**	**- 7.726**	**- 7.727**	**- 1 N**	**- 7.535**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Leerlingenvervoer	31 V
Onderhoud sportaccomodaties	29 V
Combinatiefuncties	16 V
Horeca het Ravijn i.v.m. Reuring in het Reggedal	49 V
Totaal voordelen	**125 V**
Nadelen	
Onderwijshuisvesting	- 18 N
Specifieke uikering (Spuk) Sport	- 65 N
Diverse kosten het Ravijn (ingeleend personeel, gereedschappen, installaties en inventaris, materialen)	- 23 N
Horeca het Ravijn i.v.m. Reuring in het Reggedal	- 50 N
Totaal nadelen	**- 156 N**
Overige afwijkingen	30 V
Totaal afwijkingen	**- 1 N**

Programma 4: **Mobiliteit en bereikbaarheid**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:
- Wethouder dhr. H. Nijhof (mobililteit, verkeer)
- Wethouder dhr. J.J. Beintema (N35, openbaar vervoer)

Inleiding

Afgelopen jaar hebben we op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid de kaders opnieuw geactualiseerd. Het mobiliteitsplan, het verkeersveiligheidsplan en het fietsstructuurplan zijn vastgesteld. We hebben daarmee de basis op orde en de richting van ons beleid op het gebied van openbaar vervoer, de auto, de fiets, voetgangers, parkeren etc. is helder. Onze ambities zijn verwoord in de mobiliteitsagenda 2018-2030. De projecten die passen binnen deze ambities zijn in verschillende jaren ondergebracht en zullen de komende jaren worden opgepakt.

Voor de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de verschillende kernen binnen de gemeente Hellendoorn is het van groot belang dat de openbare ruimte goed op orde is: veilige wegen, fietspaden en stoepen, bruggen, goede openbare verlichting en voldoende parkeervoorzieningen. De gemeente onderhoudt de openbare ruimte om die heel, veilig en schoon te houden. Dit onderhoud hebben we zoveel mogelijk uitgevoerd in combinatie met bijvoorbeeld noodzakelijke werkzaamheden aan de riolering. Dat werkt kostenbesparend.

Kaderstellende nota's

- Hellendoorns Mobiliteitsplan
- Parkeernota (2009) en evaluatie betaald parkeren
- Verkeersveiligheidsplan 2012-2015 (BAVO)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP4)
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Waterplan Hellendoorn
- Duurzaam beheer openbare verlichting 2016-2020
- Onderhoudsplan bruggen en tunnels
- Beheerplan Wegen
- Fietsstructuurplan 2014-2025
- Mobiliteitsplan 2018
- Verkeersveiligheidsplan 2018

Wat wilden we bereiken

Speerpunten		Realisatie
4.01	We actualiseren het fietsstructuurplan.	👍
4.02	We stellen een verkeersveiligheidsplan op.	👍
4.03	Met de inwoners van Haarle Noord zoeken we naar een goede oplossing voor de verbinding van Haarle Noord met Haarle.	👍
4.04	Realiseren van de Noordzuidverbinding tussen Hellendoorn en Hulsen waarbij we de rotonde Helmkruidlaan-Baron van Sternbachlaan betrekken.	👉
4.05	De ontwikkelingen rondom Marsroute N35 in samenhang bekijken met de kruispunten bij Haarle.	👍
4.06	We stellen de visie vast ten aanzien van het project De Nieuwe Verbindingen.	👍
4.07	Uitvoeren van de brede variant van het project De Nieuwe Verbindingen met twee fietsbruggen, inclusief uitvoering met extra aandacht voor verbinding van de Paarse Poort naar het centrum van Nijverdal en de F35.	👎
4.08	We onderzoeken waar winst te behalen is door doelgroepenvervoer in het openbaar vervoer te integreren.	👉
4.09	We zetten in op een intercityfrequentie van 2x per uur zowel richting Zwolle als richting Enschede.	👉
4.10	Op basis van nieuwe weginspectie actualiseren we het meerjarig onderhoudsplan.	👍
4.11	Uitvoeren onderhoudsprogramma 2019 en inlopen van achterstallig onderhoud.	👍
4.12	Kleinschalig onderhoud bij diverse bruggen.	👍
4.13	Vervanging openbare verlichting Kruidenwijk.	👍
4.14	Onderzoek vervanging verkeersregelinstallatie G. van der Muelenweg.	👎
4.15	Reconstructie kruispunt Constantijnstraat-Parallelweg.	👉
4.16	Vervanging riolering Rijssensestraat.	👉
4.17	Aanleg regenwaterriool Salomonsonstraat Hoge Dijkje.	👍
4.18	Vervanging riolering Karel Doormanweg.	👍

Wat we ondernamen

Aanleg Noordzuidverbinding

Samen met de werkgroepen uit Hellendoorn-Zuid en Hulsen hebben we schetsontwerpen gemaakt van de beide delen van de Noordzuidverbinding. In afwachting van de ombuigingsopgave zijn de werkzaamheden daarna tijdelijk opgeschort. Er is inmiddels besloten dat de aanleg van zowel de trajecten Hellendoorn-Zuid als Hulsen doorgaan in 2023. Tevens is besloten dat de rotonde Helmkruidlaan voor fietsers veel veiliger moet worden. Dat betekent dat de voorbereidende werkzaamheden voor de komende jaren nu worden gepland en vervolgens uitgevoerd.

De Nieuwe Verbindingen

In afwachting van de discussie over de Marsroute/N35 richting Zwolle is dit project tijdelijk 'on hold' gezet. We hebben een studie gedaan naar het toekomstige tracé en de uitkomsten daarvan zijn gedeeld met de provincie en Rijkswaterstaat. Verder is er een plan gemaakt voor de oplossingen van de knelpunten bij de kruisingen van de N35 met de Molenweg en Stationsweg bij Haarle.

N35: Nijverdal–Wierden en Nijverdal–Haarle–Wijthmen

Nijverdal – Wierden

Het jaar 2019 is besteed aan de voorbereiding van het aanbestedingsdossier voor de aanleg van de weg. Vanwege de stikstofproblematiek is in de zomer besloten de aanbesteding, die in september van start zou gaan, 'on hold' te zetten. Wanneer er meer duidelijk is over hoe om te gaan met de stikstofproblematiek in dit project, kan worden bepaald of en wanneer de aanbesteding wordt voortgezet.

Wijthmen – Nijverdal

Binnen het project `Verkeersveiligheidsmaatregelen Wijthmen – Nijverdal' voert de gemeente voor Rijkswaterstaat maatregelen uit op het wegvak tussen Haarle en Nijverdal. De eerste fase hiervan is, volgens planning, in 2019 uitgevoerd: er is zowel aan de noord- als de zuidkant van de N35 tussen Haarle en Nijverdal een parallelweg aangelegd. De tweede fase wordt later uitgewerkt.

Daarnaast hebben we gewerkt aan een oplossing voor de verkeersproblematiek van Haarle Noord. Er ligt een schetsoplossing en een budget. We spannen ons nu in om tot een uitvoeringsvariant te komen.

Marsroute

Er wordt op dit moment druk gelobbyd om de Marsroute - het opwaarderen van de N35 tot 2x2 rijstroken met ongelijkvloerse aansluitingen en kruisingen - te realiseren tussen Wijthmen en Nijverdal. In de loop van 2020 zal hierover meer duidelijk worden.

Fietssnelweg F35

De Fietssnelweg F35 is klaar van sport- zwem- zorgcomplex Het Ravijn tot aan de Veenweg. De Fietssnelweg leent zich uitstekend voor fietsverplaatsingen over langere afstand, zeker met E-bike en speedpedelec. In 2019 is besloten ook speedpedelecs op de F35 toe te staan. Dit is met borden aangegeven.
Steeds meer delen van de F35 in Twente zijn klaar. Deze delen sluiten echter niet altijd op elkaar aan waardoor een fietser soms moeilijk zijn weg kan vinden. Daarom is in 2019 een nieuw bewegwijzeringsplan gemaakt.
De provincie wil het aantal fietssnelwegen in de provincie sterk uitbreiden. Die zullen vanwege kostenoverwegingen niet de kwaliteit krijgen van de F35. Het onderzoek naar haalbare tracés is opgestart. Voor Hellendoorn gaat dat om verbindingen tussen Vriezenveen en Vroomshoop via Daarlerveen en van Nijverdal naar Zwolle via Raalte en Heino. De tracés lopen langs de N35 en N750. Deze wegen zijn in eigendom en beheer bij respectievelijk Rijk en provincie. De gemeente Hellendoorn is hierbij betrokken. Voor het tracé langs de N35 geldt dat de ontwikkelingen rond de Marsroute worden meegenomen.

Onderhoud wegen

In 2019 is er door een deskundig bureau een visuele inspectie uitgevoerd van het totale wegennet. Op basis daarvan hebben we het meerjarenonderhoudsplan geactualiseerd en opnieuw doorgerekend. Op basis hiervan hebben we in 2019 een extra storting gedaan van € 145.000,--, zodat de voorziening weer op peil is. Dit wordt besteed in 2020. Daarnaast is bij de meerjarenbegroting 2020 vanaf 2021 het beschikbare onderhoudsbudget opgehoogd. In 2019 hebben we de asfalttoplaag van de Bachlaan, de G. van der Muelenweg, de Schaddenveldsweg en de Grote Veenweg en G.J. Kerkdijkweg in Daarlerveen vervangen. Verder is van diverse wegen het asfalt gerepareerd en een slijtlaag aangebracht. Groot onderhoud heeft plaatsgevonden aan de bestrating van de P.C. Boutensstraat en een deel van De Bloeven.

Onderhoud kunstwerken

Vanwege de bezuinigingen is het budget voor 2019 éénmalig teruggebracht tot een derde. Er zijn daarom vooral kleinschalige onderhoudsmaatregelen getroffen en enkele reparaties uitgevoerd. Tevens zijn alle kunstwerken opnieuw globaal geïnspecteerd waardoor we de komende jaren maatregelen kunnen treffen op basis van de geactualiseerde onderhoudssituatie.

Openbare verlichting

In 2019 is onder andere in het noordelijke deel van de Kruidenwijk en in enkele straten in Nijverdal de verlichting vervangen door ledverlichting. Deze verlichting was aan het einde van zijn levensduur waardoor vervanging noodzakelijk was. Daar waar de verlichting is vervangen wordt vanaf 21.00 uur 20% gedimd en tussen 23.00 en 06.00 uur 50%. Daarmee zorgen we voor een gelijkmatig lichtbeeld en besparen we tevens energie.

Straatreiniging

Het afgelopen jaar bestond de straatreiniging uit het vegen van straten, pleinen en parkeerplaatsen, het verwijderen van zwerfafval en het legen van afvalbakken. Maar ook hebben we de nodige inzet gepleegd op het gebied van de onkruidbeheersing.

Verkeersregelinstallaties

Doordat er in 2019 subsidie beschikbaar is gesteld voor het kruispunt bij het politiebureau in Nijverdal hebben we geschoven in het uitvoeringsschema van de vervanging van de verkeerslichten. Vervanging van de installatie bij het politiebureau heeft voorrang gekregen. De eventuele vervanging van de installatie op de G. van der Muelenweg (bij Ten Cate) is verschoven naar 2021. In 2020 starten we wel het onderzoek naar nut en noodzaak hiervan.

Verkeersveiligheid

In 2019 is het verkeersveiligheidsplan 2019-2025 vastgesteld. Hierin worden voorstellen gedaan om de verkeersveiligheid in de gemeente de komende jaren te verbeteren. Dat kan door de aanleg en herinrichting van infrastructuur, door educatie en voorlichting en door handhaving.
In het kader van verkeersveiligheid is een onderzoek gestart om kinderen van de VSO veilig naar school aan de Luttenbergerweg te laten fietsen en is besloten verkeersremmende maatregelen te treffen op de Luttenbergerweg en rode fietsstroken aan te brengen tussen de bebouwde komgrens en de toegang naar de school.
Op het gebied van educatie en voorlichting zijn veel projecten uitgevoerd: onder andere het theoretische en praktisch verkeersexamen, de verkeersquiz, een opfriscursus verkeersregels, de caravankeuring, lessen over het gevaar van de dode hoek en over het gebruik van alcohol en drugs in relatie tot verkeersdeelname.
In het kader van duurzaam veilige schoolomgevingen zijn markeringen opnieuw aangebracht en hebben kinderen verkeersborden ontworpen die een plakje in de schoolomgeving hebben gekregen.
Verkeersveiligheid vraagt een integrale aanpak. Daarom is maandelijks overleg gevoerd met Veilig Verkeer Nederland, Fietsersbond, politie en het gehandicaptenplatform.

Openbaar vervoer

In 2018 is buurtbuslijn 597 (station Nijverdal, Hellendoorn, Krönnenzommer) gaan rijden. In 2019 is het gebruik gemonitord om vast te kunnen stellen of de lijn, zoals verwacht, levensvatbaar is. Eind 2019 is vastgesteld dat de lijn veel meer reizigers vervoert dan verwacht: maandelijks ca. 1000 reizigers in plaats van de verwachte 700. De lijn is dus levensvatbaar en daarmee definitief geworden.

De kosten voor het vervoer van mensen met een Wmo-indicatie zijn hoog. In 2019 is het onderzoek gestart naar de mogelijkheden om het doelgroepenvervoer en regulier openbaar vervoer te vervlechten zodat meer mensen met een Wmo-indicatie van het regulier openbaar vervoer gebruik kunnen maken, waardoor de kosten afnemen.

Stimuleren duurzaam vervoer

In 2019 heeft de gemeenteraad de Fietsvisie 2019-2030 vastgesteld. De doelstelling van deze visie is: 'Het verbeteren van de fietsvoorzieningen om het fietsgebruik in de gemeente te stimuleren. Het in stand houden en verbeteren van een dicht en samenhangend netwerk van directe en veilige routes, samen met goede fietsenstallingen.' In de bijbehorende uitvoeringsagenda staat dat we het gebruik van de fiets ook voor woon-werkverkeer stimuleren. Vanuit die gedachte hebben in de zomer van 2019 medewerkers van de gemeente een E-bike kunnen proberen. De belangstelling hiervoor was groot, of dat heeft geleid tot aanschaf van meerdere e-bikes door die medewerkers is nog niet onderzocht.

Het aantal laadpunten voor elektrische auto's is uitgebreid. Nieuwe laadpalen zijn geplaatst op de Kerkweg in Haarle en de Dorpsstraat in Hellendoorn.

Parkeren

De aanschaf en verlenging van een parkeerabonnement is vereenvoudigd door de openstelling van het E-loket. Na inloggen via DigiD of E-herkenning en betaling via iDeal is het parkeerabonnement gekocht. Nagenoeg alle abonnementhouders hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Het aantal abonnementhouders is in 2019 stabiel gebleven.

Riolering

De riolering in de Rijssensestraat en Schansertweg zou in 2019 worden vervangen. Via een interactief proces met bewoners en winkeliers is tevens een nieuw ontwerp voor de openbare ruimte uitgewerkt. Doordat de nutsbedrijven een fors aantal kabels en leidingen moesten vervangen hebben we de uitvoering daarvan verschoven naar het voorjaar 2020. Wel is het riool in de Karel Doormanweg vervangen en een infiltratieriool aangelegd.
Er is een regenwaterriool gelegd vanaf de Salomonsonstraat naar het Hoge Dijkje waardoor afgekoppeld regenwater vanuit het centrum direct wordt afgevoerd naar de Regge. Tegelijk is de woonomgeving langs het tracé aanmerkelijk verbeterd door de nieuwe groene inrichting.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

04 Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Aanleg en reconstructie wegen	- 1.245	- 1.219	- 1.241	- 22 N	- 1.133
Bermen en sloten	- 656	- 634	- 618	16 V	- 611
Gladheidsbestrijding	- 126	- 127	- 117	10 V	- 128
Onderhoud verhardingen	- 1.488	- 1.536	- 1.681	- 145 N	- 1.567
Openbaar vervoer	- 281	- 260	- 249	12 V	- 257
Parkeren	- 655	- 693	- 650	43 V	- 721
Straatmeubilair	- 145	- 148	- 157	- 10 N	- 145
Straatreiniging	- 630	- 646	- 634	12 V	- 584
Verkeer	- 271	- 277	- 292	- 15 N	- 217
Wegbeheer algemeen	- 778	- 670	- 648	21 V	- 688
Verkeerseducatie	- 49	- 49	- 58	- 9 N	- 64
Ontwikkeling GRP	- 1.921	- 1.921	- 1.922	- 2 N	- 1.828
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	- 987	- 951	- 911	39 V	- 975
Inkomsten rioolheffing	- 8	- 8	- 6	1 V	- 9
Totaal Lasten	**- 9.240**	**- 9.137**	**- 9.185**	**- 48 N**	**- 8.927**
Baten					
Aanleg en reconstructie wegen	-	-	0	0 V	-
Bermen en sloten	-	15	17	2 V	-
Gladheidsbestrijding	-	3	3	0 V	-
Onderhoud verhardingen	-	65	83	19 V	56
Openbaar vervoer	33	33	34	1 V	33
Parkeren	29	80	85	5 V	68
Straatmeubilair	-	-	1	1 V	1
Straatreiniging	1	13	14	1 V	2
Verkeer	-	1	5	4 V	-
Wegbeheer algemeen	40	40	38	- 2 N	126
Verkeerseducatie	37	37	44	7 V	44
Ontwikkeling GRP	- 90	- 195	- 368	- 173 N	- 127
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	19	19	71	52 V	90
Inkomsten rioolheffing	4.218	4.279	4.364	85 V	4.076
Totaal Baten	**4.287**	**4.390**	**4.391**	**1 V**	**4.370**
Saldo van baten en lasten	**- 4.952**	**- 4.747**	**- 4.794**	**- 47 N**	**- 4.557**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 60**	**-**	**-**	**-**	**- 2.561**
Onttrekkingen	**3**	**2.003**	**2.003**	**-**	**8**
Mutatie reserves	**- 57**	**2.003**	**2.003**	**-**	**- 2.553**
Resultaat	**- 5.010**	**- 2.744**	**- 2.791**	**- 47 N**	**- 7.110**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Parkeergarage	32 V
Beheer en onderhoud riolering	91 V
Inkomsten rioolheffing	85 V
Totaal voordelen	**208 V**
Nadelen	
Hogere storting voorziening onderhoud wegen	- 145 N
Hogere storting voorziening egalisatie rioolheffing	- 173 N
Totaal nadelen	**- 318 N**
Overige afwijkingen	63 V
Totaal afwijkingen	**- 47 N**

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 5: **Woon en leefomgeving**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:

- Wethouder mevr. M. Overmeen-Bakhuis (Ruimtelijke ordening, grondbeleid en vergunningen)
- Wethouder dhr. H. Nijhof (Openbare ruimte, afval, klimaat, duurzaamheid, natuur en landschap)
- Wethouder dhr. J. Beintema (Agrarische zaken)

Inleiding

Het afgelopen jaar is er veel gebeurd op het gebied van visievorming. In december hebben we de Woonvisie vastgesteld. Die geeft een actueel beeld van de behoefte aan woningbouw in de gemeente Hellendoorn. De komende jaren zal de focus meer liggen op het bouwen voor de goede doelgroepen (jeugd en senioren). Ook zullen de thema's duurzaamheid en circulariteit steeds meer aandacht krijgen. Ondanks de stikstof- en PFASproblematiek zijn er vorig jaar 90 nieuwe woningen opgeleverd, het hoogste aantal sinds de crisis. Om deze trend vast te kunnen houden zal het ingezette beleid om te deprogrammeren afgerond worden, zodat er weer voldoende ruimte ontstaat voor nieuwe ontwikkelingen. Op het gebied van klimaatadaptatie is een klimaatstresstest uitgevoerd. Deze stresstest geeft een beeld van kwetsbare plekken in onze gemeente op de thema's wateroverlast, hitte en droogte. Een in het oog springend project is de uitvoering van de Stadsbeek, waardoor het (overtollige) regenwater vanuit het centrum van Nijverdal op een goede manier kan worden afgevoerd naar de Regge. De implementatie van de Omgevingswet heeft de nodige aandacht gekregen (onder andere quickscan en impactanalyse), maar als gevolg van de bezuinigingen wel minder dan waar we bij het opstellen van de begroting 2019 vanuit gingen.

Kaderstellende nota's

- Nota grondbeleid 2019
- Omgevingsvisie Natuurlijk avontuurlijk
- Beeldkwaliteitsplannen (onder andere voor het centrum van Nijverdal 2010)
- Structuurvisie De Centrale Strip
- Welstandsnota
- Reclamebeleid
- Woonvisie 2019
- Groenbeleidsplan
- Bestemmingsplan Buitengebied
- Beleid vrijkomende agrarische gebouwen
- Natura 2000 (NB-wet) "Samen werkt beter"
- Toekomstvisie Hellendoorns Afvalbeleid
- Milieuprogramma 2012-2015
- Externe veiligheidsbeleid
- Gebiedsgericht geluidbeleid
- Uitvoeringsprogramma vergunningverlening en toezicht & handhaving
- Beleidsnota "Samen werken aan een duurzaam Hellendoorn" 2013
- Duurzame Energievisie Hellendoorn
- Beleidskader zon & windenergie
- Stappenplan RES Hellendoorn 2019
- Startnota RES-Twente 2019
- Woonafspraken provincie Overijssel 2016 t/m 2020
- Overcapaciteit woningbouwplannen in bestemmingsplannen
- Prestatieafspraken Woningstichting Hellendoorn en gemeente Hellendoorn

Wat we wilden bereiken

Speerpunten		Realisatie
5.01	Uitvoeren van het programma ‘Hellendoorn waterbewust’ uit het Klimaatprogramma water (GRP4).	👉
5.02	Actualiseren van het duurzaamheidsbeleid “Samenwerken aan een duurzaam Hellendoorn” uit 2013.	👉
5.03	We stellen een deltaplan klimaatadaptatie op.	👉
5.04	We stellen een uitvoeringsprogramma van de energievisie op.	👉
5.05	We benoemen een energieregisseur.	👍
5.06	Opstellen van en deelnemen aan een Regionale Energie Strategie (RES).	👉
5.07	We begeleiden initiatieven voor schone energie.	👍
5.08	We faciliteren, stimuleren en enthousiasmeren lokale initiatieven, coöperaties en stichtingen die bijdragen aan het verduurzamen van de samenleving.	👍
5.09	Met de woningcorporaties maken we prestatieafspraken over een nader te bepalen aantal woningen met een maximale huur van € 400,--.	👉
5.10	We maken prestatieafspraken met woningcorporaties om hun woningen te verduurzamen en kiezen daarbij voor een wijkgerichte aanpak.	👉
5.11	We onderzoeken extra woningbouw mogelijkheden in dorpen Haarle en Daarle.	👉
5.12	We maken woningbouwinitiatieven obstakelvrij door woonafspraken met Provincie uit te voeren.	👍
5.13	We bepalen samen met de raad het integrale ambitieniveau waarop we de Omgevingswet willen uitvoeren.	👉
5.14	Nader bezien of we de gemeentelijke omgevingsvisie aanpassen.	👉
5.15	We ontwikkelen het Hellendoorns kompas Omgevingswet voor initiatieven in de fysieke leefomgeving.	👎
5.16	We handelen ook vóór inwerkingtreden van de Omgevingswet waar mogelijk en zinvol in de geest van de Omgevingswet.	👉
5.17	We nemen deel aan het regionale project ‘Onder Twente’.	👍
5.18	We stellen een gemeentelijke visie op de ondergrond op in samenwerking met de regionale partijen.	👎
5.19	We stellen per doelgroep een plan van aanpak ‘versnellen asbestdaksanering’ op.	👍
5.20	We intensiveren de gescheiden inzameling van GFT bij laagbouw.	👍
5.21	We houden een pilot voor het inzamelen van GFT bij hoogbouw.	👎
5.22	Faciliteren van inzameling van gescheiden afval in de openbare ruimte door inzet diverse voorzieningen.	👍
5.23	Inzamelen van incontinentiemateriaal als verwerkingsmogelijkheid.	👎
5.24	Uitvoeren van de Zwerfafvalplannen, die ingediend zijn bij Nedvang, voor de aanpak en preventie van zwerfafval.	👍
5.25	Stimuleren en faciliteren van meer groen in tuinen, centra, woonwijken en kleine kernen.	👉
5.26	Renovatie van enkele speelplaatsen.	👉
5.27	Onderhoud van de groenvoorzieningen gebaseerd op beeldkwaliteit (centra op A kwaliteit en wijken op B)	👉
5.28	Zorgen voor meer biodiversiteit, ecologisch beheer.	👉
5.29	We gaan meer onderhoud plegen aan onze bomen waarbij we vooral aandacht besteden aan het verkleinen van de risico’s door onder andere vallende takken.	👍
5.30	Met de gemeenteraad en plaatselijke belangenorganisaties in gesprek gaan over de ontwikkelingen rond Lelystad Airport en de te varen koers.	👍

Wat we ondernamen

Grondzaken
De nota Grondbeleid is afgelopen jaar geactualiseerd. De koers om faciliterend grondbeleid te voeren is bestendigd. Wel hebben we aangegeven dat we bij de problematiek in de kleine kernen een actievere houding aannemen.

Woonvisie
In december is de Woonvisie geactualiseerd. Die vormt een goede onderlegger voor de nieuwe Omgevingsvisie die in het kader van de Omgevingswet moet worden opgesteld. Het principe van inbreiding voor uitbreiding blijft het uitgangspunt. En we blijven bouwen voor behoefte. Voor de vragen op het gebied van wonen en zorg gaan we een aparte visie opstellen.

Woonafspraken provincie
Het afgelopen jaar troffen we de voorbereidingen om uw besluit van december 2018 om te deprogrammeren, te realiseren. In het voorjaar 2020 zal u hiervoor een besluit worden voorgelegd. In 2019 hebben we constructieve gesprekken gevoerd om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk ruimtelijke plannen doorgang kunnen vinden.

Actualiseringsplicht bestemmingsplannen
De actualiseringsplicht voor bestemmingsplannen is vervallen. Dit besluit is genomen om gemeenten ruimte te geven zich goed voor te bereiden op de Omgevingswet die 1 januari 2021 in werking treedt. Ter voorbereiding daarop is afgelopen jaar gewerkt aan een zogenaamd veegplan om de gemeentelijke regels in bestemmingsplannen zoveel mogelijk al op elkaar af te stemmen. Dit veegplan zal in het voorjaar 2020 ter besluitvorming worden aangeboden.

Natura 2000
De staatssecretaris van EZ heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit. Ons doel bij het N2000-beleid is de instandhouding en waar mogelijk versterking van de sociaaleconomische belangen die in en rondom de N2000 gebieden aanwezig zijn. Hierbij denken wij vooral aan het economisch belang, het mee koppelen van het toeristisch–recreatief belang, leefbaarheid en het agrarisch belang. Actueel is hoe de effecten van stikstof op de N2000 gebieden kunnen worden beperkt. Wat dit concreet gaat betekenen voor de omgeving is nog onvoldoende uitgekristalliseerd.
Voor de Natura 2000-gebieden Sallandse heuvelrug/Zunasche heide en Boetelerveld zijn Provinciale Inpassingsplannen opgesteld. Het Provinciale Inpassingsplan (PIP) Sallandse heuvelrug/Zunasche heide is vastgesteld door Provinciale Staten op 27 februari 2019 en inmiddels onherroepelijk geworden. De vaststelling van het PIP Boetelerveld vond op 16 oktober 2019 plaats en ook dit plan is inmiddels onherroepelijk. Voor het Wierdense Veld is nog geen inpassingsplan in procedure gebracht.

Sallandse Heuvelrug
Voor de Sallandse Heuvelrug wordt gewerkt aan de uitvoering van het inrichtingsplan. In de loop van het jaar 2019 zijn de bomen gekapt waarbij een gedeelte van de kap vallend onder de gemeente Rijssen-Holten niet is uitgevoerd. De heide wordt uitgebreid en daarnaast zijn diverse andere maatregelen uitgevoerd om de natuurdoelen te halen.

Zunasche Heide
In 2019 hebben we een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van het provinciale inrichtingsplan en het beheer- en onderhoudsplan. Dit heeft ertoe geleid dat de aanbesteding voor de uitvoering is gestart. Het werk is inmiddels gegund en de uitvoering vindt plaats in de loop van 2020. Het gebied wordt dan opener door kap van bomen en tevens natter gemaakt. De Ligtenbergerweg wordt aangepast ter bescherming van de fauna, maar blijft wel open voor alle bestemmingsverkeer.

Boetelerveld
De gemeente heeft meegewerkt aan het definitieve inrichtingsplan. Het Natura2000-gebied Boetelerveld wordt natter gemaakt en de bodem voedselarmer. Zo zorgen we voor betere omstandigheden voor bijzondere en kwetsbare planten en dieren.

Wierdenseveld
In 2019 heeft de gemeente samengewerkt met Landschap Overijssel, Vitens, gemeente Wierden, LTO, Provincie aan vijf inrichtingsvarianten voor het Wierdense Veld waarbij de belangen van de Kruidenwijk mee zijn genomen. Omdat het eerste doel 'stoppen achteruitgang natuur' ingrijpende omgevingseffecten blijkt te hebben, heeft de provincie het project 'on hold' gezet om de gevolgen van de beslissing goed te onderzoeken, ook in relatie tot de aanwezige drinkwaterwinning.

Nieuw buitengebied (leegstand als kans)
In 2019 is het nieuwe ruimtelijke beleid voor het buitengebied voorbereid. Daarvoor zijn interactieve sessies gehouden met de verschillende kernen. Daar is informatie opgehaald die in de nieuwe visie is verwerkt. De sessies hebben geleid tot voorstellen voor een meer gebiedsgerichte benadering en een vereenvoudiging van het Rood voor Rood beleid. Dit beleid wordt in het voorjaar 2020 aan de raad ter besluitvorming aangeboden.

Asbestdaksanering
De verwachting was dat in 2019 bij wet geregeld zou worden dat Asbestdaken voor 2024 gesaneerd moesten worden, door sloop of dakvervanging. Dit asbestverbod is in de eerste kamer gestrand. Dit kan betekenen dat de bereidwilligheid om asbestdaken te verwijderen afneemt omdat er geen wettelijke prikkel meer aanwezig is. De doelstelling is echter nog steeds dat asbestdaken (vrijwillig) verwijderd worden. De provincie Overijssel en alle gemeenten in de provincie werken gezamenlijk aan het versnellen van deze saneringsopgave. Dit doen we door bewustwording te vergroten, pandeigenaren te informeren en daar waar mogelijk te ontzorgen. Die pandeigenaar is verantwoordelijk voor de sanering.
Ondanks dat het verbod niet is ingevoerd hebben diverse pandeigenaren hun asbestdak gesaneerd. Zo zijn bijna alle asbestdaken op bedrijventerrein 't Lochter vervangen.

Asbestbodemsanering
Hellendoorn heeft samen met Borne, Haaksbergen, Hof van Twente, Rijssen-Holten, Twenterand, Wierden en de provincie Overijssel een samenwerkingsovereenkomst ondertekend om sanering van asbest in de bodem aan te pakken. Het projectbureau Bodem Asbest Sanering geeft uitvoering aan dit project en ontzorgt en faciliteert daarmee de gemeente. In 2019 zijn diverse locaties met een asbestbodemverontreiniging gesaneerd. Onder andere de locaties aan de Kappertsweg, Karel Doormanstraat en E.J. Boschweg. Daarnaast zijn rondom de P.C. Stamstraat zes historische onderzoeken uitgevoerd voor locaties waar veel mensen, vooral jongeren, komen. Denk hierbij aan parken, volkstuinen en speelplekken.

Omgevingswet
Het Rijk is bezig met een stelselherziening met betrekking tot de fysieke leefomgeving. Een belangrijke stap daarbij is de invoering van de Omgevingswet. Naar verwachting treedt de wet in 2021 in werking. Het motto van de Omgevingswet is 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.
Op diverse dossiers wordt op onderdelen al gehandeld in de geest van de Omgevingswet. Bij beleidsvorming kijken we waar mogelijk al integraler dan het vakgebied waar het beleid primair over gaat en leggen we relaties met andere vakgebieden. Bijvoorbeeld bij het opstellen van het mobiliteitsplan zijn naast verkeersmedewerkers ook medewerkers van gezondheid, duurzaamheid, economie, recreatie en milieu betrokken.
Door de noodzakelijke inzet op de ombuigingen in 2019 is er minder aandacht geweest voor de implementatie van de Omgevingswet dan was voorzien.
In 2019 is in het kader van de bezuinigingen zowel financieel als qua in te zetten capaciteit afgeraamd. Zo is er voor 2019 € 150.000,-- bezuinigd en is het Hellendoorns Kompas nog niet opgesteld terwijl dat wel was voorzien voor 2019. Ook is er nog geen aanvang gemaakt met het herzien van de omgevingsvisie. Er zijn geen specifieke pilots gestart, er is minder ingezet op de noodzakelijke aanpassingen op het gebied van werkprocessen, ict en de ontwikkeling van medewerkers.

De implementatie heeft echter niet stilgestaan. Zo is er in 2019 door het bureau Hiemstra & De Vries een quickscan gedaan om op korte termijn inzicht te krijgen in de (financiële) feiten en cijfers. Vervolgens is er een impactanalyse opgesteld. Die schetst een beeld van hoe Hellendoorn er op dit moment voor staat ten opzichte van de verbeterdoelen van de wet. Er is een implementatieplan met routekaart opgesteld dat in januari 2020 is vastgesteld.
In 2019 is er een raadswerkgroep opgericht en er hebben enkele raadsbrede sessies plaatsgevonden over de Omgevingswet.

Visie op de ondergrond
In 2019 is besloten om geen aparte visie op de ondergrond voor de gemeente Hellendoorn te maken. Dit omdat dit traject relatief kort voor de Omgevingsvisie zou moeten plaatsvinden. Besloten is dat het efficiënter is om het onderwerp ondergrond op te nemen in de aanpak om tot een Omgevingsvisie te komen. Wel hebben we de deelname aan ' Onder Twente' voortgezet. Dit is de regionale samenwerking ondergrond tussen de 14 Twentse gemeenten en de provincie Overijssel. Hellendoorn was in 2019 kernteamlid van ' Onder Twente'. Ook is aangesloten bij het project ' Samen de diepte in'. Dit project is gericht op het doorwerken van het bodembeleid in omgevingsvisies en omgevingsplannen. Deze projecten leiden tot kennis over de ondergrond en het vergroten van het netwerk van ondergrondpartners. Dit kan uiteindelijk worden gebruikt als input voor ondergrond in de Omgevingsvisie.

Van bodemsanering naar bodembeheer
De Omgevingswet brengt met zich mee dat bodemtaken vooral bij gemeenten komen te liggen. Daarom zijn de provincie Overijssel en de Overijsselse gemeenten een traject gestart om de overgang op een goede manier te laten plaatsvinden.
In 2019 hebben we als gemeente deelgenomen aan de overleggen van het zogenaamde AOV-traject. AOV staat voor Afronden, overdragen en voorbereiden. Dit traject bereidt gemeenten en provincie voor op de overdracht van taken van provincie naar gemeente in het kader van de Omgevingswet. Ook heeft Hellendoorn input geleverd op concept documenten die moeten bijdragen aan een warme overdracht en de gemeenten moeten voorbereiden op het overnemen van een aantal bodemtaken.

Ontwikkelingen Lelystad Airport
Lelystad Airport wordt omgevormd tot een luchthaven voor vakantievluchten binnen Europa en andere bestemmingen rond de Middellandse Zee. De afgelopen periode is gebleken dat de vliegroutes ook boven Overijsselse gemeenten komen te liggen en dat er relatief laag gevlogen gaat worden. Dit heeft bij diverse instanties en bewoners tot onrust geleid. We volgen deze ontwikkelingen proactief. Met een aantal andere gemeenten in Overijssel en met de provincie Overijssel hebben we in 2019 de vinger aan de pols gehouden. Er is overleg gevoerd over hoe de belangen in de verschillende gemeenten en de provincie te behartigen en hoe we onze democratische rechten aan kunnen wenden om overlast zo veel mogelijk te voorkomen.

Werken met de Omgevingsdienst Twente (ODT)
De aanleiding voor de oprichting van Omgevingsdiensten was de constatering van het Rijk dat de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van het omgevingsrecht op het gebied van milieu beter moest. De Omgevingsdienst Twente (ODT) vervult vooral voorbereidende, adviserende en uitvoerende taken op het gebied van milieu. Hierbij kan gedacht worden aan advisering over vergunningen, de uitvoering van milieucontroles bij bedrijven en advisering over het vervolgtraject. De gemeente blijft het bevoegd gezag en verantwoordelijk voor haar eigen beleid en besluiten.
Sinds 1 januari 2019 is de ODT operationeel en zijn onze medewerkers op dat gebied daar geplaatst. Zowel de kwaliteit als de kwantiteit die de ODT in haar eerste jaar heeft geleverd, is nog onvoldoende gebleken. Dit betekent dat er meer inzet vanuit de gemeente is gepleegd dan was voorzien en bedoeld bij de oprichting van de ODT.

(Huishoudelijk) afval
Ons afvalbeleid richt zich op het realiseren van een afvalloos Hellendoorn in 2030 (lees: maximaal 50 kg restafval per inwoner per jaar) en de tussendoelstelling van 100 kg restafval in 2020. De afgelopen jaren hebben diverse beleidsingrepen bij de vier hoofdstromen (GFT, Papier, PMD en REST) de hoeveelheid restafval merkbaar teruggebracht. In 2019 heeft voorlichting over afvalscheiding centraal gestaan. Een informatieve en actuele website, een flyer over afvalscheiding en voorlichtingsvideo's hebben hieraan bijgedragen. Op de duurzaamheidsmarkt hebben

we voorlichting gegeven over afvalscheiding. Op alle scholen in onze gemeente is het vanaf 2019 mogelijk om afval te scheiden. Bij dit educatieve project vervullen we als gemeente een faciliterende rol. In 2019 heeft circa 85% van onze inwoners de keuze gemaakt voor een kleine (140 liter) restafvalcontainer. Dat was eerder 49%. De uitzet van de nieuwe containers vindt in het voorjaar van 2020 plaats. Op ons Afvalbrengpunt zijn opnieuw extra voorzieningen getroffen voor nieuw te scheiden grondstoffen (dakleer, harde kunststoffen en EPS). Grondstoffen die dus niet meer in het grof huishoudelijk restafval belanden. Het resultaat van alle maatregelen is dat het scheidingspercentage fijn en grof huishoudelijk afval in 2019 is gestegen van 74 naar 76 procent. Hiermee is de doelstelling (afvalscheidingspercentage van 75%) voor 2020 al behaald.

De totale hoeveelheid ingezameld afval per huishouden is in niet stedelijke gemeenten en ook in Hellendoorn veelal hoger dan in stedelijke gemeenten. Dit kan betekenen dat het scheidingpercentage (75%) wel gehaald wordt, maar dat we in absolute zin in 2020 onze doelstelling van 100 kg restafval per inwoner niet halen. De hoeveelheid bedraagt nu 118 kg fijn restafval en 26 kg grof restafval per inwoner per jaar. Dit wordt betrokken bij het in 2020 op te stellen beleid.

Door een deel van de focus te leggen op de voorbereidingen voor het realiseren van een toekomstbestendig Afvalbrengpunt (autonome ontwikkeling) hebben we in 2019 geen pilots bij de hoogbouw uitgevoerd met het doel om meer GFT apart in te zamelen. Het project om incontinentiemateriaal gescheiden in te zamelen is niet uitgevoerd omdat er op landelijke schaal nog geen verwerkingscapaciteit voor incontinentiemateriaal is gerealiseerd.

In 2019 zijn opnieuw stappen gezet om de hoeveelheid zwerfval verder terug te dringen, waarvoor de gemeente een subsidie ontvangt van de verpakkingsindustrie. Begin 2019 zijn in het centrum van Hellendoorn en Nijverdal duobakken geplaatst die afvalscheiding in de openbare ruimte mogelijk maken (restafval, PMD, kauwgom en sigaretten). We hebben geconstateerd dat we op basis van gewicht meer PMD dan restafval inzamelen en bovendien hebben we tientallen kilo's kauwgom en sigaretten apart ingezameld (een hoeveelheid die nu dus niet meer op straat belandt). De duobakken worden leeggemaakt door de eerste elektrische auto in ons wagenpark. Bovendien zijn elektrische bladblazers aangeschaft. We hebben ons met twee winkelgebieden (Hellendoorn en Nijverdal) opgegeven voor de 'Schoonste Winkelgebiedverkiezing' van Nederland en hebben ruim 75% van de deelnemende winkelgebieden in Nederland achter ons gelaten. In 2019 hebben we diverse meetpunten in onze gemeente geprikt die elk jaar worden beoordeeld op basis van de aangetroffen hoeveelheid zwerfafval. Zo monitoren we onze maatregelen. De gemeente heeft duurzame presentjes aangeschaft voor vrijwilligers als bedankje en er zijn enkele blikvangers geplaatst op vervuilde routes.

Groene leefomgeving

De integratie van groen, biodiversiteit, klimaatadaptatie (hittestress bijvoorbeeld) en CO_2 reductie is in gang gezet. We kijken op een andere manier naar projecten en naar reguliere werkzaamheden, waarbij we rekening houden met deze aspecten. We onderhouden het nieuw aangelegde centrum en de begraafplaatsen op A-kwaliteit. De wijken proberen we op B-kwaliteit te onderhouden. Dit uitgangspunt komt onder druk te staan, omdat het areaal fors is toegenomen, maar de beschikbare middelen zijn niet toereikend om dat ook te onderhouden.
Met de realisatie van het project HWA centrum- Regge met de deelgebieden 'Salomonsonstraat' en 'Stadsbeek de Brake' kan hemelwater vanuit het centrum van Nijverdal naar de Regge wegstromen.
Het rioolstelsel is in het kader van het 'klimaatprogramma water' aangepast. Ons stelsel kan nu veel meer neerslag verwerken en verkleint het risico dat bij extreme buien straten blank komen te staan. Biodiversiteit hebben we in dit project geïntegreerd. Er is een ecologische beplanting aangebracht, er zijn kruidenrijke bermen ingezaaid en er zijn vleermuizen-en vogelverblijven aangebracht.

Om de eikenprocessierups te bestrijden is langs de Kathuizenweg circa tweederde van de eiken verwijderd. De bermen zijn veel kruidenrijker gemaakt en schoolkinderen hebben tijdens de boomplantdag veel verschillende soorten bomen aangeplant om zo de biodiversiteit te vergroten.

In het Gagelmansveen is een groep vrijwilligers met de uitvoering bezig van beheer, dat is gericht op het vergroten van de biodiversiteit. De groep heeft hiermee de gemeentelijke landschapsprijs 2019 gewonnen. Een voorbeeld van hoe vrijwilligers en gemeente behoren samen te werken in de toekomst.

Natuurbegraafplaats het Kleine Blik is in het najaar van 2019 geopend, met kruidenrijke vegetatie, nieuwe singelbeplanting en solitaire bomen.
Ook de grasvelden op de begraafplaats aan de meester Ponsteenlaan zijn met een kruidenrijk mengsel ingezaaid. Dit werkt biodiversiteit verhogend en trekt meer diersoorten aan.

Het onderhoud van onze gemeentelijke bomen is ondergebracht in een Strategisch boombeheer. Dit houdt in dat de gemeente in vier kwadranten is opgedeeld en elk jaar één kwadrant wordt gesnoeid. Zo worden de risico's van groot en veel achterstallig onderhoud en vallende takken geëlimineerd. Meldingen van risicovolle takken in andere kwadranten worden uiteraard altijd meegenomen. Het voornemen om onderhoud te plegen aan alle risicobomen voor eind 2019 is niet haalbaar gebleken. In 2020 gaat dit wel lukken.

In 2019 hebben we een pilot uitgevoerd waarbij we ingezameld blad en berm-/slootmaaisel behandelen en verwerken tot bodemverbeteraar. Dit proces (Bokashi) wordt begeleid en gemonitord.

Klimaatadaptatie

Stortbuien, extreme droogte, hittestress, overstromingen: het klimaat is aantoonbaar aan het veranderen en dat vertaalt zich steeds vaker naar effecten in de leefomgeving. Het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) bevatte de verplichting om in 2019 een stresstest te uit te voeren voor de thema's te nat, te droog, te heet en kans op overstromingen. In de afgelopen periode hebben de samenwerkende partners in Twents Waternet de klimaateffecten voor de regio in kaart gebracht. Er zijn stresstesten uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in de digitale klimaatatlas, waarin tot op perceelsniveau de effecten van klimaatverandering inzichtelijk zijn gemaakt: https://twn.klimaatatlas.net.

Speelplaatsen

Normaliter renoveren we jaarlijks enkele speelplaatsen. In 2019 is het budget voor dat jaar verlaagd als gevolg van bezuinigingen en dat heeft er toe geleid dat er op slechts één locatie een speelplek is gerenoveerd. Verder is er regulier onderhoud en reparatie uitgevoerd. De raad heeft in het kader van de forse ombuigingsopgave besloten om te komen tot een halvering van het aantal speelplaatsen.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

05 Woon en leefomgeving	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Bedrijventerreinen	- 2.759	- 6.412	- 5.338	1.074 V	- 12.205
Bestemmingsplannen	- 540	- 543	- 546	- 4 N	- 462
Bouwgrondexploitatie	- 4.282	- 6.183	- 3.483	2.700 V	- 4.943
Dierplaagbestrijding	- 2	- 2	- 2	0 V	- 2
Grondzaken	- 196	- 235	- 224	10 V	- 169
Herinrichting woonomgeving	- 49	- 34	- 33	2 V	- 46
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 49	- 50	- 49	1 V	- 50
Huishoudelijk afval	- 2.904	- 2.924	- 3.106	- 182 N	- 2.773
Milieu algemeen	- 361	- 828	- 860	- 32 N	- 582
Milieubeheer bedrijven	- 771	- 1.119	- 1.089	30 V	- 566
Natuur en landschap	- 655	- 666	- 687	- 21 N	- 612
Openbaar groen	- 1.363	- 1.550	- 1.600	- 50 N	- 1.471
Structuurplannen	- 10	- 10	- 4	6 V	- 18
Uitvoering Wet geluidhinder	- 7	- 7	- 5	1 V	- 3
Vergunningen volkshuisvesting	- 1.410	- 1.038	- 979	60 V	- 939
Wonen	- 56	- 54	- 64	- 10 N	- 65
Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 5
Speelplaatsen	- 175	- 132	- 138	- 6 N	- 266
Inkomsten afvalstoffenheffing	- 8	- 8	- 4	4 V	- 5
Verwerking Bedrijfsafval	- 68	- 68	- 87	- 19 N	- 78
Begraafplaatsen	- 351	- 369	- 370	- 2 N	- 362
Totaal Lasten	**- 16.020**	**- 22.237**	**- 18.674**	**3.563 V**	**- 25.622**
Baten					
Bedrijventerreinen	2.690	6.464	5.384	- 1.080 N	12.242
Bestemmingsplannen	43	55	77	22 V	68
Bouwgrondexploitatie	4.237	6.362	3.592	- 2.769 N	5.140
Dierplaagbestrijding	-	-	-	-	- 0
Grondzaken	95	291	294	3 V	283
Herinrichting woonomgeving	-	0	-	- 0 N	-
Huishoudelijk afval	881	1.168	1.346	178 V	1.233
Milieu algemeen	18	459	497	38 V	314
Milieubeheer bedrijven	1	1	37	36 V	12
Natuur en landschap	-	0	1	0 V	405
Openbaar groen	54	69	75	6 V	65
Structuurplannen	-	-	0	0 V	4
Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	2	- 0 N	1
Vergunningen volkshuisvesting	648	686	655	- 31 N	1.205
Wonen	-	0	4	4 V	11
Woonwagens	29	20	20	- 0 N	20
Speelplaatsen	-	-	6	6 V	73
Inkomsten afvalstoffenheffing	3.218	2.977	3.004	27 V	2.609
Verwerking Bedrijfsafval	75	75	82	7 V	77
Begraafplaatsen	364	364	397	33 V	351
Totaal Baten	**12.355**	**18.994**	**15.475**	**- 3.519 N**	**24.112**
Saldo van baten en lasten	**- 3.665**	**- 3.243**	**- 3.199**	**44 V**	**- 1.510**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 136**	**- 379**	**- 256**	**123 V**	**- 1.159**
Onttrekkingen	**77**	**1.193**	**1.078**	**- 114 N**	**185**
Mutatie reserves	**- 59**	**813**	**822**	**9 V**	**- 974**
Resultaat	**- 3.724**	**- 2.430**	**- 2.377**	**53 V**	**- 2.485**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Lagere storting winstneming in bufferreserve	125 V
Diensten voormalige partners RUD	37 V
Invoering ODT	20 V
Leges bestemmingsplannen	23 V
Omgevingswet	35 V
Totaal voordelen	**240 V**
Nadelen	
Lagere winstneming woningbouwexploitaties	- 125 N
Dekking extra voorziene tekorten grexen tlv algemene middelen ipv bufferreserve	- 30 N
Ecologisch maaibeheer	- 20 N
Totaal nadelen	**- 175 N**
Overige afwijkingen	- 12 N
Totaal afwijkingen	**53 V**

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Programma 6: **Bestuur, veiligheid en dienstverlening**

Bestuurlijk verantwoordelijk voor dit programma:
- Burgemeester mevr. A.H. Raven (Bestuur, dienstverlening, ondermijning, openbare orde en veiligheid)
- Wethouder dhr. J.J. Beintema (Financiën)

Inleiding

De gemeenteraad geeft invulling aan zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. Om die rollen te kunnen invullen maakt de gemeenteraad gebruik van verschillende instrumenten, te weten budgetrecht, indienen van moties, indienen van amendementen, initiatiefrecht, recht van interpellatie, vragenrecht en het recht van het doen van onderzoek. Het constateren van de forse tekorten binnen het sociaal domein, begin 2019, en het vervolgens bijstellen van de begroting 2019 en het vaststellen van de begroting 2020 heeft een zware wissel getrokken op zowel de gemeenteraad en het college als de ambtelijke organisatie.

In het in juli 2019 door de gemeenteraad vastgestelde Koersdocument is aangegeven dat we inzetten op:
1. een inclusieve en duurzame samenleving waarin en waaraan alle inwoners mee kunnen doen;
2. het verbeteren van onze dienstverlening.

De in het Koersdocument beschreven opgave is een structureel dekkende gemeentebegroting 2020-2023 te realiseren, zonder onevenredig afbreuk te doen aan het voorzieningenniveau en met behoud van een duurzame, sociale en inclusieve samenleving. Dit is gelukt, maar op onderdelen doen de getroffen maatregelen wel pijn. Hellendoorn is een veilige gemeente. Wij voelen ons er verantwoordelijk voor dat onze inwoners zich veilig voelen en veilig zijn, onder andere door overlast en vandalisme in de openbare ruimte terug te dringen. Helaas hebben we moeten constateren dat de schade, die ten gevolge van vandalisme is veroorzaakt tijdens de jaarwisseling, voor het eerst sinds jaren is toegenomen. De doelen en ambities die wij hebben op het gebied van veiligheid en openbare orde bereiken we door intensief samen te werken met onze partners, zoals politie, brandweer, Openbaar Ministerie en ondernemers. Over die samenwerking zijn wij tevreden.

Kaderstellende nota's

- Koersdocument 2019
- Protocol Actieve informatieplicht
- Programma Klantgerichte dienstverlening
- Jaarplan Politie
- Algemeen Plaatselijke Verordening gemeente Hellendoorn 2019
- Uitvoeringsprogramma vergunningverlening en toezicht & handhaving
- Landelijke handhavingsstrategie
- Gedoogstrategie Fysieke Leefomgeving Overijssel
- Damoclesbeleid gemeente Hellendoorn 2019
- Beleidsplan brandweer 2012-2015
- Nota Integraal Veiligheidsbeleid 2015-2018
- Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad
- Gedragscode politieke ambtsdragers
- Verordening op de raadscommissies
- Verordening op de ambtelijke bijstand en de fractieondersteuning
- Financiële verordening
- Financieel statuut
- Verordening op de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie
- Kadernota Weerstandsvermogen en risicobeheersing

- Nota investeren, waarderen en afschrijven
- Visiedocument 'Hellendoorn in actie met de burgers aan het stuur'
- Strategische visie 'Samenwerken aan een kloppend hart'
- Nota lokale heffingen

Wat we wilden bereiken

Speerpunten		Realisatie
6.01	We doen mee aan de Agenda voor Twente.	👍
6.02	We geven aandacht aan samenwerking in westelijk Twente en omliggende gemeenten.	👍
6.03	Samen met de raad bekijken we hoe we de grip op verbonden partijen kunnen vergroten en we komen met nadere voorstellen voor het verbeteren van de informatievoorziening over verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden.	👉
6.04	Zodra er landelijk helderheid is over het IBP, bepalen we welke acties we uitvoeren.	👉
6.05	We pakken onze formele raadsvergaderstructuur aan met werkvormen die beter aansluiten bij onze inwoners en die leiden tot meer uitwisseling met de samenleving.	👉
6.06	We zoeken samen met samenwerkingspartners waaronder Reggesteyn naar nieuwe wegen om actief en structureel verbinding met jongeren te leggen en hen te betrekken bij lokaal bestuur. Dit willen wij doen door samen met jongeren naar communicatievormen te zoeken die aansluiten bij hun interesses.	👍
6.07	We groeien bij burger- en overheidsparticipatie door van een projectmatige naar structurele aanpak. We doen dat door verantwoording af te leggen over de wijze van participatie (participatiecode) en door participatietrajecten te evalueren samen met betrokkenen. We geven elkaar gevraagd en ongevraagd feedback.	👉
6.08	We maken in onze contacten met de samenleving afspraken over wat we over en weer van elkaar verwachten en wie waar verantwoordelijk voor is, waarbij we ons realiseren dat we het niet iedereen naar hun zin kunnen maken.	👍
6.09	Op de thema's: 'Recht op uitdagen' en 'Burgerbegroting' halen we samen met de gemeenteraad bij inwoners en verenigingen op of, hoe en op welke onderwerpen zij initiatieven willen oppakken en samen met ondernemers en maatschappelijke organisaties willen realiseren. We werken dit samen met betrokkenen verder uit.	👉
6.10	Het college gaat jaarlijks in gesprek met de individuele fracties.	👉
6.11	Klantonderzoek doen naar de wensen en verwachtingen van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op het gebied van dienstverlening.	👎
6.12	We maken een heldere visie op dienstverlening met servicenormen.	👉
6.13	Vaststellen van het investeringsplafond voor deze collegeperiode.	👍
6.14	Onderzoeken of we het gedifferentieerde tarief bij rioolheffing nog steeds het beste systeem voor ons is of dat we naar een andere grondslag willen.	👍
6.15	Ombuigingsmaatregelen treffen om tot een reëel sluitende meerjarenbegroting 2020-2023 te komen.	👍
6.16	We brengen onze schuldenpositie terug naar € 121 miljoen ultimo 2021.	👉
6.17	Een structurele aanpak van de opsporing van georganiseerde criminaliteit samen met onze partners.	👉
6.18	Burgers en ondernemers ondersteunen in het herkennen van ondermijning en hoe te handelen.	👉
6.19	Het aanbieden van cursussen aan het lokaal bestuur en ambtelijk apparaat.	👉
6.20	Wij melden ons aan als Global Goalgemeente bij VNG international.	👍
6.21	We stellen een Global Goal monitor op waarin we de link leggen tussen ons beleid en de Global Goals.	👍
6.22	We voeren een 'nulmeting' uit en verwerken de resultaten in de monitor.	👍
6.23	Invulling geven aan de actiepunten uit de monitor.	👍

Wat we ondernamen

Bestuurlijke vernieuwing

Het meest ingrijpende onderwerp in 2019 was het financiële tekort en de daardoor benodigde ombuigingen. Tot aan het zomerreces heeft de gemeenteraad van Hellendoorn zich gebogen over de ombuigingen die in 2019 moesten worden gerealiseerd. Na de zomer betrof het de ombuigingen voor 2020 en verder. Zo goed mogelijk, ondanks de begrenzing in de tijd en de budgettaire beperkingen, heeft de raad zich ingezet om de samenleving erbij te betrekken. Speeddaten, inwonersenquête en extra commissievergaderingen zijn ingezet om de samenleving mee te laten praten. Veel ruimte was er niet, toch is op onderdelen bijgestuurd.
De ombuigingen hebben zoveel tijd gekost, dat andere onderwerpen in 2019 niet of nauwelijks aan bod zijn gekomen.
Dat gold niet voor de CultuurCaravaan, ontstaan vanuit bestuurlijke vernieuwing. Die heeft in 2019 mooie juweeltjes van inwonersparticipatie opgeleverd, waaronder Mural Art, met muurschilderingen op het wijkgebouw de Blokkendoos, Cultuurpret voor een klein budget met onder andere muziekworkshops en een initiatief vanuit de samenleving voor een monument voor overleden kinderen op de nieuwe gemeentelijke begraafplaats.
Ook jongerenparticipatie bleef overeind, met Roefeldag voor leerlingen van het basisonderwijs en de Democratiedagen voor leerlingen van het middelbaar onderwijs.

Dienstverlening

In 2019 was er meer aandacht voor de onderlinge afstemming tussen afdelingen met het oog op de dienstverlening naar onze klanten. Hierdoor waren we in staat onze klanten efficiënter en effectiever te bedienen. Dit zal in de aandacht blijven vragen en krijgen. Door de grote impact die de ombuigingen in 2019 op het dagelijks werk hadden, zijn de klantwensen nog niet uitgevraagd. Daardoor zijn de visie op dienstverlening en de bijbehorende servicenormen nog niet beschreven. Eind 2019 besloten we om te starten met programmatisch werken, om ons te richten op organisatiebrede complexe opgaves. De bedoeling is dat dit ook effect heeft op de dienstverlening.

Interbestuurlijk programma (IBP)

Een van de opgaven in het IBP is ‘goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving’. Dankzij DigiD en e-herkenning bieden we onze diensten en producten flexibeler en eenvoudiger aan. De online transactiemogelijkheden bieden onze inwoners en ondernemers meer gemak, flexibiliteit en keuzemogelijkheden. Bijkomend voordeel is dat deze mogelijkheden ons uiteindelijk een besparing op de uitvoeringskosten opleveren. Het was de bedoeling dat we in 2019 de kosten en verwachte opbrengsten van verder digitalisering in de vorm van een businesscase zo concreet mogelijk inzichtelijk zouden maken. Door de forse ombuigingsopgave die we hadden voor 2019 en voor de begroting 2020 is dit niet gelukt.
De opgaven waar we voor staan en die benoemd zijn in het IBP (in het IBP staan tien opgaven centraal; zie pagina 70 van de begroting 2019) beperken zich niet tot de grenzen van de gemeente of regio en zijn daarom vaak alleen op te lossen wanneer gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk als één overheid samenwerken. Daarom zijn tussen die overheden afspraken gemaakt over de concrete invulling van het IBP. Wij bepalen zelf waar we binnen het IBP de accenten leggen en wat we daar voor middelen voor willen vrijmaken. Bij de verschillende programma’s gaan we hier nader op in, maar door de forse inzet op de ombuigingsopgave 2019 en vervolgens de begroting 2020 is dit slechts in beperkte mate gelukt.

Regionale samenwerking

Op 25 september 2019 nam het Algemeen Bestuur van de Regio een voorstel van de Kring van Gemeentesecretarissen aan om de Regio Twente anders te organiseren. Dit naar aanleiding van de in 2017 uitgevoerde evaluatie van de Regio Twente. De regio nieuwe stijl zal zich moeten focussen op vier thema’s: de Regiodeal, Agenda voor Twente, arbeidsmarkt, mobiliteit en lobby. Verplichte taken die de gemeenten samen uitvoeren moeten daarbij onderdak krijgen in een nieuwe gemeenschappelijke regeling. Het betreft in ieder geval de GGD (gezondheid) en wellicht de OZJT (jeugdhulp en Wet maatschappelijke ondersteuning) en VTT (Veilig Thuis Twente).
De kracht van Twente zit in samenwerking van overheid, onderwijs en ondernemers in de regio; kortweg de 3 O’s. Daarom is het nodig om een nieuwe, effectievere organisatiestructuur in te richten voor de onderlinge samenwerking. Het besturingsmodel kenmerkt zich door sturing en besluitvorming op basis van gelijkwaardigheid van de drie partners. Daarnaast is er een kwaliteitszetel voor de gemeente Enschede en de provincie Overijssel. Medio december is het besluit genomen om met de Regio Deal en de huidige Agenda voor Twente in de nieuwe besluitvormingsstructuur van start te gaan met de intentie om ook alle bestaande en nieuwe initiatieven zo spoedig mogelijk in de 3O samenwerking onder te brengen. De planning is erop gericht het proces voor het zomerreces 2020 afgerond te hebben.

Openbare orde en veiligheid

In 2019 is de Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Hellendoorn 2009 (APV) vernieuwd. Dit naar aanleiding van de VNG-modelverordening en wijzigingen die in de praktijk wenselijk bleken. Dit heeft geresulteerd in de Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Hellendoorn 2020 die per 24 december 2019 in werking is getreden.

Ondermijning

Er is in toenemende mate aandacht voor ondermijning. Ondermijning is de (georganiseerde) criminaliteit die het lokale bevoegd gezag aantast, de veiligheid en leefbaarheid verslechtert en schade oplevert voor ondernemers en de maatschappij als geheel. Voorbeelden hiervan zijn: prostitutie, drugs, het witwassen van geld, maar ook zorgfraude arbeidsuitbuiting enz.
In 2019 is het huidige Damoclesbeleid (beleid waarin staat aangegeven op welke manier tegen hennepkwekerijen en dergelijke handhavend wordt opgetreden) geëvalueerd en herzien. Het beleid is geactualiseerd in overleg met diverse betrokken partners, zoals politie, Reggewoon en Enexis en vastgesteld op 16 juli 2019.

Toezicht en handhaving

Het toezicht op de naleving van regels is belangrijk om de gemeente veilig en leefbaar te houden.
Dat kan regels betreffen op bijvoorbeeld het gebied van bouwen (waaronder bouwen, sloop en het gebruik van gronden en bouwwerken), milieu (bedrijfsactiviteiten) en openbare orde en veiligheid (overtredingen van de Algemene Plaatselijke Verordening en bijzondere wetgeving zoals transport gevaarlijke stoffen). Daarbij merken we op dat de beschikbare capaciteit beperkt is en daardoor geen sprake is van 100 % controle of toezicht. Bovendien zijn niet alle risico’s uit te sluiten en kan er altijd een calamiteit plaatsvinden Initiatiefnemers/ bouwers/ organisatoren hebben hierin ook altijd een eigen verantwoordelijkheid. Jaarlijks stellen we een uitvoeringsprogramma Vergunningen, toezicht en handhaving (VTH) op. In dit programma worden voor de verschillende taakvelden op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving de doelstellingen en prioriteiten beschreven, maar ook de uit te voeren werkzaamheden en welke keuzes daarin worden gemaakt. We zijn hierbij mede afhankelijk van partners waarmee we samenwerken zoals politie, Brandweer Twente en het Waterschap Vechtstromen, dan wel partners waarbij we een deel van de uitvoering hebben ondergebracht zoals de Omgevingsdient Twente (ODT). Gezien de grote risico’s waren en zijn constructieve veiligheid en brandveiligheid voor ons een speerpunt. Bij handhaving passen we de landelijke handhavingsstrategie toe. In 2019 hebben we daarnaast een eigen VTH-beleid opgesteld. De verwachting is dat dit het eerste kwartaal van 2020 wordt vastgesteld.

Rampenbestrijding

De coördinatie bij rampen binnen de gemeente ligt bij de Veiligheidsregio Twente en wordt regionaal opgepakt, met inzet van lokale mensen. De kolom Bevolkingszorg (ambtenaren van verschillende afdelingen die samen met politie, brandweer en andere organisaties zorgen voor een adequate en zo veilig mogelijke afhandeling van crisissituaties) had voor 2019 twee prioriteiten benoemd:

1. Het werven en selecteren van nieuwe leden voor het team bevolkingszorg.
2. Het op orde houden van de faciliteiten voor de crisisteams in de gemeentehuizen.

Het werven van voldoende leden voor het team bevolkingszorg is gelukt.
Vanaf 1 februari 2017 kunnen alle teams tijdens een calamiteit/crisis direct werken in alle Twentse gemeentehuizen, maar in verband met het continu wijzigen van de ICT-voorzieningen binnen de gemeentehuizen blijft dit een punt van aandacht en de zwakke plek. Men is in 2019 gestart met de implementatie van office 365. De verwachting is dat dit voor 2020 tot gevolg zal hebben dat alle regionale medewerkers zelfvoorzienend zullen zijn en dat er bij de gemeentehuizen minder faciliteiten voor hen hoeven te worden geregeld. Hiermee zal als het goed is de crisisbestendigheid van de VRT en de gemeenten toenemen.

De Veiligheidsregio Twente zorgt voor trainingen van bestuurders en gemeentelijke functionarissen. 13 juni 2019 is in de gemeente Hellendoorn een regionale systeemoefening gehouden.

Brandweer

De gemeente Hellendoorn valt qua brandbestrijding onder de brandweer Twente. In onze gemeente zijn twee kazernes: één in Nijverdal en één in Hellendoorn. Er ligt een bezuinigingstaakstelling die door de Veiligheidsregio wordt ingevuld. In 2019 is op basis van objectieve criteria begonnen met de (her)verdeling van materieel over de gemeenten in de regio.
De gemeente Hellendoorn is het centraal kennispunt als het gaat om natuurbranden. Onder meer door middel van trainingen en gespecialiseerd materieel bouwden we onze expertise op dit gebied ook in 2019 verder uit.
De huidige brandweergarage in Hellendoorn voldoet niet meer en kan ook niet meer voldoen aan de eisen die worden gesteld. In 2018/2019 is onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een nieuwe locatie voor de brandweergarage in Hellendoorn. Op basis van dat onderzoek is er uiteindelijk één geschikte locatie overgebleven. De verwachting is dat in de loop van 2020 de nieuwe locatie bekend kan worden gemaakt.

Keurmerk veilig ondernemen bedrijventerrein

Op het bedrijventerrein ‘t Lochter functioneert een samenwerkingsverband (Keurmerk veilig ondernemen bedrijventerrein) tussen de ‘Ondernemersvereniging ‘t Lochter, brandweer, politie en de gemeente Hellendoorn. Reden voor deze samenwerking is het optimaliseren van het bedrijventerrein ‘t Lochter op het terrein van schoon, heel en veilig. In 2019 hebben we deze samenwerking voortgezet.
Speerpunten voor 2019 waren: het uitbreiden van collectieve beveiliging, cameratoezicht, verkeersveiligheid en bewustwording van ondermijning.

Opvang zwerf- en afstandsdieren

In 2019 is beleid voor het vangen, transporteren, opvangen en verzorgen van zwerf- en afstandsdieren vastgesteld. Hierin heeft duurzaamheid nadrukkelijk een plaats gekregen. Voorop blijft het dierenwelzijn staan. Op basis van dit beleid kan, samen met de gemeente Twenterand, de aanbestedingsprocedure voor structurele invulling van deze dienst worden opgezet.

Versterking financieel beheer en versterken financieringspositie

Ondanks de forse ombuigingen waar we in de loop van 2019 mee te maken kregen, blijven we inzetten op een gezonde financiële positie van onze gemeente. Het is ons niet gelukt om de reguliere inkomsten en uitgaven in evenwicht te krijgen en daarom hebben we een beroep moeten doen op onze reserves. Wel hebben we voor 2020 een sluitende begroting gepresenteerd met daarin de nodige ombuigingen.

Begin 2019 hebben we een financiële scan laten uitvoeren door de provincie Overijssel. De scan geeft inzicht in de financiële positie van de gemeente en de verwonderpunten in vergelijking met referentiegemeenten. Onze reactie op de scan hebben we met u besproken in de raadsvergadering van december 2019 en we hebben aan Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel aangegeven wat we met de aanbevelingen gaan doen.

In het kader van het terugdringen van onze schulden hebben we in 2019 weer een evaluatie gemaakt. Eind 2019 hebben we u van de resultaten daarvan in kennis gesteld, wat geleid heeft tot een raadsvoorstel dat in februari 2020 is vastgesteld. Aan het begin van 2019 was de langlopende schuld € 127 miljoen. Per jaareinde 2019 bedraagt de langlopende schuld € 124 miljoen. In het collegeprogramma hebben we als speerpunt opgenomen dat we de langlopende schuld eind 2021 terug brengen naar € 121 miljoen. Dit halen we met het huidige beleid ruimschoots. Voor de lange termijn is de doelstelling een langlopende netto schuldenlast van maximaal 90% van het begrotingstotaal, te behalen in de periode 2030-2034.

Uitkering gemeentefonds

De uitkering uit het gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. Vanaf 2019 zit het sociaal domein voor het overgrote deel in de algemene uitkering en is er nog voor een beperkt deel een integratie-uitkering voor de onderdelen participatie en voogdij 18 plus.

Naast de algemene uitkering (€ 45,6 miljoen) en de integratie-uitkering sociaal domein (€ 5,0 miljoen) ontvingen we nog een bedrag van in totaal € 1 miljoen voor 15 decentralisatie-uitkeringen. De afwikkeling van oude jaren leverde een voordeel van € 0,1 miljoen op. In totaal € 51,7 miljoen.

In een drietal circulaires (mei, september en december) worden we op de hoogte gesteld van de ontwikkeling van het gemeentefonds. In de meicirculaire werden we, evenals in 2018, geconfronteerd met naar beneden bijgestelde accressen. Wel was er een correctie voor de loon- en prijsontwikkeling 2019 voor het Sociaal Domein en zijn er extra middelen beschikbaar gekomen voor het jeugdhulpbudget. De septembercirculaire was ook negatief door een lager accres maar door de ruimte onder het BCF-plafond voor 2019 kon een deel van het accresnadeel worden gecompenseerd. De decembercirculaire viel voor het jaar 2019 wel positief uit. In deze circulaire zijn ook de decentralisatie-uitkeringen Transitievisie Warmte, wijkaanpak en energieloketten verwerkt. Hiervoor ontvangen we een bedrag van in totaal € 241.892,--.

Realisatie baten en lasten

bedragen x € 1.000

06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemene baten en lasten	- 192	- 65	- 18	47 V	- 21
Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 611	- 554	- 530	24 V	- 480
Burgerlijke stand	- 163	- 191	- 182	9 V	- 158
Internationale contacten	- 8	- 8	- 11	- 3 N	- 16
Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.135	- 2.135	- 2.136	- 0 N	- 2.025
Onroerende-zaakbelastingen	- 18	- 18	-	18 V	-
Openbare orde	- 233	- 353	- 355	- 2 N	- 380
Overige burgerzaken	- 30	- 48	- 51	- 3 N	- 39
Rampenbestrijding	- 50	- 57	- 72	- 15 N	- 33
Reisdocumenten	- 135	- 196	- 176	21 V	- 293
Rijbewijzen	- 134	- 168	- 164	4 V	- 159
Uitvoering Wet WOZ	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
Verkiezingen	- 93	- 103	- 106	- 3 N	- 72
Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
Gemeenteraad	- 648	- 651	- 639	13 V	- 641
College van B&W	- 874	- 928	- 1.780	- 852 N	- 851
Beheer overige gebouwen en gronden	- 380	- 444	- 443	1 V	- 495
Hondenbelasting	- 34	- 40	- 36	4 V	- 28
Handhaving Openbare orde	- 355	- 307	- 283	24 V	- 324
Brandkranen	- 20	- 20	- 21	- 0 N	- 20
Totaal Lasten	**- 6.508**	**- 6.959**	**- 7.665**	**- 706 N**	**- 6.592**
Baten					
Algemene baten en lasten	89	89	93	4 V	90
Burgerlijke stand	86	68	59	- 9 N	72
Onroerende-zaakbelastingen	8.193	8.169	8.180	11 V	7.918
Openbare orde	-	1	44	43 V	164
Overige burgerzaken	11	23	25	1 V	20
Rampenbestrijding	-	0	3	3 V	-
Reisdocumenten	65	165	148	- 17 N	354
Rijbewijzen	101	191	185	- 6 N	174
Uitkering gemeentefonds	45.787	46.218	46.699	481 V	31.892
Uitvoering Wet WOZ	11	11	10	- 1 N	11
Integratie-uitkering sociaal domein	4.849	5.061	5.049	- 13 N	16.794
Treasury	567	784	818	34 V	606
College van B&W	-	-	1	1 V	68
Beheer overige gebouwen en gronden	350	341	357	16 V	465
Hondenbelasting	177	177	174	- 3 N	175
Handhaving Openbare orde	26	26	30	4 V	34
Totaal Baten	**60.312**	**61.325**	**61.876**	**552 V**	**58.835**
Saldo van baten en lasten	**53.804**	**54.366**	**54.212**	**- 154 N**	**52.243**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 618**	**- 1.333**	**- 1.333**	**-**	**- 1.686**
Onttrekkingen	**990**	**2.924**	**3.317**	**394 V**	**4.571**
Mutatie reserves	**372**	**1.591**	**1.984**	**394 V**	**2.884**
Resultaat	**54.175**	**55.956**	**56.196**	**239 V**	**55.127**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Ontwikkeling gemeentefonds	469 V
Hogere huurinkomsten	16 V
Handhaving openbare orde	24 V
Lagere bijdrage Regio Twente	24 V
Hogere rentebaten	34 V
Algemene baten en lasten	47 V
Onttreking financieringsreserve ten gunste van voorziening Appa	585 V
Totaal voordelen	**1.199 V**
Nadelen	
Hogere storting voorziening Appa	- 852 N
Geen onttrekking reserve extra personele last Sociaal Domein	- 130 N
Geen onttrekking vrij aanwendbare reserve voor Cofinanciering	- 61 N
Totaal nadelen	**- 1.043 N**
Overige afwijkingen	83 V
Totaal afwijkingen	**239 V**

Overhead

Bestuurlijk verantwoordelijk:
- Burgemeester mevr. A.H. Raven (Bedrijfsvoering en gemeentelijk vastgoed)
- Wethouder dhr. J.J. Beintema (Belastingen en Financiën)

Inleiding

In dit onderdeel lichten we de activiteiten van 2019 toe van de onderdelen die als ondersteunend worden aangemerkt.

Kaderstellende nota's

- Beleidskader informatieveiligheid
- Privacy beleid en privacy statement
- Standpuntbepaling Interbestuurlijk Programma
- Communicatiebeleidsplan 2015-2018 'Minder zenden, meer verbinden'

Vastgoed en huisvesting

Naast de reguliere advies- en onderhoudswerkzaamheden stond 2019 voornamelijk in het teken van het verduurzamen van de vastgoedportefeuille . Zo zijn op het gebied van duurzaamheid diverse gebouwen voorzien van zonnepanelen, zonneboilers en slimme gebouwbeheerssystemen (Loxone). Goed voor een jaarlijkse opbrengst van ca. 300.000 kWh elektriciteit (ca. 85 huishoudens) en een jaarlijkse besparing van ca. 40.000 m³ gas (ca. 25 huishoudens).

Ook is er in 2019 een aantal gemeentelijke gebouwen verkocht die geen beleidsdoel meer dienden (levering in 2020). Het ging om: Grotestraat 56-64, Dahliastraat 21-23-25 en 27 en Zuidelijke Hoofddijk 2B.
Aandacht voor portefeuillemanagement heeft er in 2019 voor gezorgd dat vastgoedvraagstukken niet meer op individueel objectniveau zijn benaderd maar vanuit het perspectief van de totale portefeuille. Hierdoor kon ook met het vastgoed worden ingespeeld op de wensen van het primaire proces.

Inkoop
Sinds 2018 werken we met betrekking tot inkooptrajecten bestuurlijk-ambtelijk met een tenderboard. In de tenderboard worden de inkoopopdrachten mede getoetst op de nevendoelstellingen (stimulering lokale economie, arbeidsparticipatie en duurzaamheid). De bedoeling was om het inkoop- en aanbestedingsproces te borgen in de gemeentelijke processen, waaronder de uniformering van overeenkomsten en het publiceren van de aanbestedingskalender op onze website. Dit is niet gelukt in 2019 en zal in 2020 alsnog worden opgepakt.

Facilitaire zaken
In 2019 startten we de voorbereidingen voor de aanbesteding van de schoonmaak voor een aantal gemeentelijke objecten: het Huis voor Cultuur en Bestuur, De Holtink en de dienstgebouwen op de begraafplaatsen.

Communicatie
Eind januari 2019 hebben we de gemeentelijke website Hellendoorn.nl compleet vernieuwd. Meer producten en diensten zijn voor inwoners en ondernemers digitaal aan te vragen en te regelen via MijnHellendoorn.nl met DigiD en E-herkenning. Zoals uittreksels burgerlijke stand, parkeerabonnementen parkeergarage en afvalpassen.
In 2019 is Hellendoorn.nl ruim 712.400 keer geraadpleegd door 144.000 bezoekers. Het aantal bezoekers nam met bijna 24 procent toe ten opzichte van 2018. Ook het bereik van de gemeentelijke sociale mediakanalen (via Facebook, Twitter en Instagram) groeide in 2019 gestaag. Zo nam het aantal mensen dat de gemeentelijke Facebook-pagina volgt met 13 procent toe van 4.362 mensen (op 1 januari 2019) tot 4.937 mensen (op 31 december 2019).
Gemeente Hellendoorn ontving in 2019 vele klachten van inwoners over de slechte bezorging van de huis-aan-huis-krant Twents Volksblad. In deze krant staan wekelijks de GemeenteNieuws-pagina's. Ondanks diverse gesprekken met de uitgever van Twents Volksblad is de bezorging helaas nog niet veel verbeterd.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren. Deze wet is per 1 januari 2020 ingevoerd. De rechtspositie van gemeenteambtenaren wordt hiermee grotendeels gelijk getrokken met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht. Kort gezegd zijn de eenzijdig vastgestelde ambtelijke aanstellingen vervangen door tweezijdige arbeidsovereenkomsten. Ambtenaren vallen dan niet meer onder het bestuursrecht, maar onder het burgerlijk recht.

Automatisering
In 2019 zijn we gestart met het uitwerken van de informatiearchitectuur voor de informatievoorziening. Informatiearchitectuur is een manier om meer structuur aan te brengen en beter inzicht te krijgen in de informatievoorziening en ICT en een manier om de ICT in de organisatie beter te besturen. Deze uitwerking is in 2019 niet voltooid en zal voortgezet worden in 2020.

Op het gebied van automatisering hebben we in 2019 niet alles kunnen uitvoeren wat we ons voorgenomen hadden. We zijn in 2019 begonnen met een pilot voor de nieuwe systemen en we lopen daar tegen hardware matige problemen aan. De vervanging heeft daarmee niet in 2019 plaatsgevonden. Samen met de nieuwe systemen gaan we ook Microsoft Office 2010 vervangen voor Microsoft Office 365.

Aangezien we op onderdelen niet zover zijn gekomen als we hadden verwacht is een deel van het beschikbare budget niet benut en we vragen bij de resultaatbestemming dit bedrag over te hevelen naar 2020.

Informatie gestuurd werken (BIG data)
In de begroting schreven we dat we nog meer en beter gebruik willen maken van de informatie die in de organisatie aanwezig is en meer informatie gestuurd gaan werken. Hierin zijn we ingehaald door de tijd door de ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Dit gaf aanleiding om een forse inzet te plegen op het inrichten en op orde brengen van ons Business Intelligence (BI) systeem. Dit heeft ons in 2019 veel inzicht gegeven in de diverse cijfers van het sociaal domein. We gaan ook op de andere bedrijfsonderdelen deze BI toepassen.

Begroting 2020
De totstandkoming van de begroting 2020 verliep anders dan voorzien. We werden begin februari 2019 geconfronteerd met grotere tekorten op het sociaal domein dan we hadden begroot. Het werd duidelijk dat de ombuigingsopgave fors groter werd en we hebben het Koersdocument vastgesteld om een richting te geven aan die ombuigingen. Uiteindelijk heeft dit er toe geleid dat we een sluitende begroting voor het jaar 2020 konden presenteren waarbij we de bestaande voorzieningen zoveel mogelijk in takt willen houden. Een lastenverzwaring voor onze inwoners en bedrijven was daarvoor echter wel nodig. Voor de jaren 2021 en verder hebben we nog geen sluitende begroting.

E-factureren
De EU heeft bepaald dat alle aanbestedende diensten in de lidstaten e-facturen moeten kunnen ontvangen en verwerken. Dit houdt concreet in dat de Rijksoverheid, de decentrale overheden en alle andere aanbestedingsplichtige organisaties per 18 april 2019 e-facturen moeten kunnen ontvangen en verwerken. We waren ontevreden over de nieuwe software voor de factuurregistratie en hebben daarom dit onderdeel geïntegreerd in ons bestaande financiele systeem. Daardoor is de datum van 18 april 2019 niet gehaald. Rond de zomer was het project klaar en sindsdien kunnen we e-facturen ontvangen en verwerken.

WOZ-taxatie

De Waarderingskamer heeft besloten dat het taxeren van woningen op basis van gebruiksoppervlakte (m2) verplicht wordt met ingang van 1 januari 2022. Wij taxeren de woningen, net als verreweg de meeste gemeenten, op basis van inhoud (m3). We zijn in 2019 begonnen met de hertaxatie, een project dat drie jaar loopt. We lopen op schema om de totale hertaxatie tijdig af te ronden.

Tariefdifferentiatie rioolheffing

We hebben in 2018 een onderzoek verricht naar een nieuwe systematiek van rioolheffing. Daar kwam een aanbeveling uit om de systematiek te veranderen en naar grotere eenheden te gaan om de grondslag vast te stellen. De effecten hiervan waren voor u als raad deels ongewenst. Eind 2019 hebben we een nieuw voorstel gedaan in de Nota Lokale heffingen. De (financiële) effecten waren in dat voorstel beperkter. Dit voorstel is door uw raad aangenomen. Vanaf 2020 gaan we met de nieuwe systematiek werken.

Realisatie baten en lasten

99 Overhead	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Facilitaire zaken	- 276	- 301	- 266	35 V	- 279
Personeel en organisatie	- 360	- 476	- 449	27 V	- 503
Personeel	- 5.911	- 5.205	- 5.203	2 V	- 5.643
Huisvesting	- 1.329	- 1.326	- 1.344	- 18 N	- 1.380
Automatisering	- 1.061	- 1.110	- 976	134 V	- 923
Organisatieaangelegenheden	- 14	- 14	- 0	14 V	- 11
Overige ondersteuning	267	290	304	14 V	315
Financien en belastingen	- 1.687	- 2.085	- 2.111	- 26 N	- 1.602
Communicatie	- 87	- 57	- 43	14 V	- 49
Juridische zaken	- 41	- 36	- 16	21 V	- 27
Totaal Lasten	**- 10.499**	**- 10.320**	**- 10.105**	**215 V**	**- 10.103**
Baten					
Facilitaire zaken	10	10	16	6 V	7
Personeel	7	17	25	8 V	8
Huisvesting	1	1	4	3 V	-
Overige ondersteuning	-	-	-	-	10
Financien en belastingen	2	2	1	- 0 N	0
Communicatie	26	26	21	- 5 N	21
Totaal Baten	**45**	**55**	**67**	**12 V**	**46**
Saldo van baten en lasten	**- 10.454**	**- 10.266**	**- 10.038**	**228 V**	**- 10.057**
Resultaat	**- 10.454**	**- 10.266**	**- 10.038**	**228 V**	**- 10.057**

Belangrijkste afwijkingen

bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen	Verschil
Voordelen	
Invoering Wnra	27 V
Vertraging diverse automatiserings- en informatievoorzieningsprojecten	134 V
Terughoudendheid uitgaven op facilitair gebied	35 V
Inschakeling extern juridisch advies	21 V
Totaal voordelen	**217 V**
Nadelen	
Meerkosten factuurregistratiesysteem	- 18 N
Totaal nadelen	**- 18 N**
Overige afwijkingen	29 V
Totaal afwijkingen	**228 V**

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten van de jaarrekening worden de verschillen nader gespecificeerd en toegelicht.

Paragraaf 1: **Lokale Heffingen**

In deze paragraaf geven we verantwoording over het beleid op het gebied van de gemeentelijke belastingen in 2019. Ook krijgt u inzicht in de belastingdruk voor inwoners.

Uitgangspunten en doelstellingen

Het is gebruikelijk om de tarieven jaarlijks te verhogen met een inflatiecorrectie. Op basis van de laatste prognoses van het CPB gingen wij bij het opmaken van de begroting 2019 uit van een gewogen gemiddelde van 2,5%. Overwegingen om hiervan af te wijken waren bijvoorbeeld wettelijk vastgestelde tarieven, omvang van de voorzieningen, de mate van kostendekkendheid van een bepaald tarief of de afronding van de tarieven.

Andere overwegingen bij de berekening van de belastingtarieven waren het:
- zoveel mogelijk kostendekkend maken van de tarieven;
- niet overschrijden van de macronorm voor onroerende-zaakbelastingen (OZB);
- het corrigeren van de OZB-tarieven voor de waardeontwikkelingen van de onroerende zaken;
- meenemen van bestaande besluitvoering, zoals het Gemeentelijk Riolerings Plan 2016-2020 en de besluitvorming rond het 'gratis' maken van het groente/tuin/fruitafval (GFT);
- besluit van het Rijk om de afvalstoffenbelasting, die wij als gemeente moeten betalen, fors te verhogen.

Afvalstoffenheffing

Bij het vaststellen van de begroting 2019 was met u afgesproken dat de opbrengst van de afvalstoffenheffing in 2019 met 4,5% zou stijgen ten opzichte van de opbrengst van 2018. De bijbehorende berekening was echter niet correct. Het effect van de besluitvorming rond 'gratis' GFT-afval, te weten een extra stijging van de basisheffing met € 10,08 was per ongeluk niet meegenomen. Dit is hersteld bij de definitieve vaststelling van de tarieven begin februari 2019. Daarnaast had het Rijk eind 2018 ook nog besloten de afvalstoffenbelasting fors te verhogen van € 13,21 naar € 32,12 per ton. Dit betekende een extra stijging van de basisheffing met € 5,48. Het tarief van de basisheffing steeg daardoor in totaal met 20,6%, de tarieven voor de containers met 4,5%.

Afvalstoffenheffing	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Basisheffing	€ 99,12	€ 119,52	€ 20,40	20,6%
140 liter restcontainer	€ 59,52	€ 62,28	€ 2,76	4,6%
240 liter restcontainer	€ 101,40	€ 105,96	€ 4,56	4,5%
opslag hoogbouwcomplex *1)	n.v.t.	€ 68,88	€ 9,36	15,7%
opslag recreatiecomplex *2)	n.v.t	€ 113,88	€ 12,48	12,3%

*1) In 2019 is er een apart tarief ingevoerd voor mensen die wonen in een hoogbouwcomplex en die gebruik maken van verzamelcontainers. Voorheen kregen zij een aanslag die bestond uit een basisheffing en een opslag voor een 140 liter restcontainer.
*2) Gebruikers van recreatiewoningen met verzamelcontainers kregen voorheen een aanslag die bestond uit de basisheffing met een opslag voor een 240 liter restcontainer.

Begrafenisrechten

De begrafenisrechten zijn met de inflatiecorrectie van 2,5% verhoogd.

Begrafenisrechten	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Aankoop eigen graf	€ 1.985,00	€ 2.037,00	€ 52,00	2,6%
Begraven volwassene	€ 638,00	€ 654,00	€ 16,00	2,5%

Hondenbelasting

Sinds de invoering van deze belastingsoort wordt de opbrengst aangewend ter bestrijding van de overlast door honden en de daaraan direct verwante activiteiten. Ten opzichte van het tarief 2018 werd er voor 2019 een inflatiecorrectie van 2,5% toegepast. Omdat we graag op een 'logisch' bedrag uit wilden komen, werd dat uiteindelijk 2,1%.

Hondenbelasting	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Per hond	€ 70,50	€ 72,00	€ 1,50	2,1%
Per kennel	€ 352,50	€ 360,00	€ 7,50	2,1%

Leges

De meeste leges zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,5%. Daarnaast zitten er in de Legesverordening ook nog wettelijke tarieven en maximumtarieven.

Marktprecariobelasting

De tarieven zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,5%.

OZB

De opbrengst van de OZB is een algemeen dekkingsmiddel. De tarieven van de OZB worden uitgedrukt in een percentage van de WOZ-waarde. Op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) moeten wij elk jaar alle onroerende zaken taxeren.
Voor 2019 hadden we voor de onroerende-zaakbelastingen (OZB) een opbrengstsstijging geraamd van 2,5%. Daarmee bleven we ruim binnen de macronorm die door het kabinet voor 2019 werd bepaald op 4,0%.
Nadat de nieuwe taxatiewaarden bekend waren, bleek dat de tarieven OZB conform de Programmabegroting konden stijgen. De waardeontwikkeling bedroeg voor woningen 4,9% en voor de niet-woningen 0,9%.

Onroerende zaak belasting	2018	2019	Tarief-stijging	Lasten-stijging (%)
Eigendom				
Woning	0,1467%	0,1434%	-0,0033%	2,5%
Niet-woning	0,2882%	0,2929%	0,0047%	2,5%
Gebruik				
Niet-woning	0,2351%	0,2389%	0,0038%	2,5%

Reclamebelasting

Op verzoek van Handelsbelangen Nijverdal heeft de gemeenteraad op 11 december 2012 besloten tot invoering van reclamebelasting per 1 januari 2013. De reclamebelasting wordt geheven binnen een afgebakend gebied in het centrum van Nijverdal. Een deel van de reclamebelastingopbrengsten wordt in de vorm van een subsidie aan de Stichting Promotie Nijverdal (SPN) toegekend. De stichting dient dat subsidiegeld weer te besteden aan activiteiten en voorzieningen ter versterking van het ondernemersklimaat in het belastinggebied. Een ander deel van de belastingopbrengsten komt ten goede aan de kosten van het Masterplan.

Het tarief is afhankelijk van de WOZ-waarde en gedifferentieerd. In het centrum betaalt men meer dan in de periferie.
In 2018 constateerden we dat de opbrengst achterbleef bij de raming. De oorzaak daarvan is gelegen in de toegenomen leegstand van winkelpanden. Gelet daarop zijn de tarieven voor 2019 ten opzichte van 2018 verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,5%. Onderstaande tabel geeft het beeld weer voor een bedrijfspand met een WOZ-waarde van € 250.000,--.

Reclamebelasting	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Centrum	€ 860,00	€ 881,50	€ 21,50	2,5%
Periferie	€ 220,00	€ 225,50	€ 5,50	2,5%

Rioolheffing
De rioolheffing heeft het karakter van een bestemmingsheffing om collectieve maatregelen te treffen die de gemeente noodzakelijk acht voor een doelmatig werkende riolering en overige maatregelen ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater.

De inflatiecorrectie van 2,5% hebben we ook doorgevoerd voor de rioolheffing. Omdat we in het Gemeentelijk Riolerings Plan 2016-2020 (GRP4) rekenen met 2,0% reële groei, kwam de totale stijging daarmee uit op 4,5%.

Deze belasting is opgebouwd uit een heffing per perceel (=basisheffing) en een heffing gerelateerd aan het waterverbruik. Het waterverbruik krijgt de gemeente door van Vitens.

Rioolheffing	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Vastrecht 0-50 m3	€ 183,60	€ 191,88	€ 8,28	4,5%
Opslag voor elke 50 m3 of deel daarvan boven vastrecht	€ 35,64	€ 37,20	€ 1,56	4,4%

Toeristenbelasting
De tarieven voor 2019 zijn verhoogd conform de tariefafspraak voor de periode 2019-2023, na een consultatieronde onder de recreatieondernemers die we hebben gehouden in het derde en vierde kwartaal van 2017. Deze tarieven zijn door de raad bekrachtigd in april 2018.
Verder is in de verordening bepaald dat met ingang van 2019 de aanbieders van Bed & Breakfast onder het hoteltarief vallen. Tot en met 2018 vielen zij onder de categorie overig.
Ten opzichte van 2018 zijn de tarieven (p.p.p.n.) als volgt gewijzigd:

Toeristenbelasting	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Campings, groepsaccommodaties, B&B	€ 0,71	€ 0,73	€ 0,02	2,8%
(Recreatie)woningen	€ 1,10	€ 1,13	€ 0,03	2,7%
Hotel	€ 1,70	€ 1,74	€ 0,04	2,4%

Vermakelijkhedenretributie
De tarieven van de vermakelijkhedenretributie zijn niet aangepast omdat er met de enige belastingplichtige, Avonturenpark Hellendoorn, een convenant gesloten is met een looptijd van 2018 tot en met 2022.

Wet waardering onroerende zaken
Elk jaar worden alle onroerende zaken binnen de gemeente Hellendoorn opnieuw gewaardeerd. Door de jaarlijkse herwaardering verloopt de waardeontwikkeling minder schoksgewijs. De nieuwe WOZ-waarden werden eind februari 2019 aan de belanghebbenden bekend gemaakt en hadden als waardepeildatum 1 januari 2018.
Samen met o.a. de gemeente Rijssen-Holten en Wierden hebben wij in 2014 de uitvoering van de taxatiewerkzaamheden gezamenlijk gegund aan TOG Nederland. Het contract liep van 1 januari 2015 tot 31 december 2017, maar is met twee jaar verlengd.

Nota lokale heffingen
Eind 2019 heeft de gemeenteraad de Nota Lokale Heffingen (NLH) vastgesteld. De beslispunten en onderzoeksvragen (zijn) gaan spelen vanaf 1 januari 2020. Deze zullen allemaal separaat aan de raad ter behandeling/vaststelling worden voorgelegd.

Aanslagheffing gecombineerde aanslag 2019
In totaal zijn er voor belastingjaar 2019 18.943 aanslagen gemeentelijke belastingen verzonden. Hiervan hadden er 17.166 als dagtekening 28 februari 2019 (90,6%). Naar aanleiding van verhuizingen, bezwaarschriften en controles werden er in de loop van 2019 dus 1.777 aanslagen opgelegd. Zoals gebruikelijk zijn op het aanslagbiljet de aanslagen afvalstoffenheffing, hondenbelasting, OZB en rioolheffing gecombineerd.

Betaling
Omdat 67,0 % van de belastingplichtigen een machtiging hebben afgegeven tot automatische incasso, hadden zij tien termijnen om het verschuldigde bedrag te voldoen.

Kwijtschelding 2019
Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen kan worden verleend als de belastingschuldige niet in staat is anders dan met buitengewoon bezwaar de belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. Van buitengewoon bezwaar is sprake als de middelen om een belastingaanslag te betalen ontbreken en ook niet binnen afzienbare termijn kunnen worden verwacht.
Kwijtschelding is alleen mogelijk voor onroerendezaakbelastingen, riool- en afvalstoffenheffing en hondenbelasting.

Bij de behandeling van kwijtscheldingsverzoeken maakte de gemeente Hellendoorn maximaal gebruik van de haar geboden mogelijkheden, door 100,0% van de bijstandsnorm aan te merken als kosten van bestaan. Voor AOW-gerechtigden werd een inkomstennorm gehanteerd gelijk aan de toepasselijke netto AOW-bedragen. Verder hielden wij bij de beoordeling van de betalingscapaciteit rekening met de netto kosten van kinderopvang.
Om de administratieve lasten voor zowel de burger als voor de gemeente en ook de uitvoeringskosten zo laag mogelijk te houden, maakten wij gebruik van geautomatiseerde kwijtschelding. Het Inlichtingenbureau kreeg van ons een gegevensbestand van belastingplichtigen aan wie in 2018 volledig kwijtschelding is verleend. Het Inlichtingenbureau toetste op basis van gegevensvergelijkingen of de belastingplichtigen voldeden aan de normstelling en in aanmerking kwamen voor automatische kwijtschelding. Daarvan kregen de mensen van ons bericht.
Ook als men niet voor automatische kwijtschelding in aanmerking kwam, kreeg men bericht. Op het moment dat die persoon de belastingaanslag 2019 ontving, kon hij of zij alsnog kwijtschelding aanvragen. Die aanvragen werden uitgebreid getoetst.
Over belastingjaar 2019 hebben we in totaal € 199.048,00 kwijtgescholden (2018: € 191.616,00).

Oninbaar
Als op het gebied van de invordering alle vervolgacties zijn ondernomen en er geen verhaalsmogelijkheden meer zijn, worden de desbetreffende posten uit het debiteurenbestand gehaald en oninbaar verklaard. Dit instrument is in de wet vastgelegd en geldt als sluitstuk als invordering niet meer mogelijk blijkt.
Door het oninbaar verklaren, worden de invorderingsmaatregelen definitief afgerond. De schuld gaat administratief teniet, maar blijft formeel bestaan.

Er hoeft echter geen tijd en energie meer te worden gestoken in het invorderen van de bedragen die toch niet binnenkomen.
Na de oninbaarverklaring wordt de schuld extra-comptabel vastgelegd. De posten worden op een aparte lijst, buiten de financiële administratie om, bijgehouden en vervallen na vijf jaar door verjaring. Op deze manier blijft de invordering zichtbaar voor het geval (gedeeltelijke) invordering plotseling alsnog mogelijk is.

In de laatste jaren blijkt ook dat er een stijging is van belastingbedragen die niet inbaar meer zijn. De belastingen zijn dan wel terecht opgelegd, maar de belastingplichtige kan de aanslag niet betalen.
Dit hangt veelal samen met faillissementen, vertrekken naar het buitenland waarbij onbekend is waar mensen naar toe zijn gegaan, en dergelijke. Veelal incidentele oorzaken dus. Het gaat hierbij in principe om alle soorten gemeentelijke belastingen, maar de gecombineerde aanslagen en leges vormen de hoofdmoot.

2013	€ 26.709,--
2014	€ 31.881,--
2015	€ 41.197,--
2016	€ 42.403,--
2017	€ 49.570,--
2018	€ 52.486,--
2019	€ 46.939,--

In de jaarrekening hebben we op de balans een voorziening dubieuze debiteuren voor vorderingen ouder dan een jaar. Hoe ouder de vordering is, des te hoger het voorziene bedrag.

Hoe ziet de belastingdruk er uit?

De ontwikkeling van de woonlasten krijgt ieder jaar veel aandacht in de media. Dit komt vooral omdat door lokale afwegingen de stijgingen per gemeente kunnen verschillen. Meer nog dan de hoogte van de lokale lasten, wekt ook de variatie tussen gemeenten maatschappelijke weerstand op. Meestal worden enkele sprekende cijfermatige voorbeelden genoemd, die echter geen beeld geven van de variatie over de gehele linie.
Verder is het belangrijk te beseffen dat van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen, volgens het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) maar 3,2% naar de gemeenten gaat. De gemeentelijke lasten zijn dus minder hoog dan wel eens wordt gedacht. De grote aandacht voor de hoogte van de gemeentelijke belastingen komt vooral door de zichtbaarheid van de heffingen.

Provinciaal beeld belastingdruk

De meest recente vergelijkende gegevens van gemeenten komen van het landelijke onderzoek van de COELO over 2019. Uit dat overzicht is de volgende tabel samengesteld.

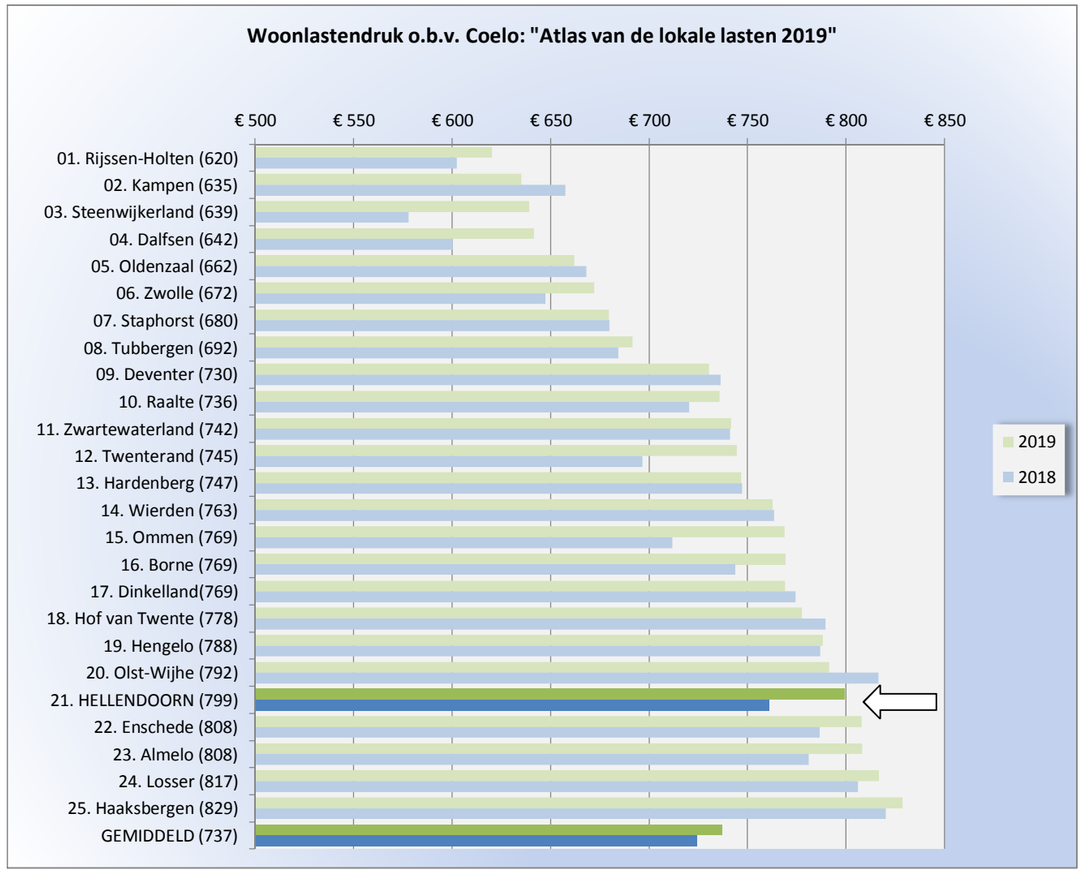

We staan in Overijssel 21e in de lijst van het COELO. In 2018 was dat nog 22e.

Ontwikkeling belastingdruk woningen

Door de tariefmaatregelen steeg de belastingdruk (het totaal aan OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) voor een gemiddeld gezin met 5,7%. De belastingdruk voor een gemiddelde woninghuurder steeg met 8,0%.

In het onderstaande overzicht ziet u een vergelijking van de tarieven en aanslagen van de gecombineerde aanslag van 2018 en 2019 en de daarmee samenhangende belastingdruk voor een gemiddeld huishouden in een gemiddelde woning (in eigendom).

bedragen x € 1.000

Woonlasten	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
OZB eigenaar *1)	€ 334,87	€ 343,38	€ 8,51	2,5%
Afvalstoffenheffing *2)	€ 200,52	€ 225,48	€ 24,96	12,4%
Rioolheffing *3)	€ 254,88	€ 266,28	€ 11,40	4,5%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	**€ 790,27**	**€ 835,14**	**€ 44,87**	**5,7%**
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing *2)	€ 200,52	€ 225,48	€ 24,96	12,4%
Rioolheffing *3)	€ 254,88	€ 266,28	€ 11,40	4,5%
Woonlasten gebruiker	**€ 455,40**	**€ 491,76**	**€ 36,36**	**8,0%**

*1) Voor het eigendom van een gemiddelde woning met een woningwaarde van € 228.268,- in 2018 en € 239.453,-- in 2019.
*2) Standaardcombinatie: basisheffing met een 240 liter restcontainer en een 140 liter GFT-container
* 3) Uitgaande van 101 - 150 m3 waterverbruik

Ontwikkeling belastingdruk bedrijven

Bij de bepaling van de belastingdruk voor bedrijven spelen slechts twee belastingsoorten een rol, te weten de OZB en de rioolheffing. De afvalstoffenheffing is namelijk alleen maar voor huishoudens. Hieronder ziet u de ontwikkeling in de belastingdruk voor een fictief bedrijf dat in 2010 een WOZ-waarde had van € 1.000.000,00. Sindsdien hebben we deze waarde verhoogd of verlaagd met de jaarlijkse gemiddelde marktontwikkeling voor niet-woningen. Daarnaast gaan we uit van een jaarlijks waterverbruik van 1000 m3. Op basis van dit overzicht stijgt de belastingdruk voor dit fictieve bedrijf met 2,8% (2018: 3,1%).

Belastingdruk bedrijven	2018	2019	Lasten-stijging (€)	Lasten-stijging (%)
Woz- waarde (fictief bedrijf met een WOZ-waarde van € 1.000.000,-- in 2010)	€ 917.051,00	€ 925.304,00		
Belastingsoort				
OZB-eigendom	€ 2.642,94	€ 2.710,22	€ 67,27	2,5%
OZB-gebruik	€ 2.155,99	€ 2.210,55	€ 54,56	2,5%
Rioolheffing bij 1.000 m3	€ 860,76	€ 898,68	€ 37,92	4,4%
Belastingdruk	**€ 5.659,69**	**€ 5.819,45**	**€ 159,76**	**2,82%**

Overzicht opbrengsten

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Belastingen					
Onroerende zaakbelasting gebruikers	1.157	1.201	1.188	- 12 N	1.180
Onroerende zaakbelasting eigenaren	7.019	6.951	6.992	41 V	6.738
Toeristenbelasting	424	424	488	64 V	434
Reclamebelasting	82	82	86	4 V	83
Hondenbelasting	177	177	174	- 3 N	175
Marktprecariobelasting	33	33	28	- 4 N	30
Totaal Belastingen	**8.890**	**8.867**	**8.958**	**91 V**	**8.640**
Heffingen					
Rioolheffing	4.211	4.271	4.358	87 V	4.067
Afvalstoffenheffing	3.211	2.969	3.000	31 V	2.603
Totaal Heffingen	**7.421**	**7.241**	**7.358**	**118 V**	**6.671**
Rechten					
Secretarieleges burgerzaken	262	447	417	- 30 N	618
Begrafenisrechten	364	364	397	33 V	351
Overige leges en rechten	697	760	793	33 V	1.291
Totaal Rechten	**1.324**	**1.572**	**1.607**	**35 V**	**2.259**
Totaal lokale heffingen	**17.636**	**17.680**	**17.923**	**243 V**	**17.571**

Kostenonderbouwing

De paragraaf Lokale heffingen moet inzicht geven in de mate van kostendekkendheid van heffingen, zodat er een uitspraak kan worden gedaan of de tarieven niet meer dan kostendekkend zijn. Het betreft de volgende heffingen: leges, afvalstoffenheffing, rioolheffing en begrafenisrechten. De nieuwe regels die in het Besluit Begroting en Verantwoording zijn opgenomen vereisen inzicht in op welke manier bij de berekening van tarieven van heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn, is bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Verder moet informatie gegeven worden over de beleidsuitgangspunten en hoe die gehanteerd zijn bij de tariefstelling.

Leges

De legesverordening bestaat uit drie delen (zogeheten titels) die vervolgens weer zijn opgebouwd in hoofdstukken. Bij de legesverordening is het in het nieuwe BBV vereist dat de kostendekkend per hoofdstuk in beeld wordt gebracht.

In onderstaande tabellen is de kostendekkendheid opgenomen van betreffende heffingen conform het nieuwe BBV. Het bepalen van de mate van kostendekkendheid is een continu proces.

Als algemeen beleidsuitgangspunt streven we naar 100,0% kostendekkendheid. Hieronder wordt de kostendekkendheid per titel nader toegelicht. Bij de leges is kruissubsidiëring toegestaan; dit betekent dat de legesverordening kostendekkend moet zijn, maar dat er op onderdelen wel meer dan kostendekkende tarieven mogen worden gerekend, mits dit gecompenseerd wordt doordat andere tarieven juist niet geheel kostendekkend zijn.

Titel 1 – Algemene dienstverlening

We streven naar 100,0% kostendekkendheid, maar zijn hierin beperkt door de gemaximeerde legestarieven vanuit het Rijk. Zie hieronder de mate van kostendekkendheid voor de leges burgerzaken.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges Titel 1: Algemene Dienstverlening	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	823	794
Inkomsten, excl. heffingen	-	-
Netto kosten	**823**	**794**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	167	187
BTW *1)	30	27
Toe te rekenen kosten taakveld	**197**	**214**
Totale kosten taakveld	**1.020**	**1.007**
Totale opbrengsten heffing	**497**	**460**
Dekkingspercentage Titel 1: Algemene Dienstverlening	**48,7%**	**45,7%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Titel 2 – Dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Het grootste gedeelte van de kosten en opbrengsten binnen titel 2 hebben betrekking op de kosten en opbrengsten van de Omgevingsvergunning.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges Titel 2: Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	1.064	991
Inkomsten, excl. heffingen	-	-
Netto kosten	**1.064**	**991**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	310	365
BTW *1)	36	31
Toe te rekenen kosten taakveld	**346**	**397**
Totale kosten taakveld	**1.410**	**1.388**
Totale opbrengsten heffing	**686**	**655**
Dekkingspercentage Titel 2: Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**48,7%**	**47,2%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Titel 3 – Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn

Titel 3 vormt een klein gedeelte van onze legesinkomsten. Het gaat hier voornamelijk over drank- en horecavergunningen en de APV. De kosten zijn vele malen hoger dan de leges die we ontvangen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid leges Titel 3: Europese dienstenrichtlijn	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	137	131
Inkomsten, excl. heffingen	- 12	- 7
Netto kosten	**125**	**124**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	57	63
BTW *1)	2	0
Toe te rekenen kosten taakveld	**58**	**63**
Totale kosten taakveld	**183**	**187**
Totale opbrengsten heffing	**13**	**20**
Dekkingspercentage Titel 3: Europese dienstenrichtlijn	**7,0%**	**10,7%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Afvalstoffenheffing

In zijn algemeenheid is de afvalstoffenheffing volledig bedoeld om de kosten van afvalinzameling te dekken. We gebruiken de voorziening egalisatie afvalstoffenheffing om schokken in de tarieven op te vangen. De voorziening is de afgelopen jaren opgebouwd uit de ontvangen heffingen, maar in 2019 hebben we € 207.000,-- uit de voorziening moeten halen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	2.995	3.163
Inkomsten, excl. heffingen	- 1.010	- 1.071
Netto kosten	**1.985**	**2.092**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	655	656
BTW *1)	445	463
Toe te rekenen kosten taakveld	**1.100**	**1.119**
Totale kosten taakveld	**3.085**	**3.211**
Totale opbrengsten heffing	**2.977**	**3.004**
Dekkingspercentage afvalstoffenheffing	**96,5%**	**93,6%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Rioolheffing

De rioolheffing willen we ook niet meer dan kostendekkend heffen. Het overschot of tekort dient om toekomstige schommelingen van de heffing te beperken. In 2019 hebben we bijna € 369.000,-- toe kunnen voegen aan de voorziening egalisatie rioolheffing.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	2.971	2.942
Inkomsten, excl. heffingen	- 19	- 71
Netto kosten	**2.952**	**2.871**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	761	758
BTW *1)	371	366
Toe te rekenen kosten taakveld	**1.132**	**1.125**
Totale kosten taakveld	**4.083**	**3.996**
Totale opbrengsten heffing	**4.279**	**4.364**
Dekkingspercentage rioolheffing	**104,8%**	**109,2%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Begrafenisrechten

De opbrengst van de begrafenisrechten ligt in 2019 duidelijk hoger dan geraamd. De kostendekking is nu op bijna 85% beland.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid begrafenisrechten	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Kosten taakveld		
Netto kosten		
Kosten, incl. (omslag)rente	369	370
Inkomsten, excl. heffingen	-	-
Netto kosten	**369**	**370**
Toe te rekenen kosten		
Overhead, incl. (omslag)rente	87	98
BTW *1)		
Toe te rekenen kosten taakveld	**87**	**98**
Totale kosten taakveld	**456**	**469**
Totale opbrengsten heffing	**364**	**397**
Dekkingspercentage begrafenisrechten	**79,9%**	**84,8%**

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

Samenvatting kostendekkendheid

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid heffingen	Lasten taakveld	Overhead	BCF /BTW	Totaal lasten	Leges	Andere inkomsten	Dekkings %
Rioolheffing	2.942	758	366	4.067	4.364	71	109,2%
Afvalstoffenheffing	3.163	656	463	4.282	3.004	1.071	93,6%
Begrafenisrechten	370	98	-	469	397	-	84,8%
Leges titel 1	794	187	27	1.007	460	-	45,7%
Leges titel 2	991	365	31	1.388	655	-	47,2%
Leges titel 3	124	63	0	187	20	-	10,7%
				-			
	8.384	**2.128**	**887**	**11.399**	**8.901**	**1.142**	**86,8%**

Paragraaf 2: **Weerstandsvermogen en risicobeheersing**

Risicomanagement is het proces waarbij de organisatie continu en systematisch gecontroleerd wordt op risico's, met als doel de negatieve gevolgen ervan te voorkomen of te bestrijden en de positieve effecten ervan te benutten of te versterken. Met andere woorden: risicomanagement is gericht op het voorkomen, vermijden of verkleinen van risico's.

De twee meest gebruikte toepassingen van risicomanagement zijn:

- Sturen op risico's;
- Beheersen van risico's;

In deze paragraaf brengen wij de risico's in beeld die van invloed zijn op onze bedrijfsvoering (organisatiebreed) en beschrijven de maatregelen die nodig zijn die risico's beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's zijn we in staat om op een verantwoorde manier besluiten te nemen. Doel is de huidige risico's en de risico's die verbonden zijn aan toekomstige investeringen in een gezonde verhouding te laten staan tot de vermogenspositie van onze organisatie. Dat bepaalt ons weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen kunnen we bepalen door onderstaande stappen te doorlopen:

1. Inventarisatie van de risico's (risicoprofiel)
2. Bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit
3. Vaststellen van de beschikbare weerstandscapaciteit
4. Bepalen van de relatie tussen benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Risicoprofiel

Aan de hand van de risico-inventarisatie is een risicoprofiel opgesteld. Periodiek worden de risico's van de organisatie doorlopen en waar nodig opnieuw beoordeeld.
Momenteel zijn in totaal 121 risico's in beeld gebracht. In onderstaand overzicht presenteren we de tien risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit (zo houden we focus op de belangrijkste risico's). De impact van de overige risico's nemen we mee in het totaal van de benodigde weerstandscapaciteit.

bedragen x € 1.000,--

Nr.	Invloed (%)	Risicogebeurtenis	Risico-oorzaak	Risicogevolg	Maatregelen	Netto Financieel Maximum	Netto Kans
171	19,2%	Herijking verdeling gemeentefonds in 2021	Technisch - Herijking verdeling	Financieel - Het Rijk werkt aan een herijking van de verdeling van de middelen van de algemene uitkering. Dit kan herverdeeleffecten met zich meebrengen die fors kunnen oplopen.		€ 2.880	80%
8	11,0%	Verminderde afname bouwgrond bedrijventerrein 't Lochter III	Mens - De gewijzigde woningbehoefte (demografische ontwikkelingen) leidt tot minder of andere nieuw te bouwen woningen.; Omgeving - De wijziging van het bestemmingsplan van ontwikkeling woningbouw naar agrarisch kan planschade meebrengen	Financieel - Gezamelijk risico marktpartijen (60%) en gemeente (40%). Publiekrechterlijke afspraken werken privaatrechterlijk door. Minder opbrengsten dan begroot. Investeringen zijn (groten)deels al gedaan door o.a. grondverwerving, voorbereidingskosten etc. Hierdoor zou een (voor de gemeente) verliesgevende exploitatie kunnen ontstaan.; Imago - Ontwikkeling terrein laat langer op zich wachten. Het terrein ligt langer braak, waardoor de gewenste uitstraling/ aantrekkelijkheid minder wordt.; Impact Continuiteit - Bij forse verliezen moeten keuzes worden gemaakt om de consequenties in de begroting op te vangen.	Actief - Op maat gesneden grondaanbieding aan potentiële gegadigden., Actief - Extra aquisitie	€ 2.500	50%
162	6,6%	Toename van Jeugdzorg in aantal en onvoldoende grip op de uitgaven	Omgeving - Zij-instroom	Financieel - Door toename van het aantal jongeren dat gebruik maakt van Jeugdzorg ontstaan tekorten op het budget. Financieel effect zeer moeilijk te bepalen door nieuw model en andere afrekensystematiek. 75% van de instroom wordt bepaald door huisartsen, andere medische specialisten of trajecten die opgelegd worden vanuit Jeugdbescherming/Jeugdreclassering; Impact Continuiteit - Doordat niet te sturen is op volume en doordat met name trajecten gericht op 24-uursverblijf kostbaar zijn kan de (financiële) impact groot zijn		€ 1.000	80%
54	5,8%	Daling uitkering gemeentefonds	Omgeving - Achterblijvende grondverkopen/minder behoefte dan verwacht; Omgeving - Teveel aanbod in de regio/ concurrentie	Financieel - De uitkering van het gemeentefonds kan gedurende het begrotingsjaar wijzigen. Bij een daling heeft dit effect op de lopende begroting en zijn direct ombuigingen nodig. Ook heeft een daling impact op de opvolgende jaren. ook dan zijn bezuinigingen nodig, maar daarvoor hebben we langer de tijd.; Impact Continuiteit - Voorzieningenniveau wordt verlaagd	Suggestie - Lobby in samenwerking met andere gemeenten en VNG, Suggestie - Op de voet volgen van de ontwikkelingen, zodat je maximale reactietijd hebt om zelf de gevolgen te kunnen sturen., Actief - Het opnemen van een voorzichtigheid in de raming van het gemeentefonds.	€ 1.000	70%
80	4,4%	Infrastructuur kan technische ontwikkelingen van (motor)voertuigen niet bijhouden	Omgeving - Onderuitputting rijksbegroting De rijksoverheid kan bezuinigingen bij de gemeenten neerleggen; Omgeving - Economische recessie (negatief accres)	Financieel - Grote investeringen in wegen; Imago - Door achterblijven van infrastructuur; Impact Continuiteit - Maatregelen gaat ten kosten van andere werkzaamheden	In voorbereiding - Ontwikkelingen goed bijhouden en inspelen op veranderingen	€ 2.000	30%
132	4,1%	Groter beroep op open einde regelingen vanuit met name jeugdzorg en Wmo	Technisch - Ontwikkelingen duofietsen, speed pedelecs, etc.; Technisch - Ontwikkelingen zelfrijdende auto´s	Financieel - Het beroep dat de burger kan doen op open einde regelingen zoals Wmo-verstrekkingen, jeugdhulp, leerlingenvervoer en bijzondere bijstand is niet gelimiteerd. Dit kan resulteren in tegenvallers.	Suggestie - Er kunnen kwantitatieve maatregelen genomen worden waardoor de doelgroep van de betreffende regelingen kleiner wordt. Daarnaast is het eventueel mogelijk kwalitatieve maatregelen te nemen door de maximale bedragen waar beroep op gedaan kan worden bij te stellen.	€ 500	70%
150	2,9%	Nieuw inkoopbeleid t.a.v. zorg geeft meer mogelijkheden voor maatwerk en resultaatgericht werken, de omzetting van oude indicatie naar indicatie op basis van ondersteuningsbehoefte kan meerkosten met zich meebrengen.	Mens - Meer burgers komen in aanmerking voor de open einde regelingen. Dit kan te maken hebben met een slechter economisch klimaat, meer mensen die een bijstandsuitkering ontvangen of net boven de bijstandsnorm zitten. Ook rijksbeleid (invoering abonnementstarief) kan een aanzuigende werking hebben. Daarnaast neemt de complexiteit van de zorgvragen toe wat kan resulteren in meer specialistische en dus duurdere trajecten.	Financieel - Er is onzekerheid over de uitgaven voor voorzieningen op basis van de resultaatgerichte indicatie.; Impact Continuiteit - De introductie van het Twents model brengt extra werk met zich mee, het kan in de beginfase ook verwarring en onduidelijkheid opleveren, zowel procedureel als financieel.		€ 500	70%
95	2,1%	Stijging van de uitgaven Wet maatschappelijke ondersteuning door veranderende regelgeving. Denk hierbij aan de AmvB reële tarieven waardoor indexaties hoger zijn dan verwacht en de invoering van het abonnementstarief waardoor ook in 2020 nog een stijging te verwachten valt.	Omgeving - Rijksoverheid bezuinigt; Omgeving - Gebruik stijgt; Organisatie - Te ruim beleid; Organisatie - Onvoldoende inzicht op lange termijn	Financieel - Er ontstaan grote tekorten op de begroting waardoor zorg niet (voldoende) verleend kan worden.; Imago - Gemeente Hellendoorn doet onvoldoende voor haar inwoners; Impact Continuiteit - Bedrijfsvoering van de sociaal/culturele organisatie komt in gevaar en daarmee het voorzieningenniveau	Actief - Het ontwikkelingen van kwalitatief goede en tijdige managementinformatie. Met de implementatie van een goed dashboard in 2019 is een grote stap gezet in de informatievoorziening op het gebied van jeugd en Wmo. Nadere doorontwikkeling volgt op o.m. participatie., Verlopen - De reserve Sociaal Domein is eind 2018 uitgeput	€ 500	50%
170	2,1%	bouw Reggesteyn	Omgeving - nieuw inkoopbeleid voor de regio	Financieel - Tijdens de bouw zijn er niet begrote tegenvallers en is de post onvoorzien te klein. Na de bouw kan er sprake zijn van constructiefouten die niet op de aannemer verhaald kunnen worden.; Imago - Betreft zowel het Imago van Reggesteyn als de gemeente.; Impact Continuiteit - Kan leiden tot vertraging.	Actief - Opnemen van een stelpost onvoorzien van 10 %	€ 1.000	30%
103	1,9%	Hoger beroep op de open einde regeling Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	Technisch - Stijgende bouwkosten en meer dan de ingecalculeerde onvoorziene omstandigheden.; Technisch - Na oplevering wordt een niet verhaalbare constructiefout geconstateerd.	Financieel - Kostenstijging uitkering - Toename uitkeringsbestand; Impact Continuiteit - Druk op de organisatie en de gemeentebegroting	Geimplementeerd - Samenwerken met werkgevers, Geimplementeerd - Instrumenten ontwikkelen en inzetten om mensen te laten uitstromen, Geimplementeerd - Extra inzet in de uitstroom	€ 450	50%

In bovenstaande tabel zijn de tien grootste (financiële) risico's weergegeven met de hoogste impact op de benodigde weerstandscapaciteit. De invloed van een bepaald risico komt tot uitdrukking in het invloedspercentage in de laatste kolom. Dit is een resultante van de Monte Carlo analyse die de input gebruikt van de ingeschatte kans op het risico, gecombineerd met het risicobedrag.

Het bedrag dat met deze tien grootste risico's gemoeid is, is € 12.330.000,--;
De overige risico's vertegenwoordigen een maximaal bedrag van € 14.576.500,--;
In totaal hebben alle risico's samen een (financieel) impact van € 26.906.500,--.
In de risico's die in de bovenstaande tabel zijn genoemd, zijn de bezuinigingen niet expliciet opgenomen.

Zoals we nu in de jaarrekening zien, blijken de ombuigingen in 2019 behaald. Wel zijn de ombuigingen in 2020 groter qua omvang, waardoor de impact op de begroting 2020 e.v. groot is en blijft.
Vooral de ombuigingen binnen het sociaal domein vragen om diverse interventies en beleidsaanpassingen, waarvan de effecten nog lastig in te schatten zijn. In totaliteit gaat het om een bedrag van ruim 3 miljoen, waarbij er onzekerheid bestaat of die in 2020 volledig worden behaald.
Daarnaast is in de begroting 2020 de inflatiecorrectie niet toegepast, waardoor budgetten onder druk komen te staan. De komende maanden zullen de maatregelen en de bezuinigingen zich in volle omvang manifesteren. Dan zal ook blijken of de ombuigingen voldoende opleveren.

Risicokaart

In de onderstaande risicokaart zijn de 121 risico's uitgezet naar financiële impact maal de kans dat het risico zich voordoet. U ziet dat er momenteel drie risico's in het rode risicogebied liggen, dit zijn de risico's 'Daling uitkering gemeentefonds' (R54) en Herijking gemeentefond (R171) en de kostentoename binnen de jeugdzorg (R162). Het gemeentefonds is de belangrijkste bron van inkomsten, waarvan we het meeste risico lopen op de algemene uitkering. Daarnaast speelt in 2020 dat de grondslag van de uitkering wordt aangepast. Hoe dit financieel zal uitpakken, is nog zeer onzeker, maar het kan grote effecten hebben.
Ten aanzien van de risico's binnen de jeugdzorg en Wmo zien we veel verschillende oorzaken waarbij ook grote financiële gevolgen kunnen spelen. Hierdoor hebben we dit risico hoger ingeschaald. We nemen daarom verschillende maatregelen zodat het effect van deze risico's wordt verlaagd.

De risicokaart (financieel) ziet er als volgt uit:

Financieel	Netto				
x > € 500.000	3	3	1	1	2
€ 250.000 < x < € 500.000	3	3	5	3	
€ 100.000 < x < € 250.000	4	3	18	7	1
€ 25.000 < x < € 100.000	6	5	15	7	4
x < € 25.000	1	4	7	3	3
Geen financiele gevolgen					
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 26,9 miljoen) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden.

Onderstaande grafiek en de bijbehorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie. Hieruit volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 8,0 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

bedragen x € 1.000

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
10%	4.063
25%	4.910
50%	5.961
75%	7.046
80%	7.324
90%	8.042
95%	8.620

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van gemeente Hellendoorn bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

bedragen x € 1.000

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Vrij aanwendbare reserve	3.093
Financieringsreserve	1.958
Bufferreserve grondexploitatie	4.304
	9.355

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's met de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

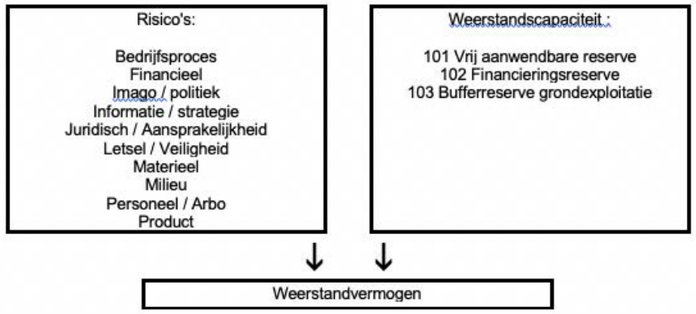

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 9.355.000	= 1.16
	Benodigde weerstandcapaciteit		€ 8.042.000	

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio van gemeente Hellendoorn valt in klasse C, conform het door de raad vastgestelde niveau. Dit duidt op een voldoende weerstandsvermogen.

Toelichting risico's

Herijking gemeentefondsuitkering

In 2019 hebben twee onderzoekbureaus de uitkering van het gemeentefonds herijkt. De herijking is opgedeeld in twee delen: de verdeelmodellen sociaal domein en de overige onderdelen gemeentefonds (klassiek). In februari 2020 zijn de uitkomsten bij het Rijk bekend geworden. De uitkomsten van het klassieke deel zijn niet afdoende te verklaren en hebben grote gevolgen voor de verdeling van de beschikbare middelen. Er werd een verschuiving van middelen gesignaleerd van kleine naar grote gemeenten en van gemeenten uit het oosten naar het westen. Deze uitkomsten hebben ertoe geleid dat het Rijk de onderzoeken opnieuw tegen het licht houdt. De herverdeling zal niet eerder dan in 2022 worden doorgevoerd.

Op basis van de momenteel voorliggende herijking lijkt het er op dat deze negatief kan uitpakken voor Hellendoorn. Een positieve herverdeling is minder waarschijnlijk. Het is echter niet in te schatten wat de voor 2022 op de rol staande herijking voor consequenties zal hebben. Dit kan in de miljoenen lopen. De korting kan bij de huidige uitgangspunten maximaal € 15,-- per inwoner per jaar (cumulatief) bedragen, waardoor geleidelijk naar de nieuwe situatie wordt toegegroeid. Er is nog steeds discussie of dit uitgangspunt (landelijk) moet worden aangepast aangezien het gemeentefonds fors is gestegen. We gaan dan in de risicobepaling uit van € 20,-- per inwoner. Echter extra kortingen van ruim € 500.000,-- per jaar cumulatief zullen welhaast onmogelijk gedicht kunnen worden door extra bezuinigingen.

Exploitatie bedrijventerrein 't Lochter III

Door de aantrekkende economie is de belangstelling voor het bedrijventerrein toegenomen. Er is extra ingezet op acquisitie. Dit heeft geleid tot goede verkopen in de afgelopen jaren. Ook in 2019 is ruim vier hectare bedrijventerrein geleverd. Hierdoor is van de oorspronkelijke overprogrammering op bedrijventerreinen in onze gemeente op dit moment geen sprake meer. De dreiging van het verplicht 'on hold' zetten of uit de verkoop nemen van zes hectare bedrijventerrein 't Lochter III is momenteel afgewend.
Het ongeldig verklaren van de PAS (Programma Aanpak Stikstof) door de Raad van State kan mogelijk zijn weerslag hebben op de grondverkopen. De ligging van 't Lochter III bij natuurgebied het Wierdense Veld kan een beperking vormen van de mogelijkheden om nieuwe activiteiten op 't Lochter te ontwikkelen. Zolang nog geen duidelijkheid is over het oplossen van de stikstofproblematiek zal dit stagnerend werken op de verkopen.
De boekwaarde van 't Lochter III bedraagt per 31 december 2019 € 6,4 miljoen. Door de goede verkopen zijn de risico's afgenomen. Van de oorspronkelijke 26 hectare terrein is nog bijna elf hectare vrij uitgeefbaar.
In de bufferreserve is nog steeds een fors aandeel voor deze grondexploitatie gereserveerd. Bovenop de reguliere buffer voor prijs-, rente- en afzetrisico's, is een deel gereserveerd voor de mogelijke gevolgen van de stikstofproblematiek op de fasering van de uitgifte.
De exploitatie wordt samen met vijf marktpartijen gedaan. Hellendoorn deelt voor 40% in winsten en verliezen, de andere participanten gezamenlijk voor 60%. Hierover zijn contractuele afspraken gemaakt.

Toename kosten jeugdzorg

Door toename van het aantal jongeren dat gebruik maakt van Jeugdzorg zijn in 2018 forse tekorten ontstaan. We zien dat er een diverse problematiek speelt binnen de jeugdzorg. Enerzijds zien we dat aantallen stijgen en anderzijds neemt de zorgzwaarte toe. Dit geeft druk op de beschikbare budgetten.
In 2019 is er een grote (kwaliteits)slag gemaakt, door maatregelen zoals de inzet van de POH jeugd bij huisartsen en van een zorgmakelaar, maar ook door het normaliseren van de zorgvraag bij inwoners.
Dit heeft in ieder geval effect gehad op de kosten in 2019. In 2020 zal duidelijk moeten worden welk structureel effect de ingezette maatregelen hebben. De ombuigingstaakstelling geeft druk op de budgetten, vooral als ook de aantallen en de zwaarte van indicaties worden meegenomen. Daarnaast worden we aan de inkomstenzijde met lagere budgetten (opschalingskortingen) geconfronteerd.

Om de kosten beter te kunnen beheersen en eerder inzichtelijk te maken, hebben we de managementinformatie doorontwikkeld. Er is meer en betere informatie beschikbaar over indicaties en verzilvering, waardoor beter inzicht ontstaat waar kosten naar toe gaan.

Tevens speelt binnen de jeugdzorg dat 75% van de instroom wordt bepaald door huisartsen, andere medische specialisten of trajecten die opgelegd worden vanuit Jeugdbescherming/Jeugdreclassering. Door inzet van onder meer de POH jeugd proberen we hier meer grip op te krijgen.
Hierdoor beogen we de instroom in duurdere voorzieningen te beperken.

Ontwikkeling gemeentefondsuitkering

De gemeentefondsuitkering bedroeg in 2019 € 51,7 miljoen en is daarmee de belangrijkste bron van inkomsten. Van deze inkomsten vormde de algemene uitkering met € 46,7 miljoen het grootste bestanddeel. De uitkering deelfonds Sociaal Domein bedraagt -na de integratie van het grootste deel vanaf 2019 in de algemene uitkering - nog € 5 miljoen. Door deze integratie neemt het risico voor de gemeentefondsuitkering toe: het Rijk verwacht dat de accressen op de algemene uitkering alle uitgavenstijgingen ruimschoots compenseren. In de praktijk blijkt dit lastig, gezien het feit dat prijsontwikkelingen binnen bijvoorbeeld de jeugdhulp en Wmo hoger liggen dan gemiddelde indexeringen. Daarnaast speelt dat de AmvB reële prijzen een ophogend effect kent. De kostenstijging van de Huishoudelijke ondersteuning van circa 15% is daarvan een voorbeeld. Ook geldt voor de algemene uitkering altijd het risico van het Rijksbeleid. Bezuinigingen dan wel achterblijvende uitgaven bij het Rijk werken door in de algemene uitkering. Zo resulteerden de achterblijvende Rijksuitgaven van 2018 in 2019 tot een negatieve bijstelling van het accres bij de meicirculaire 2019 van € 256.000,-- voor Hellendoorn. Daarnaast is bij de septembercirculaire 2019 een verwachting afgegeven voor het achterblijven van de Rijksuitgaven 2019 wat resulteerde in een lager accres van € 392.000,--.
Overschotten en overschrijdingen van het BTW-compensatiefonds worden verrekend met de gemeentefondsuitkering. De overschotten worden de afgelopen jaren steeds kleiner en de mogelijkheid is aanwezig dat het budget BTW-compensatiefonds wordt overschreden, waardoor de gemeentefondsuitkering wordt gekort.

Infrastructurele risico's

Ten aanzien van risico's op het infrastructurele deel zien we één risico in de top tien. De technische ontwikkelingen die invloed hebben op de infrastructuur waren al toegevoegd in de begroting 2018. Hierbij moet gedacht worden aan het snel stijgende gebruik van elektrische fietsen, maar ook de ontwikkelingen van elektrische auto's hebben impact op het gebruik. We volgen deze ontwikkelingen en nemen, waar nodig, passende maatregelen.

Open einde regelingen

In de begroting 2018 hadden we al het risico opgenomen van de open einde regelingen, zowel bij jeugdhulp als Wmo. Bij de jaarrekening 2018 en de nieuwe doorrekening voor 2019 zien we dat de open einde regelingen een groot effect hebben op de budgetten.
Het risico is nu hoger ingeschat op deze onderdelen. Een extra beroep op deze regelingen levert een direct tekort voor de begroting op, aangezien de reserve sociaal domein uitgeput is.
Een ander risico is en blijft dat de Rijksoverheid ingrijpt in deze gemeentelijke taken. We zien dit bijvoorbeeld door regelgeving zoals AmvB reële tarieven. Nieuw is het risico van een hogere inzet van jeugdzorg als er getraumatiseerde jonge statushouders in de gemeente Hellendoorn komen wonen. Daarnaast maken oudere statushouders ook (extra) gebruik van het Wmo-budget. We volgen deze ontwikkelingen op de voet.
Stijging van de uitgaven Wet maatschappelijke ondersteuning door veranderende regelgeving (AmvB reële tarieven, abonnementstarief).
Dit risico is separaat gekwantificeerd omdat we zien dat dit een fors effect kan hebben op de diverse budgetten van de Wmo, bijvoorbeeld bij huishoudelijke ondersteuning en begeleiding en dagbesteding. De rijksoverheid gaat uit van een minimaal effect. Wij volgen de uitgaven en indicaties binnen de gemeente Hellendoorn op de voet.

Bouw Reggesteyn

Het risico van hogere bouwkosten voor de nieuwbouw van Reggesteyn kan zich in de toekomst voordoen. Dit wordt inzichtelijk bij afronding van de verschillende tussenfases. Dan kan blijken dat het opgenomen investeringsbudget onvoldoende is.

'Woningbouwlocaties' was als risico benoemd in de begroting 2019, maar door de stand van verkopen en de instelling van een beheersverordening op enkele woningbouwlocaties, zijn de risico's naar beneden bijgesteld, waardoor dit risico uit de top tien is gevallen en nu op plek twaalf staat.

Kengetallen

In deze paragraaf presenteren we enkele kengetallen om de weerstandscapaciteit te kunnen beoordelen. Daarnaast bevordert dit de financiële vergelijkbaarheid van gemeenten.

1. Netto schuldquote		Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
A. Vaste schulden	+	127.042	131.241	123.973
B. Netto vlottende schuld	+	7.060	7.942	4.903
C. Overlopende passiva	+	5.044	5.044	5.564
D1. Financiële activa (excl. verstekte leningen)	-	127	264	116
D2. Financiële activa (verstrekte leningen)	-	7.179	6.831	6.595
E. Uitzettingen < 1 jaar	-	10.657	10.657	8.478
F. Liquide middelen	-	522	522	513
G. Overlopende activa	-	5.498	5.526	4.811
H. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	98.759	95.968	93.230
Netto schuldquote		**123,9%**	**132,6%**	**129,3%**
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		**116,6%**	**125,5%**	**122,2%**

Toelichting:

De netto schuldquote laat sinds 2014 een dalende lijn zien. In 2019 zien we echter weer een stijging van dit kengetal. Hoewel de schulden dalen, zien we een stijging ten opzichte van 2018. Dit komt doordat het saldo van baten lager ligt dan 2018, wat resulteert in een hogere netto schuldquote.

In 2013 was de netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen, 187,8%. Onderstaande grafiek laat het verloop zien vanaf 2013 tot 2018 (bron: waarstaatjegemeente.nl), en in vergelijking met het gemiddelde van Nederland.

Netto schuldquote incl. uitgeleende gelden

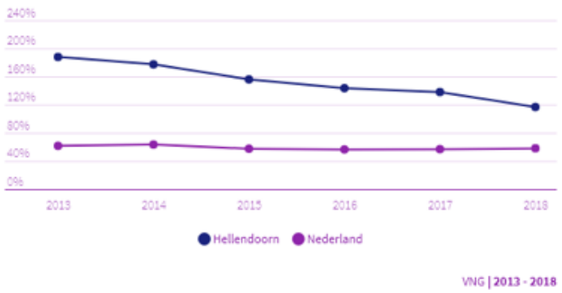

Het verder verbeteren van de financieringspositie blijft een belangrijk punt van aandacht, waarbij verkopen van de grondexploitaties een belangrijke bijdrage moeten leveren. Periodiek wordt een nieuwe liquiditeitenprognose opgesteld, waarmee inzichtelijk wordt gemaakt welke effecten de werkelijke uitgaven en inkomsten op de liquiditeit hebben en welke doorkijk we op dat moment kunnen maken.

2. Solvabiliteitsratio		Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
A. Eigen vermogen	+	15.786	11.391	12.474
B. Totaal passiva	/	161.128	158.386	155.424
Solvabiliteit		**9,8%**	**7,2%**	**8,0%**

Toelichting:

In de begroting 2019 verwachtten we een daling van de solvabiliteit naar 8,7%. Ten tijde van de jaarrekening 2018 was de solvabiliteit 9,8%. We zien het eigen vermogen dalen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er voor € 4,3 miljoen is onttrokken ter dekking van de tekorten in 2019.

3. Grondexploitatie		Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
A. Niet in exploitatie genomen bouwgronden	+	-	-	-
B. Bouwgronden in exploitatie	+	13.145	9.883	7.250
C. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	98.759	95.968	93.230
Grondexploitatie		**13,3%**	**10,3%**	**7,8%**

Toelichting:

Bovenstaande tabel laat zien dat de impact die de grondexploitatie heeft op onze reguliere bedrijfsvoering opnieuw verder afneemt. In de gemeenterekening 2015 was dit percentage nog 33,1%. De boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie neemt af met het uitgeven van kavels en door het treffen van voorzieningen. Doordat we in onze planning geen nieuwe exploitaties hebben opgenomen, neemt het percentage af.

bedragen x € 1.000

4. Structurele exploitatieruimte		Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
A. Totale structurele lasten	+	- 100.050	- 88.275	- 94.061
B. Totale structurele baten	+	95.722	87.385	91.336
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	+	-	-	-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	+	-	-	-
E. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	98.759	95.968	93.230
Structurele exploitatieruimte		**-4,4%**	**-0,9%**	**-2,9%**

Toelichting:

2019 kent een structureel exploitatietekort van € 2,7 miljoen, vorig jaar was dit tekort € 4,3 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat we veel uit de reserves hebben onttrokken om de tekorten in 2019 te dekken.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit		Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waar(	+	335	343	343
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waa	+	255	266	266
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+	201	225	225
D. Eventuele heffingskorting voor een gezin	-	30		
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde		**760**	**835**	**835**
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t	/	754	754	737
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor		**100,8%**	**110,8%**	**113,3%**

Toelichting:

De belastingdruk ligt hoger het landelijk gemiddelde (zie ook paragraaf 1 lokale heffingen)

Het totaaloverzicht van de kengetallen is als volgt:

Kengetallen	Rekening 2018	Actuele Begroting	Rekening 2019
Netto schuldquote	123,9%	132,6%	129,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	116,6%	125,5%	122,2%
Solvabiliteitsratio	9,8%	7,2%	8,0%
Grondexploitatie	13,3%	10,3%	7,8%
Structurele exploitatieruimte	-4,4%	-0,9%	-2,9%
Gemeentelijke belastingcapaciteit	100,8%	110,8%	113,3%

In de tabel worden de waardes in totaliteit weergegeven. De kleuren in deze tabel zijn nieuw vanaf de rekening 2018 en geven aan de hand van de signaleringswaarden van het ministerie aan hoe de waardes scoren.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Sovabliliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

Paragraaf 3: **Onderhoud kapitaalgoederen**

In deze paragraaf geven wij inzicht in het onderhoud van de kapitaalgoederen van de gemeente Hellendoorn. De kapitaalgoederen kunnen als volgt gerubriceerd worden:

- infrastructuur (wegen, bruggen en riolering);
- voorzieningen (openbaar groen, speelplaatsen, openbare verlichting);
- gebouwen.

Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, onder meer op het gebied van veiligheid, vervoer en recreatie. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan zijn bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten.

Binnen Hellendoorn is in 2019 sprake van de volgende kapitaalgoederen

- Woonruimten
- Bedrijfsgebouwen
- Grond- weg- en waterbouwkundige werken:
  - Wegen
  - Openbare verlichting
  - Bruggen en tunnels
  - Speelplaatsen
  - Riolering
  - Openbaar groen

Kapitaalgoed	Beheer/onderhoudsplan	Vastgesteld	Onderhoudsniveau	Voorziening	Achterstallig onderhoud
Woonruimten en bedrijfsgebouwen	Meerjarenonderhoudsplan	1 x per 2 jaar	Score 3 NEN2767	Nee	Nee
Wegen	Onderhoudsprogramma wegen	Jaarlijks	CROW C	Ja	ja
Openbare verlichting	Duurzaam beheer 2016-2020	2016	CROW B/C	Nee	Nee
Bruggen en tunnels	Uitvoeringsplan bruggen en tunnels	2012	Gemiddeld	Nee	Nee
Speelplaatsen	In uitvoering, in 2020 gereed	-	CROW B/C	Nee	Nee
Riolering	Gemeentelijk rioleringsplan	2016	Gemiddeld	Nee	Nee
Openbaar groen	Groenbeleidsplan 2015-2025	2015	CROW A/B/C	Nee	Nee
Buitensport			Sober en doelmatig	Nee	Nee

Het onderhoudsbeleid kan over het algemeen gekenschetst worden als sober. Dat wil zeggen dat alleen het onderhoud wordt verricht dat noodzakelijk is om de functie van het object in stand te houden.

Met de ingestelde voorziening voor het wegenonderhoud verwachten we het minimaal aanvaardbare onderhoudsniveau te kunnen borgen.

De kapitaalgoederen

Hieronder gaan we in op de staat van onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen. Voor de waarde van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar het onderdeel materiële vaste activa bij de toelichting op de balans.

Woningen en Gebouwen

De gemeente Hellendoorn kent bij woningen en gebouwen twee vormen van beheer en onderhoud van kapitaalgoederen. Er zijn accommodaties die door de eigen organisatie en voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt. De andere categorie bestaat uit objecten die met gemeenschapsgelden voor een maatschappelijk doel zijn gesticht, maar waar de exploitatie in handen is van een zelfstandige stichting. Dit zijn onderwijsgebouwen, waarbij de schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor het onderhoud.

Accommodaties die door de eigen organisatie en voor maatschappelijke doeleinden worden gebruikt
Naast de reguliere advies en onderhoudswerkzaamheden stond 2019 voornamelijk in het teken van het verduurzamen van de vastgoedportefeuille. Zo zijn op het gebied van duurzaamheid diverse gebouwen voorzien van zonnepanelen, zonneboilers en slimme gebouwbeheerssystemen (Loxone). Goed voor een jaarlijkse opbrengst van ca. 300.000 kWh elektriciteit (ca. 85 huishoudens) en een jaarlijkse besparing van ca. 40.000 m³ gas (ca. 25 huishoudens).

De vastgoedportefeuille van de gemeente Hellendoorn bevat 86 objecten met een bruto vloeroppervlakte van ca. 55.000 m². Onderstaand volgt een overzicht per gebruiksfunctie.

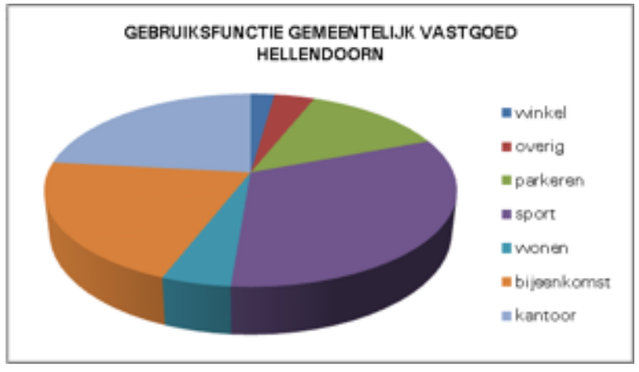

Onderwijshuisvesting

Vanaf 1 januari 2015 zijn besturen van basisscholen zelf verantwoordelijk voor het binnen- en buitenonderhoud van schoolgebouwen, net zoals het voorgezet onderwijs dat al eerder was. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen, herstel van constructiefouten (zoals asbestsanering en/of brandveiligheidsgebreken) en het beschikbaar stellen van een eerste onderwijsleerpakket en meubilair als een school wordt uitgebreid met extra groepen. Hiervoor is jaarlijks € 70.000,-- beschikbaar. In december 2019 is het nieuwe schoolgebouw van VSO Elimschool opgeleverd. In januari 2020 wordt de nieuwe school in gebruik genomen.

Voor een toekomstbestendige huisvesting van Reggesteyn zijn we in 2018 begonnen met het vrijmaken van budgetruimte om ook financieel toe te kunnen groeien naar realisatie daarvan. Na intensief overleg met Reggesteyn, is gekozen voor een financiële maatwerkoplossing in de vorm van doordecentralisatie, het overdragen van een stukje verantwoordelijkheid voor onderwijshuisvesting van de gemeente naar Reggesteyn De gemeenteraad heeft op 17 december 2019 ingestemd met de hoofdlijnen van de doordecentralisatieovereenkomst met Reggesteyn. De door de raad benoemde bedenkingen zijn meegenomen in aanvullend overleg met Reggesteyn en op 20 december 2019 is er een doordecentralisatieovereenkomst afgerond waarin alle partijen zich kunnen vinden en die een toekomstbestendig duurzaam schoolgebouw, dat (bijna) energieneutraal is, mogelijk maakt.

Woningen en Gebouwen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget woningen en gebouwen	700.589	661.362	39.227 V
Vervangingsinvesteringen			
Calamiteitenbudget woningen en gebouwen *)	95.071	55.650	39.421 V
Budget herstel constructiefouten onderwijsgebouwen	15.000	4.686	10.314 V

*) Restantkrediet schuift door naar 2020

Wegen

Inspectie en kwaliteit van verhardingen

Eén keer in de drie jaar worden de verhardingen globaal visueel geïnspecteerd door een extern bureau waarbij de kwaliteit in beeld wordt gebracht conform de landelijke richtlijnen van het CROW. In 2019 is dit voor alle wegen weer gebeurd.
Het regelmatig opnieuw inspecteren van de verhardingen is noodzakelijk om ook in de toekomst voldoende inzicht te houden in de kwaliteit van het areaal. Om gewogen keuzes te kunnen maken in onderhoudsmaatregelen voor wegen is het essentieel dat het areaal, de gewenste kwaliteit en de beschikbare financiële middelen bekend zijn.

Langjarig wegenonderhoud en achterstand

Het langjarig (cyclisch) wegenonderhoud hebben we in beeld gebracht en het daarvoor benodigde jaarlijkse budget. We hebben de middelen vrijgespeeld om te voldoen aan onderhoudsniveau C van de CROW. Dit is de laagste kwaliteit om wettelijke aansprakelijkheid te voorkomen. Jaarlijks wordt er een onderhoudsbestek gemaakt voor het onderhoud aan wegen en om het meerjarig onderhoudsplan up-to-date te houden.
Het benodigde budget voor de voorziening onderhoud wegen is, op basis van het cyclisch onderhoud van het wegenareaal, met ingang van 2017 begroot op € 1.130.000,-- per jaar.

Uitgangspunt bij cyclisch onderhoud is dat er geen achterstallig onderhoud aanwezig is. De weginspectie, die in 2016 is uitgevoerd, over het totale wegenareaal liet zien dat er een forse achterstand was ontstaan door de beperkte middelen van de voorgaande jaren. Op basis van de eenheidsprijzen van het wegbeheer was de achterstand in het wegennet bij benadering € 1.700.000,-- voor 135.000 m² verharding. Eind 2019 is de achterstand teruggebracht tot ca. € 650.000,--.
Op basis van de inspectie 2019 is er een nieuwe meerjarenplanning voor wegenonderhoud opgesteld die jaarlijks wordt geactualiseerd. De vertaling van de nieuwe inspectiecijfers en de doorwerking ervan nemen we jaarlijks mee in de bepaling van de hoogte van de voorziening. In de meerjarenplanning wordt ook rekening gehouden met het onderhoud aan de verhardingen vanuit projecten die uitgevoerd worden, bijvoorbeeld wanneer er maatregelen worden getroffen op het gebied van verkeer, riolering en groen.
Per 31-12-2019 is de stand van de voorziening € 530.109,--. In 2019 is het structurele beschikbare budget € 1.275.000,- en dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. De komende jaren wordt volop ingezet op het wegwerken van het achterstallig onderhoud.
In de planning van het langjarig wegenonderhoud tot en met 2030 zijn de wegvakonderdelen met asfaltverharding en elementen met een beoordeling van achterstand opgenomen.
In de grafiek hieronder is te zien dat de achterstand ieder jaar geleidelijk afneemt en over vier jaar (eind 2023) is gedaald tot ca. € 320.000,--, waarvan ca. € 80.000,-- voor asfaltverhardingen.

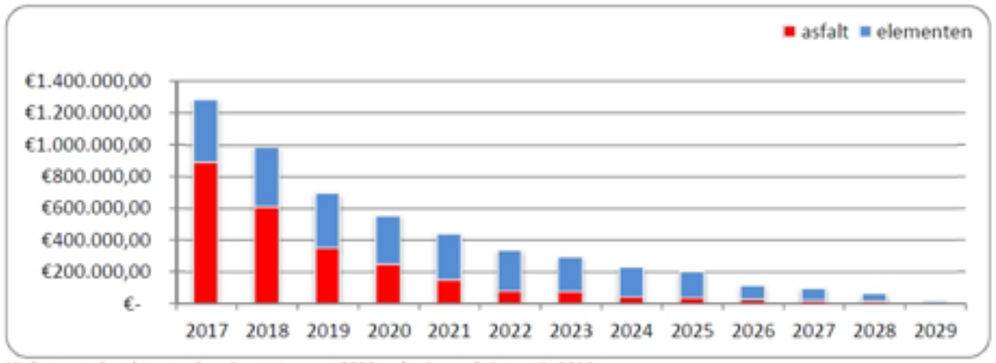

Verloop van de achterstand per jaar tot en met 2030 op basis van de inspectie 2016

Asfaltverharding

Het wegbeheer geeft prioriteit aan het wegwerken van de achterstand in onderhoud wat tot kapitaalvernietiging leidt. (Kapitaalvernietiging wordt gedefinieerd als het verschil tussen de oorspronkelijke maatregel en de zwaardere maatregel, die als gevolg van uitstel noodzakelijk is). Dit doen we onder andere door slim te plannen en afstemming te zoeken met diverse vakdisciplines. Het is van belang om een goede balans te vinden in het onderhoud aan slechte, onvoldoende en matige verhardingen. Wanneer het gehele budget wordt besteed aan de slechte verhardingen, dan zullen de onvoldoende en matige verhardingen verslechteren zodat hier vaker een zwaardere maatregel nodig zal zijn.

Elementverharding

Bij elementverhardingen verloopt het verouderingsproces veel trager, vandaar dat er prioritering is gegeven aan het wegwerken van de achterstand op het onderdeel asfaltverharding. Op basis van de toestand en de kwaliteit van de materialen dient rekening te worden gehouden met een toename van de onderhoudskosten voor de elementenverhardingen voor de lange termijn.

Wegen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Voorziening onderhoud wegen			
Storting voorziening		1.275.000	
Uitgaven voorziening		1.278.288	
Stand voorziening per 31-12-2019		530.106	
Vervangingsinvesteringen			
Vervangingsinvesteringen wegen *)	826.984	574.164	252.820 V

*) Een restantkrediet van € 235.838,-- schuift door naar 2020

Openbare verlichting

We streven naar een doelmatig en duurzaam beheer voor de openbare verlichting voor de komende jarenen gaan daarnaast kritisch om met het plaatsen en vervangen van verlichting onder het motto "niet verlichten, tenzij".
In 2019 is alle verlichting langs wegen in Kruidenwijk-noord en enkele straten in Nijverdal door energiezuinige verlichting vervangen (LED). Daarmee zijn we goed op weg om de energiedoelstellingen (en beperking van CO2-uitstoot) te halen.
Voor de komende jaren is een investeringsbudget opgenomen en voor de langere termijn hebben we de benodigde budgetten in het Meerjarig Investeringsprogramma inzichtelijk gemaakt.

Openbare verlichting	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget openbare verlichting	57.959	56.873	1.086 V
Vervangingsinvesteringen			
Vervanging openbare verlichting 2019 *)	195.144	185.841	9.303 V

*) Restantkrediet schuift door naar 2020

Bruggen en Tunnels

Voor bruggen en tunnels streven we naar een gemiddeld onderhoudsniveau waarbij we inzetten op veiligheid, functionaliteit en duurzaamheid.
In 2019 hebben we beperkt onderhoud uitgevoerd vanwege directe éénmalige bezuinigingen op het jaarbudget. Daarnaast zijn alle kunstwerken opnieuw visueel geïnspecteerd zodat er een actueel beeld is van de huidige staat van onderhoud. Ook zijn de asfalteringswerkzaamheden van de nieuwe fietsbrug Helmkruidlaan afgerond.

Bruggen en tunnels	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget bruggen en tunnels	46.375	37.605	8.770 V
Vervangingsinvesteringen			
Vervanging fietsbrug Helmkruidlaan	43.343	37.426	5.917 V

Speelplaatsen

Eind 2018 is er een soort tussenstand (inventarisatieplan) opgemaakt over het onderhoud van speelplaatsen. In het plan benoemen we wat we hebben en hoe we het onderhouden en tegen welke kosten. De bedoeling was om in 2019 een nieuw beleidsplan speelplaatsen op te stellen maar dit is vanwege de enorme ombuigingsopgave vertraagd. Gevolg is dat het aantal speelplaatsen/toestellen wordt gehalveerd.

Speelplaaten	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget speelplaatsen	48.826	51.778	- 2.952 N

Riolering

Het beleid voor beheer en aanleg van rioolstelsels wordt in een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) uitgewerkt. In het GRP 4 wordt aandacht gegeven aan thema's als wateroverlast als gevolg van klimaatverandering, grondwateroverlast, ontvlechting van schone en verontreinigde waterstromen zodanig dat een gezond en duurzaam watersysteem niet onder druk komt te staan, professioneel rioolbeheer, samenwerking in de waterketen en aan de financieringsvormen. Afvalwater-, hemelwater- en ontwateringstelsels in de gemeente Hellendoorn zijn daarbij middelen in de voortdurende opgave om het bebouwde stedelijke gebied en de natuurlijke omgeving op elkaar af te stemmen. Dit gemeentelijke Rioleringsplan is eind 2015 vastgesteld en heeft een looptijd van 2016 tot en met 2020.

Riolering	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Beheerbudget riolering	157.820	136.859	20.961 V
Onderhoudsbudget riolering	94.355	90.474	3.881 V
Vervangingsinvesteringen			
Vervangingsinvesteringen riolering *)	1.347.689	988.840	358.849 V

*) Een restantkrediet van € 333.314 schuift door naar 2020

Openbaar groen

Het groenbeleidsplan geeft voor een periode van tien jaar (2015-2025) richting aan de manier waarop het openbare groen wordt beheerd, onderhouden en (opnieuw) wordt ingericht. De gemeente streeft naar een duurzame vergroening van de woonkernen, waarbij de huidige groene kwaliteit minstens wordt behouden en waar mogelijk wordt versterkt. Het uitvoeringsprogramma geeft projecten weer waarop gedurende drie jaren wordt ingezet. Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma groen geactualiseerd.

Door de invoering van het werken met beeldkwaliteit is het beeld bepalend voor het onderhoudsniveau. Uitgangspunt is niet meer de onderhoudsfrequentie, maar hoe het openbaar groen van de gemeente eruit moet zien. Dit beeld wordt gegarandeerd door onderhoud te plegen op het moment dat het nodig is (afhankelijk van de groeiomstandigheden) en niet wanneer het 'weer aan de beurt' is.
We zetten de beschikbare middelen en capaciteit effectief in. Het groenonderhoud in wijken en buurten pakken we samen met burgers op. Wij faciliteren en ondersteunen burgerinitiatieven om het groen gezamenlijk te onderhouden. Op enkele plekken hebben we het onderhoud zelfs al aan een buurt of straat overgedragen.

Het onderhoud van het openbaar groen wordt deels door eigen mensen, maar ook deels door medewerkers van Soweco uitgevoerd en deels uitbesteed aan derden.

Openbaar groen	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget openbaar groen	731.675	728.613	3.062 V
Onderhoudsbudget renovaties openbaar groen	48.893	54.879	- 5.986 N

Buitensportaccommodaties

We onderhouden onze buitensportaccommodaties op een sober en doelmatig niveau.
De vervanging van de kunstgrasvelden is opgenomen in het meerjaren investeringsprogramma (MIP). De toplagen van de natuurgrasvelden worden gerenoveerd aan de hand van het door de BLOS vastgestelde schema op basis van economische afschrijvingstermijnen. Als de staat van de velden (sporttechnisch) nog goed is, dan worden de renovaties doorgeschoven.
Voorbeeld hiervan: de vervanging van de toplaag van kunstgrasvoorziening De Plakke is doorgeschoven van 2019 naar 2022.
Verder hebben er in 2019 reparatiewerkzaamheden aan de atletiekbaan plaatsgevonden. Uit een nulmeting in 2018 bleek dat de baan niet voldoet aan de reglementen van de atletiekunie. Geadviseerd werd de baan uiterlijk in 2020 te renoveren. De toplaagrenovatie is in de meerjarenbegroting ingepland in 2022. Financieel gezien was het niet haalbaar om deze geplande toplaagrenovatie naar voren te halen. Daarom is de baan gerepareerd ter overbrugging van de periode tot aan de toplaagrenovatie van de baan in 2022.

Buitensportaccommodaties	Begroot	Werkelijk	Verschil
Exploitatie			
Onderhoudsbudget buitensportaccommodaties	172.238	201.294	- 29.056 N
Vervangingsinvesteringen			
Kunstgrasvelden Smidserve/Gagelman 2018	197.070	216.078	- 19.008 N

Paragraaf 4: **Financiering**

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is u te informeren over het gevoerde treasurybeleid in 2019 en de beheersing van financieringsrisico's.
De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.

Treasury beleid

Het algemene beleidsuitgangspunt van het treasurybeheer binnen onze gemeente kan als volgt worden omschreven: de gemeente voert – gelet op haar publiekrechtelijke taak om maatschappelijke kapitaal te beheren – een risicomijdend treasurybeleid. Binnen dit risicomijdend beleid is ons doel een zo hoog mogelijk rendement over het belegd vermogen en/of zo laag mogelijke kosten over leningen te realiseren. Dit alles binnen duidelijk geformuleerde randvoorwaarden om onze risico's te beperken. De uitgangspunten en bevoegdheden in het treasurybeheer zijn vastgelegd in het treasurystatuut. Het gaat daarbij om de beleidsmatige vaststelling van de uitgangspunten, doelstellingen, de organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie.

De doelstellingen van het treasurybeleid zijn:
1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's.
3. Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
4. Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet fido respectievelijk de limieten en richtlijnen van het treasurystatuut.
5. Het verankeren van de treasury activiteiten in de administratieve organisatie.

Verbeteren financieringspositie

Een belangrijk uitgangspunt in het financieel beleid blijft de versterking van de financiële positie. Dit vergt een lange termijn visie en de nodige begrotingsdiscipline. Om dit te realiseren en te zorgen dat onze financieringspositie verbetert, zijn er maatregelen genomen. Eind 2019 hebben we dit beleid geëvalueerd. Het investeringsvolume is nu gemaximeerd op € 6,35 miljoen netto per jaar. Dit is voor het eerst inclusief de reeds lopende strategische projecten en overlopende investeringen van vóór 2015. De doelstelling van de financieringspositie is aangepast. We streven naar een langlopende netto schuldenlast van maximaal 90% van het begrotingstotaal. Doelstelling is om dit voor het eerst te behalen in de periode 2030-2034.

Leningenportefeuille en schuldenpositie

Mede door het hoge investeringsvolume van de afgelopen jaren is onze totale schuldenpositie sterk toegenomen en staat onze solvabiliteit (eigen vermogen gedeeld door vreemd vermogen) onder druk. Per 1 januari 2019 was onze leningportefeuille € 127,0 miljoen. In 2019 hebben we één langlopende lening van € 10 miljoen aangetrokken. Daartegenover staat een aflossing van € 13,0 miljoen. Hiermee daalt onze leningenportefeuille naar € 124,0 miljoen eind 2019, oftewel circa € 3.464,-- per inwoner. Een lagere leningenportefeuille komt de solvabiliteit ten goede. De solvabiliteit is echter afgenomen, omdat het eigen vermogen ook lager is, met name omdat reserves ingezet zijn in het kader van de ombuigingen voor het jaar 2019.

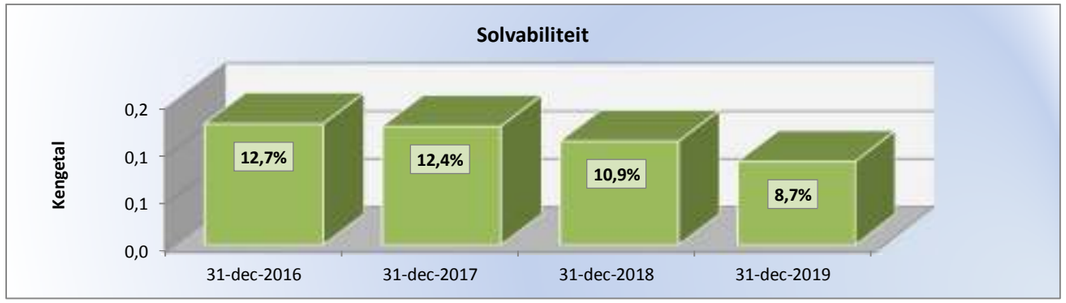

De liquiditeit (current ratio) geeft aan in welke mate een onderneming/gemeente kan voldoen aan haar lopende betalingsverplichtingen. Bij de berekening van de current ratio geldt in het algemeen een waarde van 1 als laag en tussen de 1,5 en 2 als gezond.

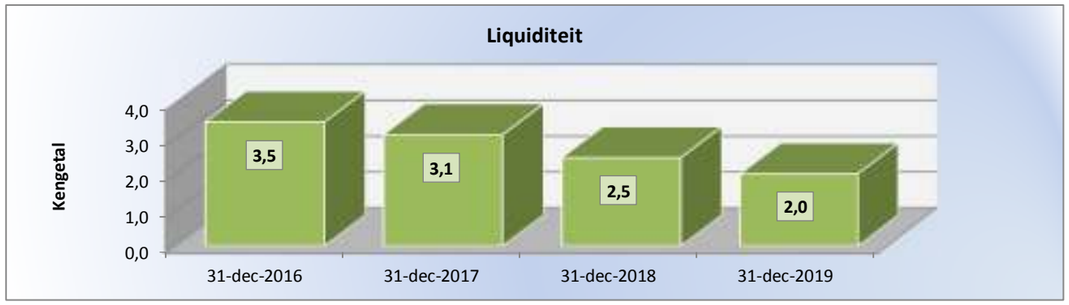

Kengetal liquiditeit

Rentebeleid

Bij financiering kunnen we kiezen tussen projectfinanciering en integrale financiering. Bij projectfinanciering wordt de lening aangetrokken voor een specifieke investering of project. Bij deze methode ligt het voor de hand de rentelasten van de lening toe te rekenen aan de investering of project waarvoor de investering is aangetrokken. Bij integrale financiering wordt de totale financieringsbehoefte van de gemeente bekeken en met leningen daarvoor wordt financiering aangetrokken. Met een 'omslagrente' wordt rente over investeringen toegerekend aan producten. Deze producten maken op hun beurt weer deel uit van programma's. De omslagrente heeft een stabiliserend effect op de begroting. Wij passen de methode van integrale financiering toe en maken gebruik van een renteomslag.
In 2019 bedraagt de gemiddelde rente over de langlopende geldleningen 3,3%. Met de werkelijk betaalde rente en de huidige boekwaarde van investeringen berekenen we de omslagrente. De renteomslag bedraagt 2,8% (2018 2,8%).

Renteschema

In onderstaand overzicht staat onze rentetoerekening. We hebben voor € 4,0 miljoen aan rentelasten betaald op de opgenomen leningen. Daarnaast is € 0,18 miljoen aan rentebaten ontvangen op de uitstaande leningen. Het saldo van € 3,9 miljoen wordt toegerekend aan verschillende onderdelen. Per saldo is het renteresultaat op het taakveld treasury € 67.000,-- negatief. Dit is hoger dan bij de begroting 2019 was berekend.

Tabel renteschema

bedragen x € 1.000

Renteschema		Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(+)	- 4.057	- 4.037	19 V
b. Externe rentebaten (idem)	(+)	164	183	20 V
Saldo rentelasten en rentebaten		**- 3.893**	**- 3.854**	**39 V**
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	465	461	- 4 N
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	-	-	-
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= project-financiering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	-	-	-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		**- 3.428**	**- 3.393**	**34 V**
d1. Rente over eigen vermogen	(+)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(+)	-	-	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		**- 3.428**	**- 3.393**	**34 V**
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(-)	3.342	3.326	- 16 N
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		**- 86**	**- 67**	**19**

Treasurybeheer

Kasgeldlimiet

Zoals de laatste jaren gebruikelijk is, is ook in 2019 de financieringsbehoefte zoveel mogelijk met kortlopende financieringsmiddelen ingevuld. De rente voor kortlopende leningen ligt namelijk substantieel lager dan de rente voor langlopende leningen. De maximale omvang van kortlopende financiering wordt daarbij bepaald door de kasgeldlimiet. Met dit maximum worden de korte termijn risico's van geldleningen begrensd. Dit houdt in dat de totale omvang van de vlottende schuld maximaal 8,5% van de lastenkant van de gemeentebegroting mag zijn. Het begrotingstotaal van 2019 komt uit op een bedrag van € 90,0 miljoen, hiermee komt de kasgeldlimiet uit op € 7,6 miljoen. Als we de omvang van de kortlopende financiering toetsen aan de kasgeldlimiet, ontstaat het beeld zoals in onderstaand overzicht. We nemen daarbij het gemiddelde van de kortlopende financiering per aanvang van de drie kalendermaanden in een kwartaal. Door uit te gaan van een gemiddelde over drie maanden kunnen we pieken in de behoefte aan korte financiering salderen met een lagere financieringsbehoefte op andere momenten.
De kasgeldlimiet mag volgens de normen van de wet Fido niet meer dan drie kwartalen achtereen worden overschreden. In het overzicht is te zien dat we de kasgeldlimiet in 2019 in geen enkel kwartaal hebben overschreden.

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Netto vlottende schuld				
Omvang vlottende schulden	6.667	11.034	933	307
Omvang vlottende middelen	- 8.691	- 11.885	- 14.567	- 10.972
Netto vlottende schuld	**- 2.024**	**- 851**	**- 13.634**	**- 10.665**
Toegestane kasgeldlimiet				
Omvang begroting 2019 (=grondslag)	89.985	89.985	89.985	89.985
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	**7.649**	**7.649**	**7.649**	**7.649**
Toets kasgeldlimiet				
Onderschrijding	**9.673**	**8.500**	**21.283**	**18.314**
Overschrijding				

Renterisico's

Voor het aantrekken en opnemen van geldleningen heeft u gekozen voor een laag risicoprofiel. De lange termijn risico's worden begrensd door de renterisiconorm, zoals opgenomen in de wet Fido. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van renterisico bij herfinanciering. Dit houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen voor gemeenten niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm benadrukt vooral het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en van de renterisico's. De berekening van het renterisico is een benadering van het te lopen c.q. het gelopen renterisico. Zoals uit onderstaand overzicht blijkt, hebben wij in 2019 de renterisiconorm niet overschreden.

bedragen x € 1.000

Renterisico	Rekening 2018	Rekening 2019
Renterisico op vaste schulden		
Renteherziening o/g	-	-
Renteherziening u/g	-	-
Netto saldo herziening	**-**	**-**
Aflossingen	15.569	13.069
Renterisico vaste schulden (3+8)	**15.569**	**13.069**
Toegestane renterisiconorm		
Omvang begroting (=grondslag)	87.172	89.985
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20,0%	20,0%
Minimumbedrag (wettelijk bepaald)	2.500	2.500
Toegestane renterisiconorm	**17.434**	**17.997**
Toets renterisiconorm		
Onderschrijding	**1.865**	**4.928**
Overschrijding		

EMU-saldo

In de gemeenterekening nemen we het EMU-saldo op. Dit overzicht dient ter monitoring en als informatiebron voor het EMU-saldo van de totale overheid in het kader van de Europese afspraken. In onderstaande tabel is het EMU-saldo van onze gemeente over het jaar 2019 weergegeven.
In 2019 hebben wij een positief berekend EMU-saldo.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)			Rekening 2018	Rekening 2019	Actuele Begroting
1.	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 2.963	- 3.312	- 4.460
2.	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	1.679	3.661	4.238
3.	(+)	Mutatie voorzieningen	- 21	2.314	35
4.	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	- 10.282	- 5.895	- 3.262
5.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	- 760	- 225	- 200
Berekend EMU-saldo			**6.379**	**1.461**	**- 5.201**

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via mutaties in de financiële activa en financiële passiva van de balans			Rekening 2018	Rekening 2019	Actuele Begroting
1.	**Mutaties financiële activa**				
1a.	(+)	Financiële vaste activa	- 2.488	- 594	- 347
1b.	(+)	Uitzettingen	1.648	- 2.179	-
1c.	(+)	Liquide middelen	- 15	- 9	-
1d.	(+)	Overlopende activa	910	- 687	28
2.	**Mutaties financiële passiva**				
2a.	(-)	Vaste schuld	- 5.569	- 3.069	4.199
2b.	(-)	Vlottende schuld	585	- 2.157	882
2c.	(-)	Overlopende passiva	- 581	520	-
3.	**Verwachte boekwinst**				
3a.	(-)	Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	- 760	- 225	- 200
Berekend EMU-saldo			**6.380**	**1.461**	**- 5.200**

In onderstaande tabel zetten we het EMU-saldo af tegen de referentiewaarde. Dit is de waarde die vastgesteld is voor de gemeente Hellendoorn en gepubliceerd is in de septembercirculaire 2019 van het Gemeentefonds.
De individuele EMU-referentiewaarde betreft een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. We blijven ruim binnen de referentiewaarde.

bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Rekening 2018	Rekening 2019	Actuele Begroting
EMU-saldo volgens berekening	6.379	1.461	- 5.201
EMU-SALDO referentiewaarde	- 3.648	- 3.648	- 3.648
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	**10.027**	**5.109**	
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde			**- 1.553**

Paragraaf 5: **Bedrijfsvoering**

Lean

Door de ingrijpende organisatieontwikkelingen en de enorme ombuigingsopgave waar we in 2019 voor stonden hebben we Lean niet kunnen voortzetten.

Personeels- en organisatiebeleid

Ook in 2019 is een zo flexibel mogelijke inzet van de personele capaciteit nagestreefd.
Hoewel de medewerker verantwoordelijk is voor zijn eigen loopbaan, is stimulering en begeleiding vanuit management en P&O ook van belang. In totaal zijn in 2019 17 nieuwe medewerkers in dienst getreden. Via interne mobiliteit zijn vijf medewerkers 'doorgestroomd' naar andere (tijdelijke) werkzaamheden. 16 medewerkers zijn uit dienst getreden. Ook is tijdelijk personeel ingezet, met name bij het sociaal domein. Daarnaast zijn in 2019 15 stagiaires en twee trainees ingezet en is één werkervaringsplaats vervuld. Via Twentse Kracht wordt voor loopbaanontwikkeling en mobiliteit samengewerkt met de 14 Twentse gemeenten. Hierbij wordt ook personeel onderling gedetacheerd.
De uitwerking van de adviezen van Twynstra Gudde heeft geleid tot een organisatiewijziging waarbij één team Sociaal domein is ingericht. Naast de hele ombuigingsopgave heeft dit traject in 2019 veel inzet vanuit P&O gevraagd. Hierdoor is onder meer onvoldoende tijd besteed aan de geplande ontwikkeling van de organisatie en de medewerkers en de invoering van een nieuwe gesprekscyclus.

Vanuit het centrale opleidingsplan is onder meer aandacht besteed aan agressietrainingen, BHV-trainingen en mobiliteitstrajecten. In 2019 is sprake van een lichte toename van het ziekteverzuim. Dit bedroeg 4,38% tegen 3,9% in 2018 en 4,51% in 2017.
In 2019 is de nieuwe cao afgesloten met een looptijd van 1 januari 2019 tot 1 januari 2021.

In onderstaande tabel wordt de personele sterkte weergegeven:

bedragen x € 1.000

Personele sterkte	Formatie		Personeelslasten	
	Begroting 2019	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2019
Bestuur				
Bestuur	32,70	32,70	1.134	1.136
Raadsleden	25,00	25,00	354	354
Burgemeester en wethouders	4,70	4,70	529	530
Griffie	3,00	3,00	250	252
Totaal Bestuur	**32,70**	**32,70**	**1.134**	**1.136**
Huidig personeel				
Directie/secretariaat/Concerncontrol en Informatieveiligheid	6,61	6,61	672	670
Team Vergunningen, toezicht en duurzaamheid	24,88	20,99	1.696	1.708
Team Ruimtelijke ontwikkeling	27,10	22,30	2.161	2.189
Team Openbare Werken	69,61	68,06	4.002	4.047
Team Maatschappelijke Ontwikkeling	11,56	12,46	1.373	1.371
Team Sociaal Domein	47,28	46,31	3.214	3.203
Team Klant Contact Centrum	10,39	10,11	700	709
Team Sport	22,91	23,62	1.351	1.366
Team Financiën en Control	27,96	27,57	1.810	1.820
Team Informatie en Faciliteiten	29,62	27,26	1.925	1.928
Unit Personeel en Organisatie	7,38	7,00	503	505
Unit Communicatie	3,80	3,48	284	293
Unit Juridische Zaken	1,88	1,88	174	169
Overig	1,73	1,73	132	103
Totaal Huidig personeel	**292,71**	**279,38**	**19.998**	**20.080**
Voormalig personeel				
Burgemeester en wethouders			229	223
Overig voormalig personeel			-	- 2
Totaal Voormalig personeel	**0,00**	**0,00**	**229**	**221**
Totaal personeel	**325,41**	**312,08**	**21.361**	**21.437**

Paragraaf 6: **Verbonden partijen**

Inleiding

Verbonden partijen zijn vennootschappen (NV's en BV's), stichtingen, verenigingen en gemeenschappelijke regelingen, waar de gemeente in deel neemt. Een partij geldt als verbonden partij als de gemeente in die partij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als bij financiële problemen van de verbonden partij kosten verhaald kunnen worden op de gemeente.

Verbonden partijen zijn tegenwoordig niet meer weg te denken in het publieke domein en vervullen steeds vaker een belangrijke rol voor gemeenten. Meer en meer hebben organisaties elkaar nodig om de benodigde kennis en expertise samen te brengen en in te zetten om maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Sinds de laatste wijziging van het 'Besluit begroten en verantwoorden provincies en gemeenten' (BBV) moet het inzicht in verbonden partijen worden vergroot. Daarnaast is een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in voorbereiding die de positie van gemeenteraden nog verder moet versterken. Begin januari 2020 is het wetsvoorstel voor advies aan de Raad van State gezonden.

Via een aantal afzonderlijke beleidsnota's zijn de ins en outs van de verschillende verbonden partijen uitgebreid belicht. In deze paragraaf beperken we ons dan ook tot de hoofdlijnen.

Beleid

In de raadsvergadering van 31 januari 2017 is de kadernota 'verbonden partijen' vastgesteld. In de kadernota is uiteengezet hoe we als gemeente met verbonden partijen om willen gaan. Ook worden de rollen en bevoegdheden van gemeenteraad en college beschreven in deze nota. Onderdeel van het beleidskader is een besliskader voor het wel of niet aangaan of aanhouden van verbonden partijen. Met de afspraken in deze kadernota menen we het inzicht in verbonden partijen voor alle betrokkenen te kunnen vergroten. Het beleidskader verbonden partijen zal in principe eens in de vier jaar worden geactualiseerd of zoveel vaker als daar aanleiding voor is.

Op basis van de kadernota vindt samenwerking met andere overheidslichamen (met overdracht van verantwoordelijkheden, bevoegdheden en financiële participatie) alleen plaats als dit het geëigende middel is om beleidsdoelstellingen te realiseren. De Wet gemeenschappelijke regelingen is hiervoor dan het meest aangewezen kader. Gemeenschappelijke regelingen worden pas getroffen na instemming van de gemeenteraad. Bij het aangaan van een samenwerking moet bovendien expliciet worden vastgelegd op grond van welke overwegingen tot samenwerking wordt besloten. Ook zal er volstrekte duidelijkheid moeten zijn over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen en de winst- en risicoverdeling die binnen de samenwerking worden afgesproken. En niet onbelangrijk: er zullen goede afspraken moeten komen over mogelijke uittreding, beëindiging van en wijzigingen in de verbonden partij.

Medio 2017 zijn al onze verbonden partijen opnieuw tegen het licht gehouden en hebben we bekeken of voorzetting van de relatie in zijn huidige vorm wenselijk is. De evaluatie laat zien dat de gemeente deelneemt in een overzichtelijk aantal verbonden partijen, waaraan – met uitzondering van Soweco – in zowel beleidsmatig als financieel opzicht geen grote risico's verbonden zijn. Diverse deelnemingen zijn historisch bepaald; andere zijn op basis van landelijke wet- en regelgeving voorgeschreven.

Kaderstellende nota's

- Beleidskader verbonden partijen (2016 / 16INT00862)
- Begroting 2019 gemeenschappelijke regelingen (2018 / 18INT01221)
- Evaluatie relatie verbonden partijen (2017 / 17INT02041)

Publiekrechtelijke rechtspersonen

Publiekrechtelijke samenwerking vindt plaats op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Dergelijke samenwerkingsverbanden zijn te karakteriseren als verlengd lokaal bestuur. Op deze wijze participeert de gemeente Hellendoorn in de onderstaande 6 gemeenschappelijke regelingen.

1. Veiligheidsregio Twente
2. Regio Twente
3. Soweco
4. Stadsbank Oost-Nederland
5. Euregio
6. Omgevingsdienst Twente

De uitgaven die voortvloeien uit deelname aan gemeenschappelijke regelingen zijn verplichte uitgaven die in de gemeentebegroting opgenomen dienen te worden. Op grond van het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft uw raad de mogelijkheid om jaarlijks een zienswijze over de ontwerpbegroting kenbaar te maken aan het algemene bestuur van de betreffende gemeenschappelijke regeling.

Gemeenschappelijke regelingen	Doelstelling / taken
Regio Twente Postbus 1400 7500 BK Enschede	Regio Twente is het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten met een verzorgingsgebied van 631.300 inwoners. Vóór en mét hen vervult ze werkzaamheden op een heel breed gebied: publieke gezondheid, economie, belangenbehartiging, zorg en jeugdhulp, recreatieve voorzieningen en bijbehorende bedrijfsvoering.
Veiligheidsregio Twente Nijverheidstraat 30 7511 JM Enschede	Veiligheidsregio Twente (VRT) wil de veiligheid van iedereen die in Twente woont, werkt en verblijft vergroten door de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen efficiënt, effectief en professioneel te organiseren.
SOWECO Postbus 308 7600 AH Almelo	Het Sociale Werkvoorzieningschap Centraal Overijssel (SOWECO) is namens de deelnemende gemeenten belast met de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening. Het doel is het bieden van een passende werkplek aan personen die vanwege lichamelijke, verstandelijke of psychische beperkingen uitsluitend onder aangepaste omstandigheden in staat zijn tot het verrichten van regelmatige arbeid.
EUREGIO Enscheder Strasse 362 48599 Gronau	De EUREGIO maakt zich er sterk voor de samenwerking tussen Nederland en Duitsland te vereenvoudigen en te komen tot meerwaarde voor beide zijden. Daarbij staat voorop: ● vergroting van de economische kracht en de kwaliteit van leven en ● bevordering van de integratie van het gebied.
Stadsbank Oost Nederland Postbus 1393 7500 BJ Enschede	De Stadsbank richt zich samen met de deelnemende gemeenten op het versterken van de financiële weerbaarheid en de eigen kracht van vooral minder financieel draagkrachtigen. Daar waar mogelijk worden maatwerkgerichte oplossingen aangeboden voor financiële vraagstukken en schuldenproblematiek.
Omgevingsdienst Twente Haven Zuidzijde 30 7607 EW Almelo	de Omgevingsdienst Twente (ODT) zorgt ervoor dat de leefomgeving voor mens en dier veilig is en dat het milieu wordt beschermd. Zij is belast met de voorbereiding van te verlenen milieuvergunningen aan (risico)bedrijven en controleert of bedrijven zich aan de regels houden. De dienst voert die taken uit in opdracht van de gezamenlijke overheden (provincie en gemeenten) in de regio.

Ontwikkelingen

Voor 2019 kunnen als belangrijke ontwikkelingen worden genoemd:

- Naar aanleiding van de in 2017 uitgevoerde evaluatie van Regio Twente is begin 2019 aan de Kring van Gemeentesecretarissen gevraagd om met nadere voorstellen te komen. In het uitgebrachte advies worden twee knelpunten in de regionale samenwerking genoemd. Het eerste is de bestuurlijke druk die gemeenten ervaren. Dat belemmert de daadkracht. Verder is veel meer samenwerking nodig met ondernemers en onderwijsinstellingen. De voorstellen betekenen een reorganisatie van Regio Twente, die in de loop van 2020 zijn beslag moet krijgen.
- In financieel opzicht heeft de Regio Twente 2019 afgesloten met een positief resultaat van € 482.000,--. In de tussentijdse rapportage werd nog een tekort verwacht van € 240.000,--. Door het nemen van bijsturingsmaatregelen – waaronder grote terughoudendheid bij de invulling van vacatures – is uiteindelijk toch een positief resultaat gerealiseerd. Regio Twente stelt voor om van het positief resultaat € 382.000,-- aan te wenden voor de frictiekosten van de voorgestelde verandering in de organisatie. De resterende € 100.000,-- wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
- Naast de reguliere veiligheidstaken is door de Veiligheidsregio Twente (VRT) in 2019 in het bijzonder ingespeeld op verschillende actuele thema's. Daarbij kan worden gedacht aan de voorbereiding op een nieuwe meldkamer voor Oost Nederland, paraatheid en vrijwilligheid en projecten die de zelfredzaamheid van mensen in Twente moeten vergroten. In de tweede helft van 2019 is de VRT bovendien gestart met gesprekken met de diverse gemeenteraden, waarin is toegelicht wie ze zijn en wat ze doen en welke rol de gemeenteraad in dat kader heeft.
- Veiligheidsregio Twente heeft het verslagjaar 2019 afgesloten met een voordelig resultaat van € 56.205,--. Het resultaat laat zich verklaren door verschillende kleinere voor- en nadelen die elkaar nagenoeg nivelleren. De VRT stelt voor om het positieve saldo toe te voegen aan de algemene reserve.
- In 2018 heeft het bestuur van SOWECO besloten de gemeenschappelijke regeling en het SW-bedrijf te ontvlechten en de GR uiterlijk op 1 januari 2021 te minimaliseren. In vervolg op deze keuze is in 2019 een verkenning gestart naar een nieuwe opzet voor de uitvoering van de Wsw als onderdeel van de Participatiewet. Deze verkenning moet resulteren in een uitvoering met regie op lokaal niveau. In de loop van 2020 zal hierover een besluit worden genomen. Voor alles geldt bij de te maken keuze dat de huidige SW-medewerkers erop kunnen rekenen dat hun baan, salaris en begeleiding behouden blijven.
- In financiële zin geven de jaarstukken van SOWECO een positief beeld te zien. Het jaarresultaat van SOWECO GR (zonder bijdrage van de NV) is dan wel € 794.000,-- negatief, maar dit is € 1.392.000,-- beter dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hogere rijkssubsidie per deelnemer. Het voorstel van SOWECO is om het resultaat ten laste van de algemene reserve te brengen. Het positieve resultaat van SOWECO NV bedraagt € 2.343.000,--. Hiervan wordt voorgesteld om initieel € 2.265.000,-- uit te keren aan GR SOWECO ten gunste van de algemene reserve.
- Het exploitatieresultaat 2019 van Stadsbank Oost Nederland is € 615.000,-- positief. Dit komt vooral door een aantal incidentele baten, met als grootste een aanvullende btw-aftrek over de jaren 2014-2018. Als we voor dit soort zaken corrigeren komen we over 2019 uit op een tekort van € 118.000,--, waar eerder nog € 61.000,-- was geraamd. Het resultaat wordt door de Stadsbank toegevoegd aan haar algemene reserve.
- In december hebben de Rechtbanken Overijssel en Gelderland aangegeven dat de Stadsbank voorlopig niet meer zal worden benoemd in nieuwe zaken als bewindvoerder tot in ieder geval 1 maart 2020. Reden hiervoor is dat de Stadsbank gevraagde gegevens van 26 cliënten niet tijdig bij het bewindsbureau van de rechtbank heeft ingediend. Het Dagelijks Bestuur van de Stadsbank heeft daarop besloten tot 1 oktober 2020 geen nieuwe cliënten voor bewind meer aan te nemen. Dit om de tijd te nemen om orde op zaken te stellen.
- Voor de Omgevingsdienst Twente stond 2019 in het teken van opbouw en ontwikkeling. Na het voorbereidingsjaar 2018 is de omgevingsdienst per 1 januari 2019 daadwerkelijk van start gegaan. In nauwe samenwerking met medewerkers, partners en bestuurders is dat voortvarend opgepakt. Daarnaast is fors geïnvesteerd in de bedrijfsvoering met als doel de basis verder op orde te krijgen.
- In financiële zin laat de Jaarrekening 2019 van de Omgevingsdienst een voordelig resultaat zien van € 1.125.190,--. Hiervan heeft een bedrag van € 98.922,-- nog betrekking op het resultaat 2018 van de voormalige RUD Twente en de OD Twente i.o. Het voordelige resultaat heeft een incidenteel karakter doordat de Omgevingsdienst in 2019 operationeel van start is gegaan. De middelen worden toegevoegd aan verschillende reserves en mede ingezet voor extra inzet op toezicht en handhaving, datakwaliteit en de introductie van de Omgevingswet.

Privaatrechtelijke rechtspersonen

Privaatrechtelijke organisaties zijn in het Burgerlijk Wetboek nader geregeld, en kunnen stichtingen, verenigingen, coöperaties en vennootschappen zijn. In het laatste geval wordt de term deelneming geïntroduceerd. De gemeente Hellendoorn participeert in de volgende privaatrechtelijke rechtspersonen:

1. NV Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG)
2. Twence BV
3. Enexis Holding NV
4. Wadinko NV
5. Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
6. Stichting Rekenkamer West Twente
7. Ondernemingen uit verkoop Essent

Deelnemingen	Doelstelling / taken
N.V. Bank Nederlandse gemeenten Postbus 30305 2500 GH Den Haag	Het voorzien in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. De BNG is daarmee de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Twence Holding B.V. Postbus 870 7550 AW Hengelo	Twence is in de eerste plaats een afvalverwerkingsbedrijf. Twence staat voor hoogwaardige inzet van afval als bron van herbruikbare grondstoffen. Door het verwerken van afval produceert Twence tegelijkertijd duurzame energie.
Wadinko N.V. Postbus 445 8000 AK Zwolle	Wadinko is een regionaal opererende participatiemaatschappij met als doelstelling het stimuleren van bedrijvigheid en werkgelegenheid met risicodragend kapitaal, kennis en managementondersteuning. Momenteel participeert Wadinko in 23 (regionale) bedrijven, waaronder één in onze gemeente
Enexis Holding N.V. Burg. Burgerslaan 40 5245 NH Rosmalen	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,5 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. Enexis draagt daarmee bij aan het realiseren van een betrouwbaar, duurzaam en betaalbaar regionaal energienetwerk.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) Postbus 30435 2500 GK Den Haag	Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden, waaronder de provinciale overheden, de Tweede Kamer en het kabinet. Daarnaast advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen.
Stichting Rekenkamer West Twente Postbus 244 7460 AE Rijssen	Het faciliteren van de samenwerkende rekenkamerfuncties met het oog op het onderzoek van de doelmatigheid, doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door een gemeentebestuur gevoerde bestuur.
Ondernemingen uit verkoop Essent Brabantlaan 1 5216 TV Den Bosch	IIn het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Deze zijn ondergebracht in een vijftal vennootschappen met een vooral administratieve functie. De vennootschappen dienen als gevolg van contractuele verplichtingen nog tot eind 2019 / begin 2020 in stand te worden gehouden.

Voor 2019 kunnen als belangrijke ontwikkelingen worden genoemd:

- Het afgelopen jaar was voor BNG Bank een uitdagend jaar. De kredietbehoefte en gerealiseerde omzet waren ongekend hoog. De stijgende kredietbehoefte deed zich voor in alle sectoren (decentrale overheden, wonen, zorg, onderwijs en energie en infrastructuur). De omvang van de nieuw verstrekte langlopende kredieten is in 2019 met € 2,4 miljard gestegen naar € 14 miljard. Belangrijke thema's bij klanten zijn de verduurzaming en de energietransitie.
- De nettowinst over 2019 bedraagt € 163 miljoen (2018: € 337 miljoen). De daling hangt onder andere samen met de lage rente, getroffen voorzieningen en stijgende operationele kosten door investeringen in digitalisering en kosten door toezicht en regelgeving. BNG Bank keert in principe conform het kapitalisatie- en dividendbeleid
  € 71 miljoen uit aan de aandeelhouders (2018: € 159 miljoen), maar betaling is in verband met de coronacrisis op advies van de Europese Centrale Bank vooralsnog opgeschort tot in elk geval 1 oktober 2020. Hellendoorn ontvangt in principe € 30.000,--.
- Twence heeft een goed jaar achter de rug. De netto-omzet bedroeg € 116,8 miljoen (2018: € 105,1miljoen). Aan dividend en borgstellingsvergoeding ontvangen wij over 2019 € 425.000,--. In december 2019 hebben de aandeelhouders de nieuwe koers voor 2020-2023 vastgesteld. Geen onbekende koers, maar wel één die nog scherper focust op het leveren van duurzame energievoorzieningen en het produceren van grondstoffen uit afval en biomassa.
- De nettowinst van Enexis daalde in 2019 naar € 210 miljoen en is hiermee € 109 miljoen lager dan 2018. De nettowinst is daarmee weer terug op het niveau van 2017. De stijging in 2018 was voornamelijk ook het gevolg van een aantal incidentele posten. De totale omzet bedroeg in 2019 € 1.491 miljoen, een toename van € 46 miljoen ten opzichte van 2018. De dividenduitkering 2019 bedraagt € 105 miljoen (2018: € 122 miljoen). Wij ontvangen € 14.900,--.
- Ook Wadinko kijkt met tevredenheid terug op de gang van zaken in 2019. De totale omzet bij de participaties steeg met 3,7%. Het aantal medewerkers (op fte basis) van de participaties groeide van 3.696 naar 3.961. In 2019 is voor € 3,2 miljoen geïnvesteerd in nieuwe participaties en werd door uitbreiding van aandelenkapitaal en verstrekte leningen € 9,4 miljoen geïnvesteerd in bestaande participaties. Wadinko behaalde in 2019 een positief resultaat van € 2,1 miljoen voornamelijk als gevolg van ontvangen dividenden en winst op verkochte participaties. Hellendoorn ontvangt een dividend van € 32.500,--.
- Van de verschillende vennootschappen uit de verkoop van Essent zijn er bij de vaststelling van de jaarcijfers 2019 drie opgeheven. In dat kader wordt zo'n € 8 miljoen uitgekeerd aan de aandeelhouders. Wij ontvangen € 1.100,--. De resterende vennootschappen Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV zullen later worden ontbonden.

In de evaluatie die medio 2017 is uitgebracht over onze verbonden partijen is geconcludeerd dat een aantal deelnemingen slechts in beperkte mate bijdragen aan gemeentelijke doelstellingen. Het (financiële) belang en daarmee dus ook de zeggenschap binnen de onderneming is bovendien zeer beperkt. Wij zijn daarom bereid de deelnemingen in NV Bank Nederlandse Gemeenten en Enexis Holding BV af te stoten als daarvoor een geschikte koper kan worden gevonden.

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen	Eigen vermogen 1-1-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 1-1-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Verwacht resultaat 2019
Gemeenschappelijke regelingen					
Regio Twente	10.062	9.999	14.579	24.480	139
Veiligheidsregio Twente	1.319	2.146	55.048	55.268	56
SOWECO	2.173	2.592	10.051	6.744	- 794
Euregio	1.607	niet ontvangen	34.244	niet ontvangen	niet ontvangen
Stadsbank Oost-Nederland	1.081	1.696	15.042	14.616	684
Omgevingsdienst Twente	-	1.125	-	1.787	1.124
Totaal gemeenschappelijke regelingen	**16.242**	**17.558**	**128.964**	**102.895**	**1.209**
Deelnemingen					
Bank Nederlandse Gemeenten	4.991.000	4.887.000	132.518.000	144.802.000	163.000
Wadinko NV	67.999	68.870	1.512	1.605	2.065
Twence holding BV	133.428	138.029	173.808	148.445	11.846
Enexis holding NV	4.024.000	4.112.000	3.691.000	4.146.000	210.000
Vordering op Enexis BV	- 2	- 9	356.324	9	- 7
Verkoop Vennootschap BV	112	71	30	16	- 41
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1.605	1.590	24	455	- 15
CBL Vennootschap BV	137	125	22	5	- 11
CSV Amsterdam BV	746	452	45	84	- 294
Totaal deelnemingen	**9.219.025**	**9.208.128**	**136.740.765**	**149.098.619**	**386.543**
Totaal verbonden partijen	**9.235.267**	**9.225.686**	**136.869.729**	**149.201.514**	**387.752**

Deelnemingen	Belang	Aantal aandelen	Aanschaf-waarde (per aandeel)	Balans-waarde
Vennootschappen				
Wadinko NV	2,72%	65	€ 100	€ 6.500
Twence BV	5,72%	46.795	€ 0	€ 0
BNG	0,04%	24.180	€ 3	€ 60.450
Enexis Holding BV	0,01%	21.310	€ 1	€ 13.212
Publiek Belang Elektriciteitsprod. BV	0,02%	32.331		€ 1
Vordering op Enexis BV	0,02%	32.331		€ 4
CSV Amsterdam BV	0,02%	32.331		€ 4
Totaal				**€ 80.171**

De intrinsieke waarde van de effecten wordt geschat op zo'n € 12,2 miljoen.

Paragraaf 7: **Grondbeleid**

Inleiding

Het grondbeleid van de gemeente Hellendoorn is erop gericht om andere beleidsvelden te ondersteunen. De uitvoering van het grondbeleid leidt tot de grondexploitatie van industrieterreinen en woonwijken en de hiermee gemoeide aankoop en verkoop van gronden. Ook aan- en verkopen van grond die betrekking hebben op overige beleidsterreinen, zoals de aanleg en reconstructie van wegen, behoren tot het grondbeleid.
In 2019 waren de verkoopopbrengsten uit vastgoed goed. Vanuit de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerrein 't Lochter III kwam er ruim € 7 miljoen binnen.
In februari 2019 is de nota Grondbeleid 2018 vastgesteld door de gemeenteraad. In deze nota is als hoofdlijn bepaald dat de gemeente het in 2014 vastgestelde faciliterende grondbeleid voortzet. Dat betekent dat wij er niet naar streven om zelf nieuwe gebieden voor woningbouw en bedrijfsvestiging aan te kopen, maar dat we dit overlaten aan de markt. Uitzondering hierop betreft de kleine kernen. Hierin zullen we actiever participeren en faciliteren. Wel streven we er naar om, in samenspraak met onze inwoners en belanghebbenden op basis van de woningbehoefte vanuit de woonvisie, vrijkomende locaties te ontwikkelen (bijvoorbeeld schoollocaties). Dit kan bijvoorbeeld (deels) in de vorm van door de gemeente uit te geven particuliere kavels.
De lopende gemeentelijke exploitaties lichten we hieronder toe en we besteden aandacht aan andere aspecten van grondbeleid.

Algemene tendensen

Woningbouw

Landelijk trekt de woningmarkt veel aandacht. Termen als 'woningnood' en 'woningcrisis' zijn te vinden op de voorpagina van landelijke kranten. De verschillen in het land zijn groot. 'Woningnood en "woningcrisis spelen met name in de 'Randstad. Maar ook in Hellendoorn is het aanbod van woningen afgenomen en zijn de prijzen gestegen. Woningen worden relatief snel verkocht. De lage hypotheekrente speelt daarbij een rol van betekenis. Dit betekent niet dat er in Hellendoorn direct sprake is van woningnood. Wel blijft de roep om nieuwe woonconcepten en betaalbare woningen. De gemeente speelt hierop in door samen met initiatiefnemers en inwoners de mogelijkheden te onderzoeken. Hierbij wordt rekening gehouden met de woningbehoefte en de demografische ontwikkelingen, zoals beschreven in de gemeentelijke woonvisie.
De woningbouw in plan Hellendoorn Noord verloopt voorspoedig en vrijwel alle kavels in plan Kruidenwijk Zuid/De Heemtuin zijn verkocht.
In 2019 werd een bedrag van ruim € 2,6 miljoen (excl. BTW) ontvangen voor de levering van woningbouwkavels. Het aantal verkochte kavels heeft erin geresulteerd dat er volop gebouwd wordt in de gemeente.

In plan Daarlerveen Zuid is een projectontwikkelaar actief. Dit plan nadert eveneens zijn afronding.

De bestaande voorraad bedraagt nog ca. 2 ha. woningbouwkavels, in Daarle West, De Branderij, Hellendoorn Noord en Kruidenwijk Zuid/De Heemtuin, met een verkoopwaarde van ca. € 6 miljoen (excl. BTW).
In december 2018 heeft de gemeenteraad definitief besloten om de overcapaciteit in het woningbouwprogramma terug te brengen. Diverse locaties worden geschrapt als mogelijke woningbouwlocaties. De belangrijkste zijn Hellendoorn Noord fase 2 en 3 en Kruidenwijk Zuid fase 2 en 3.

Bedrijventerreinen

De problematiek rondom de stikstofdepositie leidt ertoe dat partijen voorzichtig zijn om op dit moment investeringen te doen op bedrijventerrein 't Lochter III. Dit vanwege de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Er zijn op dit moment teveel onzekerheden om over te gaan tot het bouwen op bedrijventerrein 't Lochter III, dat vlakbij een Natura 2000 gebied ligt. Dit belemmert vooralsnog een voorspoedige ontwikkeling.

De belangstelling voor bouwkavels op woon-/werkterrein Bloeme-Weide in Haarle is nihil.

In 2019 werd een bedrag van circa € 4,6 miljoen (excl. BTW) ontvangen voor de levering van bouwkavels met een oppervlakte van ruim 4 ha. op bedrijventerrein 't Lochter III in Nijverdal.
De bestaande voorraad bedraagt nog ruim 11 ha. bedrijventerrein, op 't Lochter III en Bloeme-Weide, met een gezamenlijke verkoopwaarde van ca. € 15 miljoen (excl. BTW).

Gemeentelijke grondaankopen

In 2019 hebben we geen gronden van betekenis aangekocht. Dit past binnen het terughoudende grondbeleid dat we sinds 2014 voeren. Ook vanuit de overige beleidsterreinen, zoals aanleg van wegen, was er nauwelijks noodzaak tot grondaankopen van betekenis (in totaal circa € 6.000,--).

Gemeentelijke verkopen

In 2019 zijn opnieuw vele stukken snippergroen verkocht. Hieronder een totaalbeeld van de geleverde gronden. In 2019 werden geen panden verkocht. Wel zijn acties ondernomen, die resulteren in verkopen in 2020.

bedragen x € 1.000

Overzicht verkopen vastgoed		Bruto verkoopobrengst (excl. btw) 2019
Diverse percelen en panden		
Diverse kleinere percelen < € 10.000		21
Subtotaal diverse percelen en panden		**21**
Verkoop snippergroen		
Verkoopwaarde		219
Subtotaal snippergroen		**219**
Grondexploitatie		
Daarle West	1 kavel	vertrouwelijk
Hellendoorn Noord -particulier	4 kavels	532
Hellendoor Noord - marktpartijen	9 kavels	482
Heemtuin - particulier	1 kavel	vertrouwelijk
Heemtuin - marktpartijen	13 kavels	1.426
t Lochter III	2 verkopen	4.588
subtotaal grondexploitatie incl. vertrouwelijk		**7.255**
Totaal		**7.495**

Grondexploitaties van derden

De gemeente speelt ook een rol bij grondexploitaties van derden. Dit doet zich vooral voor als de gemeente een (wijziging van) een bestemmingsplan heeft vastgesteld en in verband daarmee een zogenaamde anterieure overeenkomst met de exploitant afsluit. Dit is een overeenkomst tussen gemeente en particuliere ontwikkelaar over grondexploitatie, gesloten ter ondersteuning van een aangewezen planologische maatregel en gericht op kostenverhaal door de gemeente.

De bebouwing van de locatie Hendrik Wormser is in 2019 voortgezet maar net niet afgerond..
Het plan voor de herontwikkeling van de westzijde van de Markt was planologisch mogelijk. Helaas bleken mensen niet bereid om de vraagprijs voor deze huizen te betalen. Voor deze locatie is een voorbereidingsbesluit genomen met het oog op een nader te bepalen andere ontwikkeling. Het onderzoek daarnaar loopt.

De exploitatie Daarlerveen Zuid nadert zijn voltooiing.

De gemeentelijke complexen

Bedrijventerrein 't Lochter III

De interesse van bedrijven voor bedrijventerrein 't Lochter III houdt aan. Er melden zich steeds weer nieuwe gegadigden. De PAS en stikstofproblematiek nopen de aspirant kopers wel tot voorzichtigheid. Bedrijven en instellingen die grond van ons gekocht hebben en problemen ondervinden bij de vergunning proberen wij te ondersteunen bij hun pogingen om een vergunning te verkrijgen.

Met de provincie en de Overijsselse gemeenten is een convenant gesloten. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van overtollige plancapaciteit van bedrijventerreinen in de provincie. In de gemeente Hellendoorn zal daarom een plan worden geschrapt dat geprojecteerd was tussen de N35 en Kruidenwijk Zuid. De plancapaciteit van bedrijventerrein 't Lochter III is tot op heden in stand gebleven. Het convenant bepaalt dat gestreefd moet worden naar evenwicht tussen vraag en aanbod medio 2020. De situatie wordt jaarlijks bekeken. Door de verkopen van de afgelopen periode blijkt dat in onze gemeente geen sprake meer is van overcapaciteit aan bedrijventerreinen.

Bedrijventerrein Haarle (Bloeme-weide)

Het uitgiftetempo op dit terrein ligt laag. De grond is al enkele jaren geleden in zijn geheel bouwrijp gemaakt. Op dit terrein is ook een combinatie van wonen en werken mogelijk. Er is nog ruim 7.000 m² voor uitgifte beschikbaar.

Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin)

In 2019 zijn er vanuit de overeenkomst met de marktpartijen de laatste 13 kavels geleverd. Het actief aanbieden van de kavels door de marktpartijen heeft erin geresulteerd dat vrijwel alle kavels zijn verkocht en er volop wordt gebouwd in Kruidenwijk Zuid (De Heemtuin).
De gemeentelijke kavels voor particuliere bouw waren ultimo 2019 op twee na verkocht. Met het woonrijp maken van de wijk is inmiddels gestart. Het ziet er nu naar uit dat binnenkort Kruidenwijk Zuid kan worden afgerond.

Hellendoorn Noord

De uitgifte van bouwkavels in Hellendoorn Noord (ten noorden van de dierenkliniek) is gestart in 2018. Inmiddels wordt er volop gebouwd. De ontwikkelaars hebben in 2019 negen kavels van de gemeente afgenomen. De resterende 20 bouwkavels vanuit de overeenkomst zullen in 2020 en 2021 worden afgenomen. De gemeente heeft in 2019 vier particuliere kavels geleverd. Er waren op 31 december 2019 nog vijf bouwkavels beschikbaar. In het resterende deel van het plan is nog rekening gehouden met 22 kavels. Dit deel moet nog bouwrijp gemaakt worden voordat de kavels kunnen worden uitgegeven.

Daarle West

In 2018 is de laatste fase van Daarle West voor de resterende drie kavels planologisch geregeld. Er waren op 31 december 2019 nog vijf bouwkavels beschikbaar.

De Branderij

In 2019 is het plan De Branderij herzien. De verkaveling is gewijzigd en enkele bomen zijn verwijderd en waar mogelijk herplant. Er zijn geen verkopen geweest. Er waren op 31 december 2019 nog drie kavels voor uitgifte beschikbaar.

Aan de Tuinen / Van den Steen van Ommerenstraat

In plan Aan De Tuinen zijn alle kavels verkocht en geleverd. Na het gereedkomen van de woningbouw zal het gebied woonrijp gemaakt worden.

Hart van Noetsele

De laatste zes rijenwoningen zijn in aanbouw.

Overige ontwikkelingen gemeentelijke grondzaken en vastgoed

Planschade

We hebben twee planschadeclaims ontvangen in 2019. Deze claims betreffen de Noordzuidverbinding en Hart van Noetsele, beide gemeentelijke plannen. Voor beide plannen geldt dat in de loop van 2019 de planschade verjaard is. De aanvragen waren echter op tijd ingediend zodat zij beide in behandeling moesten worden genomen. Een aanvraag is afgehandeld: er is een planschade vergoeding uitgekeerd. De tweede aanvraag loopt nog.

Overige gemeentelijke objecten/percelen

De gemeente heeft diverse panden in eigendom die niet meer gebruikt worden voor het oorspronkelijke doel, zoals de voormalige Ireneschool aan de Schoolstraat 25 in Nijverdal, de voormalige Blenkeschool aan de Leerlooierstraat in Hellendoorn, Grotestraat 56-64 in Nijverdal en het pand aan de Dahliastraat in Nijverdal waar ooit De Welle gehuisvest was. Het doel is om dit vastgoed af te stoten of te (laten) herontwikkelen. Het pand aan de Dahliastraat en het pand aan de Grotestraat zijn begin 2020 verkocht.

Verkoop snippergroen

De gemeente Hellendoorn heeft veel gronden in eigendom, zoals wegen, bermen, pleinen en openbaar groen. In een aantal gevallen betreft het stroken grond waar de gemeente geen bijzondere bedoeling (meer) mee heeft. Al geruime tijd bieden we de mogelijkheid om dergelijke stukjes grond te kopen.
Een aantal jaren geleden is de actie snippergroen gestart. Primair is de actie bedoeld om het gemeentelijk vastgoed beter in beeld te krijgen en te voorkomen dat door verjaring gronden overgaan in particuliere handen. Secundair wordt door het verlagen van de tarieven de verkoop en verhuur van snippergroen bevorderd, daar waar het geen (wijk)structuurgroen betreft.
In 2019 is de actie snippergroen gecontinueerd. Er is voor een bedrag van ruim € 219.000,-- aan groen verkocht. Ook in 2020 wordt de actie snippergroen voortgezet.

Financiële ontwikkelingen

In 2019 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan in rond de grondexploitaties. Er waren geen nieuwe aanvullende administratieve voorschriften. Bij de bestuursrapportage, waarin de herziening van de grondexploitaties is meegenomen, bent u over diverse ontwikkelingen al geïnformeerd. Kort samengevat gaat het om de volgende zaken:

- Bij de herziening 2019 zijn de berekeningen van de grondexploitaties herzien. De verwachtingen zijn geschetst op basis van bijgestelde kostenramingen en faseringen van inkomsten en uitgaven. Qua indexatiepercentages zijn er geen wijzigingen geweest. Wel zijn – met name bij 't Lochter III – de kostenramingen geactualiseerd. Dit heeft bij de herzieningen al geleid tot een bijstelling in de winst- en verliesverwachtingen. Bij de jaarrekening zijn de uitgangspunten (indexatiepercentages, resterende looptijd etc.) niet bijgesteld, maar zijn de verwachtingen bijgesteld op basis van de werkelijke realisatie in 2019.
- Doordat de verkoop van kavels in plan De Branderij moeizaam verliep, is bij de herziening 2019 de grootte van de kavels aangepast. De bomen die voordien binnen de kavels vielen, worden deels verwijderd en deels opgenomen in het openbaar gebied. Hierdoor ontstaan beter verkoopbare kavels van circa 1.000 m2.
- De BBV-voorschriften wijken af van onze afspraken met de mede-participanten van 't Lochter III. De huidige BBV schrijft voor dat er – volgens vaste voorschriften - rente berekend moet worden over de boekwaarde van de grexen per 1 januari van een jaar. In de samenwerkingsovereenkomst met deze partijen is opgenomen dat in de gemeenschappelijke grondexploitatie de wettelijke rente (momenteel 2%) wordt toegerekend. Tevens is in deze overeenkomst de hoogte van de VAT-kosten (kosten voorbereiding-administratie-toezicht) gelimiteerd. Ook dit jaar kan een deel van de werkelijk gemaakte VAT- en rentekosten voor 't Lochter III, niet doorberekend worden aan de gezamenlijke grondexploitatie. In voorgaande jaren werden deze kosten die voor 100% ten laste van de gemeente komen, afgezonderd van de grondexploitatie-berekening, gepresenteerd onder "Gemeentelijke kosten 't Lochter III" en meteen financieel afgedekt in het jaarrekeningresultaat. In de bezuinigingsronde is besloten om vanaf 2019 deze kosten niet meer meteen af te dekken, maar mee te nemen in de reguliere BBV-grondexploitatie van 't Lochter III. Door niet meteen deze kosten af te dekken, wordt het nadeel naar de toekomst verschoven: voor de gemeente blijft er op termijn minder netto winst over.

- In verliesgevende grondexploitaties moet het verlies volledig worden afgedekt door een voorziening. Sinds 2017 is een BBV-voorschrift van kracht dat voorschrijft dat winsten genomen moeten worden volgens de 'percentage of completion' (POC)-methode. Dat houdt in dat bij een reële winstinschatting de winst moet worden genomen die het resultaat is van het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x de winstverwachting. Conform ons bestaande beleid is deze winst gestort in de bufferreserve. De vervroegde winstneming wordt niet in de primitieve begroting opgenomen. Bij de herziening 2019 in de burap is er wel een indicatie van gegeven. Zie onderdeel winstneming.
- Vanaf 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) voor ondernemersactiviteiten. De grondexploitaties vormen hiervan het grootste aandeel. Na de invoering van de Vpb heeft de fiscus op diverse terreinen nieuwe standpunten in genomen. Een van de laatste wijzigingen heeft zich medio 2019 voorgedaan. In de eerste helft van 2018 is aangifte gedaan voor het jaar 2016, op basis van onze interpretatie van de destijds bekende regelgeving. De fiscus heeft onze aangifte 2016 (met openingsbalans) nog niet beoordeeld, evenmin als de aangifte 2017. Gezien de steeds wisselende standpunten van de fiscus, blijven wij - zolang de fiscus zich nog geen oordeel heeft gevormd over deze aangifte - ook voor de aangiften van 2017, 2018 en 2019 dezelfde werkwijze hanteren. Het risico bestaat dus wel dat de fiscus niet akkoord gaat met onze werkwijze, wat kan leiden tot nadelige financiële gevolgen.

In onderstaande tabel zijn de bovenbeschreven financiële ontwikkelingen weergegeven.
Bij de jaarrekening 2018 werd een verliesverwachting uitgesproken van € 2.107.000,-- (1e kolom). Bij herziening van de grondexploitaties in 2019 werd dit bijgesteld tot een verliesverwachting van € 831.000,-- (2e kolom). Het saldo van de grondexploitaties komt bij de nieuwste berekeningen € 108.000,-- positiever uit dan bij de herzieningen 2019 werd geschat. We schatten nu een verlies van € 723.000,-- (3e kolom). Omdat in 2019 € 162.000,-- winst is genomen(4e kolom), zien we het resterende verlies toenemen tot € 885.000,-- (5e kolom).

Ten opzichte van de herzieningen is er een licht verbeterd totaalresultaat. Dit is voornamelijk het gevolg van de voorspoedige verkoop van kavels op 't Lochter III.

Analyse van de verwachte winsten en verliezen op diverse tijdstippen:

bedragen x € 1.000

Analyse van de verwachten winsten en verliezen tegen contante waarde op diverse tijdstippen	Rekening 2018	Herziening	Rekening-resultaat vóór winstneming 2019	Winstneming	Rekening
In exploitatie genomen gronden (IEGG)					
Bedrijventerreinen					
Lochter III	- 461	885	981	-	981
Lochter III- gezamenlijk	*391*	*1.762*	*1.857*	-	*1.857*
Lochter III- gemeentelijke kosten	*- 852*	*- 877*	*- 876*	-	*- 876*
Haarle	- 13	- 19	- 33	-	- 33
Woningbouwgebieden					
Kruidenwijk Zuid fase 1	- 1.024	- 1.036	- 1.051	-	- 1.051
Hellendoorn Noord fase 1	- 1.110	- 1.100	- 1.076	-	- 1.076
Daarle West	278	277	282	17	264
De Branderij	- 21	- 82	- 82	-	- 82
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	21	12	22	1	21
Hart van Noetsele	223	232	234	143	91
Totaal verwacht resultaat	**- 2.107**	**- 831**	**- 723**	**162**	**- 885**
Waarvan winstgevende exploitaties	913	2.283	2.395	162	2.234
Waarvan verliesgevende exploitaties	- 3.021	- 3.114	- 3.119	-	- 3.119
Verwacht resultaat gemeentelijk aandeel (na weging aandeel van 40% in 't Lochter III-gezamenlijk)	**- 2.342**	**- 1.888**	**- 1.838**	**162**	**- 1.999**

Bij de jaarrekening 2019 zijn de grondexploitaties opnieuw berekend. Die resulteren in een verbeterde prognose ten opzichte van de herziening 2019. In onderstaande tabel staan de verwachte financiële ontwikkelingen voor de gemeentelijke grondexploitaties.

bedragen x € 1.000

Verwachte resultaten na vervroegde winstneming	Boek-waarde 31-12-2019	Looptijd t/m	Gereali-seerd 31-12-2019	Nog te realiseren opbrengst	Nog uit te geven eenheden	Verwacht resultaat (CW)*	Voorziening per 31-12-2019	Aandeel gemeente
In exploitatie genomen gronden (IEGG)								
Bedrijventerreinen								
Lochter III	7.294	2025	59%	14.293	11 ha	981	876	
Lochter III- gezamenlijk	*6.418*					*1.857*	-	*40%*
Lochter III- gemeentelijke kosten	*876*					*- 876*	*876*	*100%*
Haarle	685	2021	67%	825	0,7 ha.	- 33	33	100%
Woningbouwgebieden								
Kruidenwijk Zuid fase 1	- 207	2020	97%	373	2 won.	- 1.051	1.051	100%
Hellendoorn Noord fase 1	2.558	2027	59%	4.233	47 won.	- 1.076	1.076	100%
Daarle West	0	2024	81%	585	6 won.	264	-	100%
De Branderij	620	2022	41%	778	3 won.	- 82	82	100%
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	- 314	2020	100%	-	-	21		100%
Hart van Noetsele	- 268	2020	100%	-	-	91		100%
Totaal	**10.369**			**21.087**		**- 885**	**3.119**	
Verwacht resultaat gemeentelijk aandeel						**- 1.999**	**3.119**	

*) CW staat voor contante waarde: het resultaat uitgedrukt in euro's per 31-12-2019
Het verwachte resultaat Lochter III-gezamenlijk betreft 100%. Het gemeentelijk aandeel van 40% hierin is € 742.000,--

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties

Aan grondexploitaties zijn financiële risico's verbonden. Voor de tekorten die worden voorzien op enkele van deze grondexploitaties is een bedrag opgenomen in de "voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties" ter hoogte van het te verwachten verlies. Dit bedrag wordt bepaald aan de hand van de verwachte contante waarde van het complex aan het begin (begroting) of eind (jaarrekening) van het jaar. Aan de voorziening wordt een indexatie toegevoegd ter hoogte van de disconteringsvoet (door BBV-regels bepaald op maximaal 2%) zodat de voorziening meegroeit met het verwachte tekort. De benodigde voorziening bedraagt ultimo 2019 € 3.119.000,--.

In de begroting wordt de reguliere indexatie met 2% als kosten meegenomen. De veranderingen in de verliesverwachting komen dit jaar ten laste van het rekeningresultaat.
De wijziging van de voorziening ten opzichte van de jaarrekening 2018 is gelijk aan de wijziging van de te verwachten verliezen (zie ook bovenstaande tabel). Ten opzichte van de vorige jaarrekening zien we de volgende mutaties in de verliesgevende exploitaties/toename van de voorziening:

- De kosten van 't Lochter III die niet gezamenlijk met de markpartijen kunnen worden gedeeld (zoals hogere rentekosten) zijn dit jaar alleen opgehoogd met een indexatie. Bij de ombuigingstaakstelling is immers besloten om deze kosten vanaf 2019 in de grondexploitatie te laten.
- De verliezen op Kruidenwijk Zuid/De Heemtuin liggen in de lijn der verwachting en worden alleen hoger door de toevoeging van 2% discontorente.
- De verliezen op Hellendoorn Noord worden lager verwacht dan ultimo 2018 werd voorzien, ondanks de 2% toevoeging van het disconto. Dit komt voornamelijk doordat minder kosten voor voorbereiding en toezicht werden gemaakt dan verwacht.
- Omdat aan De Branderij dit jaar geen kavels verkocht zijn en de herverkaveling tot lagere opbrengsten zullen leiden, is de verliesverwachting met ruim € 60.000,-- toegenomen.
- Doordat ook dit jaar geen kavels zijn uitgegeven, neemt de verliesverwachting voor Haarle toe met € 20.000,--.

Bufferreserve

Eén van de belangrijkste instrumenten om de financiële risico's binnen de grondexploitatie te beperken, is het op niveau houden van de bufferreserve. Met de bufferreserve kunnen we tegenvallers opvangen die het gevolg zijn van kostprijsstijging, afzetvertraging, verlaging van verkoopprijzen en rentestijging. Tevens zijn – naast de reguliere bovengenoemde factoren – ook bedragen opgenomen ter beperking van het gemeentelijk risico als gevolg van mogelijke besluiten van derden (zoals over de werklocaties). De benodigde bufferreserve voor de grondexploitaties is momenteel berekend op € 3,6 miljoen.
Daarnaast bevat de bufferreserve een egalisatiedeel waarin mee- en tegenvallers uit winstnemingen en hertaxaties van vastgoed worden opgevangen (omvang minimaal € 0,25 miljoen maximaal € 1,0 miljoen).
De totale benodigde omvang van de bufferreserve zou per 31 december 2019 tussen de € 3,9 en € 4,6 miljoen moeten bedragen.
In 2019 is in totaal € 900.000,-- onttrokken aan de bufferreserve in verband met de ombuigingsvoorstellen in de eerste en tweede tranche. De bufferreserve is aangevuld met vervroegde winstnemingen ter hoogte van € 162.000,--. Tevens is een afwaardering van een pand met € 65.000,-- ten laste van de reserve gebracht. Dit jaar hebben we geen boekwinsten op verkoop van kavels of panden kunnen toevoegen aan de reserve.
De omvang van de bufferreserve bedraagt € 4.304.000,-- ultimo 2019 en ligt daarmee boven de minimaal gewenste omvang, ondanks de bezuinigingsmaatregelen. Een surplus op de benodigde bufferreserve vloeit terug naar de financieringsreserve, van waaruit we in 2016 de bufferreserve hebben aangevuld.

Winstnemingen

In de periode tot en met 2011 werden er nog regelmatig tussentijds winsten op grondexploitaties genomen. Hierbij gingen we wel terughoudend te werk. Uitgangspunt hierbij was dat 35% van de uit te geven gronden ook daadwerkelijk is uitgegeven, voordat er winst aan de exploitatie mag worden onttrokken. De laatste 10% van de te verwachten winst werd niet genomen voordat de exploitatie volledig was afgerond.
De onzekerheden over de gronduitgifte in de afgelopen crisisjaren waren aanleiding om pas winst te nemen als een grondexploitatie volledig was afgerond.
Inmiddels hanteert de BBV andere voorschriften: er moet winst genomen worden in het jaar dat deze winst gerealiseerd is, dus op het moment dat de kavels geleverd zijn. Dit moet volgens de POC-methode die voor alle gemeenten geldt. Bij een reële winstinschatting moet een winst worden genomen die het resultaat is van het percentage gerealiseerde kosten x percentage gerealiseerde opbrengsten x de winstverwachting.
De ervaringen uit het recente verleden leren ons dat er niet te vroeg winst genomen moet worden: als er zich opnieuw onverwachte situaties voordoen zoals een economische crisis, leidt dit onherroepelijk tot verliezen. We zijn echter gehouden aan deze werkwijze. Voorzichtigheidshalve storten we daarom alle winsten in de bufferreserve. Dit sluit aan bij ons bestaande beleid hierin.

bedragen x € 1.000

Winstnemingen bouwgronden in exploitatie	Boek-waarde 31-12-2019 A	Resterend resultaat B	Cum. winst prognose *) 31-12-2019 C =B+F	Mate van voltooiing POC % D	Winst-neming 2019 E	Winst-neming t/m 2019 F
Bedrijventerrein Lochter III	7.294	981	981	44%	-	-
Bedrijventerrein Haarle (Bloemeweide)	685	- 33	295	56%	-	328
Kruidenwijk Zuid fase 1 (Heemtuin)	- 207	- 1.051	- 715	85%	-	336
Hellendoorn Noord fase 1	2.558	- 1.076	- 1.076	45%	-	-
Daarle West	0	264	686	61%	17	421
De Branderij	620	- 82	- 82	62%	-	-
Aan de Tuinen	- 314	21	137	85%	1	116
Hart van Noetsele	- 268	91	425	79%	143	334
Totaal	**10.369**	**- 885**	**650**		**162**	**1.535**

*) betreft de cumulatieve winst/verliesverwachting, inclusief vervroegde winstnemingen

Paragraaf 8: **Informatieveiligheid en privacy**

Inleiding

Gemeenten wisselen op alle beleidsterreinen informatie uit en beheren dat op vele manieren. Binnen de eigen organisatie, maar ook daarbuiten: met inwoners, ondernemers, ketenpartners en medeoverheden. Door informatie te delen kunnen gemeenten onder andere hun dienstverlening beter organiseren, de veiligheid van inwoners verbeteren en meer mensen aan het werk krijgen. Als professionele organisatie moeten gemeenten ook de beveiliging van informatie adequaat organiseren. Informatie moet immers beschikbaar, actueel, volledig en betrouwbaar zijn en mag alleen door bevoegden zijn in te zien. Bij de uitwisseling moeten gemeenten te allen tijde rekening houden met beveiligings- en privacyaspecten omdat ze een maatschappelijke en wettelijke verantwoordelijkheid hebben om de gegevens van hun inwoners onder alle omstandigheden te beschermen. De risico's rondom vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van informatie(systemen) maken dat het onderwerp informatiebeveiliging en privacy niet mag ontbreken op de bestuurstafel. Met ingang van de begroting 2019 nemen we in onze jaarstukken dan ook een afzonderlijke paragraaf Informatieveiligheid en privacy op.

Kaderstellende nota's

- Beleidskader informatieveiligheid
- Privacy beleid en privacy statement
- Plan van aanpak invoering Baseline Informatiebeveiliging Overheid

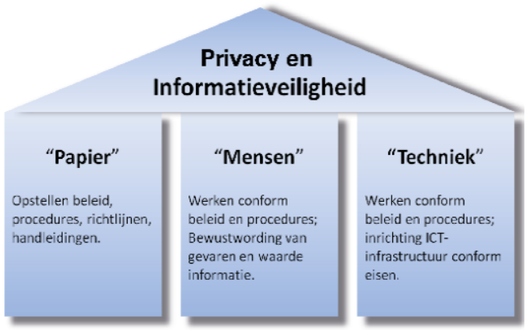

Papier, mensen en techniek"; de drie pijlers onder het beleid inzake Informatieveiligheid en Privacy.

Trends en ontwikkelingen

Bijna iedereen in Nederland gebruikt internet. Op het werk, via de PC thuis, via een I-pad, de mobiele telefoon, de televisie of ongemerkt via de auto. Volgens het CBS zit in 2019 nog slecht 6 procent van de Nederlanders nooit op het internet. Dat heeft grote positieve effecten. Denk aan het gemak van goedkope onderlinge communicatie, toegang tot informatie, toegang tot allerlei goedkope producten en dit alles wereldwijd. Er ontstaan allerlei nieuwe diensten en technische toepassingen en er komt heel veel informatie (data) beschikbaar die kan worden gebruikt om nieuwe producten te ontwikkelen, ons leven veiliger te maken of beter beslissingen te nemen.

De keerzijde is, dat er in de virtuele wereld net als in de gewone wereld dingen mis kunnen gaan, denk aan de enorme gevolgen van stroomstoringen, fouten in programmatuur of datalekken. En naar mate er meer geld valt te verdienen, wordt ook de crimineel er actiever. Internet criminaliteit staat sinds 2018 met 11% op nummer 1 als het

gaat om de soorten criminaliteit. Denk dan aan namaak webwinkels, identiteitsfraude, ransomeware, social engenering enz. enz. Zo is de identiteitsfraude gestegen van ongeveer 150 in 2010, naar bijna 4.000 in 2018.
Als overheid ga je over heel veel data, met name persoonlijke data, die vaak heel privé zijn. Dat wil je efficiënt en klantvriendelijk doen, dus gebruiken we ook steeds meer het internet. Maar als overheid heb je ook de verantwoordelijkheid om dat zeer zorgvuldig te doen. Ook hierin hebben we een voorbeeldfunctie. Het nemen van goede (preventieve) maatregelen in het kader van informatieveiligheid en het zorgvuldig toepassen van de privacyregelgeving hoort daar onlosmakelijk bij. Dat een en ander geen overbodige luxe is, maken recente voorbeelden bij de gemeente Lochem en de Universiteit van Maastricht ook pijnlijk duidelijk.

Verantwoording 2019

Algemeen

Het belangrijkste is hier de komst van de Baseline Informatieveiligheid Overheden (BIO), als vervanger van de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG). De BIO is een set van maatregelen ter verbetering van de informatieveiligheid voor de hele overheid. De essentie van de BIO is naast allerlei technische en organisatorische maatregelen dat er veel meer aandacht komt voor de verantwoordelijkheid van het management en de scholing en bewustwording van medewerkers. Voor de BIO is in eerste instantie een Impact analyse uitgevoerd, waarna een plan van aanpak is opgesteld. Medio 2020 moet een en ander volledig operationeel zijn.

Een tweede belangrijk algemeen punt zijn de rechten van de burger, die voortvloeien uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Die zijn toegankelijk gemaakt via onze website. Rechten, zoals recht op inzage, recht op wijziging, recht op vergetelheid kunnen daar op een eenvoudige manier worden aangevraagd.

Verder heeft een student HBO-Rechten, een onderzoek uitgevoerd naar de mate waarin binnen het ruimtelijk domein wordt voldaan aan de privacy-regelgeving. Het rapport hierover is medio 2019 opgeleverd, en wordt meegenomen bij de vormgeving van de Omgevingswet.

Beleid en procedures (‘het papier’)

- De nieuwe BIO brengt met zich mee dat alle bestaande beleidskaders, interne procedures, protocollen e.d. op het gebied van informatieveiligheid en privacy tegen het licht gehouden moeten worden en waar nodig aangepast. Eind 2019 zijn we daarmee gestart. In totaal gaat het om ruim 200 documenten.
- Voor het Multidisciplinair overleg (MDO), de nieuwe Wet verplichte GGZ en de praktijkondersteuning van huisartsen binnen het sociaal domein is uitgebreid geanalyseerd welke informatiestromen hier plaatsvinden, en hoe daar uit een oogpunt van privacy het beste mee omgegaan kan worden.
- Het Burger Service Nummer (BSN) is een gevoelig persoonsgegeven waar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. Daarom zijn er diverse maatregelen genomen. Zo staat het BSN niet meer op de belastingaanslag, is het niet meer zichtbaar bij het intern opvragen van GEO-informatie en is het gebruik ervan binnen het Sociaal Domein op formulieren, waar mogelijk, verdwenen.
- Voor het Sociaal domein is een nieuw en geactualiseerd privacy-protocol vastgesteld. Er zijn spelregels opgesteld over hoe om te gaan met burgers, die geluidsopnames maken van gesprekken met medewerkers.
- Vanuit de BIO is het onder meer verplicht om een bedrijfscontinuïteitsplan te hebben. Het plan bevat maatregelen om na een calamiteit snel de draad weer op te kunnen pakken. Met het opstellen hiervan is in 2019 een begin gemaakt.
- Afgesproken maatregelen en procedures worden jaarlijks getoetst op volledigheid, actualiteit en naleving. Dat loopt deels via de ENSIA-zelfevaluatie, maar ook tussentijds worden diverse controles uitgevoerd. Onder andere ook op het gebied van reis- en waardedocumenten. Daar wordt een integraal controleplan voor opgesteld.

Vorming, opleiding en bewustwording (‘de mens’)

- De eerste drie maanden was een e-learning beschikbaar voor alle medewerkers over privacy en datalekken. Uiteindelijk heeft ruim 40% van de medewerkers hieraan deelgenomen. In samenwerking met een externe partij is aanvullend een module ontwikkeld voor het gebruik van Suwinet, een belangrijke en privacygevoelige tool op het terrein van werk en inkomen.

- Daarnaast zijn de regels over het gebruik van persoonsinformatie in bestuurlijke stukken extra onder de aandacht gebracht van iedereen.
- In 2019 is sprake geweest van een viertal datalekken, waarvan er een is gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). In alle gevallen ging het om fouten bij de verzending van gegevens of e-mails. De drie kleinere beveiligingsincidenten werden intern wel geregistreerd, maar niet gemeld bij de AP. In geen van de genoemde gevallen is er een risico op misbruik van persoonsgevens door kwaadwillenden geweest.
- Ook zijn alle medewerkers geïnformeerd over de ‘Logging’ die sinds het voorjaar plaatsvindt. Dit houdt in dat in de belangrijkste systemen wordt vastgelegd wie, wanneer, wat heeft gedaan met bepaalde persoonsgegevens. Burgers kunnen dit soort informatie opvragen. In overleg met de Ondernemingsraad zijn spelregels opgesteld. De Functionaris Gegevensbescherming houdt hier toezicht op.

Technische maatregelen (‘techniek’)

- In het voorjaar is er binnen het KCC een onderzoek uitgevoerd over de kwaliteit van de fysieke veiligheidsaspecten. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn in de loop van het jaar doorgevoerd.
- In 2019 zijn we begonnen met het vernieuwen van de kantoorautomatisering. In aansluiting daarop is nadrukkelijk geïnvesteerd in het creëren van een veilige werkomgeving. Zowel binnen het Huis voor Cultuur en Bestuur als voor medewerkers die thuis werken.
- Landelijke sites zoals www.basisbeveiliging.nl houden de kwaliteit ten aanzien van I-veiligheid van gemeentelijke websites in de gaten. Door het jaar heen hebben we de nodige maatregelen getroffen om de basisbeveiliging op niveau te krijgen. Op dit moment voldoen we aan alle gestelde eisen.

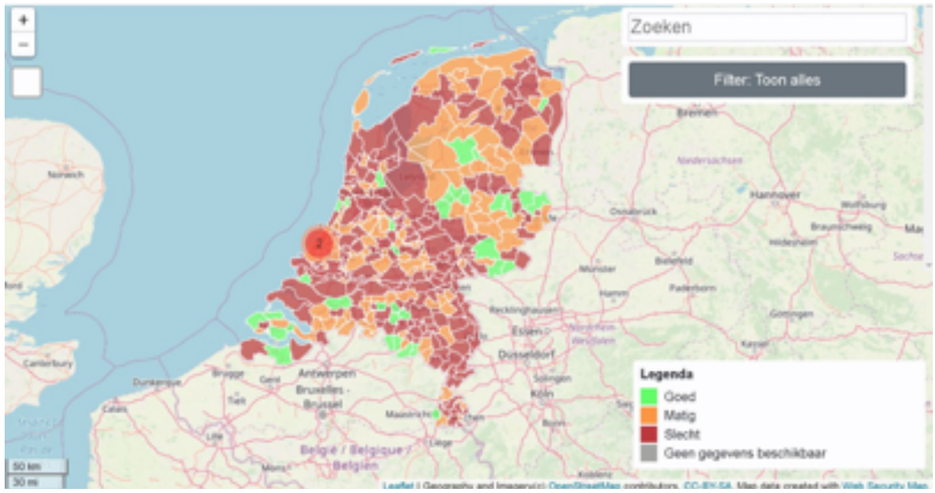

- Als onder onze verantwoordelijkheid externe partijen persoonsgegevens voor ons verwerken, moet hiervoor een verwerkersovereenkomst worden afgesloten. Daarin worden afspraken vastgelegd over een veilige verwerking. Inmiddels zijn 17 verwerkersovereenkomsten afgesloten. Met 15 externe verwerkers lopen de gesprekken nog.
- Op twee plekken in de organisatie plaatsten we lockers, waarin apparatuur zoals telefoons, laptops en Ipads veilig opgeborgen kunnen worden.
- Eind 2019 is met behulp van een mystery guest onderzoek gedaan naar de fysieke veiligheid binnen onze organisatie. Het onderzoek liet opnieuw zien dat (informatie)veiligheid vooral ‘mensenwerk’ is. De bevindingen worden in 2020 opgevolgd.
- Het e-mail verkeer met daarin gevoelige persoonlijke informatie is vooral binnen het sociaal domein de laatste jaren sterk toegenomen. In 2020 wordt voor overheden een nieuwe kwaliteitsnorm voor veilig mailen (NTA 7516) verplicht. Op dit punt voldoen we nog niet aan alle eisen. We bekijken momenteel hoe dit het beste kan worden opgepakt.
- Medio 2018 is besloten om deel te nemen aan het programma GGI-veilig van de VNG. De (landelijke) aanbesteding daarvan is in 2019 afgerond. Het komende jaar bekijken we hoe we hier maximaal op in kunnen spelen.

Paragraaf 9: **Duurzaamheid**

Inleiding

Duurzaamheid is niet meer weg te denken uit de samenleving. De vraag is niet meer of we aan de slag gaan, maar waar en hoe we dat gaan doen. Duurzaamheid gaat over ons doen en laten en de gevolgen daarvan voor elders en voor de toekomst. In Hellendoorn nemen we onze verantwoordelijkheid hierin, waarbij we ons bewust zijn dat we het niet alleen kunnen.
Duurzaamheid is een centraal thema binnen ons beleid. Binnen het programma duurzaamheid wordt ingezet op de speerpunten Energie & Warmte, Klimaatadaptatie, Biodiversiteit, Mobiliteit, Circulariteit en een integrale benadering & verankering binnen de eigen organisatie. In deze paragraaf ligt de nadruk op de speerpunten Energie & Warmte en verankering van duurzaamheid binnen de samenleving en onze eigen organisatie. De overige speerpunten worden behandeld bij de verschillende programma's.

Duurzaamheid

Omdat duurzaamheid door de hele organisatie verweven is, wordt via het programma duurzaamheid vormgegeven aan de noodzakelijke samenhang. Vanuit die samenhang vindt sturing plaats en wordt toegewerkt naar het realiseren van de doelen uit het beleid. Via voortgangsrapportages wordt dit gemonitord en vastgelegd. De verantwoordelijkheid voor de projecten blijft voor het grootste deel in de lijnorganisatie, waarbij het uitgangspunt is om zoveel mogelijk aan te sluiten op bestaand beleid, projecten en activiteiten.

In 2019 is, in overleg met de samenleving, gestart met de uitwerking van de warmtetransitievisie en de regionale energiestrategie (RES)-Twente, en dan met name de bijdrage die Hellendoorn daaraan levert. Via de 'Startnota RES-Twente' en het 'Stappenplan RES Hellendoorn' heeft de raad hiervoor de kaders vastgesteld. Het doel is om via een gebiedsgerichte manier te stimuleren dat een deel van de energievraag door zonnevelden en windturbines wordt opgewekt, waarmee we invulling geven aan de opgave van de RES-Twente én de CO_2-reductie doelen in de 'Duurzame Energievisie Hellendoorn'. De belangrijkste concrete stappen die in 2019 richting die doelstelling zijn gezet, zijn de omgevingsvergunning die is afgegeven voor het zonnepark aan de Dalvoordeweg (4,6 MWp) en de periodieke overleggen met Plaatselijk Belangen, wijk- en dorpsraden, bedrijven & industrie en maatschappelijke organisaties over de invulling van de energieopgave. Waarbij we ons moeten realiseren dat, als we zelf de regie op de transitie willen houden, we samen de verantwoordelijkheid en de kansen moeten pakken.

In 2019 zijn we gestart met het opstellen van de Warmtetransitievisie via een tweedaagse spintsessie. Tijdens deze sprintsessie is er samen met vertegenwoordigers van onder andere de netbeheerder, woningcoöperatie, waterschap, bedrijfsleven, provincie en lokale coöperaties gewerkt aan de start van de warmtetransitievisie. Vanuit de gemeente waren er diverse betrokkenen vanuit ruimtelijke ordening, duurzaamheid, wonen en sociaal domein aanwezig. Daarnaast waren er op de reviewavond verschillende andere betrokkenen zoals wethouders, raadsleden, wooncoaches, huurdersraad en lokale partijen aanwezig. De uitkomst van deze tweedaagse is een eerste schets van technische oplossingen op buurtniveau en een daarbij horende routekaart.

Om concrete invulling te geven aan het behalen van de doelen uit de 'Duurzame energievisie Hellendoorn' (20% reductie van de CO^2uitstoot) is een uitvoeringsprogramma opgesteld. Hiervoor zijn themasessies gehouden met de samenleving, waarbij een update heeft plaatsgevonden van bestaande en geplande projecten en een energie rekentool is toegevoegd om de monitoring van de doelen bij te houden. Het uitvoeringprogramma zal in het voorjaar van 2020 op de bestuurlijke agenda worden geplaatst.

In 2019 is via een afstudeeropdracht in beeld gebracht hoe de gemeente een organisatorische bijdrage kan leveren aan de Global Goals. Uit de drie verschillende scenario's is de aanbeveling gekomen om lokaal beleid te koppelen aan de Global Goals. Tevens wordt een advies gegeven over de uitvoering van deze aanbeveling.

De invulling van de Global Goals vergt organisatorische borging binnen de gemeentelijke organisatie.

We werken concreet aan het doel om 15% energie te besparen binnen de gemeentelijke organisatie. Diverse maatregelen (onder andere zonnepanelen op vier gebouwen, aanpassingen in de openbare verlichting en van het wagenpark) zijn uitgevoerd. Verder initiatieven om de doelstelling te halen worden nu uitgewerkt. We kijken in dit geval ook naar de mogelijkheid voor duurzame mobiliteit.

Bewustwording, het infomeren en betrekken van inwoners bij duurzaamheid is een continu proces. In 2019 deden we dat door onder andere:

- Samenwerking met de Stichting Platform Duurzaam Hellendoorn (SPDH) bij ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (o.a. via advies op beleidstukken, organiseren Earth-hour, het uitreiken van het duurzaamheidscompliment en ondersteuning bij de ontwikkeling van 'We Energy Game').
- Het gezamenlijk met SPDH organiseren van de 'Week van de duurzaamheid' waarbij verschillende activiteiten zijn gebundeld o.a. een duurzaamheidsavond met Ed Nijpels (voorzitter klimaatberaad), voorlezen op basisscholen en een Duurzaamheidsmarkt.
- Verlenging in 2019 van de fairtrade titel voor de gemeente. In het voor- en najaar werd extra aandacht besteed aan fairtrade producten in de landelijke campagneweek. De werkgroep was ook vertegenwoordigd op de jaarlijkse duurzaamheidsmarkt (in de week van de duurzaamheid).
- Ondersteuning van Haarle en Daarle in hun ambitie om energieneutraal te worden.
- Overleg met de Plaatselijke belangen en dorpsraden in het kader van de energietransitie (inclusief themasessies). Daaruit zijn vijf lokale energiewerkgroepen ontstaan die nadenken over de invulling van de energieopgave binnen specifieke gebieden.
- een koplopersproject met MKB bedrijven, waarbij bedrijven die vooroplopen in de energietransitie aan het woord zijn geweest en een podium hebben gekregen ter inspiratie voor concullega's.
- Haalbaarheidsstudies te starten voor een lokaal warmtenet in Nijverdal en Haarle op basis van aquathermie en industriële restwarmte. Tevens zijn gesprekken gestart met het bedrijfsleven (Parkmanagement 't Lochter en Businessclub Hellendoorn-Nijverdal) in het kader van de energietransitie.
- Het energieloket en de inzet van wooncoaches via Duurzaam (T)huis Twente. Dat maakt mensen niet alleen bewust maar adviseert ze ook (zowel technisch als financieel) over het verduurzamen van hun woning.
- Het betrekken van de ambassadeurs van de duurzaamheid bij activiteiten (bijvoorbeeld de week van de duurzaamheid).
- Diverse themabijeenkomsten (onder andere een informatie middag voor VVE's rondom het Nationaal Energie bespaarfonds, waarbij 80 belangstellenden aanwezig waren).

Met het 'Platform Duurzaam Hellendoorn' wordt samengewerkt om een verbindende, stimulerende, ondersteunende en initiërende rol richting de samenleving te vervullen.

Paragraaf 10: **Trends en Ontwikkelingen**

Inleiding

De samenleving verandert en dus verandert de gemeente(lijke organisatie) ook. Hoe en hoe snel veranderingen in de samenleving zich voltrekken, laat zich echter lastig voorspellen. In onze organisatiefilosofie "Hellendoorn samen" staat dat wij een organisatie willen zijn die 'toekomstproof' is en blijft. Dat wil zeggen: een organisatie die zich blijft ontwikkelen met oog voor wat er in de maatschappij gebeurt. Doelstelling van onze organisatie is het, in nauwe samenwerking de breedte van de samenleving, inspelen op de in – en externe ontwikkelingen die op ons afkomen. Wij willen een flexibele en wendbare organisatie zijn die proactief en adequaat kan inspelen op trends en ontwikkelingen. In deze paragraaf brengen we die trends en ontwikkelingen in kaart.

Een trend is een verandering die een bepaalde richting op beweegt. Dat kunnen grote maatschappelijke veranderingen zijn, maar ook ontwikkelingen die zich in kleiner tijdsbestek, of in beperkte domeinen van de maatschappij, afspelen. In de verschillende programma's en paragrafen worden deze trends (circulaire economie, veranderende landbouw, klimaatverandering, nieuwe energie, etc.) besproken. Daarom worden hieronder alleen Demografische ontwikkelingen en Participatiesamenleving toegelicht.

Trends en ontwikkelingen

Demografische ontwikkelingen

De bevolking van de gemeente Hellendoorn steeg in 2019 met 107 personen naar 35.916 per 31 december 2019. Deze toename is een gevolg van een geboorteoverschot (meer geboortes dan overlijdens) van 14 en een positief migratiesaldo (meer vestigingen dan vertrekken)van 93.
Vergrijzing is één van de belangrijkste structurele trends in de demografie van Nederland; Dit is ook zo binnen de gemeente Hellendoorn. In 2019 was 22,3% van onze bevolking 65 jaar of ouder. In 2018 was dit nog 21,7%.

Participatiesamenleving

Het begrip participatiesamenleving verwijst onder meer naar een politiek-bestuurlijke ontwikkeling, waarbij groepen burgers op allerlei manieren zelf initiatieven ontplooien onafhankelijk van wat er in raadzaal gebeurd. Maar de participatiesamenleving is ook onderdeel van het sociaal domein, waarbij de gedachte is dat iedereen die dat kan, verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving, zonder hulp van de overheid. Daarbij kan het individu ook de hulp inschakelen van zijn of haar eigen netwerken, zo is de gedachte. Feitelijk raakt elk handelen van de gemeente haar burgers. Die benadering van burgers is geleidelijk meer empathisch en minder afstandelijk geworden, minder gericht op regels en meer op persoonlijke omstandigheden. Systeem- en leefwereld komen dichter bij elkaar.

De gemeente Hellendoorn wordt gekenmerkt door veel familie- en burencontacten. Het aantal vrijwilligers en mantelzorgers is hoger dan gemiddeld. De sociale samenhang is in hoge mate bepalend voor de gang van zaken in de Hellendoornse samenleving. De dorpsbudgetten zijn in onze gemeente dan ook een belangrijk middel om de participatie in de samenleving verder vorm te geven. In 2019 hebben wij financiële keuzes moeten maken. Voor wat betreft het faciliteren van Right to Challenge, zijn in 2019 geen nieuwe initiatieven ontplooid vanuit de samenleving. Gelet op de prioriteit die wij leggen bij de participatiesamenleving en de bestaande initiatieven is besloten niet te bezuinigingen op de dorpsbudgetten. Vrijwilligersorganisaties zijn bij de ombuigingen ontzien. Op de professionele organisaties is 10% bezuinigd. Belangrijk is dat de organisatie voor ondersteuning van mantelzorg, Evenmens, door ons actief ondersteund is in 2019 en ook de komende jaren actief ondersteund wordt.

Balans, programmarekening en toelichting

Balans en toelichting

Per 31 december 2019

Inleiding

De balans is een in geld uitgedrukt overzicht van de samenstelling van de financiële positie op een bepaald tijdstip. Enerzijds staan op de balans de bronnen waar het vermogen vandaan komt, de passiva. Anderzijds staan op de balans de zaken waar dit vermogen in gestopt is, de activa. Onder de passiva staan eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen, langlopende leningen, kortlopende schulden). Activa zijn onder andere gebouwen, terreinen, debiteuren en liquide middelen.

Grondslagen voor waardering

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Activa

Voor zover niet anders vermeld zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten. Indien in de vervaardigingsprijs is opgenomen de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend dient te worden toegelicht dat deze rente is geactiveerd. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige levensduur. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.
Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan.
Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2017 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen en/of eventuele beschikkingen over reserves voor zover het investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut betreft.

De bijdrage in activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met afschrijvingen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de (historische) verkrijgings- of de vervaardigingsprijs, onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen en eventuele investeringsbijdragen. (voor zover het investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut betreft).
De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de uitgifteprijs van eerste uitgifte.

Financiële vaste activa

De deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde. Kapitaalverstrekkingen, overige langlopende leningen en overige uitzettingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele aflossingen.
Voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de nominale waarde van leningen en vorderingen verrekend.

Afschrijvingen

De afschrijvingen geschieden in principe lineair op basis van een vast percentage van de aanschafwaarde. In enkele gevallen ook annuïtair. Bij de keuze van de afschrijvingstermijn wordt uitgegaan van de economische levensduur van de investering. Voor de belangrijkste investeringen gelden de volgende afschrijvingstermijnen:

- immateriële vaste activa 5 jaar
- hard- en software 4 jaar
- vervoermiddelen 5-12,5 jaar
- technische installaties 15 jaar
- groot onderhoud gebouwen 20 jaar
- wegen 25 jaar
- riolen 15-60 jaar
- gebouwen 40 jaar (schoolgebouwen en parkeergarage 60 jaar)

Op investeringen wordt proportioneel afgeschreven vanaf 1-1 na het jaar waarin het project is afgerond of de investering is gedaan.

Grondexploitatie

De voorraden in de grondexploitatie worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met reeds ontvangen bedragen wegens gronduitgifte. Indien de marktwaarde lager is wordt deze gewaardeerd op marktwaarde. Voor verliesgevende exploitaties wordt een voorziening getroffen ter hoogte van het te verwachten verlies, die in mindering wordt gebracht op de geactiveerde grondwaarde. Een en ander conform de notities van de commissie BBV.

Zoals ook genoemd in de nota grondbeleid 2018, moet volgens de nieuwe BBV-voorschriften verplicht winst worden genomen volgens de methode van “Percentage of Completion” (POC-methode). Voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen.
Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat.Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om
winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.
Deze winstneming zorgt voor een hogere boekwaarde op de voorraden grond in exploitatie.

Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden op de nominale waarde van de vorderingen in mindering gebracht.

Overlopende activa
De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Passiva
Voor zover niet anders vermeld zijn passiva gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat volgend uit de programmarekening.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd ter afdekking van:
- Verplichtingen of verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing kan worden geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen.
De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Borg en garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Overig

Eigen bijdrage CAK
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende: Een aanvrager van een voorziening, zoals hulp in de huishouding, ondersteuning of een financiële tegemoetkoming persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat door de wetgever is belast met de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdrage. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is en derhalve niet valt onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

Voor het jaar 2019 is de eigen bijdrage € 17,50 per vier weken en daarbij is geen inkomensgrens. Voor 2020 heeft het kabinet het voornemen geformuleerd om de eigen bijdrage vast te stellen op € 19,00 per maand.

Dividendopbrensten van deelnemingen
Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Algemene uitkering
Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling (in de septembercirculaire).
Wijzigingen in hoeveelheidsverschillen en taakmutaties die bij de decembercirculaire gepubliceerd worden door het Rijk, worden ook daadwerkelijk verrekend en ook door ons meegenomen in de gemeentefondsuitkering.

Personeelslasten
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar.

Beleidsregels toepassing WNT
De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi-publieke sector (WNT) is met ingang van 1 januari 2013 van kracht.

Grondslagen voor resultaatbepaling
Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Resultaatbepaling
Het resultaat van de jaarrekening 2019 is onder meer tot stand gekomen na het opnemen van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen in de rekening. Eén en ander is conform de besluitvorming rondom de begroting 2019, inclusief de nadien vastgestelde begrotingswijzigingen. De gevolgen van de tussentijdse toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn uiteengezet in de toelichting op de balans.

Resultaatbestemming
Het saldo van de exploitatierekening 2019 is gestort in de reserve 'Rekeningsaldo te bestemmen' en is afzonderlijk opgenomen op de balans onder het eigen vermogen.

Corona uitbraak
Het COVID-19 (corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Balans per 31 december 2019

bedragen x € 1.000

Activa	31-dec-2018	31-dec-2019
Vaste Activa		
Immateriele vaste activa	**921**	**868**
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	846	802
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	75	66
Materiele vaste activa	**122.918**	**126.632**
Investeringen in erfpacht	687	687
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	25.433	26.846
Investeringen met een economisch nut	70.940	72.884
Investeringen met een economisch nut waar een heffing tegen over staat	25.859	26.215
Financiele vaste activa	**7.442**	**6.848**
Kapitaalverstrekking aan verbonden partijen	137	137
Leningen aan verbonden partijen	50	-
Overige langlopende leningen u/g	7.129	6.595
Overige langlopende uitzettingen	127	116
Totaal vaste activa	**131.281**	**134.348**
Vlottende Activa		
Voorraden	**13.170**	**7.275**
Gereed product en handelsgoederen	25	25
Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	13.145	7.250
Grond- en hulpstoffen bouwgronden	-	-
Vooruitbetalingen	-	-
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**10.657**	**8.478**
Vorderingen op openbare lichamen	258	573
Overige vorderingen	3.642	4.445
Voorziening dubieuze debiteuren	- 950	- 879
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	7.707	4.339
Liquide middelen	**522**	**513**
Banksaldi	520	511
Kassaldi	2	2
Overlopende activa	**5.498**	**4.811**
Nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen	1.090	262
Overige nog te ontvangen bedragen	4.047	3.715
Overige vooruitbetaalde bedragen	360	834
Totaal vlottende activa	**29.847**	**21.076**
Totaal Activa	**161.128**	**155.424**
Recht verliescompensatie Vpb	**1.462**	**1.178**

bedragen x € 1.000

Passiva	31-dec-2018	31-dec-2019
Vaste passiva		
Eigen Vermogen	**15.786**	**12.474**
Resultaat boekjaar	1.048	1.550
Algemene reserves	10.833	9.355
Bestemmingsreserves	3.905	1.569
Voorzieningen	**6.195**	**8.509**
Voorzieningen	6.195	8.509
Langlopende schulden	**127.042**	**123.973**
Onderhandse leningen o/g	127.042	123.973
Totaal vaste passiva	**149.023**	**144.956**
Vlottende Passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**7.060**	**4.903**
Opgenomen kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	7.060	4.903
Overlopende passiva	**5.044**	**5.564**
Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	453	516
Overige vooruitontvangen bedragen	968	1.655
Overige nog te betalen bedragen	3.623	3.392
Totaal vlottende passiva	**12.105**	**10.468**
Totaal Passiva	**161.128**	**155.424**
Gewaarborgde geldleningen	**144.889**	**146.188**

Balansstructuur

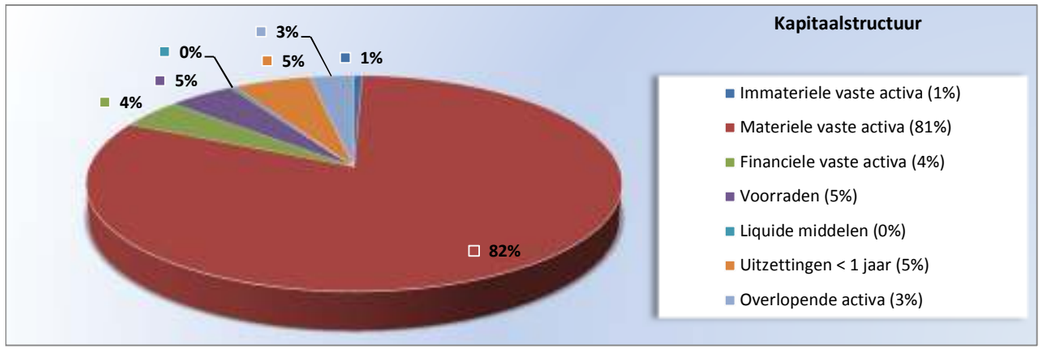

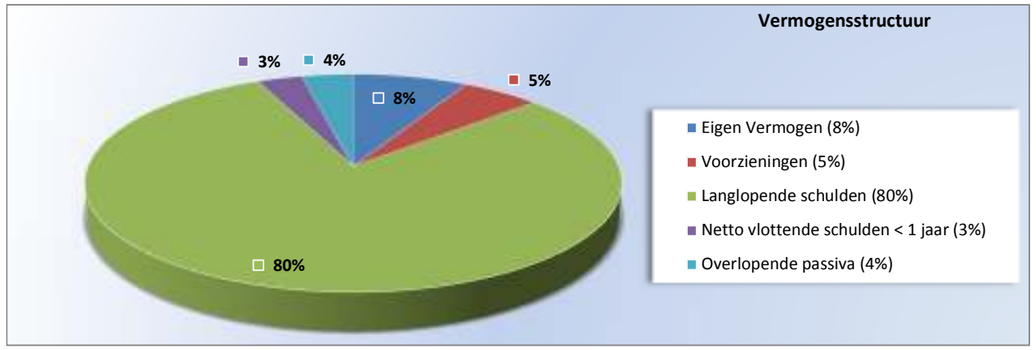

In bovenstaande grafieken is de balansopbouw weergegeven. De kapitaalstructuur geeft aan wat de bezittingen van de gemeente zijn. Veruit het grootste deel (81%) is materiële vaste activa. Hieronder vallen onder andere gebouwen, wegen, vervoermiddelen en machines. De voorraden (5%) zijn met name de voorraden grond in de grondexploitatie. De financiële vaste activa, voor het grootste deel bestaand uit verstrekte langlopende leningen, maken voor 4% deel uit van de bezittingen.

De vermogenstructuur geeft de bronnen aan waar het vermogen vandaan komt. Een eigen vermogen van 8% (2018: 10%) van het balanstotaal geeft aan dat 8% van de activa is gefinancierd met eigen middelen en 92% met vreemd vermogen. Als verder naar de balans wordt gekeken, blijkt dat de vlottende passiva met € 10,5 miljoen, beduidend lager zijn dan de vlottende activa van € 21,1 miljoen. Dit betekent dat ongeveer de helft van de vlottende activa (namelijk € 10,6 miljoen) gefinancierd is met lang vermogen. Aan de ene kant is dit een nadeel omdat kasgeld goedkoper is dan langlopende leningen, aan de andere kant zijn er langlopende leningen afgesloten tegen relatief lage rentes, waardoor op lange termijn de lage rentekosten gewaarborgd blijven. Bovendien wordt met financiering middels langlopende schulden minder risico gelopen dan wanneer met kortlopend krediet wordt gefinancierd. De vlottende activa wordt voor een groot deel gevormd door voorraden van de grondexploitatie.

Toelichting op de balans

Vaste activa

bedragen x € 1.000

Vaste activa	Boek-waarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen/ Bijdrage derden	Afschrij-vingen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-2019
Immateriële activa	921	78	- 46	- 84	-	868
Materiële activa	122.918	10.226	- 633	- 5.815	- 65	126.632
Financiële activa	7.442	68	- 651	- 11	-	6.848
Totaal	**131.281**	**10.372**	**- 1.329**	**- 5.910**	**- 65**	**134.348**

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn kapitaaluitgaven, waar geen bezittingen tegenover staan. In de balans van de gemeente Hellendoorn zijn onder de immateriële vaste activa uitgaven verantwoord met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling. Activering van deze uitgaven geschiedt om deze aan meerdere jaren te kunnen toerekenen.

De ontwikkeling van de boekwaarde gedurende het verslagjaar kan als volgt worden weergegeven:

bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boek-waarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen/ Bijdrage derden	Afschrij-vingen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-2019
Bijdragen aan activa en eigendom derden	846	-	-	- 44	-	802
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	75	78	- 46	- 41	-	66
Totaal	**921**	**78**	**- 46**	**- 84**	**-**	**868**

Bijdragen aan activa / eigendommen van derden

De mutaties in boekjaar 2019 betreffen € 44.000,-- aan reguliere afschrijvingen op reeds verstrekte bijdragen

Kosten onderzoek en ontwikkeling

De mutaties in boekjaar 2019 betreffen € 41.000,-- aan reguliere afschrijvingen op kosten van onderzoek en ontwikkeling. De vermeerdering wordt veroorzaakt door verkeersregelinstallatie onderzoek 2019 en door onderzoek toekomst vaste N35. De vermindering/bijdrage derden wordt veroorzaakt door onderzoek toekomst vaste N35. Dit project wordt volledig gefinancierd door Regio en Provincie Overijssel.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa wordt onderscheiden in investeringen met een economisch nut, met een economisch nut waar een heffing tegenover staat en met een maatschappelijk nut. Alle investeringen, met een minimumbedrag van € 10.000,--, worden geactiveerd. Investeringen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde worden niet geactiveerd. Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut werden tot 1 januari 2017 in principe niet geactiveerd. Vanaf 2017 is het verplicht om de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut te activeren.

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boek-waarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen/ Bijdrage derden	Afschrij-vingen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-2019
Maatschappelijk nut						
Gronden en terreinen	1.025	-	-	-	-	1.025
Machines, apparaten en installaties	145	186	-	- 9	-	322
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	23.216	2.716	- 335	- 1.090	-	24.506
Overige materiele vaste activa	1.047	-	-	- 54	-	993
Totaal Maatschappelijk nut	**25.433**	**2.902**	**- 335**	**- 1.153**	**-**	**26.846**
Economisch nut						
Gronden en terreinen	1.680	-	-	-	-	1.680
Bedrijfsgebouwen	53.500	3.170	- 12	- 1.459	-	55.199
Woonruimten	296	-	-	- 1	- 65	230
Machines, apparaten en installaties	8.699	1.956	- 221	- 993	-	9.440
Vervoermiddelen	1.059	273	- 46	- 234	-	1.052
Erfpachtgronden	687	-	-	-	-	687
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	2.987	86	- 15	- 270	-	2.788
Overige materiele vaste activa	2.720	201	- 4	- 422	-	2.494
Totaal Economisch nut	**71.627**	**5.686**	**- 297**	**- 3.379**	**- 65**	**73.571**
Economisch nut, dekking door heffing						
Bedrijfsgebouwen	757	-	-	- 8	-	749
Machines, apparaten en installaties	1.960	180	-	- 335	-	1.805
Vervoermiddelen	695	509	-	- 104	-	1.099
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken	22.448	950	-	- 836	-	22.561
Overige materiele vaste activa	-	-	-	-	-	-
Totaal Economisch nut, dekking door heffing	**25.859**	**1.639**	**-**	**- 1.283**	**-**	**26.215**
Totaal	**122.918**	**10.226**	**- 633**	**- 5.815**	**- 65**	**126.632**

Over 2019 is er aan bijdragen derden € 663.855,-- ontvangen. Dit zijn investeringsbijdragen die betrekking hebben op o.a. Fietssnelweg 35, herinrichting rijbaan Grotestraat, onderzoek toekomst vaste N35, aanschaf afvalbakken en kauwgomvoorziening en een deel SPUK.
In de investeringssfeer hebben we in totaliteit € 124.208,-- als SPUK-uitkering verantwoord als bijdragen door derden. Sinds 1 januari 2019 kunnen wij de btw die ons in rekening gebracht wordt voor investeringen in sport niet meer in aftrek brengen. Tegelijkertijd kunnen wij sinds die datum gebruikmaken van de Regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK). Op grond van deze regeling ontvangen wij maximaal 17,5% van het bedrag van de activiteiten die in aanmerking komen voor de regeling. Dit kunnen zowel investeringen zijn als exploitatiekosten en ook de nadelige effecten van overheadkosten (mengpercentage) die veranderen als gevolg van de wet worden in de SPUK meegenomen.

Per einde boekjaar 2019 bedraagt de boekwaarde van de materiële vaste activa met een maatschappelijk nut € 26,8 miljoen (2018: € 25,4 miljoen). De boekwaarde van materiële vaste activa met een economisch nut bedraagt € 73,5 miljoen (2018: € 71,6 miljoen). De boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven bedraagt € 26,2 miljoen (2018: € 25,8 miljoen).

Gronden en terreinen
Tot dit onderdeel behoren onder meer gronden bestemd voor toekomstige uitbreidingen, overname van gronden uit voormalige bestemmingsplannen, terreinen bij gemeentelijke gebouwen en dergelijke.

Bedrijfsgebouwen
Hiertoe behoren onder meer scholen, gebouwen ten behoeve van de sport, gebouwen voor de huisvesting van het gemeentelijke apparaat en dergelijke. De vermeerderingen hebben met name betrekking op nieuwbouw Vso Elimschool, voorbereidende kosten toekomstbestendige huisvesting Reggesteyn de Holtink en calamiteitenbudget gemeentelijke accommodaties.

Woonruimten
Dit betreft de aan- en verkoop van woningen in het kader van het project Rijksweg / Centrale strip en de Noord-zuid-verbinding. De afwaardering van € 65.000 betreft de woningen omgeving stationsstraat.

Machines, apparaten en installaties
Dit heeft met name betrekking op machines van uiteenlopende aard, huis- en bedrijfscontainers, installaties voor drukriolering, automatiseringsapparatuur en dergelijke. De vermeerderingen hebben voornamelijk betrekking op LED-verlichting en zonnepanelen diverse gemeentelijke gebouwen en sportparken, vervanging grafdelfmachine en investering in automatisering hardware.

Vervoermiddelen
Dit betreft met name het rijdend materieel van de gemeente. De grootste investeringen voor 2019 zijn de vervanging van 2 huisvuilauto's, Ford transit, werktuigendrager en investering elektrische auto afvalinzameling.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
Hieronder vallen met name de investeringen verband houdend met reconstructie en aanleg van wegen, fietspaden en pleinen, aanleg van riolering, sportterreinen, aanleg van parken zoals De Tuinen van Nijverdal en het Blokkenpark, de Paarse Poort, parkeerterreinen en particuliere exploitatieplannen. Belangrijkste investeringen in 2019 zijn de afronding Herinrichting Grotestraat, vervanging riolering Constantijnstraat-Hoge Dijkje, Rijksweg 35 en (voorbereiding) RW35 Wijthmen – Nijverdal.

Overige materiële vaste activa
Deze activasoort omvat voornamelijk activa welke betrekking hebben op meubilair, software, inrichtingskosten.
De grote investeringen (uitgaven> € 100.000,--) in 2019 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Belangrijkste investeringen (> € 100.000)	Oorspr. krediet	Cumulatief Besteed t/m 2018	Inves-teringen 2019	Restant krediet
Bedrijfsgebouwen				
Nieuwbouw afdeling vso Elimschool Hellendoorn	3.566	690	2.870	6
Machines, apparaten en installaties				
Kunstgrasvelden Smidserve/Gagelman 2018 - LED verl	255	58	216	- 19
Zonnepanelen Ravijn Zwem-sport-zorg (2019)	152	-	107	46
Zonnepanelen sporthal Kruidenwijk (2019)	216	-	128	88
Vervanging openbare verlichting -armaturen 2019	195	-	186	9
Vervanging grafdelfmachine	143	-	143	-
Vervoermiddelen				
Vervanging 2 huisvuilwagens	518	-	509	9
Grond-,weg- en waterbouwkundige werken				
Rioleringen	1.315	89	958	268
Rijksweg 35	8.543	7.859	734	- 50
Herinrichting rijbaan Grotestraat	2.272	1.695	472	105
(Voorbereiding) RW35 Wijthem-Nijverdal	1.874	189	1.102	583
Overige materiele vaste activa				
Automatisering hardware, vervanging	1.126	-	1.030	97
Informatieveiligheid	112	-	111	1
Totaal	**20.288**	**10.580**	**8.563**	**1.144**

Op twee investeringsbudgetten is er sprake van een overschrijding. De overschrijding van de Rijksweg 35 wordt gedekt door het totaal beschikbare krediet. Het totale investeringskrediet dat door de raad is 2018 beschikbaar werd gesteld voor kunstgrasvelden en LED-verlichting Gagelman, is verdeeld in 3 onderdelen. Twee hiervan, die betrekking hebben op de kunstgrasvelden zijn in 2018 met een voordelig saldo afgerond en destijds afgesloten.
De overschrijding in 2019 valt daartegen weg.

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa worden voornamelijk de deelnemingen en de verstrekte geldleningen verantwoord.

bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boek-waarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Aflos-singen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-2019
Leningen aan deelnemingen	50	-	-	- 50	-	-
Overige langlopende leningen	7.135	66	-	- 601	-	6.600
Kapitaalverstrekking aan deelneming	80	-	-	-	-	80
Kapitaalverstrekking gemeensch. regelingen	57	-	-	-	-	57
Voorzieningen	- 6	2	-	-	-	- 4
Overige uitzettingen looptijd => 1 jaar	127	-	-	- 11	-	116
Totaal	**7.442**	**68**	**-**	**- 662**	**-**	**6.848**

Verstrekte geldleningen

bedragen x € 1.000

Verstrekte leningen	Oorspr. Bedrag	Rente %	Begin looptijd	Einde looptijd	Boek-waarde 1-1-2019	Opname 2019	Aflossing 2019	Boek-waarde 31-12-2019
Rentedragend								
Hypothecaire geldleningen ambtenaren	-	div	div	div	6.191	6	- 353	5.844
Startersleningen	-	div	div	div	735		- 213	522
Bunga Tandjung	85	3,8%	2010	2025	43	-	- 6	37
Enexis	389	4,7%	2009	2019	50	-	- 50	-
Totaal Rentedragend	**474**				**7.019**	**6**	**- 621**	**6.403**
Renteloos								
BBZ-leningen	-	0,0%	-	-	166	60	- 30	196
waarvan dubieus	-	0,0%	-	-	- 6	2		- 4
Totaal Renteloos	**-**				**160**	**62**	**- 30**	**192**
Totaal	**474**				**7.179**	**68**	**- 651**	**6.595**

De langlopende verstrekte geldleningen hebben vooral betrekking op hypothecaire geldleningen aan ambtenaren in vaste dienst van de gemeente. Er is in 2019 voor een bedrag van € 353.000,-- afgelost. In verband met renteomzetting is er een vermeerdering van € 6.000,-- aan leningen (betalingsregeling). De totaal uitstaande leningenportefeuille inzake personeelshypotheken bedraagt per einde 2019 € 5,8 miljoen. Vanaf 1 januari 2009 is het bij wet verboden hypothecaire geldleningen aan ambtenaren te verstrekken. De contracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2009 blijven gehandhaafd. In 2007 is een regeling voor startersleningen opgezet. Eind 2019 staat voor € 522.000,-- aan startersleningen uit. De leningen die worden verstrekt in het kader van de BBZ worden hier ook verantwoord.

Kapitaalverstrekking

De kapitaalverstrekking aan deelnemingen hebben betrekking op de aandelen van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Wadinko en deelnemingen die zijn ontstaan uit de verkoop van Essent NV, waaronder Enexis, en zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. De kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen betreft de bijdrage in het kapitaal van de Stadsbank Oost-Nederland. De aandelen zijn ultimo 2019 in het bezit van de gemeente Hellendoorn. Het dividend wordt verantwoord in het jaar van ontvangst.

Overige uitzettingen looptijd => 1 jaar:

Hieronder valt de post afkoop onderhoud verkeersregelinstallaties (vri) 2016. De totale bijdrage voor 15 jaar voor het onderhoud van de vri's wordt onder deze post verantwoord.

Aandelen Twence

Door de Regioraad is besloten dat de aandelen in Twence B.V. (819.000 stuks) door Twence Beheer B.V. worden overgedragen aan de Regio Twente. De aandelen worden gesplitst in 819 stuks tijdelijk winstdelende preferente aandelen en 818.181 gewone aandelen A. Tevens heeft de Regioraad besloten dat de Regio zelf de 819 tijdelijk winstdelende preferente aandelen behoudt en de 818.181 gewone aandelen A overdraagt aan de deelnemende gemeenten.

De aanvaarding van de aandelenstroom heeft volgens notariële akte in 2011 plaatsgevonden. Er staan geen geldstromen of andere kosten tegenover. De verkrijgingsprijs is daarmee nihil. Het BBV schrijft ten aanzien van het activeren van deelnemingen voor dat hier de historische kostprijs of lagere marktwaarde dient te worden gehanteerd. Bij de gemeenten komen derhalve de aandelen voor nihil op de balans. Om wel een volledig beeld te krijgen van het bezit van de gemeenten dient door de gemeenten jaarlijks als toelichting op de balans melding gemaakt te worden van het aantal en soort aandelen dat men heeft. Hellendoorn bezit 46.795 gewone aandelen A.

Vlottende activa

bedragen x € 1.000

Vlottende Activa	31-dec-2018	31-dec-2019
Voorraden	13.170	7.275
Liquide middelen	522	513
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	10.657	8.478
Overlopende activa	5.498	4.811
Totaal	**29.847**	**21.076**

Voorraden

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling bruto boekwaarde voorraden (vóór aftrek voorziening)	Boek-waarde 1-1-2019	Verwer-ving	Toegereken-de rente	Bouw- en woonrijp maken	Voorberei-ding en toezicht	Winst-neming	Opbren-gsten	Boek-waarde 31-12-2019
Gereed product en handelsgoederen								
Voorraad grond niet in exploitatie (verspreide percelen)	25	-	-	-	-	-	-	25
Totaal Gereed product en handelsgoederen	**25**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**25**
Onderhanden werk: bouwgronden in exploitatie								
Bedrijventerreinen								
Haarle	654	-	19	3	10	-	-	685
Lochter III	11.305	-	289	137	151	-	4.588	7294
Lochter III- gezamenlijk	*10.453*	-	*265*	*137*	*151*	-	*4.588*	*6418*
Lochter III- gemeentelijke kosten	*852*	-	*24*	-	-	-	-	*876*
Woningbouwgebieden								
Kruidenwijk Zuid fase 1 (Heemtuin)	1.106	-	32	240	25	-	1.610	-207
Hellendoorn Noord fase 1	3.397	-	93	66	18	-	1.017	2558
Daarle West	14	-	0	4	11	17	46	0
De Branderij	591	-	17	1	11	-	-	620
Aan de Tuinen (Steen v. Ommerenstr)	- 320	-	- 9	1	12	1	-	-314
Hart van Noetsele	- 582	-	- 17	172	15	143	-	-268
Totaal onderhanden werk: bouwgronden in exploitatie	**16.166**	**-**	**424**	**625**	**252**	**162**	**7.260**	**10.369**
Grond- en hulpstofen bouwgronden								
Grond- en hulpstofen bouwgronden	-	-	-	-	-	-	-	0
Totaal grond- en hulpstoffen bouwgronden	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**0**
Totaal	**16.191**	**-**	**424**	**625**	**252**	**162**	**7.260**	**10.394**

bedragen x € 1.000

Voorraden	31-dec-2018	31-dec-2019
Gereed product en handelsgoederen		
Voorraad grond niet in exploitatie(verspreide percelen)	33	33
Voorraad grond niet in expl verspr perc afwaarderi	- 9	- 9
Totaal Gereed product en handelsgoederen	**25**	**25**
Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie		
Vooraden in exploitatie bouwgronden	28.538	21.003
Geraamde kosten grondaankopen	- 121	- 127
Geraamde kosten planschade	- 358	- 68
Geraamde kosten bouwrijpmaken	- 10.187	- 8.982
Geraamde kosten voorbereiding en toezicht	- 1.486	- 1.262
Geraamde rentekosten	- 2.322	- 1.073
Geraamd exploitatieresultaat	2.107	885
Voorziening voorraden in exploitatie bouwgronden	- 3.021	- 3.119
Voorraden in expl bouwgronden afwaardering	- 7	- 7
Totaal Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	**13.145**	**7.250**
Grond- en hulpstoffen bouwgronden		
Voorraden niet in exploitatie bouwgronden	369	369
Voorraden niet in expl bouwgronden afwaardering	- 369	- 369
Totaal Grond- en hulpstoffen bouwgronden	**-**	**-**
Totaal	**13.170**	**7.275**

De voorraden hebben overwegend betrekking op gronden en onderhanden werken in de sfeer van de grondexploitatie. Voor een inhoudelijke toelichting op de ontwikkelingen in de grondexploitaties verwijzen wij u naar paragraaf grondbeleid.In de voorraad verspreide percelen (onder “gereed product en handelsgoederen”) hebben zich in 2019 geen wijzigingen voorgedaan.
De voorraden onderhanden werk hebben volledig betrekking op de bouwgronden die in exploitatie zijn. De boekwaarde van de voorraden bestaan uit het saldo van de gerealiseerde kosten en opbrengsten, waarin ook de reeds genomen winsten en de te verwachten verliezen zijn verwerkt. De boekwaarde sluit eveneens aan met de verwachte nog te behalen opbrengsten, kosten en verliezen en winsten. In bovenstaande tabel ziet u de ontwikkelingen die zich in 2019 hebben voorgedaan. Deze worden hierna toegelicht. De afname van de voorraden in exploitatie bouwgronden met € 7,5 miljoen zijn voor circa € 7,3 miljoen het gevolg van verkopen in 2019. De overige daling met circa € 0,2 miljoen is het gevolg van een herverkaveling bij de Branderij (verkleining kavels) en het geven van een quantumkorting bij een grote verkoop op ’t Lochter III. In 2019 zijn wederom prima verkoop opbrengsten gegenereerd.
De geraamde toekomstige kosten zijn verlaagd. Een deel hiervan is het gevolg van de uitgaven in 2019. Voor het overige zijn er enkele aanpassingen naar aanleiding van nieuwe inzichten in nog te maken kosten. Nieuwe inzichten in prijsniveau’s liggen hieraan ten grondslag. Een flink aandeel in de daling van de kosten bouwrijp maken komt omdat een deel van de kosten die we voor de ecozone in ’t Lochter III gereserveerd hadden, kunnen vervallen. Door de voorspoedige verkopen, daalt de boekwaarde van de complexen sneller dan verwacht, waardoor de rentekosten fors neerwaarts kunnen worden bijgesteld.

Het verwachte exploitatieresultaat daalt van een verliesverwachting van € 2.107.000,-- naar een verliesverwachting van € 885.000,--. Dit betekent een hogere integrale resultaatverwachting van ruim € 1,2 miljoen. De winstneming 2019 van € 162.000,-- is hierop reeds in mindering gebracht. De verliezen in verliesgevende grondexploitaties nemen toe van € 3.020.000,-- naar € 3.119.000,--. Dit heeft – naast de jaarlijkse indexatie – te maken met de herverkaveling van de Branderij. De winstverwachting bij de winstgevende exploitaties neemt toe van € 913.000,-- tot € 2.234.000,--. Dit is volledig het gevolg van de hogere winstverwachting van ’t Lochter III. Let wel: in deze winstverwachting van ’t Lochter III is nog niet de winstuitkering aan de marktpartijen meegenomen! De winstverwachting die ten gunste van de gemeente komt, ligt lager dan de hier gepresenteerde integrale winst.
De tabel ”Ontwikkeling bruto boekwaarde voorraden”, op de vorige pagina laat de ontwikkeling van de voorraden gedurende 2019 zien. De bouwgronden in exploitatie zijn per complex genoemd. De boekwaarden in deze tabel zijn niet gecorrigeerd voor de te verwachten verliezen. De boekwaarde per 1 januari wordt verhoogd met de kosten

van verwerving, rente, bouw- en woonrijp maken en voorbereiding; verhoogd met de tussentijdse winstneming en verlaagd met de opbrengsten.

Onderstaande tabel laat een vergelijking zien van de ontwikkeling van de voorraad bouwgrond in exploitatie over de jaren 2018 en 2019. De mutatie in de netto oppervlakte heeft alleen betrekking op 2019.

bedragen x € 1.000

Voorraad bouwgrond in exploitatie	Netto oppervlakte (in m2)	2018	2019
Balans per 1 januari	**191.372**	**26.130**	**16.166**
Toename			
Grondverwerving	-	-	-
Diverse voorbereidingskosten		2.547	877
Rentebijschrijving		696	424
Winstneming		153	162
Totaal toename	**-**	**3.396**	**1.463**
Afname			
Opbrengst verkopen	- 52.257	- 13.360	- 7.260
Afboeken bovenmatige boekwaarde		-	-
Afsluiten complexen en overige bijdragen		-	-
Herverkaveling	1.537		
Totaal afname	**- 50.720**	**- 13.360**	**- 7.260**
Balans per 31 december vóór aftrek voorziening	**140.652**	**16.166**	**10.369**
Voorziening			
Voorziening toekomstige verliezen		- 3.021	- 3.119
Balans per 31 december incl. voorziening	**140.652**	**13.145**	**7.250**

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties

Aan de meeste grondexploitaties zijn bepaalde financiële risico’s verbonden. Indien tekorten worden voorzien op gronden die reeds in exploitatie zijn genomen, dan wordt hiervoor een bedrag opgenomen in de voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties. De stand van de voorziening bedraagt per ultimo 2019 € 3,1 miljoen ten opzichte van € 3,0 miljoen in 2018. Voor een detaillering van de verwachte resultaten en de getroffen voorzieningen verwijzen wij u naar de toelichting bij tabel op de vorige pagina en paragraaf grondbeleid.

De mutatie in de voorziening is voor ongeveer de helft te wijten aan de herverkaveling van De Branderij en voor het andere deel door de indexatie met de disconteringsvoet (2%) voor deze voorziening.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar

bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-dec-2018	31-dec-2019
Vorderingen op openbare lichamen		
Debiteuren Openbare Lichamen	258	573
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	**258**	**573**
Overige vorderingen		
Belastingdebiteuren gecombineerde aanslag	388	394
Debiteuren algemeen	624	1.382
Debiteuren bijstandsverlening	1.251	1.038
Debiteuren nog te ontvangen	854	868
Verzekeringspremies	-	2
Rekening Courant SVN (Startersleningen)	525	759
Totaal Overige vorderingen	**3.642**	**4.445**
Voorziening dubieuze debiteuren		
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	- 136	- 118
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	- 814	- 762
Totaal Voorziening dubieuze debiteuren	**- 950**	**- 879**
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Schatkistbankieren	7.707	4.339
Totaal Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan éér jaar	**7.707**	**4.339**
Totaal	**10.657**	**8.478**

Evenals voorgaand jaar is de voorziening voor dubieuze debiteuren WWB en BBZ op statische wijze bepaald. Per openstaande vordering is het risico van oninbaarheid ingeschat en op basis hiervan is de voorziening voor dubieuze debiteuren verantwoord.

De voorziening dubieuze debiteuren algemeen is bepaald over het totaal openstaand saldo. Deze voorziening wordt via 2 methodieken vastgesteld:

1. 1. Statische bepaling: Gekeken is naar debiteuren met een openstaand saldo van € 25.000,-- of hoger waarvan op dit moment de verwachting is dat (een deel van) de vordering niet verhaalbaar is en debiteuren waarvoor een dwangsom is opgelegd.
2. 2. Dynamische bepaling: Betreft het openstaand saldo per dienstjaar (minus het saldo dat meegenomen is bij de statische bepaling). Van dit openstaand saldo is een percentage meegenomen in de voorziening. De percentages zijn gebaseerd op algemeen gebruikte percentages.
   - 1999 t/m 2015: 100% dubieus
   - 2016: 75% dubieus
   - 2017: 50% dubieus
   - 2018: 25% dubieus

De voeding van de voorziening dubieuze debiteuren is als volgt: Belastingdebiteuren worden gesplitst in een deel dat ten laste komt van de afvalstoffenheffing en een deel rioolheffing. Hierbij wordt rekening gehouden met de verdeelsleutel voor bedrijven en particulieren. Daarnaast komt een deel ten laste van de algemene middelen (programma 6). De overige debiteuren komen volledig ten laste van de algemene middelen (programma 6).

In totaal is voor een bedrag van € 879.000,-- aan dubieuze vorderingen opgenomen.
Onder de overige kortlopende uitzettingen zijn de middelen opgenomen die uitstaan bij de schatkist. Dit zijn liquide middelen die tijdelijk worden weggezet. Ultimo 2019 staat er nog voor € 4,3 miljoen aan geldmiddelen bij de schatkist uit (2018: € 7,7 miljoen).

Schatkistbankieren

In 2014 is het schatkistbankieren verplicht geworden. In onderstaand overzicht is aangegeven wat het drempelbedrag is dat buiten de schatkist gehouden mag worden en welke bedrag de gemeente Hellendoorn gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist heeft gehouden.

bedragen x € 1.000

Schatkistbankieren		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	41.270	49.613	31.092	29.498
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**459**	**545**	**338**	**321**
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	89.985	89.985	89.985	89.985
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	89.985	89.985	89.985	89.985
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2% met een minimum van €250.000	**Drempelbedrag**	**675**	**675**	**675**	**675**
(3a) = (2) > (1)	**Ruimte onder het drempelbedrag**	**216**	**130**	**337**	**354**
(3b) = (1) > (2)	**Overschrijding van het drempelbedrag**	**-**	**-**	**-**	**-**

Liquide middelen

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31-dec-2018	31-dec-2019
Banksaldi	520	511
Kassaldi	2	2
Totaal	**522**	**513**

De liquide middelen laten ultimo 2019 een stand zien van € 0,5 miljoen. (2018: € 0,5 miljoen).

Overlopende activa

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	31-dec-2018	31-dec-2019
Nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen	1.090	262
Overig nog te ontvangen bedragen	4.047	3.715
Overige vooruitbetaalde bedragen	360	834
Totaal	**5.498**	**4.811**

Overlopende activa zijn lasten die in 2019 als uitgave zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2020 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaat overlopende activa ook uit baten die in 2019 als bate zijn geboekt, maar die pas in 2020 of later daadwerkelijk tot een ontvangst zullen leiden.

De nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen kunnen als volgt worden gespecificeerd::

bedragen x € 1.000

Nog te ontvangen bijdrage overheidslichamen	31-dec-2018	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	31-dec-2019
Nederlandse overheidslichamen				
Gemeenschappelijk Regeling inzake Soweco	-	30	-	30
Deelneming Twence inzake TER-vergoeding	70	-	70	-
Belastingdienst	312	70	312	70
Provincie inzake Statushouders	4	-	4	-
Provincie inzake Retaildeal Masterplan	25	-	25	-
Provincie inzake Masterplan Centrum Nijverdal	350	-	350	-
Provincie inzake Asbestsanering	76	-	76	-
Provincie inzake Project 10 in Twente	9	-	9	-
Provincie inzake Programma Verkeersveiligheid	22	11	22	11
Provincie inzake Nationaal Park Sallandse Heuvelrug	-	98	-	98
Provincie inzake Groene eiland De Es	4	-	4	-
Nederlandse overheidslichamen	**873**	**210**	**873**	**210**
Rijk				
Rijk inzake Regeling Maatschappelijke Begeleiding Asielgerechtigden	62		62	-
Rijk inzake bijdrage Bommenregeling	-	10	-	10
Rijk inzake bijdrage CAK	88	16	88	16
Rijk inzake Besluit Bestandverlening Zelfstandigen	68	26	68	26
Rijk	**217**	**52**	**217**	**52**
Europese overheidslichamen	-	-	-	-
Europese overheidslichamen	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal	**1.090**	**262**	**1.090**	**262**

Vaste passiva

bedragen x € 1.000

Vaste passiva	31-dec-2018	31-dec-2019
Eigen Vermogen	15.786	12.474
Voorzieningen	6.195	8.509
Langlopende schulden	127.042	123.973
Totaal	**149.023**	**144.956**

Ontwikkeling gemeentelijke reserves en voorzieningen

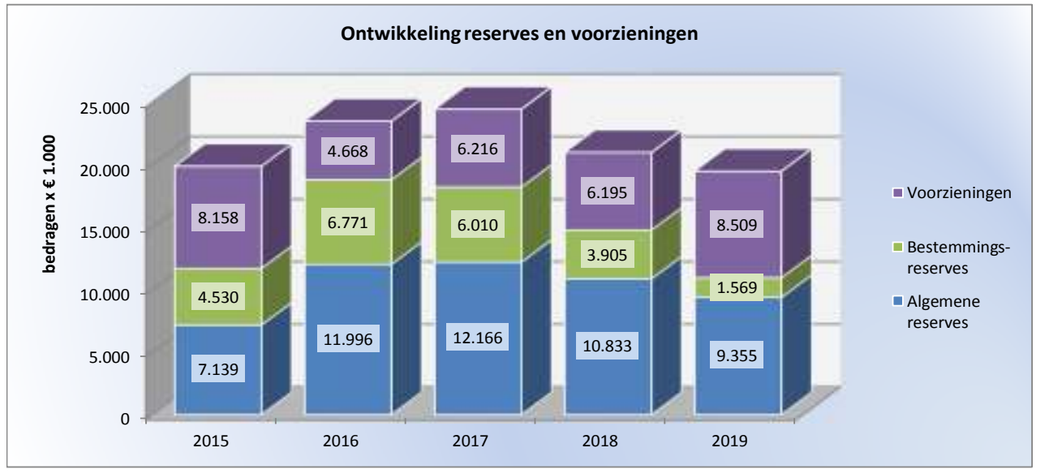

In 2019 is de totale positie van reserves en voorzieningen afgenomen met een bedrag van circa € 1,5 miljoen, waarmee het totaal van de reserves en voorzieningen uitkomt op € 19,4 miljoen (2018: € 20,9 miljoen).

Eigen vermogen / reserves

bedragen x € 1.000

Eigen Vermogen	31-dec-2018	31-dec-2019
Resultaat boekjaar	1.048	1.550
Algemene reserves	10.833	9.355
Bestemmingsreserves	3.905	1.569
Totaal	**15.786**	**12.474**

De algemene reserves zijn reserves waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven. De daarin vastgelegde middelen kunnen dan ook nog vrijelijk worden ingezet. De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan reeds een concrete bestemming is gegeven. Dit betekent dat de uiteindelijke bestedingsrichting reeds nadrukkelijk is aangegeven. Deels is dat gebeurd op basis van wet- en regelgeving of afspraken met andere overheden of maatschappelijke organisaties.

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Afschrijving activa	Onttrek-kingen	Saldo 31-12-2019
Rekeningsaldo					
Rekeningsaldo te bestemmen	1.048	1.550	-	- 1.048	1.550
Totaal Rekeningsaldo	**1.048**	**1.550**	**-**	**- 1.048**	**1.550**
Algemene Reserve					
Vrij aanwendbare Reserve	3.548	988	-	- 1.442	3.093
Financieringsreserve	2.178	445	-	- 665	1.958
Bufferreserve grondexploitatie	5.107	162	-	- 965	4.304
Totaal Algemene Reserve	**10.833**	**1.594**	**-**	**- 3.073**	**9.355**
Bestemmingsreserves					
Reserve Salomonsonhuis / zorgpunt	164	-	-	-	164
Reserve bijzondere bijstand	122	-	-	- 122	-
Reserve WWB	0	-	-	-	0
Reserve groenrenovaties	94	7	-	- 94	7
Reserve 1/3-regeling accommodatiebeleid	162	-	-	- 45	117
Reserve kunst	30	-	-	- 30	-
Reserve rood-voor-rood	72	-	-	-	72
Reserve reconstructie plattelandsvernieuwing	236	-	-	- 80	156
Reserve wachtgelden huidige wethouders	383	-	-	-	383
Reserve duurzame energiemaatregelen	81	88	-	- 60	109
Reserve Co-financieringsfonds N35	2.561	-	-	- 2.000	561
Totaal Bestemmingsreserves	**3.905**	**95**	**-**	**- 2.431**	**1.569**
Totaal	**15.786**	**3.239**	**-**	**- 6.551**	**12.474**

De gemeente Hellendoorn kent een drietal algemene reserves, met een totaalsaldo van € 9,4 miljoen (2018: € 10,8 miljoen). In vergelijking met het afgelopen jaar is de stand van deze reserves met per saldo € 1,5 miljoen gedaald. Deze vermindering is lager dan we hadden begroot (€ 2,0 miljoen). De daling is het saldo van de stortingen (€ 1,6 miljoen) en onttrekkingen (€ 3,1 miljoen).

Stortingen (€ 1,6 miljoen)

- Storting van € 0,5 miljoen in de financieringsreserve en VAR voor het verbeteren van de financieringspositie;
- Storting van het saldo van de bestuursrapportage 2019 van € 0,5 miljoen in de VAR ter dekking ombuigingen 2020
- Storting van € 0,3 miljoen voor overheveling budgetten naar 2020 conform begrotingswijzigingen 2019 (onder andere asbestdaken, sportakkoord, beleid schulden en armoede en taalniveau statushouders);
- Storting van € 0,2 miljoen in de bufferreserve door winstneming op de grondexploitaties
- Storting gereserveerde kapitaallast Reggesteyn € 0,1 miljoen;
- Daarnaast zijn er nog enkele kleinere stortingen.

Onttrekkingen (€ 3,1 miljoen)

- Een onttrekking van € 1,0 miljoen uit de bufferreserve grondexploitatie ter dekking tekorten 2019;
- Uit de VAR is € 0,7 miljoen onttrokken voor aanwending diverse budgetten begroting 2019;
- Er is € 0,6 miljoen onttrokken uit de financieringsreserve ter dekking van de voorziening Appa ingegane pensioenen;
- Een onttrekking van € 0,2 miljoen in verband met kosten Agenda voor Twente;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen in verband met kosten APPA;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen voor afwaardering panden;
- Een onttrekking van € 0,3 miljoen voor dekking kosten generatiepact;
- Diverse kleinere onttrekkingen van in totaal € 0,1 miljoen.

Eind 2019 kent de gemeente Hellendoorn 11 bestemmingsreserves. Het totaalsaldo van de bestemmingsreserves bedraagt € 1,6 miljoen (2018: € 3,9 miljoen). De afname van het saldo bedraagt € 2,3 miljoen en kan als volgt worden verklaard:

Stortingen (€ 0,1 miljoen)

- Een storting van € 0,1 miljoen in de reserve duurzame energiemaatregelen;
- Enkele kleinere stortingen ten gunste van de bestemmingsreserves.

Onttrekkingen (€ 2,4 miljoen)

- Een onttrekking van € 2,0 miljoen aan de reserve Co-financieringsfonds ter dekking van het tekort in 2019;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen ten laste van de bestemmingsreserve bijzondere bijstand ter dekking van het tekort in 2019, dit heeft betrekking op het kindpakket;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen ten laste van de bestemmingsreserve groenrenovaties ter dekking van het tekort in 2019;
- Een onttrekking van € 0,1 miljoen ten laste van de bestemmingsreserve reconstructie plattelandsvernieuwing ter dekking van het tekort in 2019;
- Diverse kleinere onttrekkingen van in totaal € 0,1 miljoen.

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Aanwen-dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen personeel	3.725	2.448	- 292	- 1	5.880
Onderhoudsvoorzieningen	533	1.275	- 1.278	-	530
Voorzieningen van derden verkregen middelen	1.297	-	-	162	1.459
Overige voorzieningen	640	-	-	-	640
Totaal	**6.195**	**3.723**	**- 1.570**	**161**	**8.509**

Voorzieningen zijn over het algemeen gevormd voor verplichtingen, verliezen of te verwachten tegenvallers waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs valt in te schatten. Kenmerkend voor een voorziening is dat de hoogte afgestemd moet zijn op de omvang van de achterliggende verplichtingen of verliezen.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Aanwen-dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen personeel					
Voorziening APPA	1.509	421	- 284	-	1.646
Voorziening wachtgelden oud-wethouders	24	-	- 8	- 1	15
Voorziening Appa ingegane pensioenen	2.192	2.027	-	-	4.219
Totaal Voorzieningen personeel	**3.725**	**2.448**	**- 292**	**- 1**	**5.880**
Onderhoudsvoorzieningen					
Voorziening onderhoud wegen	533	1.275	- 1.278	-	530
Totaal Onderhoudsvoorzieningen	**533**	**1.275**	**- 1.278**	**-**	**530**
Voorzieningen van derden verkregen middelen					
Voorziening ISV	15	-	-	-	15
Voorziening parkeerbeleid	24	-	-	-	24
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	684	-	- 207	-	477
Voorziening egalisatie rioolheffing	574	369	-	-	943
Totaal Voorzieningen van derden verkregen middelen	**1.297**	**369**	**- 207**	**-**	**1.459**
Overige voorzieningen					
Voorziening privatisering was- en kleedruimten	640	-	-	-	640
Totaal Overige voorzieningen	**640**	**-**	**-**	**-**	**640**
Totaal	**6.195**	**4.092**	**- 1.777**	**- 1**	**8.509**

Ultimo boekjaar 2019 zijn er in de jaarrekening van de gemeente Hellendoorn 9 voorzieningen (2018 9).
Het totaalsaldo van de voorzieningen bedraagt € 8,5 miljoen (2018: € 6,2 miljoen). Het saldo is toegenomen met € 2,3 miljoen, waarbij € 4,1 miljoen gestort is, € 1,7 miljoen is aangewend en € 0,1 miljoen is vrijgevallen.

Conform artikel 55 lid 1 van de BBV dient de aard van de voorzieningen te worden toegelicht in de jaarrekening. Hierna hebben wij deze toegelicht voorzover ze ultimo 2019 groter zijn dan € 0,1 miljoen of de mutatie in het jaar 2019 groter is dan € 0,1 miljoen.

Voorziening APPA
De voorziening APPA is gevormd voor de pensioenverplichtingen van (oud) wethouders van de gemeente Hellendoorn. In december 2015 hebt u besloten dat deze voorziening alleen bedoeld is voor de wethouders die nog niet met pensioen zijn. Bij de actuariële waardeberekeningen per 31 december 2019 moet, conform de circulaire van BZK van 18 december 2019, rekening worden gehouden met een rekenrente van 0,290%. Deze rente is gebaseerd op de 25-jaars rente per 30 september 2019 gepubliceerd door de DNB. Voor deze voorziening betekent dat een bijstorting van € 421.000,--. De voorziening is hiermee op niveau. Tevens heeft er in 2019 een waardeoverdracht plaatsgevonden ter hoogte van € 284.000,--.

Voorziening APPA ingegane pensioenen
In december 2015 heeft u besloten dat de pensioenbetalingen van reeds gepensioneerde wethouders niet meer uit de voorziening APPA bekostigd wordt, maar vanuit de lopende begroting. De pensioenen worden nog altijd betaald uit de lopende begroting. Er is wel een Voorziening APPA ingegane pensioenen ingesteld, waar een voorziening is gevormd voor de verplichting van de lopende pensioenen. Conform de circulaire van BZK van 18 december 2019 moet ook hier rekening gehouden worden met een rekenrente van 0,290%. Naar aanleiding van de actuariële waardeberekeningen per 31 december 2019 moet er € 585.000,-- worden bijgestort. Dit bedrag wordt conform uw besluit ten laste van de financieringsreserve gebracht.
Daarnaast wordt er een bedrag van € 1,4 miljoen nabestaandenpensioen gestort. Hiermee is de voorziening op niveau.

Bij de berekening van zowel de voorziening APPA als de voorziening Appa ingegane pensioenen is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:
- Sterftetabel GBM/GBV 13-8;
- Leeftijdsterugstelling vrouw: 1 jaar;
- Leeftijdsterugstelling man: 5 jaar;
- Rekenrente 0,290%;
- Pensioenleeftijd 67 jaar.

Voorziening wachtgelden oud-wethouders
De voorziening wachtgelden (oud-)wethouders is gevormd voor de wachtgeldverplichtingen voor (oud-)wethouders. Eind 2019 is de stand van de voorziening € 15.000,--. Dit is gebaseerd op de toekomstige wachtgeldverplichting.

Voorziening onderhoud wegen
De voorziening onderhoud wegen is in 2017 ingesteld en er wordt jaarlijks een storting gedaan in deze voorziening. De onderhoudskosten worden ten laste gebracht van deze voorziening. In 2019 is er € 1,3 miljoen gestort in de voorziening en € 1,3 miljoen aangewend vanuit deze voorziening. De hoogte van de jaarlijkse storting is bepaald vanuit de meerjarenplanning voor wegenonderhoud. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd.

Voorziening ISV
In deze voorziening worden de ontvangen bijdragen uit het stadsvernieuwingsfonds gestort. Verplichtingen uit projecten worden er uit voldaan.

Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing
De jaarlijkse kosten van afvalinzameling en -verwerking fluctueren dermate per jaar, dat geen rechtstreekse kostendekking uit de afvalstoffenheffing kan worden verwacht. De heffing die de burger dan zou moeten betalen zou geen gestage lijn volgen, maar erg fluctueren. De voorziening is gevormd uit de ontvangen afvalstoffenheffing en dient in principe ter egalisatie.

Voorziening egalisatie rioolheffing
De voorziening is gevormd uit de ontvangen rioolheffing en dient in principe ter egalisatie. De jaarlijkse kosten van het beheer en onderhoud van rioleringen fluctueren dermate per jaar, dat geen rechtstreekse kostendekking uit rioolheffingen kan worden verwacht. De rioolheffing die de burger dan zou moeten betalen zou geen gestage lijn volgen, maar erg fluctueren.

Voorziening privatisering was– en kleedruimten
Deze voorziening is ingesteld op het moment dat was– en kleedruimten zijn geprivatiseerd. Afspraak hierbij is dat accommodaties na 20 jaar op kosten van de gemeente kunnen worden gerenoveerd. De voorziening is op eindwaarde gewaardeerd en jaarlijks wordt de begrote index voor het boekjaar aangepast aan de werkelijke index. In 2019 zijn er geen stortingen of onttrekkingen geweest.

Naast de bovengenoemde voorzieningen zijn er ook voorzieningen die aan de activa kant van de balans worden gepresenteerd. Het voorziene bedrag is dan in mindering gebracht op de betreffende activapost.

Het betreft de volgende 4 voorzieningen:

bedragen x € 1.000

Geactiveerde voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Stortingen	Aanwendingen	Vrijval	Saldo 31-12-2019
Geactiveerde voorzieningen					
Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie	3.021	132	-	- 34	3.119
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	136	21	- 39	-	118
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	814	- 53	-	-	762
Voorziening dubieuze debiteuren BBZ	6	-	-	- 2	4
Totaal Geactiveerde voorzieningen	**3.977**	**101**	**- 39**	**- 36**	**4.002**
Totaal	**3.977**	**101**	**- 39**	**- 36**	**4.002**

Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie
De voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties is gevormd om de verwachte verliesverwachting van de grondexploitaties te kunnen dekken. Er is € 98.000,-- gestort in deze voorziening om verwachte verliezen te kunnen dekken. De mutatie in de voorziening is voor ongeveer de helft te wijten aan de herverkaveling van De Branderij, en voor het andere deel door de indexatie met de disconteringsvoet (2%) voor deze voorziening.

Voorzieningen dubieuze debiteuren
Er zijn drie voorzieningen voor dubieuze debiteuren, het betreft zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke vorderingen. Voor vorderingen op grond van de WWB en BBZ zijn aparte voorzieningen ingesteld.
Deze voorzieningen worden getroffen voor vorderingen die mogelijk geheel of gedeeltelijk niet inbaar zijn. De omvang wordt jaarlijks vastgesteld op basis van een lijst met openstaande vorderingen per 31 december 2019.

Langlopende schulden

bedragen x € 1.000

Langlopende schulden	31-dec-2018	31-dec-2019
Onderhandse leningen o/g	127.042	123.973
Totaal	**127.042**	**123.973**

De langlopende schuld betreft leningen aangetrokken ter invulling van de eigen financieringsbehoefte. Ultimo 2019 was daarmee een bedrag gemoeid van € 124,0 miljoen (2018: € 127,0 miljoen). In 2019 is één geldlening opgenomen van € 10,0 miljoen met een looptijd van 20 jaar tegen een rentepercentage van 1,65%. Deze lening is al op een eerder moment vastgezet.

De opgenomen onderhandse leningen kunnen als volgt worden gespecificeerd::

bedragen x € 1.000

Opgenomen leningen	Oorspr. Bedrag	Rente %	Rente Bedrag	Begin looptijd	Einde looptijd	Looptijd (jaren)	Boek waarde 1-1-2019	Opname 2019	Aflossing 2019	Boek waarde 31-12-2019
Betreft onderhandse leningen van binnenlands banken en overige financiële instellingen										
Leningen overig										
BNG	3.630	6,04%	35	1998	2023	25	727	-	- 145	582
BNG	5.672	5,46%	51	1998	2023	25	1.134	-	- 227	907
BNG	35.000	5,26%	666	2003	2028	25	14.000	-	- 1.400	12.600
Waterschapsbank	7.000	4,20%	3	2004	2019	15	466	-	- 467	- 1
BNG	32.000	3,68%	610	2006	2031	25	16.640	-	- 1.280	15.360
Waterschapsbank	5.000	4,67%	220	2008	2028	20	5.000	-	- 500	4.500
BNG	5.000	4,68%	226	2008	2028	20	5.000	-	- 500	4.500
BNG	5.000	4,70%	233	2008	2028	20	5.000	-	- 500	4.500
BNG	5.000	4,71%	236	2009	2029	20	5.000	-	-	5.000
BNG	10.000	4,04%	224	2010	2030	20	6.000	-	- 500	5.500
Waterschapsbank	10.000	2,45%	41	2010	2020	10	2.000	-	- 1.000	1.000
Waterschapsbank	7.500	3,38%	53	2011	2021	10	2.250	-	- 750	1.500
BNG	10.000	4,54%	281	2011	2031	20	6.500	-	- 500	6.000
BNG	10.000	4,70%	301	2012	2032	20	6.625	-	- 500	6.125
BNG	14.000	1,21%	96	2014	2024	10	8.400	-	- 1.400	7.000
BNG	14.000	0,82%	80	2015	2025	10	9.800	-	- 1.400	8.400
BNG	15.000	1,53%	191	2016	2031	15	13.000	-	- 1.000	12.000
BNG	10.000	2,05%	190	2017	2037	20	9.500	-	- 500	9.000
BNG	10.000	2,24%	218	2018	2038	20	10.000	-	- 500	9.500
BNG	10.000	1,65%	83	2019	2039	20	-	10.000	-	10.000
Totaal Leningen overig	**223.802**		**4.037**				**127.042**	**10.000**	**- 13.069**	**123.973**
Totaal	**223.802**		**4.037**				**127.042**	**10.000**	**- 13.069**	**123.973**

Door de opname van een langlopende lening van € 10,0 miljoen en aflossingen van € 13,1 miljoen is de langlopende schuld gedaald met € 3,1 miljoen.

bedragen x € 1.000

Netto langlopende schuld	31-dec-2018	31-dec-2019
Opgenomen langlopende geldleningen	127.042	123.973
Verstrekte langlopende geldleningen	- 7.179	- 6.595
Totaal	**119.863**	**117.378**

De netto schuld is afgenomen met € 2,4 miljoen.

Vlottende passiva

bedragen x € 1.000

Vlottende Passiva	31-dec-2018	31-dec-2019
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	7.060	4.903
Overlopende passiva	5.044	5.564
Totaal	**12.105**	**10.468**

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

bedragen x € 1.000

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-dec-2018	31-dec-2019
Opgenomen kasgeldleningen	-	-
Overige schulden	7.060	4.903
Totaal	**7.060**	**4.903**

De hoogte van de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar is in vergelijking met voorgaand jaar afgenomen met € 2,2 miljoen.

Overlopende passiva

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31-dec-2018	31-dec-2019
Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	453	516
Overige vooruitontvangen bedragen	968	1.655
Overige nog te betalen bedragen	3.623	3.392
Totaal	**5.044**	**5.564**

Overlopende passiva zijn baten die in 2019 als baten zijn geboekt, maar die feitelijk tot 2020 of latere jaren behoren. Daarnaast bestaat overlopende passiva uit lasten die in 2019 als lasten zijn geboekt, maar die pas in 2020 of later daadwerkelijk tot een betaling zullen leiden.

De ontvangen overheidsgelden met een specifiek doel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Ontvangen overheidsgeld met een specifiek bestedingsdoel	31-dec-2018	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetaling	31-dec-2019
Nederlandse overheidslichamen				
Provincie inzake Klimaat energieloket	23	10	23	10
Provincie inzake Sport en Jeugdhulp	127	67	63	132
Provincie inzake Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug	27	154	-	181
Provincie Revitalisering 't Lochter 1+2	276	-	83	193
Nederlandse overheidslichamen	**453**	**231**	**168**	**516**
Totaal	**453**	**231**	**168**	**516**

Overige toelichtingen

Eigen bijdrage CAK

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende: Een aanvrager van een voorziening, zoals hulp in de huishouding, ondersteuning of een financiële tegemoetkoming persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. Het CAK is het publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (zbo) dat door de wetgever is belast met de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdrage. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is en derhalve niet valt onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Per 31 december 2019 bestonden de volgende, niet in de balans van de gemeente Hellendoorn opgenomen, rechten en verplichtingen:

Financiële vordering

- Met nog te ontvangen bedragen wegens bij besluit verkochte gronden/ exploitatiebijdragen in het kader van de grondexploitaties, is eind 2019 een bedrag gemoeid van € 1,5 miljoen (ultimo 2018: € 3,8 miljoen). Dit betreft de plannen Hellendoorn Noord en ‘t Lochter III.

Financiële garanties en verplichtingen:

- Ultimo 2019 wordt voor een bedrag van € 0,5 miljoen aan leningen garant gestaan voor een zorginstelling (ultimo 2018: € 0,5 miljoen). Daarnaast staan we indirect garant voor € 1,0 miljoen aan oude gemeentegaranties (2018: € 1,1 miljoen), voor € 88,7 miljoen bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (2018: € 83,7 miljoen) en voor € 202,0 miljoen bij de Nationale Hypotheek Garantie (2018: € 204,0 miljoen).

bedragen x € 1.000

Gewaarborgde leningen	Oorspr. Lening	Percentage borg	Restant geldlening 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Restant geldlening 31-12-2019
Zorginstellingen (1 instelling)	1.256	100%	524	-	- 37	487
Woningcorporaties (22 leningen)	*	50%	83.740	15.000	- 9.993	88.747
Gemeentegaranties (57 leningen)	*	50%	992	-	- 337	656
Nat. Hypotheek Garantie (1.234 leningen)	*	50%	204.000	-	- 2.000	202.000
Overig	-	100%	-	-	-	0
Totaal	**1.256**		**289.256**	**15.000**	**- 12.366**	**291.890**
Balanspost: gewaarborgde geldleningen	x	x	144.889	x	x	146.188

- Bij de Bank Nederlandse Gemeenten hebben we een kredietarrangement. De kredietlimiet bedraagt € 2,5 miljoen en de intra-daglimiet € 5 miljoen.

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste financiële verplichtingen opgenomen die wij op 31 december 2019 hebben:

bedragen x € 1.000

Niet uit de balans blijkende verplichtingen	Startdatum	Einddatum	Einddatum (incl. optiejaren)	Totale fin. Verplichting	Restant verplichting per 31-12-2019	Verdere toelichting
Inkoop onderhoud en installatie programmatuur	01-01-2017	01-01-2022	01-01-2025	865	346	
Inkoop onderhoud, storing en schadeafhandeling openbare verlichting	01-07-2016	30-06-2021	30-06-2026	1.020	306	
Inkoop elektra	01-01-2016	31-12-2019	31-12-2020	137	137	
Inkoop schoonmaakdiensten	01-04-2015	31-03-2020	31-03-2023	300	300	
Inkoop gas	01-01-2020	01-01-2021	01-01-2025	146	146	*1)
Inkoop Groenafval - laden transporteren en verwerken	01-06-2019	31-05-2021	31-05-2023	403	352	
Inkoop beschikbaarheidsvoorzieningen	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2024	2.589	1.942	
Inkoop wmo hulpmiddelen	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2025			*2)
Inkoop raamovereenkomst samen 14 Jeugdzorg	01-01-2019	31-12-2022	31-12-2024			*3)
Inkoop maatwerkvervoer	01-01-2017	30-06-2020	30-06-2023			*4)

*1) De jaarkosten weergegeven als verplichting, het deel prijsafspraken niet
*2) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken
*3) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken
*4) dit zijn prijsafspraken en geen volumeafspraken

- In 2019 is een aantal langlopende investeringsprojecten niet afgerond, waarbij het de gewoonte is om dit als restantkrediet naar het volgende boekjaar over te hevelen. Er is derhalve een “investeringsverplichting” voor deze projecten. Onderstaand is een lijst opgenomen met investeringsbedragen die bij deze jaarrekening zijn overgeheveld naar 2020

bedragen x € 1.000

Investeringsverplichtingen	31-dec-2019
Wegenstructuur / investeringsprogramma wegen	913
Vervanging Openbare verlichting	9
Rioleringen	422
Revitalisering bedrijventerrein t Lochter I en II	119
Sport	294
Regiesysteem Sociaal Domein	50
Diverse kleinere budgetten	11
Huishoudelijk afval/containers/afvalbakken	90
Tractiemiddelen	65
Duurzame energiemaatregelen / Huisvesting	157
Automatisering	160
Totaal	**2.291**

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) voor ondernemersactiviteiten. Sprake is van een onderneming in het geval er een organisatie van kapitaal en arbeid (I) is en die opereert in het economisch verkeer (II) en welke een winstverwachting (III) heeft.
Na onderzoek – gezamenlijk met EFK Belastingadviseurs – hebben wij de conclusie getrokken dat de gemeente naast de grondexploitatie op enkele andere onderdelen eveneens Vpb-plichtig kan zijn. Hier speelt met name het criterium van winstgevendheid. In 2016 was dit eveneens het geval voor de inzameling van bedrijfsafval, welke activiteit eind 2016 is gestaakt.

Inmiddels zijn de aangiften voor het jaar 2016 en 2017 gedaan, op basis van onze interpretatie van de destijds bekende regelgeving. Er zijn eind 2018 opnieuw nieuwe standpunten door de fiscus ingenomen over de wijze van berekening van de openingsbalans 2016 voor de grondexploitaties en de wijze van winstberekening. De fiscus heeft onze aangifte 2016 (met openingsbalans) en 2017 nog niet beoordeeld. Gezien de steeds wisselende standpunten van de fiscus, blijven wij - zolang de fiscus zich nog geen oordeel heeft gevormd over deze aangifte - ook voor de aangiften an 2018 en 2019 dezelfde werkwijze hanteren, omdat wij niet passen binnen het standaard-stramien dat de fiscus hanteert. Het risico bestaat dat de fiscus niet akkoord gaat met onze werkwijze, wat kan leiden tot nadelige financiële gevolgen.

In 2019 is gebleken dat de openingsbalans per 1-1-2016 niet helemaal juist was: abusievelijk is de winstdeling met de marktpartijen van ’t Lochter III niet meegenomen als kostenpost. Omdat de fiscus onze aangiften nog niet in behandeling heeft genomen, willen wij binnenkort de gecorrigeerde plus nieuwe aangiftes doen over 2016 t/m 2019. Daarin worden eveneens de gevolgen van enkele bijgestelde standpunten van de fiscus verwerkt. De wijze waarop wij de openingsbalans berekenen is hierbij niet veranderd.

Single Information Single Audit (SISA) en Investeren met gemeenten (IMG)

Toelichting SPUK:

In het Belastingplan 2019 heeft het Kabinet de reeds aangekondigde wijziging van de btw-sportvrijstelling opgenomen. De wijziging van de btw-sportvrijstelling heeft grote gevolgen voor de exploitatie van sporthallen, zwembaden, gymzalen, buitensportaccommodaties en andere sportaccommodaties door gemeenten. Als gevolg hiervan verdwijnt de mogelijkheid om de btw te verrekenen op investeringen in en de onderhoudskosten van binnen- en buitensportaccommodaties. Om de financiële gevolgen voor betrokken partijen te beperken, is voor gemeenten een specifieke uitkering in het leven geroepen, de zogenaamde SPUK-regeling (SPecifieke UitKering Sport). De regeling subsidieert maximaal 17,5% van de bestedingen, inclusief btw. De activiteiten die recht hebben op compensatie op grond van de Wet op het btw-compensatiefonds zijn uitgesloten van de uitkering.

De gemeente Hellendoorn heeft uiteraard deze subsidie aangevraagd en dat hebben bijna alle gemeenten en ook sportbedrijven gedaan; de gemeente Hellendoorn heeft geen sportbedrijf of sportstichting. Op basis van onze begroting hadden we € 647.320,-- subsidie aangevraagd. Omdat door gemeenten gezamenlijk meer was aangevraagd dan dat er landelijk voor de regeling beschikbaar was gesteld hebben wij vervolgens 81,7% van de aanvraag ontvangen, dat is € 528.870,--. Door alle ombuigingen en het doorschuiven van investeringen is er in 2019 veel minder uitgegeven aan Sport. In deze jaarrekening hebben we daarom rekening gehouden met een te ontvangen subsidie van € 463.790,--; dit is 17,5% van € 2.650.227,--, dit zijn de totale bestedingen die voor subsidiëring in aanmerking komen. Van belang is wel dat er op dit moment nog onzekerheden zijn over de btw-positie van gemeentelijke sportbedrijven en de verwerkingswijze in de jaarrekening 2019 en de daarin opgenomen SiSa-bijlage. De onzekerheid is het gevolg van het feit dat de belastingdienst nog niet voor alle betrokken sportbedrijven en gemeenten standpunten heeft ingenomen over de btw-positie.

SISA bijlage

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 03*			
			€ 0	€ 0	€ 211.343			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 04*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 05*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 07*		
		1						
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2019** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 4.958.225	€ 103.525	€ 754.022	€ 4.176	€ 49.429	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) **(Bbz 2004)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) **(Bbz 2004)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 23.564	€ 3.338	€ 0	€ 487.429	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2019** Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 38.609	€ 60.000	€ 18.666	€ 60.000	€ 3.627	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	**H4**	**Specifieke uitkering Sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicatornummer: H4/ 01*	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 02*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 03*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 04*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 05*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 06*
		1	€ 528.870	632828	€ 463.790	€ 69.269	€ 273.769	€ 120.752
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 07*	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 08*	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 09*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 10*	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 11*	
		1	632828	463790	87,69%	Geen zekerheid over BTW-positie	€ 65.080	

SiSa-bijlage 2019

Overzicht van baten en lasten

Totaal van alle programma’s en mutaties in reserves

In onderstaande tabel ziet u het overzicht van baten en lasten. De VPB bedroeg in 2019 € 0,-- en is in onderstaande tabel niet weergegeven.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Programma's					
Lasten					
01 Werk, Economie en Inkomen	- 15.834	- 15.861	- 15.700	161 V	- 16.067
02 Jeugd en WMO	- 21.470	- 24.868	- 24.218	650 V	- 23.928
03 Onderwijs Cultuur en sport	- 10.415	- 11.044	- 10.987	57 V	- 10.482
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	- 9.240	- 9.137	- 9.185	- 48 N	- 8.927
05 Woon en leefomgeving	- 16.020	- 22.237	- 18.674	3.563 V	- 25.622
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	- 6.008	- 6.222	- 6.959	- 737 N	- 5.997
Totaal Lasten	**- 78.987**	**- 89.370**	**- 85.725**	**3.645 V**	**- 91.022**
Baten					
01 Werk, Economie en Inkomen	6.980	6.975	7.224	248 V	7.463
02 Jeugd en WMO	704	841	866	25 V	930
03 Onderwijs Cultuur en sport	2.702	3.388	3.330	- 58 N	3.002
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	4.287	4.390	4.391	1 V	4.370
05 Woon en leefomgeving	12.355	18.994	15.475	- 3.519 N	24.112
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	639	816	853	37 V	1.350
Totaal Baten	**27.667**	**35.404**	**32.139**	**- 3.265 N**	**41.227**
Programma's	**- 51.320**	**- 53.966**	**- 53.586**	**380 V**	**- 49.795**
Alg. dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien					
Lasten					
OZB woningen	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
OZB niet-woningen	- 18	- 18	-	18 V	-
Belastingen overig	- 41	- 46	- 49	- 3 N	- 35
Onvoorzien	- 45	-	-	-	- 1
Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
Overhead	- 10.499	- 10.320	- 10.105	215 V	- 10.103
Totaal Lasten	**- 10.999**	**- 11.057**	**- 10.817**	**240 V**	**- 10.699**
Baten					
Uitkeringen Gemeentefonds	50.636	51.279	51.748	469 V	48.686
OZB woningen	5.125	5.104	5.212	108 V	4.979
OZB niet-woningen	3.080	3.076	2.979	- 97 N	2.950
Belastingen overig	266	266	267	1 V	265
Treasury	567	784	818	34 V	606
Overhead	45	55	67	12 V	46
Totaal Baten	**59.718**	**60.564**	**61.091**	**527 V**	**57.532**
Alg. dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien	**48.719**	**49.506**	**50.274**	**767 V**	**46.833**
Saldo van baten en lasten	**- 2.600**	**- 4.460**	**- 3.312**	**1.147**	**- 2.963**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 814**	**- 1.812**	**- 1.689**	**123 V**	**- 5.614**
Onttrekkingen	**3.414**	**6.272**	**6.551**	**279 V**	**9.625**
Mutatie reserves	**2.600**	**4.460**	**4.862**	**402 V**	**4.010**
Gerealiseerd Resultaat	**0**	**- 0**	**1.550**	**1.550 V**	**1.048**

Overzicht van baten en lasten per taakveld

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
Saldo van baten en lasten					
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	- 2.141	- 2.142	- 2.960	- 819 N	- 1.987
0.2 Burgerzaken	- 559	- 728	- 696	31 V	- 742
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 380	- 453	- 455	- 2 N	- 495
0.4 Overhead	- 10.499	- 10.320	- 10.105	215 V	- 10.103
0.5 Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
0.61 OZB woningen	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
0.62 OZB niet-woningen	- 18	- 18	-	18 V	-
0.64 Belastingen overig	- 41	- 46	- 49	- 3 N	- 35
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					
0.8 Overige baten en lasten	- 185	- 59	- 12	47 V	- 14
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	**- 14.218**	**- 14.439**	**- 14.941**	**- 502 N**	**- 13.936**
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.205	- 2.212	- 2.214	- 2 N	- 2.078
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 584	- 638	- 634	4 V	- 682
Totaal 1. Veiligheid	**- 2.789**	**- 2.850**	**- 2.848**	**3 V**	**- 2.760**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	- 5.432	- 5.525	- 5.691	- 167 N	- 5.265
2.2 Parkeren	- 655	- 693	- 650	43 V	- 721
2.5 Openbaar vervoer	- 281	- 260	- 249	12 V	- 257
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**- 6.367**	**- 6.478**	**- 6.590**	**- 112 N**	**- 6.243**
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	- 450	- 374	- 373	1 V	- 386
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 2.759	- 6.412	- 5.338	1.074 V	- 12.205
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 47	- 45	- 80	- 35 N	- 114
3.4 Economische promotie	- 458	- 603	- 612	- 10 N	- 535
Totaal 3. Economie	**- 3.714**	**- 7.433**	**- 6.403**	**1.030 V**	**- 13.240**
4. Onderwijs					
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.286	- 1.336	- 1.354	- 18 N	- 1.222
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 1.289	- 1.481	- 1.446	35 V	- 1.401
Totaal 4. Onderwijs	**- 2.575**	**- 2.817**	**- 2.800**	**17 V**	**- 2.622**
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	- 459	- 480	- 411	69 V	- 461
5.2 Sportaccommodaties	- 4.167	- 4.478	- 4.523	- 46 N	- 4.137
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	- 1.637	- 1.647	- 1.635	12 V	- 1.561
5.4 Musea	- 8	- 31	- 32	- 1 N	- 132
5.5 Cultureel erfgoed	- 59	- 55	- 46	10 V	- 54
5.6 Media	- 1.511	- 1.527	- 1.528	- 1 N	- 1.515
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 2.199	- 2.178	- 2.229	- 51 N	- 2.270
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	**- 10.039**	**- 10.396**	**- 10.405**	**- 8 N**	**- 10.129**
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.251	- 3.017	- 2.902	115 V	- 3.020
6.2 Wijkteams	- 2.135	- 2.133	- 2.041	92 V	- 1.916
6.3 Inkomensregelingen	- 9.283	- 9.296	- 9.181	114 V	- 9.329
6.4 Begeleide participatie	- 4.215	- 4.325	- 4.279	46 V	- 4.457
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.079	- 1.016	- 1.010	6 V	- 990
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 2.515	- 2.702	- 2.706	- 4 N	- 2.763
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 5.703	- 7.454	- 7.361	93 V	- 7.042
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 6.595	- 6.805	- 6.577	227 V	- 7.903
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 40	-	- 0	- 0 N	- 41
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 335	- 1.520	- 1.347	173 V	- 301
Totaal 6. Sociaal domein	**- 35.151**	**- 38.267**	**- 37.405**	**862 V**	**- 37.761**

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid	- 1.198	- 1.441	- 1.449	- 8 N	- 1.197
7.2 Riolering	- 2.915	- 2.879	- 2.840	39 V	- 2.813
7.3 Afval	- 2.980	- 3.000	- 3.197	- 197 N	- 2.856
7.4 Milieubeheer	- 1.140	- 1.955	- 1.956	- 0 N	- 1.154
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 351	- 369	- 370	- 2 N	- 362
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	**- 8.584**	**- 9.643**	**- 9.811**	**- 168 N**	**- 8.382**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1 Ruimtelijke ordening	- 550	- 553	- 550	2 V	- 480
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 4.282	- 6.183	- 3.483	2.700 V	- 4.943
8.3 Wonen en bouwen	- 1.717	- 1.367	- 1.305	62 V	- 1.226
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijk	**- 6.548**	**- 8.103**	**- 5.339**	**2.764 V**	**- 6.648**
Saldo van baten en lasten	**- 89.985**	**- 100.427**	**- 96.542**	**3.886 V**	**- 101.721**
Mutatie reserves	**- 814**	**- 1.812**	**- 1.689**	**123 V**	**- 5.614**
Resultaat	**- 90.799**	**- 102.239**	**- 98.231**	**4.009 V**	**- 107.335**

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			BATEN		
Saldo van baten en lasten					
0. Bestuur en ondersteuning					
0.1 Bestuur	-	-	1	1 V	68
0.2 Burgerzaken	262	447	418	- 30 N	619
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	350	356	370	14 V	465
0.4 Overhead	45	55	67	12 V	46
0.5 Treasury	567	784	818	34 V	606
0.61 OZB woningen	5.125	5.104	5.212	108 V	4.979
0.62 OZB niet-woningen	3.080	3.076	2.979	- 97 N	2.950
0.64 Belastingen overig	266	266	267	1 V	265
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefo	50.636	51.279	51.748	469 V	48.686
0.8 Overige baten en lasten					
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	**60.331**	**61.367**	**61.879**	**512 V**	**58.684**
1. Veiligheid					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	0	3	3 V	-
1.2 Openbare orde en veiligheid	26	27	74	47 V	198
Totaal 1. Veiligheid	**26**	**27**	**77**	**50 V**	**198**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					
2.1 Verkeer en vervoer	122	218	254	36 V	279
2.2 Parkeren	29	80	85	5 V	68
2.5 Openbaar vervoer	33	33	34	1 V	33
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**184**	**331**	**373**	**42 V**	**381**
3. Economie					
3.1 Economische ontwikkeling	-	1	1	0 V	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.690	6.464	5.384	- 1.080 N	12.242
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	33	57	70	12 V	105
3.4 Economische promotie	474	582	710	128 V	600
Totaal 3. Economie	**3.197**	**7.104**	**6.165**	**- 939 N**	**12.947**
4. Onderwijs					
4.2 Onderwijshuisvesting	10	25	21	- 4 N	9
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	64	229	233	4 V	179
Totaal 4. Onderwijs	**75**	**254**	**254**	**- 1 N**	**187**
5. Sport, cultuur en recreatie					
5.1 Sportbeleid en activering	26	366	288	- 78 N	59
5.2 Sportaccommodaties	1.453	1.600	1.615	15 V	1.593
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	676	677	671	- 6 N	677
5.4 Musea	-	-	4	4 V	-
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	12	8 V	11
5.6 Media	469	472	473	2 V	475
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54	69	77	8 V	537
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	**2.681**	**3.187**	**3.141**	**- 47 N**	**3.352**
6. Sociaal domein					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	264	265	278	13 V	275
6.2 Wijkteams	-	3	14	12 V	-
6.3 Inkomensregelingen	6.373	6.234	6.325	91 V	6.621
6.4 Begeleide participatie	32	32	33	1 V	33
6.5 Arbeidsparticipatie	24	25	37	13 V	24
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	90	81	79	- 2 N	59
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	350	256	259	3 V	604
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	236	236	-	23
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	6
Totaal 6. Sociaal domein	**7.132**	**7.132**	**7.262**	**130 V**	**7.643**

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			B A T E N		
7. Volksgezondheid en milieu					
7.1 Volksgezondheid	-	1	3	3 V	-
7.2 Riolering	4.148	4.103	4.067	- 36 N	4.039
7.3 Afval	4.174	4.219	4.432	213 V	3.918
7.4 Milieubeheer	22	463	536	74 V	328
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	364	364	397	33 V	351
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	**8.708**	**9.150**	**9.436**	**286 V**	**8.636**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing					
8.1 Ruimtelijke ordening	43	55	78	23 V	72
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.237	6.362	3.592	- 2.769 N	5.140
8.3 Wonen en bouwen	772	998	973	- 24 N	1.518
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijk	**5.051**	**7.414**	**4.643**	**- 2.771 N**	**6.730**
Saldo van baten en lasten	**87.385**	**95.968**	**93.230**	**- 2.738 N**	**98.759**
Mutatie reserves	**3.414**	**6.272**	**6.551**	**279 V**	**9.625**
Resultaat	**90.799**	**102.239**	**99.781**	**- 2.459 N**	**108.383**

Aanwending onvoorzien

bedragen x € 1.000

Aanwending onvoorzien	Rekening 2019
Stelpost	
Onvoorzien	- 45
Bestuursrapportage: Saldo naar post onvoorzien	- 480
Ombuiging 2e tranche: Restant ombuiging naar post onvoorzien	- 180
Totaal stelpost	**- 705**
Aanwending	
Inzet voor ombuigingen 2019	45
Najaarsrapportage: Niet behalen taakstelling 2019	95
Najaarsrapportage: Vrijval restant stelpost uit saldo ombuigingsmaatregen 2e tranche	85
Najaarsrapportage: Saldo bestuursrapportage storten in VAR	480
Totaal aanwending	**705**
Restant stelpost onvoorzien	**-**

In onderstaande tabel ziet u dat het structurele resultaat € 2,7 miljoen negatief is. Dit wordt veroorzaakt doordat er diverse onttrekkingen zijn gedaan uit de reserves om het tekort in 2019 te dekken.

bedragen x € 1.000

Structureel resultaat	Rekening 2019
Resultaat	
Saldo van baten en lasten	- 3.312
Mutatie reserves	4.862
Resultaat	**1.550**
Af: incidentele baten en lasten	
Incidentele baten en lasten	- 587
Incidentele toevoegingen en onttrekkingen reserves	4.861
Af: incidentele baten en lasten	**4.274**
Structureel resultaat	**- 2.724**

Een specificatie van de incidentele baten en lasten vindt u op de volgende pagina's.

Incidentele baten en lasten

In onderstaande overzichten wordt weergegeven welke uitgaven en inkomsten alleen in 2019 plaatsvinden, de zogenaamde incidentele uitgaven of inkomsten.

bedragen x € 1.000

Totaal - Incidentele baten en lasten	Rekening 2019
Incidentele lasten	
01 Werk, Economie en Inkomen	- 134
02 Jeugd en WMO	- 132
03 Onderwijs Cultuur en sport	- 209
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	- 145
05 Woon en leefomgeving	- 910
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	- 881
99 Overhead	- 70
Totaal incidentele lasten	**- 2.481**
Incidentele baten	
01 Werk, Economie en Inkomen	110
02 Jeugd en WMO	236
03 Onderwijs Cultuur en sport	92
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	-
05 Woon en leefomgeving	997
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	459
99 Overhead	-
Totaal incidentele baten	**1.894**
Incidentele toevoegingen reserves	
01 Werk, Economie en Inkomen	-
02 Jeugd en WMO	-
03 Onderwijs Cultuur en sport	- 100
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	-
05 Woon en leefomgeving	- 257
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	- 1.333
99 Overhead	-
Totaal incidentele toevoegingen reserves	**- 1.690**
Incidentele onttrekkingen reserves	
01 Werk, Economie en Inkomen	122
02 Jeugd en WMO	45
03 Onderwijs Cultuur en sport	30
04 Mobiliteit en bereikbaarheid	2.003
05 Woon en leefomgeving	1.034
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	3.317
99 Overhead	-
Totaal incidentele onttrekkingen reserves	**6.551**
Totaal	**4.274**

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten	Programma	Rekening 2019
WSW transitievergoeding	1	- 30
Compentensys - diagnoseproject en bestandsanalyse	1	- 34
Verdere ontwikkeling NP Sallandse Heuvelrug	1	- 70
Accommodatiebeleid - 1/3-regeling	2	- 45
OZO verbindzorg	2	- 9
Pilot POH-GGZ jeugd	2	- 78
Huren Elimschool - tijdelijke huisvesting	3	- 105
Kosten Horeca Het Ravijn - zwem sport zorg i.v.m. Reuring in het Reggedal	3	- 50
Onderzoek ZINiN door LAGROUP	3	- 12
Kosten Talent 2020	3	- 42
Extra storting voorziening wegen	4	- 145
Verhoging voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties (excl jaarlijkse indexatie)	5	- 29
Afwaardering pand	5	- 65
Inhaalslag onderhoud bomen langs wegen/openbaar groen	5	- 100
Kosten ecologische maaibeheer	5	- 20
Bestrijding eikenprocessierups	5	- 56
Extra kosten zwerfafval	5	- 25
Asbestbodemsanering	5	- 467
Frictiekosten ODT	5	- 22
Project Leegstand een Kans	5	- 10
Invoering nieuwe omgevingsweg	5	- 101
Kosten tbv groenverkopen	5	- 15
Storting voorziening APPA ivm lage rekenrente	6	- 881
Onderzoek en advisering Twijnstra Gudde	overhead	- 40
Kosten i.v.m. invoering Wet wnra	overhead	- 30
Totaal incidentele lasten		**- 2.481**

bedragen x € 1.000

Incidentele baten	Programma	Rekening 2019
Compensatie transitievergoeding WSW	1	30
Afrekening Hulpfonds 2018	1	16
Verdere ontwikkeling NP Sallandse Heuvelrug, bijdragen Provincie/derden	1	64
Voordeel beschermd wonen - Afrekening regio periode 2015-2018	2	236
Baten Horeca Het Ravijn - zwem sport zorg i.v.m. Reuring in het Reggedal	3	50
Baten Talent 2020	3	42
Winstneming grondexploitaties	5	162
Extra subsidie kosten zwerfafval	5	25
Asbestbodemsanering	5	467
Afwikkeling verhuur personeel RUD	5	37
Meeropbrengst begrafenisrechten	5	33
Meeropbrengst leges wijziginge bestemmingsplannne	5	23
Project Leegstand een Kans -subsidie Provincie	5	10
Opbrenst grondverkopen	5	21
Opbrengst groenverkopen	5	219
Boeterente personeelshypotheken	6	24
Nabetalingen oude jaren Algemene Uitkering Gemeentefonds	6	193
Vooruitontvangst energietransitiemiddelen in Gemeentefonds	6	242
Totaal incidentele baten		**1.894**

bedragen x € 1.000

Incidentele toevoegingen reserves	Programma	Rekening 2019
Vrij Aanwendbare reserve - Storting t.b.v. Reggesteyn	3	- 100
Winstneming grondexploitaties	5	- 162
Storting reserve groenrenovaties	5	- 7
Storting reserve duurzame energie - lagere energielasten	5	- 88
Storting financieringsreserve - versterking financieringspositie	6	- 445
Storting vrij aanwendbare reserve	6	- 888
Totaal incidentele toevoegingen reserves		**- 1.690**

bedragen x € 1.000

Incidentele onttrekkingen reserves	Programma	Rekening 2019
Vrijval reserve bijzondere bijstand - Kindpakket	1	122
Reserve accommodatiebeleid - 1/3-regeling	2	45
Reserve Kunst - i.v.m. ombuigingsopgave	3	30
Dekking centrumplan	4	3
Onttrekking uit de Co-financieringsreserve N35 voor dekking tekort 2019	4	2.000
Vrijval reserve reconstructie/plattelandsvernieuwing	5	80
Vrijval reserve groenrenovaties ivm ombuigingen	5	94
Onttrekking uit bufferreserve ombuigingen 1e tranche	5	800
Onttrekking duurzame energie - ter dekking hogere lasten	5	60
Onttrekking uit bufferreserve ombuigingen 2e tranche	6	100
Afwaardering pand tlv bufferreserve	6	65
Onttrekking uit financieringsreserve t.b.v. bijstorting voorziening APPA	6	585
Onttrekking uit financieringsreserve dekking algemeen	6	80
Vrij aanwendbaar - algemene middelen	6	1.439
Rekeningsaldo 2018 - ter dekking tekort 2019	6	1.048
Totaal incidentele onttrekkingen reserves		**6.551**

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De verschillen worden hieronder per programma nader toegelicht. Met de aanduiding ‘I/S’wordt aangegeven of een mee- of tegenvaller incidenteel (I) dan wel structureel (S) van aard is. Structureel betekent dat de mee- of tegenvaller ook na 2018 in één of meerdere jaren terugkomen. Bij het opstellen van de voorjaarsnota 2019 en/of programmabegroting 2020 worden ze dan meegenomen.
De verschillen worden hieronder per programma nader toegelicht.

Begrotingsrechtmatigheid programma’s

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Begrotingsoverschrijdingen zijn in principe onrechtmatig. Volgens de kadernota 2018 van het Platform Rechtmatigheid provincies en gemeenten zijn er echter situaties denkbaar, waarbij de overschrijdingen binnen het door de raad uiteengezette beleid zijn gebleven, zoals compensatie van hogere kosten door direct gerelateerde hogere opbrengsten en kostenoverschrijdingen bij openeinde regelingen. Op de programma’s 4 en 6 zijn er overschrijdingen geweest.
De uitgaven passen echter wel binnen de kaders die u ons hebt meegegeven en binnen het bestaande beleid.
Voor een nadere uiteenzetting van de verschillen verwijzen wij u naar de toelichting op de programmarekening.
Wij stellen u voor deze kostenoverschrijdingen met het vaststellen van de jaarrekening te autoriseren.

Programma 1 Werk, economie en inkomen

bedragen x € 1.000

01 Werk, Economie en Inkomen	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
Algemene baten en lasten	-	-	- 7	- 7 N	-
Bijzondere bijstandsverlening	- 1.411	- 1.582	- 1.540	41 V	- 1.471
Economische aangelegenheden	- 448	- 396	- 407	- 11 N	- 459
Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 42	- 0 N	- 40
Markten	- 45	- 18	- 42	- 25 N	- 36
Recreatie en Toerisme	- 416	- 564	- 578	- 14 N	- 499
Schuldhulpverlening	- 233	- 238	- 227	10 V	- 234
Sociale werkvoorziening	- 4.215	- 4.325	- 4.279	46 V	- 4.457
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.430	- 7.267	- 7.173	95 V	- 7.392
Subsidies	- 3	- 3	-	3 V	- 4
Toeristenbelasting	- 42	- 38	- 34	4 V	- 35
Begeleiding en huisvesting statushouders	- 302	- 203	- 165	38 V	- 254
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 168	- 168	- 199	- 32 N	- 192
Participatie en reïntegratie	- 1.079	- 1.016	- 1.010	6 V	- 990
Totaal Lasten	**- 15.834**	**- 15.861**	**- 15.707**	**154 V**	**- 16.067**
Baten					
Bijzondere bijstandsverlening	15	53	71	18 V	38
Economische aangelegenheden	45	70	85	15 V	119
Fraudebestrijding	-	-	0	0 V	-
Markten	33	33	29	- 3 N	30
Recreatie en Toerisme	50	158	222	64 V	166
Schuldhulpverlening	-	-	1	1 V	-
Sociale werkvoorziening	32	32	33	1 V	33
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.358	6.181	6.253	72 V	6.583
Toeristenbelasting	424	424	488	64 V	434
Begeleiding en huisvesting statushouders	-	0	3	3 V	36
Participatie en reïntegratie	24	25	37	13 V	24
Totaal Baten	**6.980**	**6.975**	**7.224**	**248 V**	**7.463**
Saldo van baten en lasten	**- 8.853**	**- 8.886**	**- 8.483**	**402 V**	**- 8.604**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**- 20**
Onttrekkingen	**-**	**122**	**122**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**-**	**122**	**122**	**-**	**- 20**
Resultaat	**- 8.853**	**- 8.763**	**- 8.361**	**402 V**	**- 8.624**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Markten	- 25 N	I	Afrekening elektra uit voorgaande jaren
Recreatie en toerisme	- 14 N	I	Dit verschil bestaat uit 2 onderdelen. Nadeel van € 70.000,-- op stimuleringsagenda NP Sallandse Heuvelrug. Tegenover deze meerkosten staat een subsidie van de Provincie en bijdragen van derden. Zie ook baten. En een voordeel van € 59.000,-- op de in 2019 niet bestede cofinanciering van Leader projecten.
Begeleiding en huisvesting statushouders	38 V	I	Het voordeel wordt met name veroorzaakt door meevallende kosten betreffende huisvesting. Dit heeft een directe relatie met het door diverse oorzaken niet kunnen realiseren van de taakstelling huisvesting statushouders. De resterende taakstelling 2018 en de taakstelling voor het eerste halfjaar 2019 zijn gerealiseerd, de taakstelling voor het tweede halfjaar 2019 is per jaarultimo nog niet gerealiseerd. Het betreft 13 personen die begin 2020 gehuisvest zullen worden.
Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	95 V	I	Tweederde van het voordeel wordt veroorzaakt door lagere doorbelaste loonkosten (€ 51.000,--) en meevallende licentiekosten (€ 14.000,--). Daarnaast zijn de uitgaven voor loonkostensubsidie nieuw beschut achtergebleven omdat er minder personen een indicatie nieuw beschut hebben ontvangen dan verwacht mocht worden op basis van de door het Rijk opgelegde taakstellling.
Bijzondere bijstandsverlening	41 V	I	Bij de uitgaven Declaratiefonds doet zich een voordeel voor van € 13.000,--. Verder is een voordeel van € 12.000,-- zichtbaar op het onderdeel Kinderopvang, dit weliswaar nadat er gedurende het jaar een substantieel bedrag (€ 28.000,--) is bijgeraamd. Tenslotte viel de afrekening met het Hulpfonds over 2018 gunstiger uit dan bij de jaarrekening 2018 was verwacht.
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 32 N		De meeste kwijtscheldingen hebben betrekking op de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Een eenduidige verklaring voor de overschrijding is niet te geven. Het kwijtscheldingsbeleid in 2019 is ongewijzigd ten opzichte van het jaar ervoor.
Sociale werkvoorziening	46 V	I	De verwachte bijdrage aan Soweco is lager dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat de verwachte afrekening van de ex-Larcom populatie over 2019 lager is dan waarmee rekening is gehouden op basis van de begroting van Soweco. Verder wordt het voordeel veroorzaakt door een beperkte afwijking in het aantal gerealiseerde arbeidsjaren ten opzichte van de begroting.
Overige afwijkingen	5 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**154 V**		
Baten			
Economische aangelegenheden	15 V	I	De gemaakte kosten voor de retaildeal centrum Nijverdal worden vergoed door de Provincie, daarnaast valt een bedrag van € 5.000,-- van het vorige subsidie traject vrij.
Recreatie en Toerisme	64 V	I	Hogere bijdragen Provincie en derden in de meerkosten stimuleringsagenda NP Sallandse Heuvelrug. Zie ook lasten
Toeristenbelasting	64 V		De toeristenbelasting wordt achteraf, op aangifte, opgelegd. Over 2019 gebeurt dat dus in januari 2020 en toen bleek dat het aantal overnachtingen hoger was in de Hellendoornse toeristische sector. Daarbij komt ook dat al besloten was om de tarieven voor bed and breakfast gelijk te stellen aan die van hotels, met hogere opbrengsten als gevolg. Dit was een beleidswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	72 V	I	De extra inzet die is gepleegd op terugvordering en verhaal heeft het nodige resultaat opgeleverd, er is aanzienlijk meer teruggevorderd dan verwacht in combinatie met een afname van de dubieusheid van de vorderingen, per saldo € 52.000,--. Daarnaast valt de afrekening BBZ met het Rijk positiever uit dan aanvankelijk berekend is (€ 13.000,--).
Bijzondere bijstandsverlening	18 V	I	Het voordeel is met name het gevolg van een beperktere dubieusheid van vorderingen.
Overige afwijkingen	15 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**248 V**		
Mutatie reserves			
Overige afwijkingen	-		
Totaal mutatie reserves	**-**		
Totaal afwijkingen	**402 V**		

Programma 2 Jeugd en Wmo

bedragen x € 1.000

02 Jeugd en WMO	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Jeugd en gezin	- 232	- 62	- 49	13 V	- 106
Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 413	- 422	- 422	- 0 N	- 414
Sociaal en cultureel werk	- 1.934	- 1.705	- 1.682	23 V	- 1.852
Buurt en clubhuizen	- 265	- 227	- 218	9 V	- 285
Hygienebegeleiding Kinderopvang	- 106	- 155	- 124	32 V	- 109
Preventie en clientondersteuning	- 914	- 628	- 611	17 V	- 1.039
Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	- 1.221	- 1.748	- 1.673	75 V	- 876
Verstrekking Hulpmiddelen	- 2.515	- 1.677	- 1.699	- 22 N	- 2.763
Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuningsbehoef	- 3.162	- 3.989	- 3.927	62 V	- 3.678
Verblijf en woonvoorziening	-	- 3	- 5	- 2 N	-
Huishoudelijke ondersteuning	- 2.541	- 3.461	- 3.428	33 V	- 3.363
Vervoer 18+	-	- 1.025	- 1.007	18 V	-
Jeugdzorg - specialistische zorg	- 6.420	- 6.492	- 6.492	- 0 N	- 7.510
Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	- 40	-	- 0	- 0 N	- 41
Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	- 510	- 1.833	- 1.432	401 V	- 694
Volksgezondheid	- 1.198	- 1.441	- 1.449	- 8 N	- 1.197
Totaal Lasten	**- 21.470**	**- 24.868**	**- 24.218**	**650 V**	**- 23.928**
Baten					
Sociaal en cultureel werk	2	13	22	9 V	9
Buurt en clubhuizen	251	240	245	5 V	224
Hygienebegeleiding Kinderopvang	11	11	7	- 4 N	6
Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	-	3	14	12 V	-
Verstrekking Hulpmiddelen	90	39	38	- 2 N	59
Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuningsbehoef	340	255	259	4 V	600
Huishoudelijke ondersteuning	10	1	-	- 1 N	5
Vervoer 18+	-	42	41	- 1 N	-
Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang	-	-	-	-	23
Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	-	-	-	-	6
Volksgezondheid	-	1	3	3 V	-
Wonen en Verblijf 18+ , inclusief beschermd wonen	-	236	236	-	-
Totaal Baten	**704**	**841**	**866**	**25 V**	**930**
Saldo van baten en lasten	**- 20.767**	**- 24.027**	**- 23.352**	**675 V**	**- 22.998**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**-**	**-**	**-**	**- 132**
Onttrekkingen	**2.345**	**-**	**-**	**-**	**4.861**
Mutatie reserves	**2.345**	**-**	**-**	**-**	**4.729**
Resultaat	**- 18.422**	**- 24.027**	**- 23.352**	**675 V**	**- 18.269**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Sociaal en cultuureel werk	23 V	I	Voor de 1/3-regeling hadden we rekening gehouden met een aantal afrekeningen, waarbij dan zoals gebruikelijk de laatste 10% van de subsidie moet worden betaald. Helaas zijn de verzoeken om de subsidie vast te stellen niet op tijd gekomen om dit nog in 2019 af te doen. Bekostiging vindt plaats uit de reserve accommodatiebeleid, daar wordt dus ook minder uitgehaald in 2019.
Hygienebegeleiding Kinderopvang	32 V	I	De GGD voert voor ons inspecties uit bij de registratie van gastouders, gastoudersbureau's, kinderdagverblijven en bij de Bso's. De inspecties variëren qua zwaarte en kosten. In 2019 zijn minder inspecties uitgevoerd. Jaarlijks fluctueert het aantal.
Preventie en clientenondersteuning	17 V	I	Het positieve verschil wordt veroorzaakt door lagere kosten ingeleend personeel.
Verstrekking hulpmiddelen	- 22 N	I	Wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door incidentele woningaanpassingen.
Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	75 V	I	Bij de laatste doorrekening is € 50.000,-- opgenomen als 'onvoorzien'. Dit is niet uitgegeven. Bij de POH-GZ is de pilotperiode 1 mei 2019 tot 30 april 2020 en daar is deels een vacature ontstaan bij de GGD. Over het jaar heen loopt dit conform begroting.
Begeleiding en dagbesteding WMO	62 V	I	In 2020 hebben we begeleiding en dagbesteding vormgegeven conform het Twents Inkoopmodel, met ondersteuningsbehoeftes. Een nieuw systeem ten opzichte van voorgaande jaren. In de kwartaalrapportages zijn we voorzichtig geweest met bijstellen van de budgetten, dit resulteert uiteindelijk in een voordeel in de jaarrekening. In de prognose gingen we namelijk uit van een lichte groei in de laatste maanden en een aantal specifieke cliënten, hierdoor ontstaat een voordeel van € 41.000,--. Op de PGB houden we € 20.000,-- over.
Huishoudelijke ondersteuning	33 V	I	Het positieve verschil komt doordat de aanzuigende werking van het abonnementstarief lager uitvalt dan verwacht.
Vervoer 18+	18 V	I	Dit betreft een voordeel op het vervoer naar de dagbesteding.
Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	401 V	I	Op basis van de aantallen clienten uit 2017 en 2018 is de begroting voor de gesubsidieerde onderdelen opgesteld. Gedurende het jaar is hierop minimale bijstelling geweest, voornamelijk omdat deze zorg een hoge mate van onvoorspelbaarheid kent. Ook de voorschotten aan OZJT zijn hierop gebaseerd. In de praktijk zijn er in 2019 minder jeugdigen geweest die van dit type zorg gebruik hebben gemaakt.
Overige afwijkingen	11 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**650 V**		
Baten			
Overige afwijkingen	25 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**25 V**		
Mutatie reserves			
Overige afwijkingen	-		
Totaal mutatie reserves	**-**		
Totaal afwijkingen	**675 V**		

Programma 3 Cultuur, onderwijs en sport

bedragen x € 1.000

03 Onderwijs Cultuur en sport	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemeen sportbeleid	- 459	- 480	- 411	69 V	- 461
Bibliotheek	- 1.462	- 1.497	- 1.500	- 3 N	- 1.466
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 106	- 100	- 97	3 V	- 93
Kunst en Cultuur	- 1.547	- 1.620	- 1.606	14 V	- 1.509
Musea / expositieruimten	- 8	- 31	- 32	- 1 N	- 132
Muziekschool	- 63	- 2	- 1	1 V	- 33
Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	-	-	-	-
Onderwijshuisvesting	- 1.286	- 1.336	- 1.354	- 18 N	- 1.222
Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	- 431	- 429	- 428	2 V	- 415
Leerlingenvervoer	- 541	- 643	- 612	31 V	- 595
Peuteropvang	- 210	- 308	- 309	- 1 N	- 298
Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	- 863	- 946	- 1.029	- 83 N	- 923
exploitatie sportaccommodaties	- 1.292	- 1.376	- 1.375	1 V	- 1.220
Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommodatie	- 1.598	- 1.634	- 1.626	8 V	- 1.556
Onderhoud sport accommodaties	- 413	- 521	- 493	29 V	- 438
Evenementen	- 25	- 25	- 28	- 3 N	- 20
Monumentenzorg	- 30	- 30	- 23	7 V	- 11
Beheer monumentaal vastgoed	- 28	- 25	- 23	2 V	- 43
Lokale omroep	- 49	- 39	- 40	- 1 N	- 49
Totaal Lasten	**- 10.415**	**- 11.044**	**- 10.987**	**57 V**	**- 10.482**
Baten					
Algemeen sportbeleid	26	366	288	- 78 N	59
Bibliotheek	455	472	473	2 V	463
Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	20	20	21	1 V	23
Kunst en Cultuur	676	676	671	- 6 N	677
Musea / expositieruimten	-	-	4	4 V	-
Muziekschool	-	0	-	- 0 N	-
Onderwijshuisvesting	10	25	21	- 4 N	9
Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	40	205	207	2 V	152
Leerlingenvervoer	4	4	4	- 0 N	3
Peuteropvang	-	0	1	1 V	-
Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	739	849	881	32 V	809
exploitatie sportaccommodaties	705	733	703	- 30 N	666
Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommodatie	9	19	32	13 V	95
Onderhoud sport accommodaties	-	-	0	0 V	23
Beheer monumentaal vastgoed	4	4	12	8 V	11
Lokale omroep	13	15	13	- 2 N	12
Totaal Baten	**2.702**	**3.388**	**3.330**	**- 58 N**	**3.002**
Saldo van baten en lasten	**- 7.713**	**- 7.656**	**- 7.657**	**- 1 N**	**- 7.480**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**-**	**- 100**	**- 100**	**-**	**- 56**
Onttrekkingen	**-**	**30**	**30**	**-**	**-**
Mutatie reserves	**-**	**- 70**	**- 70**	**-**	**- 56**
Resultaat	**- 7.713**	**- 7.726**	**- 7.727**	**- 1 N**	**- 7.535**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Onderwijshuisvesting	- 18 N	I	Het nadelige verschil op dit product bestaat voornamelijk uit hogere zakelijke lasten zoals de gemeentelijke belastingen.
Leerlingenvervoer	31 V	I	De kosten voor aangepast vervoer zijn gedaald, met name in het nieuwe schooljaar dat in augustus begint.
Algemeen sportbeleid	69 V	I	Het voordeel is grotendeels te verklaren door drie ontwikkelingen: Voor de combinatiefuncties hebben we extra budget gekregen van het Rijk, maar de formatie die daar uit bekostigd wordt is pas aan het eind van het jaar aangesteld bij St. Katholiek Basisonderwijs. Daarnaast een voordeel op Sporten 't Werkt en Fit aan 't Werk. Tot slot zit er een voordeel op de loonkostenverdeling.
Het Ravijn-zwem sport zorg-sport technisch	- 83 N	I	Vooral door hogere kosten voor de horeca, die trouwens volledig zijn gedekt door hogere inkomsten. De theatervoorstelling 'Reuring in het Reggedal' die in 2019 in het Ravijn is georganiseerd heeft geleid tot extra kosten en extra opbrengsten in de horeca. Daarnaast hebben we meer kosten gehad in de personele sfeer. Door langdurige ziekte moesten we meer personeel inlenen. En de tarieven zijn gestegen na een aanbesteding op Twents niveau.
Onderhoud sportacommodaties	29 V	I	Veroorzaakt door kleine meevallers verdeeld over de diverse sportaccommodaties
Overige afwijkingen	29 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**57 V**		
Baten			
Algemeen sportbeleid	- 78 N	I	Sinds 1 januari 2019 kunnen wij de btw die ons in rekening gebracht wordt voor investeringen in sport niet meer in aftrek brengen. Tegelijkertijd kunnen wij sinds die datum gebruikmaken van de Regeling Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK). Op grond van deze regeling ontvangen wij ten hoogste 17,5% van het bedrag van de activiteiten die in aanmerking komen voor de regeling. Omdat er landelijk gezien meer was aangevraagd dan er beschikbaar was heeft het Rijk 82% van de aanvragen in eerste instantie gehonoreerd. De gemeente Hellendoorn had € 647.000,-- subsidie aangevraagd, dat betekende dat als alles volgens begroting was verlopen we een tekort zouden hebben van € 116.000,--. De bezuinigingen in 2019 hebben er echter voor gezorgd dat we minder uitgaven dan in eerste instantie was meegenomen in de aanvraag, dat investeringen werden doorgeschoven naar latere jaren, etc. Financieel gunstig, maar het leidt wel tot een lagere SPÜK-subsidie. Lager zelfs dan de 82% die het Rijk ons vergoedde; we moeten ongeveer € 65.000,- terugbetalen.
Het Ravijn-zwem sport zorg-sport technisch	32 V	I	De theatervoorstelling 'Reuring in het Reggedal' zorgde voor meer horeca-opbrengsten. De huurinkomsten vielen wat tegen, dit wordt voor een groot deel, maar niet volledig gecompenseerd door de omzet uit kaartverkoop.
Exploitatie sportacommodaties	- 30 N	I	De inkomsten van met name de buitensport is lager dan begroot.
Overige afwijkingen	18 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**- 58 N**		
Mutatie reserves			
Totaal mutatie reserves	**-**		
Totaal afwijkingen	**- 1 N**		

Programma 4 Mobiliteit en bereikbaarheid

bedragen x € 1.000

04 Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Aanleg en reconstructie wegen	- 1.245	- 1.219	- 1.241	- 22 N	- 1.133
Bermen en sloten	- 656	- 634	- 618	16 V	- 611
Gladheidsbestrijding	- 126	- 127	- 117	10 V	- 128
Onderhoud verhardingen	- 1.488	- 1.536	- 1.681	- 145 N	- 1.567
Openbaar vervoer	- 281	- 260	- 249	12 V	- 257
Parkeren	- 655	- 693	- 650	43 V	- 721
Straatmeubilair	- 145	- 148	- 157	- 10 N	- 145
Straatreiniging	- 630	- 646	- 634	12 V	- 584
Verkeer	- 271	- 277	- 292	- 15 N	- 217
Wegbeheer algemeen	- 778	- 670	- 648	21 V	- 688
Verkeerseducatie	- 49	- 49	- 58	- 9 N	- 64
Ontwikkeling GRP	- 1.921	- 1.921	- 1.922	- 2 N	- 1.828
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	- 987	- 951	- 911	39 V	- 975
Inkomsten rioolheffing	- 8	- 8	- 6	1 V	- 9
Totaal Lasten	**- 9.240**	**- 9.137**	**- 9.185**	**- 48 N**	**- 8.927**
Baten					
Aanleg en reconstructie wegen	-	-	0	0 V	-
Bermen en sloten	-	15	17	2 V	-
Gladheidsbestrijding	-	3	3	0 V	-
Onderhoud verhardingen	-	65	83	19 V	56
Openbaar vervoer	33	33	34	1 V	33
Parkeren	29	80	85	5 V	68
Straatmeubilair	-	-	1	1 V	1
Straatreiniging	1	13	14	1 V	2
Verkeer	-	1	5	4 V	-
Wegbeheer algemeen	40	40	38	- 2 N	126
Verkeerseducatie	37	37	44	7 V	44
Ontwikkeling GRP	- 90	- 195	- 368	- 173 N	- 127
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	19	19	71	52 V	90
Inkomsten rioolheffing	4.218	4.279	4.364	85 V	4.076
Totaal Baten	**4.287**	**4.390**	**4.391**	**1 V**	**4.370**
Saldo van baten en lasten	**- 4.952**	**- 4.747**	**- 4.794**	**- 47 N**	**- 4.557**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 60**	**-**	**-**	**-**	**- 2.561**
Onttrekkingen	**3**	**2.003**	**2.003**	**-**	**8**
Mutatie reserves	**- 57**	**2.003**	**2.003**	**-**	**- 2.553**
Resultaat	**- 5.010**	**- 2.744**	**- 2.791**	**- 47 N**	**- 7.110**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Aanleg en reconstructie wegen	- 22 N	I	Met name hogere toerekening loonkosten € 15.000,-- en hogere afschrijvingen € 10.000,--.
Wegbeheer algemeen	21 V	I	Voordeel komt vooral door lagere waterschapslasten € 13.000,--.
Onderhoud verhardingen	- 146 N	I	Op basis van de nieuwe weginspectie is er een extra storting van € 145.000,-- gedaan in de voorziening onderhoud wegen.
Bermen en sloten	16 V	I	Lagere kosten afvoer maaiafval doordat er een pilot loopt met Bokashi (Fermenteren van maaiafval om deze later te gebruiken als bodemverbeteraar).
Verkeer	- 15 N	I	Met name hogere toerekening loonkosten € 9.000,--.
Parkeren	43 V	I	Dit voordeel bestaat uit onder andere meevallende beheerskosten van circa € 13.000,--. Daarnaast vallen de kosten voor bouwkundig onderhoud €15.000,-- lager uit, doordat reparatie lekkage parkeergarage is vertraagd en de herstelkosten ten laste van 2020 komen. Niet besteed budget voor handhaving: voordeel € 10.000,--.
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	39 V	I	De kosten voor electra vallen € 18.000,-- lager uit.
Overige afwijkingen	16 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**- 48 N**		
Baten			
Onderhoud verhardingen	19 V	I	Hogere inkomsten uit leges en degeneratievergoedingen nutsbedrijven.
Aanleg en reconstructie riolering	- 173 N	I	Het positieve saldo van de uitgaven en inkomsten op het taakveld riolering vallen € 173.000,-- hoger uit. Dit betekent een hogere storting in de egalisatie voorziening riolering.
Aanleg, beheer en onderhoud riolering	52 V	I	Hogere inkomsten door vergoeding waterschap voor vuilwaterriool € 12.000,-- (Structureel) en meer aansluitingen riolering, met name Hellendoorn Noord.
Inkomsten rioolheffing	85 V	I	Er is ruim € 50.000,-- meer aan rioolheffing opgelegd, terwijl er € 35.000,-- minder aan verminderingen moest worden toegekend.
Overige afwijkingen	18 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**1 V**		
Mutatie reserves			
Overige afwijkingen	-		
Totaal mutatie reserves	**-**		
Totaal afwijkingen	**- 47 N**		

Programma 5 Woon en leefomgeving

bedragen x € 1.000

05 Woon en leefomgeving	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Bedrijventerreinen	- 2.759	- 6.412	- 5.338	1.074 V	- 12.205
Bestemmingsplannen	- 540	- 543	- 546	- 4 N	- 462
Bouwgrondexploitatie	- 4.282	- 6.183	- 3.483	2.700 V	- 4.943
Dierplaagbestrijding	- 2	- 2	- 2	0 V	- 2
Grondzaken	- 196	- 235	- 224	10 V	- 169
Herinrichting woonomgeving	- 49	- 34	- 33	2 V	- 46
Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 49	- 50	- 49	1 V	- 50
Huishoudelijk afval	- 2.904	- 2.924	- 3.106	- 182 N	- 2.773
Milieu algemeen	- 361	- 828	- 860	- 32 N	- 582
Milieubeheer bedrijven	- 771	- 1.119	- 1.089	30 V	- 566
Natuur en landschap	- 655	- 666	- 687	- 21 N	- 612
Openbaar groen	- 1.363	- 1.550	- 1.600	- 50 N	- 1.471
Structuurplannen	- 10	- 10	- 4	6 V	- 18
Uitvoering Wet geluidhinder	- 7	- 7	- 5	1 V	- 3
Vergunningen volkshuisvesting	- 1.410	- 1.038	- 979	60 V	- 939
Wonen	- 56	- 54	- 64	- 10 N	- 65
Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 5
Speelplaatsen	- 175	- 132	- 138	- 6 N	- 266
Inkomsten afvalstoffenheffing	- 8	- 8	- 4	4 V	- 5
Verwerking Bedrijfsafval	- 68	- 68	- 87	- 19 N	- 78
Begraafplaatsen	- 351	- 369	- 370	- 2 N	- 362
Totaal Lasten	**- 16.020**	**- 22.237**	**- 18.674**	**3.563 V**	**- 25.622**
Baten					
Bedrijventerreinen	2.690	6.464	5.384	- 1.080 N	12.242
Bestemmingsplannen	43	55	77	22 V	68
Bouwgrondexploitatie	4.237	6.362	3.592	- 2.769 N	5.140
Dierplaagbestrijding	-	-	-	-	- 0
Grondzaken	95	291	294	3 V	283
Herinrichting woonomgeving	-	0	-	- 0 N	-
Huishoudelijk afval	881	1.168	1.346	178 V	1.233
Milieu algemeen	18	459	497	38 V	314
Milieubeheer bedrijven	1	1	37	36 V	12
Natuur en landschap	-	0	1	0 V	405
Openbaar groen	54	69	75	6 V	65
Structuurplannen	-	-	0	0 V	4
Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	2	- 0 N	1
Vergunningen volkshuisvesting	648	686	655	- 31 N	1.205
Wonen	-	0	4	4 V	11
Woonwagens	29	20	20	- 0 N	20
Speelplaatsen	-	-	6	6 V	73
Inkomsten afvalstoffenheffing	3.218	2.977	3.004	27 V	2.609
Verwerking Bedrijfsafval	75	75	82	7 V	77
Begraafplaatsen	364	364	397	33 V	351
Totaal Baten	**12.355**	**18.994**	**15.475**	**- 3.519 N**	**24.112**
Saldo van baten en lasten	**- 3.665**	**- 3.243**	**- 3.199**	**44 V**	**- 1.510**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 136**	**- 379**	**- 256**	**123 V**	**- 1.159**
Onttrekkingen	**77**	**1.193**	**1.078**	**- 114 N**	**185**
Mutatie reserves	**- 59**	**813**	**822**	**9 V**	**- 974**
Resultaat	**- 3.724**	**- 2.430**	**- 2.377**	**53 V**	**- 2.485**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Bedrijventerreinen	1.074 V	I	Er zijn minder uitgaven gedaan voor bouwrijp maken bedrijventerreinen. (zie ook baten)
Openbaar groen	- 50 N	I	Dit nadeel komt met name door hogere kosten voor ecologisch maaibeheer, circa € 20.000,-- en hogere doorbelasting vanuit de kostenplaats tractie. Nadeel circa 12.000,--. Daarnaast zijn er nog een groot aantal kleinere nadelen.
Natuur en landschap	- 22 N	I	Met name hogere toerekening loonkosten € 15.000,--.
Huishoudelijk afval	- 182 N	I	Dit nadeel komt met name door de volgende 5 onderdelen: 1. Nadeel op inzameling restafval van circa € 45.000,-- doordat in 2019 ten onrechte geen rekening is gehouden met de verhoging stortbelasting. 2. Nadeel op inzameling GFT-afval van circa € 26.000,--. Tegen de verwachting in hebben we 700 ton meer ingezameld. 3. Nadeel op inzameling PMD van € 45.000,--. Dit wordt met name veroorzaakt doordat we 5% meer hebben ingezameld. 4. Hogere doorbelasting vanuit de kostenplaatsen tractie en gemeentewerven. Nadeel € 31.000,--. 5. Hogere uitgaven voor zwerfafval € 25.000,-- welke volledig gedekt worden door een bijdrage van Nedvang. Zie ook baten. Verdere zijn er nog allerlei kleinere voor- en nadelen.
Verwerking bedrijfsafval	- 19 N	I	Dit komt me name door het niet meenemen van de verhogin g stortbelasting restafval € 7.000,-- en het stijgen van de verwerkingskosten voor Groenafval halverweg 2019 € 3.000,--.
Milieu algemeen	- 34 N	I	Dit is voor circa € 26.000,-- het gevolg van meer uitgaven op de asbestbodem saneringsopgave. Hier staat een gelijk bedrag aan meer inkomsten tegenover omdat deze kosten worden vergoed door de provincie.
Mileubeheer bedrijven	30 V	I	Dit is het gevolg van minderkosten voor de invoering van de omgevingsdienst Twente (ODT) met de daarbij behorende frictiekosten.
Bouwgrondexploitatie	2.700 V	I	Er zijn minder uitgaven gedaan voor bouwrijp maken woningbouwexploitatie (zie ook baten). De administratieve overboeking van de inkomsten (die lager zijn) geven hier ook een daling
Vergunningen volkshuisvesting	60 V	I	Dit voordeel komt met name door 2 posten. Er is sprake geweest van minder welstand adviezen, voordeel ca € 21.000,--. Deze worden doorgerekend naar de aanvragers. Dat betekent dat er ook minder inkomsten waren. Per saldo heffen deze elkaar op. De invoering van de omgevingswet is intern vertraagd door de inzet op de ombuigingen. Voordeel ca € 35.000,--.
Overige afwijkingen	6 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**3.563 V**		
Baten			
Bedrijventerreinen	- 1.080 N	I	De administratieve overboeking van de uitgaven zijn ook lager (zie lasten). Opbrengsten verkopen zijn behaald.
Huishoudelijk afval	178 V	I	Dit voordeel komt met name door: Voordeel op inzameling puin € 22.000,--. De verhoging van het storttarief is niet meegenomen in de begroting. Hogere bijdrage Nedvang voor zwerfafval € 25.000,--. Zie ook toelichting bij lasten. Het negatieve saldo van de uitgaven en inkomsten op het taakveld afval komt € 92.000,-- hoger uit. Dit betekent een hogere onttrekking uit de egalisatie voorziening afval. Verder zijn er nog allerlei kleinere voor- en nadelen.
Inkomsten afvalstoffenheffing	27 V		Er is € 54.000,-- meer afvalstoffenheffing opgelegd en € 23.000,-- meer verminderd.
Milieu algemeen	20 V	I	Zie toelichting bij lasten
Mileubeheer bedrijven	36 V	I	Het voordeel komt voort uit diensten die zijn verleend aan partners van de voormalige RUD Twente.
Begraafplaatsen	33 V	I	De inkomsten leges begrafenisrechten zijn hoger dan geraamd. Voordeel € 33.000,--.
Bestemmingsplannen	22 V	I	Door meer aanvragen wijziging bestemmingsplannen vallen de inkomsten uit leges hoger uit.
Bouwgrondexploitatie	- 2.769 N	I	De begrote opbrengsten zijn niet volledig behaald. De administratieve overboeking van de uitgaven zijn ook lager (zie lasten).
Vergunningen volkshuisvesting	- 31 N	I	Lager inkomsten leges welstand. Nadeel circa € 21.000,--. Zie ook toelichting bij lasten.
Overige afwijkingen	45 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**- 3.519 N**		
Mutatie reserves			
Algemene baten en lasten	56 V	I	Door de lagere winstneming op grondexploitaties (€ 125.000,--) werd er minder in de bufferreserve gestort. De begrote onttrekking ter aanvulling van de voorziening heeft niet plaatsgevonden (-€ 69.000,--)
Algemene baten en lasten	- 19 N	I	Voor de 1/3-regeling hadden we rekening gehouden met een aantal afrekeningen, waarbij dan zoals gebruikelijk de laatste 10% van de subsidie moet worden betaald. Helaas zijn de verzoeken om de subsidie vast te stellen niet op tijd gekomen om dit nog in 2019 af te doen. Bekostiging vindt plaats uit de reserve accommodatiebeleid, daar wordt dus ook minder uitgehaald in 2019.
Milieu algemeen	- 19 N	I	Door de lagere kapitaallasten van de duurzame investeringen, hoefde er minder uit de Reserve duurzame energie maatregelen te worden onttrokken
Overige afwijkingen	- 9 N	I	
Totaal mutatie reserves	**9 V**		
Totaal afwijkingen	**53 V**		

Programma 6 Bestuur, veiligheid en dienstverlening

bedragen x € 1.000

06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Algemene baten en lasten	- 192	- 65	- 18	47 V	- 21
Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 611	- 554	- 530	24 V	- 480
Burgerlijke stand	- 163	- 191	- 182	9 V	- 158
Internationale contacten	- 8	- 8	- 11	- 3 N	- 16
Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.135	- 2.135	- 2.136	- 0 N	- 2.025
Onroerende-zaakbelastingen	- 18	- 18	-	18 V	-
Openbare orde	- 233	- 353	- 355	- 2 N	- 380
Overige burgerzaken	- 30	- 48	- 51	- 3 N	- 39
Rampenbestrijding	- 50	- 57	- 72	- 15 N	- 33
Reisdocumenten	- 135	- 196	- 176	21 V	- 293
Rijbewijzen	- 134	- 168	- 164	4 V	- 159
Uitvoering Wet WOZ	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
Verkiezingen	- 93	- 103	- 106	- 3 N	- 72
Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
Gemeenteraad	- 648	- 651	- 639	13 V	- 641
College van B&W	- 874	- 928	- 1.780	- 852 N	- 851
Beheer overige gebouwen en gronden	- 380	- 444	- 443	1 V	- 495
Hondenbelasting	- 34	- 40	- 36	4 V	- 28
Handhaving Openbare orde	- 355	- 307	- 283	24 V	- 324
Brandkranen	- 20	- 20	- 21	- 0 N	- 20
Totaal Lasten	**- 6.508**	**- 6.959**	**- 7.665**	**- 706 N**	**- 6.592**
Baten					
Algemene baten en lasten	89	89	93	4 V	90
Burgerlijke stand	86	68	59	- 9 N	72
Onroerende-zaakbelastingen	8.193	8.169	8.180	11 V	7.918
Openbare orde	-	1	44	43 V	164
Overige burgerzaken	11	23	25	1 V	20
Rampenbestrijding	-	0	3	3 V	-
Reisdocumenten	65	165	148	- 17 N	354
Rijbewijzen	101	191	185	- 6 N	174
Uitkering gemeentefonds	45.787	46.218	46.699	481 V	31.892
Uitvoering Wet WOZ	11	11	10	- 1 N	11
Integratie-uitkering sociaal domein	4.849	5.061	5.049	- 13 N	16.794
Treasury	567	784	818	34 V	606
College van B&W	-	-	1	1 V	68
Beheer overige gebouwen en gronden	350	341	357	16 V	465
Hondenbelasting	177	177	174	- 3 N	175
Handhaving Openbare orde	26	26	30	4 V	34
Totaal Baten	**60.312**	**61.325**	**61.876**	**552 V**	**58.835**
Saldo van baten en lasten	**53.804**	**54.366**	**54.212**	**- 154 N**	**52.243**
Mutatie reserves					
Toevoegingen	**- 618**	**- 1.333**	**- 1.333**	**-**	**- 1.686**
Onttrekkingen	**990**	**2.924**	**3.317**	**394 V**	**4.571**
Mutatie reserves	**372**	**1.591**	**1.984**	**394 V**	**2.884**
Resultaat	**54.175**	**55.956**	**56.196**	**239 V**	**55.127**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
College van B&W	- 852 N	I	Conform de circulaire van BZK moet bij de actuariële waardeberekening per 31 december 2019 rekening worden gehouden met een rekenrente van 0,290%. Dit betekent dat er totaal ruim € 1 miljoen bijgestort moet worden aan pensioenverplichtingen. Voor de pensioenverplichtingen van de (oud) wethouders een bedrag van € 421.000,--- en voor de reeds gepensioneerde wethouders een bedrag van € 585.000,--. Conform bestaand beleid wordt deze laatste storting ten laste van de financieringsreserve gebracht.
Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	24 V	I	De bijdrage aan de Regio Twente valt lager uit door een lagere bijdrage op het taakveld bedrijfsvoering dan begroot.
Reisdocumenten	21 V		De afdracht die wij aan het Rijk moeten doen voor de afgifte van reisdocumenten is lager dan geraamd. Dit omdat we uiteindelijk minder reisdocumenten hebben verstrekt dan we hadden geraamd. De inkomsten zijn daarom ook lager. We hebben in 2019 2.684 paspoorten en ID-kaarten verstrekt.
Handhaving openbare orde	24 V	I	Binnen dit product is sprake van allerlei kleinere voordelen.
Overige afwijkingen	77 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**- 706 N**		
Baten			
Reisdocumenten	- 17 N		We hebben in de loop van het jaar meer inkomsten bijgeraamd in de bestuursrapportage, omdat met name in januari - juli heel veel paspoorten en ID-kaarten werden verstrekt. In het tweede halfjaar werd dit beduidend minder. De afdracht aan het Rijk (zie lasten) valt daardoor wel mee. We hebben in totaliteit in 2019 2.684 paspoorten en ID-kaarten verstrekt.
Beheer overige gebouwen en gronden	16 V	S	Met name veroorzaakt door niet begrote, maar wel gerealiseerde huurkomsten op overig gemeentelijk vastgoed
Treasury	34 V	I	Door de lage rentestand waarbij bij kortlopende financieringen sprake is van een negatieve rente hebben we hogere rentebaten gehad.
Onroerende-zaakbelastingen-woningen	109 V	I	Het saldo van de onroerende-zaakbelastingen woningen en niet-woningen (zowel eigenaren als gebruikers) is € 12.000,--. Een zeer beperkte afwijking ten opzicht van de raming van afgerond € 10 miljoen.
Onroerende-zaakbelastingen - niet woningen	- 97 N	I	Het saldo van de onroerende-zaakbelastingen woningen en niet-woningen (zowel eigenaren als gebruikers) is €12.000,--. Een zeer beperkte afwijking ten opzicht van de raming van afgerond € 10 miljoen.
Uitkering gemeentefonds	469 V	I	Zoals is aangegeven in de memo over de decembercirculaire valt de uitkering uit het gemeentefonds hoger uit. Dit komt voor een deel door de middelen voor klimaatmiddelen (decentralisatie-uitkering Klimaatmiddelen Transitievisie warmte, wijkaanpak en energieloketten)
Algemene baten en lasten		I	Onder dit product staan de mutaties die via de exploitatie naar de reserves verlopen. Bij het reserveoverzicht worden de mutaties in reserves toegelicht.
Overige afwijkingen	38 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**552 V**		

Mutatie reserves			
Algemene baten en lasten	585 V	I	Hogere storting voorziening APPA ingegane pensioenen, vanwege de lagere rekenrente. Deze extra storting is vanuit de financieringsreserve bekostigd. Dit conform bestaand beleid.
Algemene baten en lasten	- 61 N	I	De begrote onttrekkingen uit de VAR in het kader van de Cofinanciering zijn niet gedaan, aangezien de uitgaven ook niet hebben plaatsgevonden in 2019.
Algemene baten en lasten	- 130 N	I	De onttrekking voor de extra personele last sociaal domein is niet gedaan, aangezien de totale loonsom binnen het sociaal domein positief is.
Overige afwijkingen	- 0 N	I	
Totaal mutatie reserves	**394 V**		
Totaal afwijkingen	**239 V**		

Programma Overhead

99 Overhead	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
Facilitaire zaken	- 276	- 301	- 266	35 V	- 279
Personeel en organisatie	- 360	- 476	- 449	27 V	- 503
Personeel	- 5.911	- 5.205	- 5.203	2 V	- 5.643
Huisvesting	- 1.329	- 1.326	- 1.344	- 18 N	- 1.380
Automatisering	- 1.061	- 1.110	- 976	134 V	- 923
Organisatieaangelegenheden	- 14	- 14	- 0	14 V	- 11
Overige ondersteuning	267	290	304	14 V	315
Financien en belastingen	- 1.687	- 2.085	- 2.111	- 26 N	- 1.602
Communicatie	- 87	- 57	- 43	14 V	- 49
Juridische zaken	- 41	- 36	- 16	21 V	- 27
Totaal Lasten	**- 10.499**	**- 10.320**	**- 10.105**	**215 V**	**- 10.103**
Baten					
Facilitaire zaken	10	10	16	6 V	7
Personeel	7	17	25	8 V	8
Huisvesting	1	1	4	3 V	-
Overige ondersteuning	-	-	-	-	10
Financien en belastingen	2	2	1	- 0 N	0
Communicatie	26	26	21	- 5 N	21
Totaal Baten	**45**	**55**	**67**	**12 V**	**46**
Saldo van baten en lasten	**- 10.454**	**- 10.266**	**- 10.038**	**228 V**	**- 10.057**
Resultaat	**- 10.454**	**- 10.266**	**- 10.038**	**228 V**	**- 10.057**

Analyse verschillen (> € 15.000,--)

bedragen x € 1.000

Analyse afwijkingen	Verschil	I / S	Toelichting
Lasten			
Personeel en organisatie	27 V	I	De invoering Wnra is regionaal opgepakt, met juridische deskundigheid van de grote gemeenten. Hierdoor is minder beroep gedaan op externe advisering dan vooraf ingeschat. De voorlichting voor management en personeel is zelf gedaan. Een aantal opleidingen is niet door gegaan, dit wordt in 2020 verder opgepakt.
Financien en belastingen	- 18 N	I	We zijn overgestapt naar een ander systeem voor factuurregistratie, mede in verband met de verplichting om E-facturen af te kunnen doen. Dit heeft tot meerkosten van € 18.000,-- geleid.
Huisvesting	- 18 N	I	Veroorzaakt door diverse wijzigingen in toerekening vanuit kostenplaatsen
Automatisering	134 V	I	In 2019 zijn we gestart met het uitwerken van de informatiearchitectuur voor de informatievoorziening. Deze uitwerking is in 2019 niet voltooid en zal voortgezet worden in 2020. Daarnaast hebben we op het gebied van automatisering in 2019 niet alles kunnen uitvoeren wat we ons voorgenomen hadden. We zijn begonnen met een pilot voor de nieuwe systemen en we lopen daar tegen hardwarematige problemen aan. De vervanging heeft daarmee niet in 2019 plaatsgevonden. Samen met de nieuwe systemen gaan we ook Microsoft Office 2010 vervangen voor Microsoft Office 365.
Juridische zaken	21 V	I	Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt doordat de inschakeling van onze huisadvocaat in 2019 niet of nauwelijks nodig was. Daarnaast hebben geen vergaderingen van de Klachtencommissie plaatsgevonden en is de commissie bezwaarschriften sociale zekerheid minder vaak bijeen gekomen dan vooraf geraamd.
Facilitaire zaken	35 V	I	In verband met terughoudendheid in de uitgaven is er op diverse facilitaire budgetten een voordelig resultaat.
Overige afwijkingen	34 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal lasten	**215 V**		
Baten			
Overige afwijkingen	12 V	I	Overige afwijkingen zijn het resultaat van wat kleinere positieve en negatieve verschillen.
Totaal baten	**12 V**		
Mutatie reserves			
Totaal mutatie reserves	**-**		
Totaal afwijkingen	**228 V**		

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), is in 2013 in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden de inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen aangepast bij ministeriële regeling (geïndexeerd).

Op grond van de WNT mag het inkomen van topfunctionarissen in d e (semi) publieke sector behoudens overgangsrecht maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Voor 2019 bedraagt dit € 194.000,--.

Uit hoofde van de WNT zijn de WNT, het Uitvoeringsbesluit WNT, Uitvoeringsregeling WNT en de Beleidsregels WNT 2019 als uitgangspunt gehanteerd.

Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

Bezoldigingsgegevens				
Functiegegevens	**R. Willemsen**		**K. Zomer**	
Functie(s)	Gemeentesecretaris/Algemeen directeur		Griffier	
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging (bedragen x € 1,--)	**2018**	**2019**	**2018**	**2019**
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	101.831	103.402	80.228	81.717
Beloningen betaalbaar op termijn	16.523	18.328	12.880	13.761
Totale bezoldiging	**118.354**	**121.730**	**93.108**	**95.478**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	189.000	194.000	189.000	194.000
Motivering indien overschrijding	nvt	nvt	nvt	nvt

Deel 6: CONTROLEVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van de gemeente Hellendoorn

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de gemeente Hellendoorn te Nijverdal gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. het overzicht van baten en lasten over 2019; 2. de balans per 31 december 2019; 3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving; 4. SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; 5. bijlage 2 met het overzicht baten en lasten; 6. bijlage 3 met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld; en 7. bijlage 5 reserves en voorzieningen.	Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken op pagina 129 tot en met pagina 185, pagina 196 tot en met 203 en pagina 205 tot en met 206 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeente Hellendoorn op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
	Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in normenkader 2019.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 13-12-2016 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Hellendoorn zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 975.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 201X. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 97.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa of WNT-redenen relevant zijn.

Benadrukking van de impact van COVID-19

Wij wijzen op de toelichting opgenomen in de toelichting op de jaarrekening (pagina 133) en de toelichting in het jaarverslag (pagina 13) waarin het college van burgemeester en wethouders de impact van de effecten van het coronavirus (COVID-19) op de baten en lasten en de financiële positie van de gemeente Hellendoorn heeft beschreven. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- Bijlage 1 "Kerngegevens", bijlage 4 "Beleidsindicatoren" en bijlage 6 "De 17 Global Goals".

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2019.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 13-12-2016, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Hengelo, 24 juni 2020

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. E.J. Jongsma RA

Deel 7: BIJLAGEN

Bijlage 1: Kerngegevens

Sociale structuur	31-12-2018	31-12-2019
Aantal inwoners (in aantallen)		
• 0 - 18 jaar	7.352	7.235
• 18 - 65 jaar	20.680	20.677
• 65 jaar en ouder	7.776	8.005
Totaal aantal inwoners	**35.808**	**35.917**
Aantal inwoners (procentueel)		
• 0 - 20 jaar	21%	20%
• 20 - 65 jaar	58%	58%
• 65 jaar en ouder	22%	22%
Totaal aantal inwoners	**100%**	**100%**
Uitkeringen		
• Aantal uitkeringsgerechtigden jonger dan AOW-leeftijd	435	425
• Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de IOAZ/IOAW	57	52
• Aantal medewerkers wet sociale werkvoorzieningen	156	147
Bedrijfsvestigingen		
• Bedrijfsvestigingen	3.173	3.251

Fysieke structuur	31-12-2018	31-12-2019
Oppervlakte gemeente (in hectare)		
• Binnenwater	108	108
• Land	13.791	13.791
Totaal oppervlakte gemeente	**13.899**	**13.899**
Aantal wooneenheden		
• Woningen (BAG)	14.645	14.712
Totaal aantal wooneenheden	**14.645**	**14.712**
Lengte wegen en rioleringenen (in kilometers)		
• Wegen	552	564
• Rioleringen	444	449
Oppervlakte groen (in m2)		
• Stedelijk groen	1.392.858	1.426.649
• Landschappelijk groen	638.984	639.303

bedragen x € 1.000

Financiële structuur	31-12-2018	31-12-2019
Exploitatie		
• Uitgaven	- 101.721	- 96.542
• Inkomsten	98.759	93.230
• Opbrengst belastingen		
- *Onroerende zaakbelastingen*	*7.918*	*8.180*
- *Afvalstoffenheffing*	*2.603*	*3.000*
- *Rioolrechten*	*4.067*	*4.358*
• Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds	31.892	46.699
• Uitkering deelfonds sociaal domein	16.794	5.049
Balans		
• Eigen vermogen	15.786	12.474
• Voorzieningen	6.195	8.509
• Langlopende geldleningen o/g	127.042	123.973

Bijlage 2: Overzicht baten en lasten

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
Saldo van baten en lasten					
01 Werk, Economie en Inkomen					
10800 Algemene baten en lasten	-	-	- 7	- 7 N	-
31000 Economische aangelegenheden	- 448	- 396	- 407	- 11 N	- 459
31010 Subsidies	- 3	- 3	-	3 V	- 4
33000 Markten	- 45	- 18	- 42	- 25 N	- 36
33010 Agrarische zaken	- 2	- 2	- 3	- 1 N	- 3
34000 Recreatie en Toerisme	- 416	- 564	- 578	- 14 N	- 499
34010 Toeristenbelasting	- 42	- 38	- 34	4 V	- 35
61050 Begeleiding en huisvesting statushouders	- 302	- 203	- 165	38 V	- 254
63000 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	- 7.430	- 7.267	- 7.173	95 V	- 7.392
63010 Bijzondere bijstandsverlening	- 1.411	- 1.582	- 1.540	41 V	- 1.471
63020 Schuldhulpverlening	- 233	- 238	- 227	10 V	- 234
63030 Fraudebestrijding	- 41	- 41	- 42	- 0 N	- 40
63040 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	- 168	- 168	- 199	- 32 N	- 192
64000 Sociale werkvoorziening	- 4.215	- 4.325	- 4.279	46 V	- 4.457
65000 Participatie en reïntegratie	- 1.079	- 1.016	- 1.010	6 V	- 990
Totaal 01 Werk, Economie en Inkomen	**- 15.834**	**- 15.861**	**- 15.707**	**154 V**	**- 16.067**
02 Jeugd en WMO					
61000 Sociaal en cultureel werk	- 1.934	- 1.705	- 1.682	23 V	- 1.852
61010 Buurt en clubhuizen	- 265	- 227	- 218	9 V	- 285
61020 Maatschappelijk werk/slachtofferhulp	- 413	- 422	- 422	- 0 N	- 414
61030 Jeugd en gezin	- 232	- 62	- 49	13 V	- 106
61040 Hygienebegeleiding Kinderopvang	- 106	- 155	- 124	32 V	- 109
62000 Preventie en clientondersteuning	- 914	- 628	- 611	17 V	- 1.039
62010 Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	- 1.221	- 1.748	- 1.673	75 V	- 876
66000 Verstrekking Hulpmiddelen	- 2.515	- 1.677	- 1.699	- 22 N	- 2.763
67100 Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuning	- 3.162	- 3.989	- 3.927	62 V	- 3.678
67110 Verblijf en woonvoorziening	-	- 3	- 5	- 2 N	-
67120 Huishoudelijke ondersteuning	- 2.541	- 3.461	- 3.428	33 V	- 3.363
67130 Vervoer 18+	-	- 1.025	- 1.007	18 V	-
67200 Jeugdzorg - specialistische zorg	- 6.420	- 6.492	- 6.492	- 0 N	- 7.510
68100 Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouweno	- 40	-	- 0	- 0 N	- 41
68110 Wonen en Verblijf 18+ , inclusief beschermd wonen					
68200 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	- 510	- 1.833	- 1.432	401 V	- 694
71000 Volksgezondheid	- 1.198	- 1.441	- 1.449	- 8 N	- 1.197
Totaal 02 Jeugd en WMO	**- 21.470**	**- 24.868**	**- 24.218**	**650 V**	**- 23.928**
03 Onderwijs Cultuur en sport					
42000 Onderwijshuisvesting	- 1.286	- 1.336	- 1.354	- 18 N	- 1.222
43000 Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	- 431	- 429	- 428	2 V	- 415
43010 Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	- 106	- 100	- 97	3 V	- 93
43020 Leerlingenvervoer	- 541	- 643	- 612	31 V	- 595
43030 Peuteropvang	- 210	- 308	- 309	- 1 N	- 298
51000 Algemeen sportbeleid	- 459	- 480	- 411	69 V	- 461
51010 Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	- 863	- 946	- 1.029	- 83 N	- 923
52000 exploitatie sportaccommodaties	- 1.292	- 1.376	- 1.375	1 V	- 1.220
52010 Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommo	- 1.598	- 1.634	- 1.626	8 V	- 1.556
52020 Onderhoud sport accommodaties	- 413	- 521	- 493	29 V	- 438
53000 Kunst en Cultuur	- 1.547	- 1.620	- 1.606	14 V	- 1.509
53010 Muziekschool	- 63	- 2	- 1	1 V	- 33
53020 Evenementen	- 25	- 25	- 28	- 3 N	- 20
53030 Overig vormings- en ontwikkelingswerk	- 1	-	-	-	-
54000 Musea / expositieruimten	- 8	- 31	- 32	- 1 N	- 132
55000 Monumentenzorg	- 30	- 30	- 23	7 V	- 11
55010 Beheer monumentaal vastgoed	- 28	- 25	- 23	2 V	- 43
56000 Bibliotheek	- 1.462	- 1.497	- 1.500	- 3 N	- 1.466
56010 Lokale omroep	- 49	- 39	- 40	- 1 N	- 49
Totaal 03 Onderwijs Cultuur en sport	**- 10.415**	**- 11.044**	**- 10.987**	**57 V**	**- 10.482**
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
21000 Aanleg en reconstructie wegen	- 1.245	- 1.219	- 1.241	- 22 N	- 1.133
21010 Wegbeheer algemeen	- 778	- 670	- 648	21 V	- 688
21020 Onderhoud verhardingen	- 1.488	- 1.536	- 1.681	- 145 N	- 1.567
21030 Bermen en sloten	- 656	- 634	- 618	16 V	- 611
21040 Straatreiniging	- 630	- 646	- 634	12 V	- 584
21050 Gladheidsbestrijding	- 126	- 127	- 117	10 V	- 128
21060 Straatmeubilair	- 145	- 148	- 157	- 10 N	- 145
21070 Verkeer	- 271	- 277	- 292	- 15 N	- 217
21080 Verkeerseducatie	- 49	- 49	- 58	- 9 N	- 64

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
22000 Parkeren	- 655	- 693	- 650	43 V	- 721
25000 Openbaar vervoer	- 281	- 260	- 249	12 V	- 257
72000 Ontwikkeling GRP	- 1.921	- 1.921	- 1.922	- 2 N	- 1.828
72010 Aanleg, beheer en onderhoud riolering	- 987	- 951	- 911	39 V	- 975
72030 Inkomsten rioolheffing	- 8	- 8	- 6	1 V	- 9
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	**- 9.240**	**- 9.137**	**- 9.185**	**- 48 N**	**- 8.927**
05 Woon en leefomgeving					
32000 Bedrijventerreinen	- 2.759	- 6.412	- 5.338	1.074 V	- 12.205
57000 Openbaar groen	- 1.363	- 1.550	- 1.600	- 50 N	- 1.471
57010 Natuur en landschap	- 655	- 666	- 687	- 21 N	- 612
57020 Speelplaatsen	- 175	- 132	- 138	- 6 N	- 266
57030 Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten	- 49	- 50	- 49	1 V	- 50
73000 Huishoudelijk afval	- 2.904	- 2.924	- 3.106	- 182 N	- 2.773
73010 Inkomsten afvalstoffenheffing	- 8	- 8	- 4	4 V	- 5
73020 Verwerking Bedrijfsafval	- 68	- 68	- 87	- 19 N	- 78
74000 Milieu algemeen	- 361	- 828	- 860	- 32 N	- 582
74010 Milieubeheer bedrijven	- 771	- 1.119	- 1.089	30 V	- 566
74020 Uitvoering Wet geluidhinder	- 7	- 7	- 5	1 V	- 3
74030 Dierplaagbestrijding	- 2	- 2	- 2	0 V	- 2
75000 Begraafplaatsen	- 351	- 369	- 370	- 2 N	- 362
81000 Structuurplannen	- 10	- 10	- 4	6 V	- 18
81010 Bestemmingsplannen	- 540	- 543	- 546	- 4 N	- 462
82000 Bouwgrondexploitatie	- 4.282	- 6.183	- 3.483	2.700 V	- 4.943
83000 Wonen	- 56	- 54	- 64	- 10 N	- 65
83010 Herinrichting woonomgeving	- 49	- 34	- 33	2 V	- 46
83020 Vergunningen volkshuisvesting	- 1.410	- 1.038	- 979	60 V	- 939
83030 Grondzaken	- 196	- 235	- 224	10 V	- 169
83050 Woonwagens	- 6	- 6	- 5	1 V	- 5
Totaal 05 Woon en leefomgeving	**- 16.020**	**- 22.237**	**- 18.674**	**3.563 V**	**- 25.622**
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening					
10100 Gemeenteraad	- 648	- 651	- 639	13 V	- 641
10110 College van B&W	- 874	- 928	- 1.780	- 852 N	- 851
10120 Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen	- 611	- 554	- 530	24 V	- 480
10130 Internationale contacten	- 8	- 8	- 11	- 3 N	- 16
10200 Verkiezingen	- 93	- 103	- 106	- 3 N	- 72
10210 Burgerlijke stand	- 163	- 191	- 182	9 V	- 158
10220 Rijbewijzen	- 134	- 168	- 164	4 V	- 159
10230 Reisdocumenten	- 135	- 196	- 176	21 V	- 293
10240 Overige burgerzaken	- 30	- 48	- 51	- 3 N	- 39
10300 Beheer overige gebouwen en gronden	- 380	- 444	- 443	1 V	- 495
10500 Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
10610 Onroerende-zaakbelastingen					
10611 Uitvoering Wet WOZ	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
10620 Onroerende-zaakbelastingen	- 18	- 18	-	18 V	-
10640 Hondenbelasting	- 34	- 40	- 36	4 V	- 28
10700 Uitkering gemeentefonds					
10710 Integratie-uitkering sociaal domein					
10800 Algemene baten en lasten	- 192	- 65	- 18	47 V	- 21
10810 Openbare orde	- 233	- 353	- 355	- 2 N	- 380
10820 Handhaving Openbare orde	- 355	- 307	- 283	24 V	- 324
10830 Ondersteuning veiligheidsketen	- 2.135	- 2.135	- 2.136	- 0 N	- 2.025
10840 Rampenbestrijding	- 50	- 57	- 72	- 15 N	- 33
10850 Brandkranen	- 20	- 20	- 21	- 0 N	- 20
Totaal 06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	**- 6.508**	**- 6.959**	**- 7.665**	**- 706 N**	**- 6.592**
99 Overhead					
10400 Personeel	- 5.911	- 5.205	- 5.203	2 V	- 5.643
10410 Personeel en organisatie	- 360	- 476	- 449	27 V	- 503
10420 Organisatieaangelegenheden	- 14	- 14	- 0	14 V	- 11
10430 Financien en belastingen	- 1.687	- 2.085	- 2.111	- 26 N	- 1.602
10440 Huisvesting	- 1.329	- 1.326	- 1.344	- 18 N	- 1.380
10450 Automatisering	- 1.061	- 1.110	- 976	134 V	- 923
10460 Communicatie	- 87	- 57	- 43	14 V	- 49
10470 Juridische zaken	- 41	- 36	- 16	21 V	- 27
10480 Facilitaire zaken	- 276	- 301	- 266	35 V	- 279
10490 Overige ondersteuning	267	290	304	14 V	315
Totaal 99 Overhead	**- 10.499**	**- 10.320**	**- 10.105**	**215 V**	**- 10.103**
Saldo van baten en lasten	**- 89.985**	**- 100.427**	**- 96.542**	**3.886 V**	**- 101.721**
Mutatie reserves	**- 814**	**- 1.812**	**- 1.689**	**123 V**	**- 5.614**
Resultaat	**- 90.799**	**- 102.239**	**- 98.231**	**4.009 V**	**- 107.335**

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			B A T E N		
Saldo van baten en lasten					
01 Werk, Economie en Inkomen					
10800 Algemene baten en lasten					
31000 Economische aangelegenheden	45	70	85	15 V	119
31010 Subsidies					
33000 Markten	33	33	29	- 3 N	30
33010 Agrarische zaken					
34000 Recreatie en Toerisme	50	158	222	64 V	166
34010 Toeristenbelasting	424	424	488	64 V	434
61050 Begeleiding en huisvesting statushouders	-	0	3	3 V	36
63000 Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen	6.358	6.181	6.253	72 V	6.583
63010 Bijzondere bijstandsverlening	15	53	71	18 V	38
63020 Schuldhulpverlening	-	-	1	1 V	-
63030 Fraudebestrijding	-	-	0	0 V	-
63040 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen					
64000 Sociale werkvoorziening	32	32	33	1 V	33
65000 Participatie en reïntegratie	24	25	37	13 V	24
Totaal 01 Werk, Economie en Inkomen	**6.980**	**6.975**	**7.224**	**248 V**	**7.463**
02 Jeugd en WMO					
61000 Sociaal en cultureel werk	2	13	22	9 V	9
61010 Buurt en clubhuizen	251	240	245	5 V	224
61020 Maatschappelijk werk/slachtofferhulp					
61030 Jeugd en gezin					
61040 Hygienebegeleiding Kinderopvang	11	11	7	- 4 N	6
62000 Preventie en clientondersteuning					
62010 Toegang tot eerste en tweede lijnsvoorziening	-	3	14	12 V	-
66000 Verstrekking Hulpmiddelen	90	39	38	- 2 N	59
67100 Begeleiding en dagbesteding WMO (Ondersteuning	340	255	259	4 V	600
67110 Verblijf en woonvoorziening					
67120 Huishoudelijke ondersteuning	10	1	-	- 1 N	5
67130 Vervoer 18+	-	42	41	- 1 N	-
67200 Jeugdzorg - specialistische zorg					
68100 Inloop GGZ, maatschappelijke opvang en vrouweno	-	-	-	-	23
68110 Wonen en Verblijf 18+ , inclusief beschermd wonen	-	236	236	-	-
68200 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	-	-	-	-	6
71000 Volksgezondheid	-	1	3	3 V	-
Totaal 02 Jeugd en WMO	**704**	**841**	**866**	**25 V**	**930**
03 Onderwijs Cultuur en sport					
42000 Onderwijshuisvesting	10	25	21	- 4 N	9
43000 Algemeen voorschools- en onderwijsbeleid	40	205	207	2 V	152
43010 Gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen	20	20	21	1 V	23
43020 Leerlingenvervoer	4	4	4	- 0 N	3
43030 Peuteropvang	-	0	1	1 V	-
51000 Algemeen sportbeleid	26	366	288	- 78 N	59
51010 Het Ravijn-zwem sport zorg - sport technisch	739	849	881	32 V	809
52000 exploitatie sportaccommodaties	705	733	703	- 30 N	666
52010 Het Ravijn - zwem sport zorg - onderhoud accommo	9	19	32	13 V	95
52020 Onderhoud sport accommodaties	-	-	-	-	23
53000 Kunst en Cultuur	676	676	671	- 6 N	677
53010 Muziekschool	-	0	-	- 0 N	-
53020 Evenementen					
53030 Overig vormings- en ontwikkelingswerk					
54000 Musea / expositieruimten	-	-	4	4 V	-
55000 Monumentenzorg					
55010 Beheer monumentaal vastgoed	4	4	12	8 V	11
56000 Bibliotheek	455	472	473	2 V	463
56010 Lokale omroep	13	15	13	- 2 N	12
Totaal 03 Onderwijs Cultuur en sport	**2.702**	**3.388**	**3.330**	**- 58 N**	**3.002**
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
21000 Aanleg en reconstructie wegen	-	-	0	0 V	-
21010 Wegbeheer algemeen	40	40	38	- 2 N	126
21020 Onderhoud verhardingen	-	65	83	19 V	56
21030 Bermen en sloten	-	15	17	2 V	-
21040 Straatreiniging	1	13	14	1 V	2
21050 Gladheidsbestrijding	-	3	3	0 V	-
21060 Straatmeubilair	-	-	1	1 V	1
21070 Verkeer	-	1	5	4 V	-
21080 Verkeerseducatie	37	37	44	7 V	44

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			B A T E N		
22000 Parkeren	29	80	85	5 V	68
25000 Openbaar vervoer	33	33	34	1 V	33
72000 Ontwikkeling GRP	- 90	- 195	- 368	- 173 N	- 127
72010 Aanleg, beheer en onderhoud riolering	19	19	71	52 V	90
72030 Inkomsten rioolheffing	4.218	4.279	4.364	85 V	4.076
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	**4.287**	**4.390**	**4.391**	**1 V**	**4.370**
05 Woon en leefomgeving					
32000 Bedrijventerreinen	2.690	6.464	5.384	- 1.080 N	12.242
57000 Openbaar groen	54	69	75	6 V	65
57010 Natuur en landschap	-	0	1	0 V	405
57020 Speelplaatsen	-	-	6	6 V	73
57030 Hondenuitlaatplaatsen en -toiletten					
73000 Huishoudelijk afval	881	1.168	1.346	178 V	1.233
73010 Inkomsten afvalstoffenheffing	3.218	2.977	3.004	27 V	2.609
73020 Verwerking Bedrijfsafval	75	75	82	7 V	77
74000 Milieu algemeen	18	459	497	38 V	314
74010 Milieubeheer bedrijven	1	1	37	36 V	12
74020 Uitvoering Wet geluidhinder	2	2	2	- 0 N	1
74030 Dierplaagbestrijding	-	-	-	-	- 0
75000 Begraafplaatsen	364	364	397	33 V	351
81000 Structuurplannen	-	-	0	0 V	4
81010 Bestemmingsplannen	43	55	77	22 V	68
82000 Bouwgrondexploitatie	4.237	6.362	3.592	- 2.769 N	5.140
83000 Wonen	-	0	4	4 V	11
83010 Herinrichting woonomgeving	-	0	-	- 0 N	-
83020 Vergunningen volkshuisvesting	648	686	655	- 31 N	1.205
83030 Grondzaken	95	291	294	3 V	283
83050 Woonwagens	29	20	20	- 0 N	20
Totaal 05 Woon en leefomgeving	**12.355**	**18.994**	**15.475**	**- 3.519 N**	**24.112**
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening					
10100 Gemeenteraad					
10110 College van B&W	-	-	1	1 V	68
10120 Bestuurlijke samenwerking en deelnemingen					
10130 Internationale contacten					
10200 Verkiezingen					
10210 Burgerlijke stand	86	68	59	- 9 N	72
10220 Rijbewijzen	101	191	185	- 6 N	174
10230 Reisdocumenten	65	165	148	- 17 N	354
10240 Overige burgerzaken	11	23	25	1 V	20
10300 Beheer overige gebouwen en gronden	350	341	357	16 V	465
10500 Treasury	567	784	818	34 V	606
10610 Onroerende-zaakbelastingen	5.113	5.093	5.202	109 V	4.968
10611 Uitvoering Wet WOZ	11	11	10	- 1 N	11
10620 Onroerende-zaakbelastingen	3.080	3.076	2.979	- 97 N	2.950
10640 Hondenbelasting	177	177	174	- 3 N	175
10700 Uitkering gemeentefonds	45.787	46.218	46.699	481 V	31.892
10710 Integratie-uitkering sociaal domein	4.849	5.061	5.049	- 13 N	16.794
10800 Algemene baten en lasten	89	89	93	4 V	90
10810 Openbare orde	-	1	44	43 V	164
10820 Handhaving Openbare orde	26	26	30	4 V	34
10830 Ondersteuning veiligheidsketen					
10840 Rampenbestrijding	-	0	3	3 V	-
10850 Brandkranen					
Totaal 06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	**60.312**	**61.325**	**61.876**	**552 V**	**58.835**
99 Overhead					
10400 Personeel	7	17	25	8 V	8
10410 Personeel en organisatie					
10420 Organisatieaangelegenheden					
10430 Financien en belastingen	2	2	1	- 0 N	0
10440 Huisvesting	1	1	4	3 V	-
10450 Automatisering					
10460 Communicatie	26	26	21	- 5 N	21
10470 Juridische zaken					
10480 Facilitaire zaken	10	10	16	6 V	7
10490 Overige ondersteuning	-	-	-	-	10
Totaal 99 Overhead	**45**	**55**	**67**	**12 V**	**46**
Saldo van baten en lasten	**87.385**	**95.968**	**93.230**	**- 2.738 N**	**98.759**
Mutatie reserves	**3.414**	**6.272**	**6.551**	**279 V**	**9.625**
Resultaat	**90.799**	**102.239**	**99.781**	**- 2.459 N**	**108.383**

Bijlage 3: Realisatie taakvelden per programma

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
Saldo van baten en lasten					
01 Werk, Economie en Inkomen					
0.64 Belastingen overig	-	-	- 7	- 7 N	-
2.1 Verkeer en vervoer					
3.1 Economische ontwikkeling	- 450	- 374	- 373	1 V	- 386
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 47	- 45	- 80	- 35 N	- 114
3.4 Economische promotie	- 458	- 603	- 612	- 10 N	- 535
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 302	- 203	- 165	38 V	- 254
6.3 Inkomensregelingen	- 9.283	- 9.296	- 9.181	114 V	- 9.329
6.4 Begeleide participatie	- 4.215	- 4.325	- 4.279	46 V	- 4.457
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.079	- 1.016	- 1.010	6 V	- 990
8.3 Wonen en bouwen	-	-	-	-	- 2
Totaal 01 Werk, Economie en Inkomen	**- 15.834**	**- 15.861**	**- 15.707**	**154 V**	**- 16.067**
02 Jeugd en WMO					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 2.950	- 2.814	- 2.737	77 V	- 2.766
6.2 Wijkteams	- 2.135	- 2.133	- 2.041	92 V	- 1.916
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 2.515	- 2.702	- 2.706	- 4 N	- 2.763
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 5.703	- 7.454	- 7.361	93 V	- 7.042
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 6.595	- 6.805	- 6.577	227 V	- 7.903
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 40	-	- 0	- 0 N	- 41
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 335	- 1.520	- 1.347	173 V	- 301
7.1 Volksgezondheid	- 1.198	- 1.441	- 1.449	- 8 N	- 1.197
Totaal 02 Jeugd en WMO	**- 21.470**	**- 24.868**	**- 24.218**	**650 V**	**- 23.928**
03 Onderwijs Cultuur en sport					
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	- 10	- 12	- 3 N	-
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.286	- 1.336	- 1.354	- 18 N	- 1.222
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	- 1.289	- 1.481	- 1.446	35 V	- 1.401
5.1 Sportbeleid en activering	- 459	- 480	- 411	69 V	- 461
5.2 Sportaccommodaties	- 4.167	- 4.478	- 4.523	- 46 N	- 4.137
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	- 1.637	- 1.647	- 1.635	12 V	- 1.561
5.4 Musea	- 8	- 31	- 32	- 1 N	- 132
5.5 Cultureel erfgoed	- 59	- 55	- 46	10 V	- 54
5.6 Media	- 1.511	- 1.527	- 1.528	- 1 N	- 1.515
Totaal 03 Onderwijs Cultuur en sport	**- 10.415**	**- 11.044**	**- 10.987**	**57 V**	**- 10.482**
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
2.1 Verkeer en vervoer	- 5.389	- 5.305	- 5.447	- 142 N	- 5.136
2.2 Parkeren	- 655	- 693	- 650	43 V	- 721
2.5 Openbaar vervoer	- 281	- 260	- 249	12 V	- 257
7.2 Riolering	- 2.915	- 2.879	- 2.840	39 V	- 2.813
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	**- 9.240**	**- 9.137**	**- 9.185**	**- 48 N**	**- 8.927**
05 Woon en leefomgeving					
2.1 Verkeer en vervoer	- 43	- 220	- 245	- 25 N	- 128
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 2.759	- 6.412	- 5.338	1.074 V	- 12.205
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 2.199	- 2.178	- 2.229	- 51 N	- 2.270
7.3 Afval	- 2.980	- 3.000	- 3.197	- 197 N	- 2.856
7.4 Milieubeheer	- 1.140	- 1.955	- 1.956	- 0 N	- 1.154
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 351	- 369	- 370	- 2 N	- 362
8.1 Ruimtelijke ordening	- 550	- 553	- 550	2 V	- 480
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 4.282	- 6.183	- 3.483	2.700 V	- 4.943
8.3 Wonen en bouwen	- 1.717	- 1.367	- 1.305	62 V	- 1.223
Totaal 05 Woon en leefomgeving	**- 16.020**	**- 22.237**	**- 18.674**	**3.563 V**	**- 25.622**
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening					
0.1 Bestuur	- 2.141	- 2.142	- 2.960	- 819 N	- 1.987
0.2 Burgerzaken	- 559	- 728	- 696	31 V	- 742
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 380	- 444	- 443	1 V	- 495

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			LASTEN		
0.5 Treasury	1	- 253	- 253	0 V	- 209
0.61 OZB woningen	- 397	- 420	- 410	10 V	- 351
0.62 OZB niet-woningen	- 18	- 18	-	18 V	-
0.64 Belastingen overig	- 41	- 46	- 42	4 V	- 35
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					
0.8 Overige baten en lasten	- 185	- 59	- 12	47 V	- 14
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.205	- 2.212	- 2.214	- 2 N	- 2.078
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 584	- 638	- 634	4 V	- 682
Totaal 06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	**- 6.508**	**- 6.959**	**- 7.665**	**- 706 N**	**- 6.592**
99 Overhead					
0.4 Overhead	- 10.499	- 10.320	- 10.105	215 V	- 10.103
Totaal 99 Overhead	**- 10.499**	**- 10.320**	**- 10.105**	**215 V**	**- 10.103**
Saldo van baten en lasten	**- 89.985**	**- 100.427**	**- 96.542**	**3.886 V**	**- 101.721**
Mutatie reserves	**- 814**	**- 1.812**	**- 1.689**	**123 V**	**- 5.614**
Resultaat	**- 90.799**	**- 102.239**	**- 98.231**	**4.009 V**	**- 107.335**

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			BATEN		
Saldo van baten en lasten					
01 Werk, Economie en Inkomen					
0.64 Belastingen overig					
2.1 Verkeer en vervoer	45	45	44	- 0 N	44
3.1 Economische ontwikkeling	-	1	1	0 V	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	33	57	70	12 V	105
3.4 Economische promotie	474	582	710	128 V	600
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	0	3	3 V	36
6.3 Inkomensregelingen	6.373	6.234	6.325	91 V	6.621
6.4 Begeleide participatie	32	32	33	1 V	33
6.5 Arbeidsparticipatie	24	25	37	13 V	24
8.3 Wonen en bouwen					
Totaal 01 Werk, Economie en Inkomen	**6.980**	**6.975**	**7.224**	**248 V**	**7.463**
02 Jeugd en WMO					
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	264	265	274	10 V	238
6.2 Wijkteams	-	3	14	12 V	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	90	81	79	- 2 N	59
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	350	256	259	3 V	604
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	236	236	-	23
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	6
7.1 Volksgezondheid	-	1	3	3 V	-
Totaal 02 Jeugd en WMO	**704**	**841**	**866**	**25 V**	**930**
03 Onderwijs Cultuur en sport					
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	15	13	- 2 N	-
4.2 Onderwijshuisvesting	10	25	21	- 4 N	9
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	64	229	233	4 V	179
5.1 Sportbeleid en activering	26	366	288	- 78 N	59
5.2 Sportaccommodaties	1.453	1.600	1.615	15 V	1.593
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	676	677	671	- 6 N	677
5.4 Musea	-	-	4	4 V	-
5.5 Cultureel erfgoed	4	4	12	8 V	11
5.6 Media	469	472	473	2 V	475
Totaal 03 Onderwijs Cultuur en sport	**2.702**	**3.388**	**3.330**	**- 58 N**	**3.002**
04 Mobiliteit en bereikbaarheid					
2.1 Verkeer en vervoer	77	173	205	31 V	229
2.2 Parkeren	29	80	85	5 V	68
2.5 Openbaar vervoer	33	33	34	1 V	33
7.2 Riolering	4.148	4.103	4.067	- 36 N	4.039
Totaal 04 Mobiliteit en bereikbaarheid	**4.287**	**4.390**	**4.391**	**1 V**	**4.370**
05 Woon en leefomgeving					
2.1 Verkeer en vervoer	-	-	5	5 V	6
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.690	6.464	5.384	- 1.080 N	12.242
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54	69	77	8 V	537
7.3 Afval	4.174	4.219	4.432	213 V	3.918
7.4 Milieubeheer	22	463	536	74 V	328
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	364	364	397	33 V	351
8.1 Ruimtelijke ordening	43	55	78	23 V	72
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.237	6.362	3.592	- 2.769 N	5.140
8.3 Wonen en bouwen	772	998	973	- 24 N	1.518
Totaal 05 Woon en leefomgeving	**12.355**	**18.994**	**15.475**	**- 3.519 N**	**24.112**
06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening					
0.1 Bestuur	-	-	1	1 V	68
0.2 Burgerzaken	262	447	418	- 30 N	619
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	350	341	357	16 V	465

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten per taakveld	Primitieve Begroting	Actuele Begroting	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
			BATEN		
0.5 Treasury	567	784	818	34 V	606
0.61 OZB woningen	5.125	5.104	5.212	108 V	4.979
0.62 OZB niet-woningen	3.080	3.076	2.979	- 97 N	2.950
0.64 Belastingen overig	266	266	267	1 V	265
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefo	50.636	51.279	51.748	469 V	48.686
0.8 Overige baten en lasten					
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	0	3	3 V	-
1.2 Openbare orde en veiligheid	26	27	74	47 V	198
Totaal 06 Bestuur, veiligheid en dienstverlening	**60.312**	**61.325**	**61.876**	**552 V**	**58.835**
99 Overhead					
0.4 Overhead	45	55	67	12 V	46
Totaal 99 Overhead	**45**	**55**	**67**	**12 V**	**46**
Saldo van baten en lasten	**87.385**	**95.968**	**93.230**	**- 2.738 N**	**98.759**
Mutatie reserves	**3.414**	**6.272**	**6.551**	**279 V**	**9.625**
Resultaat	**90.799**	**102.239**	**99.781**	**- 2.459 N**	**108.383**

Bijlage 4: Beleidsindicatoren

Beleidsindicator	Eenheid	Periode		Hellen-doorn	Neder land
0. Bestuur en ondersteuning					
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2019		8,2	nnb
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2019		7,8	nnb
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2019		721,2	nnb
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2019		10,7	nnb
0.05 Overhead	% van totale lasten	2019		10,5	nnb
1. Veiligheid					
1.01 Verwijzingen Halt	per 10.000 inw., 12-17 jr	2018	🟢	86	119
1.02 Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2018	🟢	0,3	2,2
1.03 Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2018	🟢	1,5	4,8
1.04 Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2018	🟡	2,5	2,5
1.05 Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inwoners	2018	🟢	2,8	5,4
2. Economie					
2.01 Functiemenging	%	2018	🔴	49,8	52,8
2.02 Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw, 15-64 jr	2018	🔴	131,2	145,9
3. Onderwijs					
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 inw, 5-18 jr	2018	🟢	0	1,9
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 inw, 5-18 jr	2018	🟢	0	23
3.03 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%, 12-23 jr	2016	🟢	1,4	1,9
4. Sport, cultuur en recreatie					
4.01 Niet-sporters	%	2016	🟢	43,7	48,7
5. Sociaal domein					
5.01 Banen	per 1.000 inw, 15-64 jr	2018	🔴	655,3	774
5.02 Bijstandsuitkeringen	per 10.000 inw	1e helft 2019	🟢	207,3	381,7
5.03 Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw, 15-65 jr	1e helft 2018	🟡	320	305,2
5.04 Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	1e helft 2019	🔴	680	610
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2018	🟡	70,4	67,8
5.06 Kinderen in uitkeringsgezin	%	2018	🟢	3	7
5.07 Werkloze jongeren	%, 16-22 jr	2018	🟡	2	2
5.08 Jongeren met jeugdhulp	%, tot 18 jr	1e helft 2019	🟢	8	10
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%, tot 18 jr	1e helft 2019	🟡	1,1	1,1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%, 12-21 jr	1e helft 2019	🟢	0	1
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%, 12-22 jr	1e helft 2016	🟢	0,2	0,4
6. Volksgezondheid en milieu					
6.01 Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2018	🟢	120	172
6.2 Hernieuwbare elektriciteit	%	2018	🟡	6,8	geen data
7. Vhrosv					
7.01 WOZ-waarde woningen	dzd euro	2019	🟡	242	248
7.02 Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2018	🔴	6,9	8,6
7.03 Demografische druk	%	2019	🔴	80,7	69,8
7.04 Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2019	🔴	718	669
7.05 Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2019	🔴	836	739

Bijlage 5: Reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Afschrijving activa	Onttrek-kingen	Saldo 31-12-2019
Rekeningsaldo					
Rekeningsaldo te bestemmen	1.048	1.550	-	- 1.048	1.550
Totaal Rekeningsaldo	**1.048**	**1.550**	**-**	**- 1.048**	**1.550**
Algemene Reserve					
Vrij aanwendbare Reserve	3.548	988	-	- 1.442	3.093
Financieringsreserve	2.178	445	-	- 665	1.958
Bufferreserve grondexploitatie	5.107	162	-	- 965	4.304
Totaal Algemene Reserve	**10.833**	**1.594**	**-**	**- 3.073**	**9.355**
Bestemmingsreserves					
Reserve Salomonsonhuis / zorgpunt	164	-	-	-	164
Reserve bijzondere bijstand	122	-	-	- 122	-
Reserve WWB	0	-	-	-	0
Reserve groenrenovaties	94	7	-	- 94	7
Reserve 1/3-regeling accommodatiebeleid	162	-	-	- 45	117
Reserve kunst	30	-	-	- 30	-
Reserve rood-voor-rood	72	-	-	-	72
Reserve reconstructie plattelandsvernieuwing	236	-	-	- 80	156
Reserve wachtgelden huidige wethouders	383	-	-	-	383
Reserve duurzame energiemaatregelen	81	88	-	- 60	109
Reserve Co-financieringsfonds N35	2.561	-	-	- 2.000	561
Totaal Bestemmingsreserves	**3.905**	**95**	**-**	**- 2.431**	**1.569**
Totaal	**15.786**	**3.239**	**-**	**- 6.551**	**12.474**

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Aanwen-dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen personeel					
Voorziening APPA	1.509	421	- 284	-	1.646
Voorziening wachtgelden oud-wethouders	24	-	- 8	- 1	15
Voorziening Appa ingegane pensioenen	2.192	2.027	-	-	4.219
Totaal Voorzieningen personeel	**3.725**	**2.448**	**- 292**	**- 1**	**5.880**
Onderhoudsvoorzieningen					
Voorziening onderhoud wegen	533	1.275	- 1.278	-	530
Totaal Onderhoudsvoorzieningen	**533**	**1.275**	**- 1.278**	**-**	**530**
Voorzieningen van derden verkregen middelen					
Voorziening ISV	15	-	-	-	15
Voorziening parkeerbeleid	24	-	-	-	24
Voorziening egalisatie afvalstoffenheffing	684	-	- 207	-	477
Voorziening egalisatie rioolheffing	574	369	-	-	943
Totaal Voorzieningen van derden verkregen middelen	**1.297**	**369**	**- 207**	**-**	**1.459**
Overige voorzieningen					
Voorziening privatisering was- en kleedruimten	640	-	-	-	640
Totaal Overige voorzieningen	**640**	**-**	**-**	**-**	**640**
Totaal	**6.195**	**4.092**	**- 1.777**	**- 1**	**8.509**

bedragen x € 1.000

Geactiveerde voorzieningen	Saldo 1-1-2019	Stortin-gen	Aanwen-dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2019
Geactiveerde voorzieningen					
Voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie	3.021	132	-	- 34	3.119
Voorziening dubieuze debiteuren algemeen	136	21	- 39	-	118
Voorziening dubieuze debiteuren WWB	814	- 53	-	-	762
Voorziening dubieuze debiteuren BBZ	6	-	-	- 2	4
Totaal Geactiveerde voorzieningen	**3.977**	**101**	**- 39**	**- 36**	**4.002**
Totaal	**3.977**	**101**	**- 39**	**- 36**	**4.002**

Bijlage 6: De 17 Global Goals

1. Geen armoede
Global Goal 1 gaat over het halveren van het aantal mensen dat onder de armoedegrens leeft, het zorgen voor gelijke toegang tot basisvoorzieningen en gelijke economische rechten en het vergroten van weerbaarheid van mensen in kwetsbare situaties.

2. Geen honger
Global Goal 2 draait om toegang voor iedereen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en een einde aan ondervoeding.

3. Goede gezondheid en welzijn
Bij Global Goal 3 draait het om het zorgen voor toegang tot goede basis gezondheidszorg, het terugdringen van sterfte en ziekte als gevolg van verontreiniging, het beperken van het aantal verkeersdoden en gewonden en het zorgen voor toegang tot seksuele en reproductieve zorg.

4. Kwaliteitsonderwijs
Global Goal 4 is gericht op goed basis-, voortgezet en hoger onderwijs voor iedereen, toegang tot kinderdagverblijven en een toename van jongeren en volwassenen met relevante technische en beroepsvaardigheden. En ervoor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden opdoen voor duurzame ontwikkeling, mensenrechten, culturele diversiteit, wereldburgerschap en zorgen voor kind- en handicapvriendelijke onderwijsfaciliteiten.

5. Gendergelijkheid
Global goal 5 richt zicht op het stoppen van alle vormen van discriminatie, het tegengaan van alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes, en het bereiken van volledige en effectieve participatie op alle niveaus van besluitvorming.

6. Schoon water en sanitair
Global Goal 6 gaat over veilig en betaalbaar drinkwater, vermindering van verontreiniging, verhogen efficiency waterverbruik, integraal waterbeheer, beschermen en herstellen ecosystemen, bewonersparticipatie.

7. Betaalbare en duurzame energie
Global Goal 7 richt zich op het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie en het verhogen van energie-efficientie.

8. Eerlijk werk en economische groei
Global Goal 8 richt zich op economische productiviteit, ondernemerschap, creativiteit en innovatie ondersteunen, vooral voor MKB; productieve tewerkstelling; duurzaam toerisme.

9. Industrie, innovatie en infrastructuur
Global Goal 9 gaat over toegang tot ICT en internet.

10. Ongelijkheid verminderen
Global Goal 10 gaat over sociale, economische en politieke insluiting van iedereen; gelijke kansen scheppen, ordelijke, veilige en verantwoorde migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken.

11. Duurzame steden en gemeenschappen
Global Goal 11 gaat over verschillende onderwerpen: huisvesting voor iedereen, verkeersveiligheid en openbaar vervoer, integrale plannen voor duurzame verstedelijking, cultureel en natuurlijk erfgoed, rampenparaatheid, milieueffect steden, groene en openbare ruimtes, relatie stad en omgeving.

12. Verantwoorde consumptie en productie
Global Goal 12 richt zich op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen, duurzame praktijken bij overheidsopdrachten. En daarnaast op het tegengaan van voedselafval en -verspilling, beperken van afvalproductie via preventie en hergebruik, verantwoord beheer van afvalstoffen en terugdringen van verontreiniging.

13. Klimaatactie
Global Goal 13 gaat over het verhogen van de weerbaarheid en aanpassing aan klimaatrisico's, het verbeteren van menselijke en institutionele vaardigheden voor klimaatadaptie en mitigatie, ook in ontwikkelingslanden.

14. Leven in het water
Global Goal 14 houdt zich bezig met het tegengaan van verontreiniging veroorzaakt op land, duurzaam beheer kustecosystemen, duurzaam gebruik van maritieme hulpbronnen, en het tegengaan van overbevissing.

15. Leven op het land
Global Goal 15 gaat om het versterken van duurzaam gebruik van bossen, droge gebieden, biodiversiteit en het integreren van waarden van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning.

16. Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten
Global Goal 16 richt zich op het verminderen van alle vormen van geweld, aanpak corruptie, zorgen voor effectieve, verantwoordelijke en transparante instellingen en voor responsieve, participatieve en representatieve besluitvorming, toegang tot informatie en bescherming van vrijheden.

17. Partne schappen om doelstellingen te bereiken
Global Goal 17 richt zich op effectieve publieke, publiek-private en maatschappelijke samenwerkingsverbanden en op mondiale samenwerkingsverbanden voor duurzame ontwikkeling.

Hellendoorn4GlobalGoals
Samen op weg naar
EEN DUURZAME WERELD